ការត្រួតពិនិត្យតាមដានដោយសភា
លើវិស័យសន្តិសុខ៖

គោលការណ៍ យន្តការ និងការអនុវត្ត

"Vis consilii expers mole ruit sua"

(ការប្រើកម្លាំងដោយមិនមានការវិនិច្ឆ័យ វានឹងដួលរលំនៅក្រោមទម្ងន់របស់ខ្លួនឯង)

Horace, Odes, 3, 4, 65

បញ្ជីរាយនាមបុគ្គលដែលបានចូលរួមនៅក្នុង ការផលិតសៀវភៅ IPU-DCAF ស្តីពីការត្រួតពិនិត្យដោយសភាលើវិស័យសន្តិសុខ

នាយកកែសម្រួលៈ

Philipp Fluri (ប្រទេសស្វីស) និង Anders B.Johnsson (ប្រទេសស៊ុយអែត)

អ្នកកែសម្រួល និងអ្នកដឹកនាំនិពន្ធ

Hans Born (ប្រទេសហុល្លង់)

អ្នករួមចំណែក

Alexey Arbatov (រុស្សី), Jean-Christophe Burkel (បារាំង), Eva Busza (អាមេរិក), Marina Caparini (កាណាដា), Umit Cizre (តួគី), David Darchiashvili (ចយចា), Jonah Isawa Elaigwu (នេហ្សេរីយ៉ា), Hans-Peter Furrer (ស្វីស), Denise Garcia (ប្រេស៊ីល), Suzana Gavrilescu (រ៉ូម៉ានី), Wilhelm Germann (អាល្លឺម៉ង់), Owen Greene (អង់គ្លេស), Miroslav Hadzic (សៃប៊ី និងម៉ុងតេនេក្រូ), Karl Haltiner (ស្វីស), Heiner Hänggi (ស្វីស), David Hobbs (អង់គ្លេស), Jan Hoekema (ហុល្លង់), Rogier Huizenga (ហុល្លង់), Andrzej Karkoszka (ប៉ូឡូញ), Peter G. Kelly (អាមេរិក), Simon Lunn (អង់គ្លេស), Tom McDonald (អង់គ្លេស), Dorijan Marsic (ស្លូវ៉ានី), Gian Giacomo Migone (អ៊ីតាលី), Michael F. Noone (អាមេរិក), Aleksandr Pikayev (រុស្សី), Christine Pintat (បារាំង), Andreas Prüfert (អាល្លឺម៉ង់), Christopher Sabatini (អាមេរិក), Liliane Serban (រ៉ូម៉ានី), Ravinder Pal Singh (ឥណ្ឌា), Anders C. Sjaastad (ន័រវេ), Bauke Snoep (ហុល្លង់), Svitlana Svetova (អ៊ុយក្រែន), Jan Trapans (ឡាត់វី), Matias Tuler (អាហ្សង់ទីន), Marlene Urscheler (ស្វីស), Pentti Väänänen

(ហ្វាំងឡង់), Biljana Vankovska (ម៉ាសេដូណា), Marie Vlachova (សាធារណៈរដ្ឋឆែក), Casper W. Vroom (ហុល្លង់), Tamas Wachsler (ហុងគ្រី), Donna Winslow (កាណាដា), Herbert Wulf (អាល្លឺម៉ង់)។

គណៈកម្មការកែសម្រួល

Willem van Eekelen (ហុល្លង់), Andreas Gross (ស្វីស), Miroslav Filipovic (សែរប៊ី និងម៉ុងតេនេក្រូ), Stepan Sulakshin (រុស្សី), Dimitro Tabachnik (អ៊ុយក្រែន), Ahmad Husni Hanadzlah (ម៉ាឡេស៊ី), Adeseye Ogunlewe (នីហ្សេរីយ៉ា) and Elissavet Papadimitriou (ក្រិក) - សមាជិកនៃគណៈកម្មាធិការ IPU ស្តីពីបញ្ហានយោបាយ សន្តិសុខអន្តរជាតិ និងការដកហូតអាវុធ និង Beth Mugo (កិនយ៉ា) និង Ricardo Vasquez (អាហ្សង់ទីន), សមាជិកនៃគណៈកម្មាធិការ IPU ស្តីពីសភា តុលាការ និងសិទ្ធិមនុស្ស។

អ្នកកែសម្រួលភាសា

Oliver Wates (អង់គ្លេស)

ច្បាប់ដើម៖ ភាសាអង់គ្លេស ទីក្រុងហ្សឺណែវ ឆ្នាំ ២០០៣។

អារម្ភកថា

ដោយសារបញ្ហាសន្តិសុខគឺជាបញ្ហាស្នូលនៃសុខុមាលភាពរបស់មនុស្ស វាមានសារៈសំខាន់ខ្លាំងណាស់ដែលថា បញ្ហាទាំងនេះត្រូវបញ្ចូលទៅក្នុងគោលនយោបាយសន្តិសុខរបស់ប្រទេសជាតិ។ គោលនយោបាយនោះត្រូវតែបញ្ចូលនូវ ខ្លឹមសារ និងគោលការណ៍សំខាន់ៗទាំងឡាយទាក់ទងនឹងសន្តិសុខដែលរដ្ឋមួយត្រូវលើកតម្កើង និងការពារ។

ដូច្នេះវាជាក់ច្បាស់ និងមានភាពចាំបាច់ខ្លាំងណាស់សម្រាប់តំណាងដែលត្រូវបានប្រជាពលរដ្ឋបោះឆ្នោតជ្រើសរើសនៅក្នុងសភា ដើម្បីធ្វើការងារយ៉ាងជិតស្និទ្ធិជាមួយរដ្ឋាភិបាលនិងវិស័យសន្តិសុខនេះ។ ក៏ប៉ុន្តែ ទោះបីជាតំណាងរាស្ត្រទាំងនោះខិតខំធ្វើការងារដើម្បីធ្វើឲ្យសម្រេចនូវគោលបំណងរួមនេះក៏ដោយ ក៏តួនាទីរបស់ពួកគេមានមិនដូចគ្នានោះទេ។ សភាមានការទទួលខុសត្រូវក្នុងការបង្កើតច្បាប់ អនុម័តថវិកា និងពិនិត្យតាមដានសកម្មភាពសន្តិសុខ។ សភាអាចអនុវត្តនូវទំនួលខុសត្រូវទាំងនេះបានយ៉ាងពេញលេញ ប្រសិនបើខ្លួនបានទទួលនូវព័ត៌មានទូលំទូលាយ ព្រមទាំងមានជំនាញបច្ចេកទេសដ៏ចាំបាច់ និងអំណាចពេញលេញ រួមទាំងមានបំណងធ្វើឲ្យរដ្ឋាភិបាលមានទំនួលខុសត្រូវផងនោះ។ ដើម្បីសម្រេចនូវគោលបំណងនេះ វាតម្រូវឲ្យមាននូវរចនាសម្ព័ន្ធសង្គមមួយដែលត្រូវបានពង្រឹងដោយការជឿទុកចិត្ត និងការសន្ទនាគ្នា។

នៅក្នុងប្រទេសឈីលី ទំនាក់ទំនងរវាងសង្គម និងកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធត្រូវបានកែលម្អ
ជាហូរហែ។ បច្ចុប្បន្ន នៅក្នុងប្រទេសឈីលី សហគមន៍អន្តរជាតិនឹងមើលឃើញនូវបរិយាកាស
នៃការគោរពគ្នាទៅវិញទៅមក និងកិច្ចសហប្រតិបត្តិការ ដែលយើងសង្ឃឹមថាបរិយាកាសនេះ
នឹងត្រូវបានពង្រឹងឲ្យកាន់តែរឹងមាំថែមទៀតនៅក្នុងពេលអនាគត។ យើងមានទំនុកចិត្តថា
សៀវភៅគោលនេះនឹងជួយដល់តួអង្គសំខាន់ៗនៅក្នុងវិស័យសន្តិសុខក្នុងការកាច់ចង្កូត និងធ្វើ
សហប្រតិបត្តិការជាមួយគ្នា ដើម្បីធ្វើឲ្យសម្រេចបានជាប្រយោជន៍រួមដល់ប្រជាពលរដ្ឋ
គ្រប់ៗរូប។

Senador Sergio Páez Verdugo
ប្រធានក្រុមប្រឹក្សាសហភាពអន្តរសភា

សេចក្តីផ្តើម

ចាប់តាំងពីយូរលង់ណាស់មកហើយ បញ្ហាអធិបតេយ្យភាពជាតិ និងសន្តិសុខជាតិត្រូវបានចាត់ទុកថាជាបញ្ហាដ៏សំខាន់សម្រាប់រដ្ឋដែលសម្រេចបានស្ថិរភាព។ សព្វថ្ងៃនេះ តួនាទីរបស់អ្នកដែលបំពេញការងារជាអ្នកផ្តល់សេវាសន្តិសុខមានការផ្លាស់ប្តូរគួរអោយកត់សម្គាល់។ ប្រភេទថ្មីៗនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធ និងការកើនឡើងនូវការចងសម្ព័ន្ធមិត្តរវាងរដ្ឋ និងរដ្ឋបានជម្រុញឲ្យមានការឆ្លើយតប និងការគិតគូរប្រកបដោយគំនិតច្នៃប្រឌិតខ្ពស់អំពីទស្សនទានគ្រឹះរបស់សន្តិសុខ។ ការវាយប្រហារនៅថ្ងៃទី ១១ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ ២០០១ និងលទ្ធផលរបស់វា បានបញ្ជាក់អំពីភាពចាំបាច់នេះ។

ដូច្នេះ ការត្រួតពិនិត្យប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពដោយសភាកាន់តែមានសារៈសំខាន់ខ្លាំងឡើងដើម្បីធានាឲ្យមានការបង្កើត និងការអនុវត្តនូវការឆ្លើយតបថ្មីៗទាំងនេះដោយតម្លាភាព និងគណនេយ្យភាពពេញលេញ។ បើមិនមានការត្រួតពិនិត្យបែបនេះទេនោះ វានឹងមានគ្រោះថ្នាក់ចំពោះសេវាសន្តិសុខ និងការបកស្រាយខុសអំពីបេសកកម្មរបស់វា ហើយវាហាក់ដូចជារដ្ឋមួយកំពុងធ្វើការងារតែម្នាក់ឯង ដែលនេះធ្វើឲ្យមានសម្ពាធដ៏ធ្ងន់ទៅលើធនធានដ៏ក្រខ្សត់ ឬបង្ហាញថារដ្ឋនោះកំពុងមានឥទ្ធិពលផ្នែកនយោបាយ និងសេដ្ឋកិច្ចដ៏លើសលុប។ វាអាចបន្ទុចបង្អាក់ប្រជាធិបតេយ្យភាវូបនីយកម្ម ហើយវាក៏អាចបង្កើននូវជម្លោះថែមទៀតផង។ ខណៈពេលដែលសង្គមស្ថិតនៅក្នុងសម័យអន្តរកាល ត្រូវបានហែកហួរដោយសង្គ្រាម ឬជាសង្គមដែលមានវិបត្តិជួបប្រទះនូវហានិភ័យណាមួយ ប្រទេសកាន់លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យដ៏រឹងមាំក៏ត្រូវពង្រឹង នូវទំនាក់ទំនងស៊ីវិល-យោធា ធ្វើការកែទម្រង់ និងគ្រប់គ្រងនូវទំនាក់ទំនងនេះដើម្បីរក្សាសន្តិភាពនៅក្នុងខណៈពេលដែលបញ្ហាសន្តិសុខមានការប្រែប្រួល។

លក្ខណៈពីធម្មជាតិ និងភាពប្រែប្រួលជានិច្ចនៃវិស័យសន្តិសុខ គឺជាការប្រឈមដ៏ពិតប្រាកដមួយចំពោះសភា ក្នុងការត្រួតពិនិត្យតាមដានប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព។ ភាពខុសគ្នាផ្នែកបច្ចេកទេសដ៏ច្រើនសន្ធឹកសន្ធាប់ ភាពស្មុគ្រស្មាញនៃអង្គការបុគ្គលិកសន្តិសុខព្រមទាំងច្បាប់ វិធានទាក់ទងនឹងព័ត៌មានសម្ងាត់ និងការអនុវត្តការសម្ងាត់ ទាំងអស់នេះវាធ្វើឲ្យសមាជិកសភា មានការលំបាកដើម្បីបំពេញភារកិច្ចប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព លើកលែងតែពួកគេអាចប្រើប្រាស់នូវការស្រាវជ្រាវដ៏ឯករាជ្យ និងជំនាញ។

ក្នុងគោលបំណងនេះហើយទើបសហភាពអន្តរសភា (IPU) និងមជ្ឈមណ្ឌលទីក្រុងហ្សឺណែវសម្រាប់ការត្រួតពិនិត្យកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធតាមបែបប្រជាធិបតេយ្យ (DCAF) បានព្រមព្រៀងគ្នា រៀបចំតាក់តែងនូវសៀវភៅមគ្គុទេសក៍ដែលមានការអនុវត្តជាក់ស្តែង មានភាពប្រាកដនិយម និងងាយប្រើប្រាស់មួយដែលពន្យល់អំពីការអនុវត្តដ៏គ្រប់ជ្រុងជ្រោយ និងយន្តការនានាដែលអាចជួយសភាក្នុងការរួមចំណែកដល់ការត្រួតពិនិត្យវិស័យសន្តិសុខ។
សៀវភៅគោលនេះគឺជាប្រទីបឆ្លុះបញ្ចាំងនូវគំនិតរៀបរាប់នេះ។ ក្នុងអំឡុងពេលរៀបចំជាសេចក្តីព្រាង អត្ថបទនៅក្នុងសៀវភៅគោលនេះត្រូវបានពិនិត្យពិច័យ និងសម្រិតសម្រាំងដោយគណៈកម្មការសភាទទួលបន្ទុកការងារកែសម្រួល និងត្រូវបានត្រួតពិនិត្យដោយអ្នកជំនាញមួយចំនួន។

សៀវភៅនេះ ត្រូវបានសរសេរដោយផ្អែកលើសេចក្តីសន្និដ្ឋានថា ម៉ូដែលសម្រាប់ធ្វើការត្រួតពិនិត្យដោយសភាមួយ មិនអាចយកទៅអនុវត្តបានសម្រាប់គ្រប់ប្រទេសទាំងអស់នោះទេ។ វិធាន និងការអនុវត្តដែលអាចទទួលយកមកអនុវត្ត និងមានប្រសិទ្ធភាពនៅកន្លែងមួយ វាអាចមិនសក្តិសមជាមួយកន្លែងមួយទៀត។ លើសពីនេះ រាល់សភាទាំងអស់មិនមានអំណាចដូចៗគ្នានោះទេ។ ដោយសារមូលហេតុដូច្នេះហើយ ទើបសំណើខ្លះនៅក្នុងសៀវភៅនេះចៀសមិនផុតពីបានលើកឡើងនូវចំណុចដែលជាឧត្តមគតិខ្ពស់ហួសហេតុពេក។ ទន្ទឹមនឹងនោះ លក្ខណៈសុគ្រស្មាញនៃបញ្ហាសន្តិសុខ រារាំងការអនុវត្តដូចៗគ្នានៅក្នុងគ្រប់ទិដ្ឋភាពទាំងអស់នៃបញ្ហាសន្តិសុខ។ ដូច្នេះ គេគួរចាត់ទុកសៀវភៅគោលនេះថាជា សៀវភៅណែនាំដែលមានលក្ខណៈទូលំទូលាយមួយ ក្នុងការជួយពង្រឹងការត្រួតពិនិត្យដោយសភាលើវិស័យសន្តិសុខ ដែលយើងសង្ឃឹមថា វានឹងលើកទឹកចិត្តអ្នកអានឲ្យធ្វើការសិក្សាស្រាវជ្រាវបន្ថែមទៀត។ ជាចុងក្រោយ យើង សង្ឃឹមថាការបោះពុម្ពផ្សាយសៀវភៅគោលនេះនឹងរួមចំណែកធានាឲ្យគោលនយោបាយសន្តិសុខ និងការអនុវត្តឆ្លើយតបនឹងសេចក្តីត្រូវការរបស់ប្រជាពលរដ្ឋពិតប្រាកដ៕

Anders B. Johnsson
អគ្គលេខាធិការ
សហភាពអន្តរសភា

ឯកអគ្គរាជទូត បណ្ឌិត Theodor H. Winkler
នាយកមជ្ឈមណ្ឌលទីក្រុងហ្សឺណែវ
សម្រាប់ការត្រួតពិនិត្យកងកម្លាំងប្រ
ដាប់អាវុធតាមបែបប្រជាធិបតេយ្យ

អ្វីខ្លះដែលអ្នកអាចរកឃើញក្នុងសៀវភៅនេះ

សៀវភៅគោលនេះ ចែកចេញជា ៨ផ្នែក ដែលផ្នែកនីមួយៗមានជំពូកមួយចំនួន ហើយអ្នកអាន អាចអានជា ២របៀបខុសៗគ្នា។ ការអានចប់ចុងចប់ដើមនៃសៀវភៅនេះ នឹងផ្តល់នូវការយល់ដឹងដ៏ជ្រៅជ្រះបំផុតអំពីបញ្ហាសន្តិសុខ និងតួនាទីរបស់សភាក្នុងការត្រួតពិនិត្យលើវិស័យសន្តិសុខ។ ទោះជាយ៉ាងណាក្តី អ្នកអានក៏អាចជ្រើសរើសអាននូវ ផ្នែក និងជំពូកមួយចំនួនដែលខ្លួនចាប់អារម្មណ៍បំផុត។ យើងបានរៀបចំនូវសន្ទស្សន៍ និងលំដាប់លំដោយនៃផ្នែក ឬ ជំពូកសម្រាប់ជួយដល់ការជ្រើសរើសរបស់អ្នកអាន។

នៅក្នុងសៀវភៅគោលនេះ មានប្រអប់មួយចំនួនដែលពន្យល់អំពីបញ្ហាដ៏ស្មុគស្មាញ ដែលបាន លើកឡើងនៅក្នុងអត្ថបទមេ ដោយមានភ្ជាប់នូវឧទាហរណ៍អំពីច្បាប់ ឬបទដ្ឋាន គតិយុត្ត និង បង្ហាញអំពីការអនុវត្តការត្រួតពិនិត្យ ដោយសភាលើវិស័យសន្តិសុខនៅក្នុងបណ្តាប្រទេសផ្សេងៗ។ នៅចុងបញ្ចប់នៃជំពូកស្ទើរតែទាំងអស់ មានផ្នែកដែលមានចំណងជើងថា *តើអ្នកអាចធ្វើអ្វីបានខ្លះក្នុងនាមជាតំណាងរាស្ត្រ* ដែលផ្នែកនេះមានការលើកឡើងនូវអនុសាសន៍ជាក់ស្តែងជាច្រើន។ ទោះដូច្នេះក្តី ដូចដែលបានបញ្ជាក់ពីខាងដើម អនុសាសន៍ទាំងនេះត្រូវយកមកឆ្លុះបញ្ចាំងជាមួយនឹងបរិបទជាតិរបស់ប្រទេសនីមួយៗ។

ផ្នែកទាំងពីរខាងដើម ពន្យល់អំពីក្របខណ្ឌទ្រឹស្តី និងវិភាគអំពីការត្រួតពិនិត្យដោយសភាលើ វិស័យសន្តិសុខ។ ផ្នែកទី ១ ផ្តោតលើការវិវត្តនៃទស្សនទានសន្តិសុខ ហើយវាពន្យល់អំពីទិដ្ឋភាពទូទៅជាសកលអំពីតួនាទីរបស់សភា និងស្ថាប័នរដ្ឋដទៃទៀតនៅក្នុងបញ្ហាសន្តិសុខ។
សំណួរធំៗដែលត្រូវធ្វើការដោះស្រាយនៅក្នុងផ្នែកទី ១នេះគឺ៖

- តើមានការអភិវឌ្ឍថ្មីៗអ្វីខ្លះនៅក្នុងបរិយាកាសសន្តិសុខ?
- តើអ្វីទៅដែលហៅថាការគម្រាមកំហែងថ្មី និងការឆ្លើយតប?
- ហេតុអ្វីបានជាការត្រួតពិនិត្យដោយសភាលើវិស័យសន្តិសុខជាការចាំបាច់?
- តើមានគោលការណ៍សំខាន់ៗអ្វីខ្លះនៃអភិបាលកិច្ចតាមបែបប្រជាធិតេយ្យលើវិស័យសន្តិសុខ?
- តើតួនាទីរបស់សភាចំពោះ រដ្ឋាភិបាល និងតុលាការមានអ្វីខ្លះ?

ផ្នែកទី ២ រៀបរាប់អំពីដំណាក់កាលទាំងអស់នៃវដ្តរបស់គោលនយោបាយ សន្តិសុខជាតិ ព្រមទាំង ក្របខណ្ឌគតិយុត្តអន្តរជាតិដែលពាក់ព័ន្ធជាមួយគោលនយោបាយសន្តិសុខជាតិទាំងនោះ។ ជំពូកទាំងពីរចុងក្រោយនៃផ្នែកទី ២នេះបង្ហាញអំពីតួនាទីរបស់សង្គមស៊ីវិល និងប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ រួមទាំងទស្សន:វិស្ស័យយេនឌ័រអំពីបញ្ហាសន្តិសុខ។ សំណួរធំៗមានដូចជា៖

- តើសភាមានតួនាទីអ្វីខ្លះ ក្នុងការធ្វើសេចក្តីសម្រេចទាក់ទងនឹងគោលនយោបាយសន្តិសុខ?
- តើច្បាប់អន្តរជាតិរឹតត្បិត ឬបង្កើនឲ្យមានកាលានុវត្តភាពសម្រាប់រៀបចំគោលនយោបាយ សន្តិសុខជាតិយ៉ាងដូចម្តេចខ្លះ?
- តើសង្គមស៊ីវិល និងប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយមានទំនាក់ទំនងយ៉ាងដូចម្តេចខ្លះជាមួយវិស័យសន្តិសុខ ហើយតើសភាអាចប្រើប្រាស់នូវការចូលរួមខុសៗគ្នារបស់អង្គការទាំង ២នេះបានយ៉ាងដូចម្តេចខ្លះ?
- តើគេអាចផ្សព្វផ្សាយដល់សាធារណៈជនអំពីបញ្ហាសន្តិសុខយ៉ាងដូចម្តេចខ្លះ?
- តើស្ត្រីមានតួនាទីអ្វីខ្លះនៅក្នុងវិស័យសន្តិសុខ?

ផ្នែកទី ៣ បកស្រាយថា អ្នកណាជាវិស័យសន្តិសុខ ដែលក្នុងនោះមានយោធា នគរបាល និង ក្រុមចារកម្ម អង្គការយោធារបស់រដ្ឋដទៃទៀត រួមទាំងក្រុមហ៊ុនសន្តិសុខឯកជន។

- តើតួអង្គនីមួយៗខាងលើមានមុខងារ និងកាតព្វកិច្ចជាក់លាក់អ្វីខ្លះនៅក្នុងវិស័យសន្តិសុខ?
- តើយន្តការគណនេយ្យភាព និងនយោបាយផ្ទៃក្នុងអ្វីខ្លះដែលត្រូវការជាចាំបាច់?
- តើសភាអាចអនុវត្តនូវការត្រួតពិនិត្យរបស់ខ្លួនប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពដូចម្តេចខ្លះលើសេវាសន្តិសុខទាំងនេះ?

ផ្នែកទី ៤ ពិនិត្យមើលនូវឧបករណ៍ទាំងឡាយដែលសភាអាចប្រើប្រាស់ដើម្បីធ្វើការត្រួតពិនិត្យវិស័យសន្តិសុខ ហើយផ្នែកនេះឆ្លើយនឹងសំណួរ *ដែលមានជាអាទិ៍* ដូចខាងក្រោម៖

- តើមានឧបករណ៍អ្វីខ្លះ ដែលសភាអាចប្រើប្រាស់ដើម្បីធ្វើការត្រួតពិនិត្យលើវិស័យសន្តិសុខប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព?
- តើឯកទេសរបស់សភាស្តីពីបញ្ហាសន្តិសុខ អាចត្រូវបានធ្វើឲ្យប្រសើរឡើងយ៉ាងដូចម្តេចខ្លះ?
- តើតួនាទីរបស់សភាមានអ្វីខ្លះក្នុងការសួរដេញដោល និងបើកសវនការអំពីបញ្ហាសន្តិសុខ?
- តើគណៈកម្មការការពារជាតិសភាអាចធ្វើការអោយមានប្រសិទ្ធភាពដូចម្តេចខ្លះ?
- តើការិយាល័យដោះស្រាយបណ្តឹង (ombudsman) របស់សភាមានតួនាទីអ្វីខ្លះ?
- តើការិយាល័យដោះស្រាយពាក្យបណ្តឹងនេះដំណើរការក្នុងកិច្ចការពារយ៉ាងដូចម្តេចខ្លះ?
- ហេតុអ្វីសភាគួរចុះទៅពិនិត្យដល់ទីតាំងនៃសេវាសន្តិសុខ?

ផ្នែកទី ៥និយាយអំពីកាលៈទេសៈទាំងឡាយដែលបង្កឲ្យមានបញ្ហាប្រឈមដ៏ជាក់លាក់ចំពោះសន្តិសុខ ដូចជា បញ្ហាទាក់ទងនឹងការដាក់ប្រទេសក្នុងស្ថានភាពអាសន្ន ការគម្រាមកំហែងដល់សន្តិសុខផ្ទៃក្នុង បញ្ហាភេរវកម្ម និងឧក្រិដ្ឋកម្មលើអ៊ីនធឺណែតជាដើម។ ផ្នែកនេះក៏គូសបញ្ជាក់អំពីបញ្ហាទាក់ទងនឹងការចូលរួម នៅក្នុងបេសកកម្មគាំទ្រសន្តិភាពអន្តរជាតិនៅក្នុងតំបន់ដែលគ្មានសន្តិសុខទាំងស្រុង ឬសន្តិសុខនៅមានសភាពផុយស្រួយ។ ដូច្នេះផ្នែកទី ៥នេះព្យាយាមបកស្រាយនូវសំណួរមួយចំនួនខាងក្រោម៖

- តើត្រូវធ្វើដូចម្តេចខ្លះដើម្បីឲ្យមានតុល្យភាពរឹងមាំ រវាងបញ្ហានៃការដាក់ប្រទេសស្ថិតនៅក្នុងស្ថានភាពអាសន្ន និងការរក្សានូវសន្តិសុខផ្ទៃក្នុង និងការគោរពសិទ្ធិមនុស្ស?
- តើគោលបំណង និងចំណុចខ្វះខាតនៃការដាក់ប្រទេសស្ថិតនៅក្នុងស្ថានភាពអាសន្នមានអ្វីខ្លះ?
- តើមានអ្វីខ្លះបានផ្លាស់ប្តូរចាប់តាំងពីថ្ងៃទី ១១ ខែកញ្ញា? តើគេអាចបែងចែកដូចម្តេចខ្លះរវាងអំពើភេរវកម្ម និងការតវ៉ាដ៏ស្របច្បាប់តាមលក្ខណៈ

ប្រជាធិបតេយ្យ?

- តើមានផលវិបាកអ្វីខ្លះចំពោះសន្តិសុខអន្តរជាតិរបស់រដ្ឋទាំងឡាយ? តើតួនាទីរបស់សភាមានអ្វីខ្លះនៅក្នុងបញ្ហាទាំងនេះ?
- តើការចូលរួមរបស់សភាមានសារៈសំខាន់ប៉ុណ្ណា ក្នុងការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្តបញ្ជូនកងទ័ពទៅចូលរួមក្នុងប្រតិបត្តិការគាំទ្រសន្តិភាពអន្តរជាតិនៅ ឯបរទេស?

ផ្នែកទី ៦ ទី ៧ និងទី ៨ វិភាគលើធនធានទាំង ៣ទាក់ទងនឹងវិស័យសន្តិសុខ។ ផ្នែកទី ៦ ផ្តោតលើថវិកាការពារជាតិ និងការត្រួតពិនិត្យទាំងដោយសភា និងដោយស្ថាប័នសវនកម្មរដ្ឋជាបច្ចាការ។

- តើថវិកាអាចជាគន្លឹះមួយសម្រាប់រក្សាសន្តិសុខដោយរបៀបណា?
- តើតម្លាភាព និងគណនេយ្យភាពអាចអនុវត្តយ៉ាងដូចម្តេចខ្លះទាក់ទងនឹងថវិកាសម្រាប់វិស័យសន្តិសុខ?
- តើមានលក្ខខណ្ឌអ្វីខ្លះ សម្រាប់ធ្វើការត្រួតពិនិត្យឲ្យបានសមស្របទាក់ទងថវិកាសម្រាប់វិស័យសន្តិសុខ?
- តើគេអាចធ្វើសវនកម្មលើវិស័យសន្តិសុខបានដែរឬទេ? ហេតុអ្វីបានជាសវនកម្មឯករាជ្យមានសារៈសំខាន់ ហើយតើវាដំណើរការដូចម្តេចខ្លះ?

ផ្នែកទី ៧ ទាក់ទងនឹងបុគ្គលិកនៃវិស័យសន្តិសុខ និងគោលបំណងក្នុងការជួយដល់សភាក្នុងការធ្វើនិយ័តកម្មលើការជ្រើសរើស ការសម្រិតសម្រាំង
និងការបណ្តុះបណ្តាលអ្នកបម្រើការក្នុង វិស័យសន្តិសុខ ការចូលនិវត្តន៍
និងរបបប្រាក់សោធននិវត្តន៍ ការជ្រើសរើសទ័ព និងសេវាផ្សេងទៀត។

- តើគុណតម្លៃនៃលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ (democratic values) អាចបណ្តុះនៅក្នុងផ្នត់គំនិតរបស់បុគ្គលិកវិស័យសន្តិសុខបានយ៉ាងដូចម្តេចខ្លះ?
- តើបុគ្គលិកវិស័យសន្តិសុខអាចបង្កើតជាសហជីពយោធា (military unions) បានដែរឬទេ?

- តើក្រមសីលធម៌វិជ្ជាជីវៈរបស់វិស័យសន្តិសុខមានអ្វីខ្លះ?
- តើនៅក្នុងប្រទេសផ្សេងៗ គេធ្វើការរៀបចំជ្រើសរើសយោធា និងរៀបចំសេវាផ្សេងៗ យ៉ាងដូចម្តេចខ្លះ?
- តើក្រមសីលធម៌របស់បុគ្គលិកវិស័យសន្តិសុខមានដែរឬទេ? តើមានបទដ្ឋានអន្តរជាតិដែរឬទេ?
- តើផ្នែកណាខ្លះនៃការគ្រប់គ្រងបុគ្គលិកនៅក្នុងវិស័យនេះ មានការពាក់ព័ន្ធជាមួយសមាជិកសភា?

ផ្នែកទី ៨ចុងក្រោយទាក់ទងធនធានសម្ភារៈនៃវិស័យសន្តិសុខ ជាពិសេស ផ្នែកលទ្ធកម្ម (តើត្រូវទិញអ្វីខ្លះពីអ្នកណា?) ការជួញដូរ និងផ្ទេរអាវុធ។

- តើឧបសគ្គទាក់ទងនឹងផ្នែកច្បាប់មានអ្វីខ្លះ?
- តើដំណើរការនៃការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្ត ដ៏គ្រប់ជ្រុងជ្រោយអំពីការធ្វើលទ្ធកម្ម មានអ្វីខ្លះ?
- តើមានកាលៈទេសៈអ្វីខ្លះដែលផ្តល់យុត្តិកម្មដល់កិច្ចការសម្ងាត់?
- តើសភាអាចធ្វើការវាយតម្លៃនូវបញ្ហាទាំងអស់នេះបានយ៉ាងដូចម្តេចខ្លះ?

មាតិកា

សេចក្តីផ្តើម

អ្វីខ្លះដែលអ្នកអាចរកឃើញក្នុងសៀវភៅនេះ

ប្រអប់បញ្ជី (List of boxes)

ផ្នែកទី ១

ការវិវត្តទស្សនទាន និងតួអង្គក្នុងវិស័យសន្តិសុខជាតិ៖ ការប្រឈមដែលសភាជួបប្រទះ

ជំពូក ១- ការផ្លាស់ប្តូរសន្តិសុខនៅក្នុងពិភពលោកដែលកំពុងប្រែប្រួល
ជំពូក ២- សារៈសំខាន់នៃការត្រួតពិនិត្យតាមដានរបស់សភា
ជំពូក ៣- តួនាទី និងទំនួលខុសត្រូវរបស់សភា និងស្ថាប័នរដ្ឋដទៃទៀត

ផ្នែកទី ២

ការត្រួតពិនិត្យតាមដានលើគោលនយោបាយសន្តិសុខជាតិ

ជំពូក ៤- ការជម្រុញគោលនយោបាយសន្តិសុខជាតិ
ជំពូក ៥- គោលនយោបាយសន្តិសុខជាតិ និងបទដ្ឋានគតិយុត្តអន្តរជាតិ
ជំពូក ៦- តួនាទីរបស់សង្គមស៊ីវិល និងប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ
ជំពូក ៧- ទស្សនៈវិស័យយេនឌ័រទាក់ទងនឹងគោលនយោបាយសន្តិសុខ

ផ្នែកទី ៣

ផ្នែកប្រតិបត្តិសំខាន់ៗនៃវិស័យសន្តិសុខជាតិ

ជំពូក ៨- យោធា

ជំពូក ៩- អង្គការយោធារដ្ឋដទៃទៀត

ជំពូក ១០- រចនាសម្ព័ន្ធនគរបាល

ជំពូក ១១- សេវាចារកម្ម

ជំពូក ១២- ក្រុមហ៊ុនសន្តិសុខ និងយោធាឯកជន

ផ្នែកទី ៤

សន្តិសុខជាតិនៅក្រោមការត្រួតពិនិត្យតាមដានដោយសភា៖ លក្ខខណ្ឌ និងយន្តការ

ជំពូក ១៣- លក្ខខណ្ឌនៃការត្រួតពិនិត្យតាមដានដោយសភាប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព

ជំពូក ១៣- យន្តការសភាដែលត្រូវអនុវត្តទៅលើ វិស័យសន្តិសុខ

ជំពូក ១៥- គណៈកម្មការការពារជាតិ ឬសន្តិសុខរបស់សភា

ជំពូក ១៦- ការិយាល័យដោះស្រាយពាក្យបណ្តឹង

ជំពូក ១៧- ការចុះពិនិត្យទីតាំងសេវាសន្តិសុខ

ផ្នែកទី ៥

ការត្រួតពិនិត្យសេវាសន្តិសុខពេលកំពុងធ្វើសកម្មភាព៖ កាល:ទេស: និងប្រតិបត្តិការពិសេស

ជំពូក ១៨- ករណីលើកលែង

ជំពូក ១៩- ការថែរក្សាសន្តិសុខផ្ទៃក្នុង

ជំពូក ២០- អំពើភេរវកម្ម

ជំពូក ២១- សន្តិសុខ និងបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន៖ ឧបករណ៍ និងការប្រឈមថ្មីៗ

ជំពូក ២២- បេសកកម្មសន្តិភាពអន្តរជាតិ

ផ្នែកទី ៦

ធនធានហិរញ្ញវត្ថុ៖
ការធ្វើឲ្យសម្រេចបាននូវការត្រួតពិនិត្យថវិកាប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពទាក់ទងនឹងបញ្ហាសន្តិសុខ

ជំពូក ២៣- សន្តិសុខ និងអំណាចនៃកាបូបជាក់ប្រាក់(the power of the purse)
ជំពូក ២៤- ការធ្វើសវនកម្មវិស័យសន្តិសុខទាក់ទងនឹងការចំណាយថវិកាជាតិ

ផ្នែកទី ៧

ធនធានមនុស្សនៅក្នុងវិស័យសន្តិសុខ៖ ការធានាវិជ្ជាជីវៈនិយម និងការត្រួតពិនិត្យតាមដាន តាមបែបប្រជាធិបតេយ្យ

ជំពូក ២៥- ការលើកកម្ពស់គុណតម្លៃនៃលទ្ធិប្រជាប្រជាធិបតេយ្យ(democratic values) នៅក្នុងវិស័យសន្តិសុខ
ជំពូក ២៦- ការគ្រប់គ្រងបុគ្គលិកនៅក្នុងវិស័យសន្តិសុខ
ជំពូក ២៧- ការកេណ្ឌយោធា និងការបដិសេធប្រកបដោយសតិសម្បជញ្ញៈ

ផ្នែកទី ៨

ធនធានសម្ភារៈ៖ ការធ្វើឲ្យសម្រេចនូវការត្រួតពិនិត្យតាមដានប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពលើការផ្ទេរ និងការធ្វើលទ្ធកម្មអាវុធ

ជំពូក ២៨- ការធ្វើលទ្ធកម្មអាវុធ និងឧបករណ៍យោធា
ជំពូក ២៩- ការជួញដូរ និងការផ្ទេរអាវុធ

មជ្ឈមណ្ឌលហ្សឺណែវសម្រាប់ការត្រួតពិនិត្យកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធតាមបែបប្រជាធិបតេយ្យ

សហភាពអន្តរសភា

តារាងរៀបរៀងតាមអក្ខរាវិរុទ្ធ

ប្រអប់បញ្ជី

ប្រអប់ទី ១៖ ការគម្រាមកំហែងសន្តិសុខនាពេលបច្ចុប្បន្នជាលក្ខណៈដាច់ដោយឡែក ឬជារួម...
ប្រអប់ទី ២៖ ប្រភេទខុសៗគ្នានៃកិច្ចព្រមព្រៀងសន្តិសុខ
ប្រអប់ទី ៣៖
មុខងារនានានៃផ្នែកសំខាន់ៗរបស់រដ្ឋដែលអាចមានលទ្ធភាពទាក់ទងនឹងវិស័យសន្តិសុខ
ប្រអប់ទី ៤៖ អភិបាលកិច្ចល្អមានសារៈសំខាន់សម្រាប់ការត្រួតពិនិត្យតាមដានវិស័យសន្តិសុខ
តាមបែបប្រជាធិបតេយ្យ
ប្រអប់ទី ៥៖ ការសូរដេញដោលទៅលើគោលនយោបាយសន្តិសុខជាតិ
ប្រអប់ទី ៦៖ លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យផ្ទាល់ និងការផ្តល់សច្ចាប័នលើសន្ធិសញ្ញាអន្តរជាតិ និង
កិច្ចព្រមព្រៀងសំខាន់ៗដទៃទៀត៖ ករណីនៃប្រទេសស្វីស
ប្រអប់ទី ៧៖ សង្គមស៊ីវិលនៅក្នុងអាមេរិកឡាទីន៖ ការបង្ហាញជាក់ស្តែងនូវតួនាទី និង
សារៈសំខាន់នៃអង្គការសង្គមស៊ីវិល
ប្រអប់ទី ៨៖ ប្រភេទសង្គ្រាមថ្មី៖ គ្រាលំបាកសម្រាប់សេរីភាពនៃសារព័ត៌មាន
ប្រអប់ទី ៩៖ សេរីភាពនៃសារព័ត៌មានក្រោយថ្ងៃទី ១១ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ ២០០១
ប្រអប់ទី ១០៖ គេហទំព័រសភា
ប្រអប់ទី ១១៖ សភា និងប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ
ប្រអប់ទី ១២៖ យេនឌ័រនៅក្នុងដំណើរការសន្តិភាព
ប្រអប់ទី ១៣៖ ទស្សនៈវិស្ស័យយេនឌ័រស្តីពីប្រតិបត្តិការ និងដំណើរការសន្តិភាព
ប្រអប់ទី ១៤៖ ចំនួនបុគ្គលិកយោធាជាស្ត្រី៖ ឧទាហរណ៍នៃប្រទេសជាសមាជិកនៃអង្គការណាតូ
ប្រអប់ទី ១៥៖ ការចូលរួមរបស់ស្ត្រីនៅក្នុងគោលនយោបាយសន្តិសុខ ជាផ្នែកមួយនៃការ
បញ្ជ្រាបយេនឌ័រ
ប្រអប់ទី ១៦៖ ទិដ្ឋភាព និងការប្រឈមថ្មីៗនៃការបញ្ចូលស្ត្រីទៅក្នុងវិស័យសន្តិសុខ
ប្រអប់ទី ១៧៖ ប្រទេសដែលគ្មានយោធា
ប្រអប់ទី ១៨៖ កំណែទម្រង់ការពារជាតិ៖ ដើម្បីអ្វី?
ប្រអប់ទី ១៩៖ ការប្រើប្រាស់យោធានៅក្នុងការអនុវត្តច្បាប់ស៊ីវិល (civilian law) នៅក្នុងប្រទេស
អាហ្វ្រិកខាងត្បូង

ប្រអប់ទី ២០៖ ឧទាហរណ៍នៃអង្គភាពយោធារដ្ឋផ្សេងទៀតក្នុងប្រទេសមួយចំនួន
ប្រអប់ទី ២១៖ លក្ខណៈសំខាន់ៗនៃកងកម្លាំងនគរបាលតាមបែបប្រជាធិបតេយ្យ
ប្រអប់ទី ២២៖ ការបំភ័ន្ត និង កាលៈទេសៈប្រកបគ្រោះថ្នាក់
ប្រអប់ទី ២៣៖ កងកម្លាំងនគរបាលនៅក្នុងប្រទេសអេរីទ្រា៖ ករណីកំពុងវិវត្តន៍ទៅមុខ
ប្រអប់ទី ២៤៖ សភា និងមូលនិធិពិសេសដែលត្រូវបានផ្តល់ឲ្យសេវាចារកម្ម៖ ឧទាហរណ៍នៃប្រទេសអាហ្សង់ទីន
ប្រអប់ទី ២៥៖ ការអនុវត្តមួយចំនួននៃគណៈកម្មការសភាទាក់ទងនឹងឯកសារសម្ងាត់
ប្រអប់ទី ២៦៖ ក្រុមហ៊ុនសន្តិសុខ និងយោធាឯកជន និងគ្រោះថ្នាក់ជាសក្តានុពលខ្លះចំពោះលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ
ប្រអប់ទី ២៧៖ លិខិតូបករណ៍ និងឧបករណ៍ដែលអាចប្រើប្រាស់ដោយសភាសម្រាប់ធ្វើការត្រួតពិនិត្យតាមដានវិស័យសន្តិសុខតាមបែបប្រជាធិតេយ្យ
ប្រអប់ទី ២៨៖ យុទ្ធសាស្ត្រដែលមានលក្ខណៈបង្ការទុកជាមុនសម្រាប់ការត្រួតពិនិត្យតាមដានដោយសភាលើវិស័យសន្តិសុខ
ប្រអប់ទី ២៩៖ យន្តការ និងការអនុវត្តសម្រាប់ការពង្រឹងឯកទេសសភាលើបញ្ហាសន្តិសុខ៖ សំណើរមួយចំនួន
ប្រអប់ទី ៣០៖ ទិដ្ឋភាពរួមនៃក្បាលម៉ាស៊ីន និងនីតិវិធីសភាសម្រាប់ការត្រួតពិនិត្យលើអង្គនីតិប្រតិបត្តិ
ប្រអប់ទី ៣១៖ សំណើទាក់ទងនឹងការសួរដេញដោលប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព
ប្រអប់ទី ៣២៖ លក្ខណៈពិសេសនៃគណៈកម្មាធិការសភាចោទសួរ
ប្រអប់ទី ៣៣៖ គណៈកម្មការធិការស៊ើបអង្កេតនៃការពង្រាយកម្លាំងទ័ពកាណាដានៅក្នុងប្រទេស សូម៉ាលី៖ ឧទាហរណ៍របាយការណ៍ស្តីពីផលប៉ះពាល់ជាសាធារណៈទៅលើបញ្ហាសន្តិសុខ
ប្រអប់ទី ៣៤៖ មុខងារសំខាន់ៗនៃគណៈកម្មាធិការសភាស្តីពីការការពារជាតិ និងបញ្ហាសន្តិសុខ
ប្រអប់ទី ៣៥៖ សម័យប្រជុំរួមរបស់គណៈកម្មាធិការកិច្ចការប្រទេស និងគណៈកម្មការការពារជាតិ នៃសភាន័រវ៉ែ
ប្រអប់ទី ៣៦៖ ការិយាល័យទទួលដោះស្រាយពាក្យបណ្តឹង
ប្រអប់ទី ៣៧៖ ទិដ្ឋភាពទូទៅនៃការិយាល័យទទួលដោះស្រាយពាក្យបណ្តឹងទាក់ទងនឹងបញ្ហា

ការពារជាតិនៅក្នុងប្រទេសមួយចំនួន
ប្រអប់ទី ៣៨៖ ឧត្តមស្នងការសភាអាល្លឺម៉ង់សម្រាប់កងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ
ប្រអប់ទី ៣៩៖ ករណីនៃប្រទេសអាហ្សង់ទីន
ប្រអប់ទី ៤០៖ ពិធីសារបន្ថែមលើអនុសញ្ញាប្រឆាំងការធ្វើទារុណកម្មបានពង្រីក លទ្ធភាព
បន្ថែមអោយមានការចុះត្រួតពិនិត្យទីតាំងសេវាសន្តិសុខ
ប្រអប់ទី ៤១៖ ស្ថានភាពក្នុងគ្រាមានអាសន្ន៖ គោលបំណង និងគោលការណ៍
ប្រអប់ទី ៤២៖ ការថែរក្សាទាំងសន្តិសុខ និងលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ
ប្រអប់ទី ៤៣៖ ការភ័ន្តច្រលំដែលនាំអោយមានវិបាកធ្ងន់ធ្ងរ
ប្រអប់ទី ៤៤៖ ការឆ្លើយតបរបស់ក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខអង្គការសហប្រជាតិចំពោះព្រឹត្តិការណ៍ថ្ងៃ
ទី ១១ ខែកញ្ញា
ប្រអប់ទី ៤៥៖ ការប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងអំពើភេរវកម្ម
ប្រអប់ទី ៤៦៖ អនុសញ្ញាស្តីពីការគាំពារបុគ្គលទាក់ទងនឹងដំណើរការស្វ័យប្រវត្តិនូវ
ទិន្នន័យបុគ្គល (ETS N° 108)។
ប្រអប់ទី ៤៧៖ ការបង្កើតសន្តិភាព ការរក្សាសន្តិភាព ការជម្រុញសន្តិភាព
ការកសាងសន្តិភាព៖ និយមន័យដ៏មានសារៈប្រយោជន៍ខ្លះរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ
ប្រអប់ទី ៤៨៖ ដំណើរការតាំងពង្រាយទ័ពរក្សាសន្តិភាព អង្គការសហប្រជាជាតិ
ប្រអប់ទី ៤៩៖ វិធានទាក់ទងនឹងការចូលរួមនៅក្នុងបេសកកម្មរក្សាសន្តិភាព
ប្រអប់ទី ៥០៖ ការហ្វឹកហ្វឺនរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិចំពោះអ្នកថែរក្សាសន្តិភាព
ប្រអប់ទី ៥១៖ ថវិកា៖ ឧបករណ៍សំខាន់សម្រាប់អភិបាលកិច្ចបែបប្រជាធិបតេយ្យ
ប្រអប់ទី ៥២៖ ហេតុអ្វីសភាគួរតែចូលរួមយ៉ាងសកម្មនៅក្នុងបញ្ហាថវិកា?
ប្រអប់ទី ៥៣៖ ការចំណាយវិស័យការពារជាតិគិតជាភាគរយនៃ GDP របស់ពិភពលោក
និងប្រទេស មួយចំនួន
ប្រអប់ទី ៥៤៖ ប្រព័ន្ធរៀបចំផែនការ កម្មវិធី និងថវិកា (PPBS)
ប្រអប់ទី ៥៥៖ សមាសភាគជាមូលដ្ឋាននៃថវិកាការពារជាតិ៖ ថវិកាការពារជាតិប្រទេស
អេស្ប៉ាញឆ្នាំ ២០០២
ប្រអប់ទី ៥៦៖ ឧបសគ្គសំខាន់សម្រាប់ការបង្កើតកញ្ចប់ថវិកាសន្តិសុខប្រកបដោយតម្លាភាព
ប្រអប់ទី ៥៧៖ ចំណាត់ថ្នាក់ទាំង ៣នៅក្នុងថវិកាសន្តិសុខ

ប្រអប់ទី ៥៨៖ បញ្ហាចម្បងរារាំងការត្រួតពិនិត្យថវិកាប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពនៅក្នុងវិស័យសន្តិសុខ
ប្រអប់ទី ៥៩៖ ការអនុវត្តថវិកាការពារជាតិនៅក្នុងរដ្ឋខ្លះនៅក្នុងអឺរ៉ុបភាគអាគ្នេយ៍
ប្រអប់ទី ៦០៖ អគ្គសវនករ
ប្រអប់ទី ៦១៖ តួនាទីនៃការិយាល័យសវនកម្មជាតិរបស់ចក្រភពអង់គ្លេសក្នុងការត្រួតពិនិត្យតាមដានដោយសភាលើវិស័យសន្តិសុខ
ប្រអប់ទី ៦២៖ សភាប្រទេសចចចា និងការពិនិត្យតាមដានថវិកា
ប្រអប់ទី ៦៣៖ អនុសាសន៍ក្រុមប្រឹក្សាអឺរ៉ុបស្តីពីសិទ្ធិបង្កើតសមាគមសម្រាប់សមាជិកបុគ្គលិកអាជីពនៃកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ
ប្រអប់ទី ៦៤៖ ការអប់រំអំពីភាពជាអ្នកដឹកនាំ និងពលរដ្ឋវិជ្ជានៅក្នុងកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធអាល្លឺម៉ង់៖ គោលការណ៍នៃ "Innere Führung"
ប្រអប់ទី ៦៥៖ ក្រមប្រតិបត្តិសម្រាប់មន្ត្រីអនុវត្តច្បាប់
ប្រអប់ទី ៦៦៖ ក្រមសីលធម៌អង្គការ OSCE ស្តីពីទិដ្ឋភាពនយោបាយយោធាទាក់ទងនឹងវិស័យសន្តិសុខ (១៩៩៤)៖ ទិដ្ឋភាពសំខាន់ៗ
ប្រអប់ទី ៦៧៖ ការគ្រប់គ្រងបុគ្គលិក៖ មន្ត្រីបង្គោលសម្រាប់សមាជិកសភា
ប្រអប់ទី ៦៨៖ សេវាយោធានៅជុំវិញពិភពលោក
ប្រអប់ទី ៦៩៖ ការធ្វើទុកបុកម្នេញលើទាហានជាប់កំណែន
ប្រអប់ទី ៧០៖ សេចក្តីសម្រេចរបស់គណៈកម្មការសិទ្ធិមនុស្សអង្គការសហប្រជាជាតិលេខ ១៩៩៨/៧៧៖ ការបដិសេធប្រកបដោយសម្បជញ្ញៈមិនចូលបម្រើកងទ័ព
ប្រអប់ទី ៧១៖ សេវាជំនួស៖ ករណីនៃប្រទេសស្វីស
ប្រអប់ទី ៧២៖ ហេតុអ្វីសភាគួរយកចិត្តទុកដាក់ចំពោះការធ្វើលទ្ធកម្មអាវុធ?
ប្រអប់ទី ៧៣៖ គោលនយោបាយដ៏ខ្សោយ ឬមិនច្បាស់លាស់នៃការធ្វើលទ្ធកម្មអាវុធ ឬដំណើរការនៃការធ្វើលទ្ធកម្មអាវុធមានលក្ខណៈសម្ងាត់ខ្ពស់អាចនាំទៅរក...
ប្រអប់ទី ៧៤៖ គោលនយោបាយប្រទេសហ្វាំងឡង់ស្តីពីការធ្វើលទ្ធកម្មអាវុធ៖ ការត្រួតពិនិត្យតាមដានដោយសភា
ប្រអប់ទី ៧៥៖ ការផ្ទេរអាវុធ៖ និយមន័យ
ប្រអប់ទី ៧៦៖ កិច្ចព្រមព្រៀងថ្នាក់តំបន់ស្តីពីការផ្ទេរអាវុធ

ប្រអប់ទី ៧៧៖ ការធ្វើអោយការដាក់ទណ្ឌកម្មអាវុធកាន់តែមានភាពវ័យឆ្លាត៖
អ្វីដែលសភាអាចធ្វើអ្វីបាន
ប្រអប់ទី ៧៨៖ ការជួញដូរអាវុធដែលនៅសល់៖ ផលអវិជ្ជមាននៃការដកហូតអាវុធ
ប្រអប់ទី ៧៩៖ តួលេខប៉ាន់ស្មានអំពីការជួញដូរអាវុធធុនតូច
ប្រអប់ទី ៨០៖ កម្មវិធីអង្គការសហប្រជាជាតិប្រឆាំងនឹងការជួញដូរខុសច្បាប់អាវុធធុនតូច និង
ធុនស្រាលខុសច្បាប់៖ មន្ត្រីបង្គោលសម្រាប់សមាជិកសភា
ប្រអប់ទី ៨១៖ តួនាទីរបស់សភានៅក្នុងការត្រួតពិនិត្យការនាំចេញអាវុធ៖ តម្លាភាព និង
គណនេយ្យភាពនៅក្នុងប្រទេសសហភាពអឺរ៉ុប

ផ្នែកទី ។

ការវិវត្តនៃទស្សនទានសន្តិសុខ

និងតួអង្គសន្តិសុខ៖

ការប្រឈមចំពោះសភា

ជំពូក ១

ការវិវត្តនៃបញ្ហាសន្តិសុខនៅក្នុងពិភពលោកដែលកំពុងប្រែប្រួល

ក្នុងរយៈពេលមួយទសវត្សរ៍ចុងក្រោយនេះ ស្ថានភាពសន្តិសុខនៅក្នុងសកលលោកមានការផ្លាស់ប្តូរយ៉ាងខ្លាំង។ ខណៈពេលដែលការគម្រាមកំហែងចាស់បានរលុបបាត់ទៅ ការប្រឈមថ្មីៗកំពុងតាមលងយើងគ្រប់ពេលវេលា។ ហេតុការណ៍នេះតម្រូវឲ្យយើងធ្វើការគិតគូរជាថ្មី អំពីគំនិតទាំងឡាយទាក់ទងនឹងបញ្ហាសន្តិសុខជម្លោះ និង សន្តិភាព។

សន្តិភាពនិងសន្តិសុខនៅក្នុងប្រទេស កាន់លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ

មិនមែនគ្រប់ជម្លោះទាំងអស់ បង្កការគម្រាមកំហែងដល់សន្តិភាពនិងសន្តិសុខនោះទេ។ នៅក្នុងគ្រប់សង្គមទាំងអស់ ទស្សនៈដែលមានការប្រកួតប្រជែងគ្នា និងប្រឆាំងគ្នាតែងកើតមានឡើងលើបញ្ហាជាច្រើន។ នៅក្នុងសង្គមប្រជាធិបតេយ្យ សេរីភាពនៃការបញ្ចេញមតិ

អនុញ្ញាតឲ្យប្រជាពលរដ្ឋ ជម្រាបជូននូវទស្សន:ទាំងនេះទៅដល់
តំណាងរបស់ខ្លួនដែលបានជាប់ឆ្នោត។ តំណាងទាំងនេះមានភារកិច្ច
ធ្វើការពិភាក្សាដេញដោល និងថ្លឹងថ្លែងនូវបញ្ហាទាំងនេះ តាមរយៈ
ការពិភាក្សាដេញដោលជាសាធារណៈមួយ។ នីតិវិធីនេះអាចឲ្យ
សង្គមប្រជាធិបតេយ្យទប់ស្កាត់បាននូវជម្លោះ និងស្វែងរកនូវការ
សម្រុះសម្រួលដ៏ល្អមួយសម្រាប់សង្គមជាតិទាំងមូល។ ជាក់ស្តែង
ណាស់កង្វះនូវស្ថាប័នប្រជាធិបតេយ្យ ដែលមានដំណើរការល្អ
វានាំអោយមានភាពតានតឹងកើនឡើងហួសពីការគ្រប់គ្រង ហើយវា
ប្រែក្លាយជាជម្លោះហិង្សា។ ក្នុងនាមជាយន្តការដោះស្រាយជម្លោះ
មួយ លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យត្រូវបានគេមើលឃើញថា
វាមានទំនាក់ទំនងយ៉ាងជិតស្និទ្ធជាមួយការរក្សាសន្តិសុខ
និងសន្តិភាព។

ចំណងទាក់ទងនេះកើតឡើងតាមមូលហេតុដូចតទៅ៖ បច្ចុប្បន្ន
នេះមានការទទួលស្គាល់យ៉ាងទូលំទូលាយថា បញ្ហាសន្តិសុខមិន
ត្រឹមរក្សាសន្តិសុខប៉ុណ្ណោះនោះទេ តែធំបំផុតត្រូវរក្សានូវសុខុមាល
ភាពរបស់ប្រជាពលរដ្ឋឲ្យបានខ្ពស់ ។ លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យដែលចាក់
ឫសគល់នៅក្នុងសភាដ៏មានប្រសិទ្ធភាពមួយ បានធ្វើឲ្យគំនិតនេះ
មានអត្ថន័យជាក់ស្តែង៖

> *"អធិបតេយ្យភាពរបស់សហគមន៍មួយ តំបន់មួយ*
> *ប្រជាជាតិមួយ រដ្ឋមួយ អាចមានន័យបានលុះត្រាតែវាចេញ*
> *មកពី អធិបតេយ្យភាពដ៏ពិតប្រាកដមួយ នោះគឺថា*
> *ចេញមកពីអធិបតេយ្យនៃមនុស្សជាតិ"។* – Vaclav Havel

បញ្ហាសន្តិសុខជាតិ ដែលផ្តោតលើការការពាររដ្ឋ "បានក្លាយមកជា" បញ្ហាសន្តិសុខមនុស្ស ដែលយកចិត្តទុកដាក់ជាដំបូងដល់ប្រជាពលរដ្ឋម្នាក់ៗ និងសហគមន៍ទាំងមូល។ ជាក់ស្តែង បញ្ហានេះនាំឲ្យរដ្ឋពង្រីកនូវការឆ្លើយតបរបស់ខ្លួន ចំពោះការគម្រាមកំហែងលើសន្តិសុខតាមរយៈ៖

- ✓ **វិធានការទប់ស្កាត់៖** ផ្តួចផ្តើមធ្វើការទប់ស្កាត់ជម្លោះ ដូចជាវិធានការដោះស្រាយជម្លោះ ដោយមានការគិតគូរជាចម្បងចំពោះប្រជាពលរដ្ឋ និងវិធានការកសាងសន្តិភាព។
- ✓ **ការធ្វើអន្តរាគមន៍៖** ក្នុងករណីធ្ងន់ធ្ងរ នៅពេលដែលការខិតខំប្រឹងប្រែងដទៃទៀតបរាជ័យ ដើម្បីធ្វើអន្តរាគមន៍នៅក្នុងជម្លោះផ្ទៃក្នុង ដើម្បីការពារប្រជាពលរដ្ឋដែលងាយរងគ្រោះបំផុត។
- ✓ **វិធានការឆ្លើយតប៖** វិធានការសង្គ្រោះដែលចាំបាច់នៅក្នុងកំឡុងពេល ឬក្រោយសង្គ្រាមស៊ីវិលដើម្បីផ្តល់នូវការជួយគាំទ្រដល់ប្រជាជនស៊ីវិលដែលរងគ្រោះពីសង្គ្រាម។ នេះរួមមានការសាងសង់ជម្រុំសម្រាប់ជនភៀសខ្លួន ការផ្តល់នូវការជ្រកកោនដល់ជនភៀសខ្លួន ឬផ្តល់នូវជំនួយសង្គ្រោះផ្សេងៗ។

ពីសន្តិសុខយោធាឆ្ពោះទៅរកសន្តិសុខគ្រប់ជ្រុងជ្រោយ

ការផ្លាស់ប្តូរដែលផ្តោតលើ "សន្តិសុខមនុស្ស" ស៊ីសង្វាក់គ្នាជាមួយការពង្រីកនូវទស្សនទានអំពីសន្តិសុខ ទៅហួសឆ្ងាយពីការពិចារណា

ខាងផ្នែកយោធា។ មានការឯកភាពកាន់តែច្រើនថា គេត្រូវធ្វើការគិតគូរអំពីបញ្ហាសន្តិសុខឲ្យបានគ្រប់ជ្រុងជ្រោយ ដោយគិតទៅដល់កត្តាដែលមិនពាក់ព័ន្ធជាមួយយោធាផងដែរ (សូមអានប្រអប់ទី ១)។

ប្រអប់ទី ១

ការគម្រាមកំហែង មកលើសន្តិសុខដទៃទៀតនាពេលបច្ចុប្បន្នអាចមានបញ្ហាសន្តិសុខខ្លួនឯង ឬព្រមទាំងបញ្ហាបូកផ្សំដទៃទៀត...

- **ការគម្រាមកំហែងខាងផ្នែកនយោបាយ** ដូចជាអស្ថេរភាពនយោបាយ រដ្ឋដែលអសមត្ថភាព បញ្ហាភេរវកម្ម និងការរំលោភសិទ្ធិមនុស្ស។
- **ការគម្រាមកំហែងផ្នែកសេដ្ឋកិច្ច** ដូចជាភាពក្រីក្រ កំណើនគម្លាតរវាងប្រទេសអ្នកមាន និងប្រទេសអ្នកក្រ បញ្ហាហិរញ្ញវត្ថុអន្តរជាតិ ផលប៉ះពាល់មកលើរដ្ឋជិតខាងដែលជាមហាអំណាចខាងសេដ្ឋកិច្ច ឬដែលជារដ្ឋមិនមានស្ថិរភាព និងបញ្ហាចោរសមុទ្រជាដើម។
- **ការគម្រាមកំហែងដោយបរិស្ថាន ឬដោយមនុស្សជាអ្នកបង្ក** ដូចជាគ្រោះមហន្តរាយនុយក្លេអ៊ែរ ការប្រែប្រួលអាកាសធាតុសកល ការបាត់បង់គុណភាពដី ឬទឹក កង្វះស្បៀង និងធនធានដទៃទៀត។
- **ការគម្រាមកំហែងពីសង្គម** ដូចជាជម្លោះរវាងជនជាតិភាគតិច/ឬភាគច្រើន កំណើនប្រជាពលរដ្ឋ ឧក្រិដ្ឋកម្មដែលមានអង្គការចាត់តាំង ការជួញដូរគ្រឿងញៀនឆ្លងដែន ការជួញដូរដោយខុសច្បាប់ ការធ្វើអន្តោប្រវេសន៍ជាទ្រង់ទ្រាយធំដែលមិនអាចគ្រប់គ្រងបាន និងជម្ងឺដង្កាត់ជាដើម។

អត្ថប្រយោជន៍នៃរបៀបវារៈដ៏ទូលំទូលាយ ស្តីពីបញ្ហាសន្តិសុខ គឺថា បច្ចុប្បន្នគេមានការយល់ដឹងកាន់តែស៊ីជម្រៅអំពីការគម្រាមកំហែងចំពោះបញ្ហាសន្តិសុខ និងការឆ្លើយតបដ៏ចាំបាច់។ ចំណែកគុណវិបត្តិវិញគឺថា សេវាសន្តិសុខដែលមានបញ្ជូលរាល់អង្គការទាំងអស់ដែលមានសិទ្ធិអំណាចស្របច្បាប់ ក្នុងការប្រើប្រាស់កម្លាំង បញ្ជាកម្លាំង ឬធ្វើការគម្រាមកំហែងលើការប្រើប្រាស់កម្លាំងដើម្បីការពាររដ្ឋ និងប្រជាពលរដ្ឋ អាចមានអំណាចហួសហេតុពេក ប្រសិនបើវាសកម្ម នៅក្នុងផ្នែកមិនមែនយោធានៅក្នុងសង្គមមួយ។ លើសពីនេះ វិស័យសន្តិសុខ មិនអាចមានជំនាញដ៏ចាំបាច់ក្នុងការឆ្លើយតបចំពោះការប្រឈមថ្មីៗទាំងនេះនោះទេ។

ពីសន្តិសុខរបស់រដ្ឋនីមួយៗឆ្ពោះទៅរកសហប្រតិបត្តិការរក្សាសន្តិសុខជាមួយរដ្ឋផ្សេងៗ

ការយល់ឃើញថា គេមិនអាចធ្វើឲ្យសម្រេចនូវសន្តិសុខជាតិតាមតែរយៈ "ការជួយខ្លួនឯង" ដោយរដ្ឋនោះតែម្នាក់ឯង នោះទេ តែគេត្រូវការជាចាំបាច់ នូវកិច្ចសហប្រតិបត្តិការសន្តិសុខជាមួយរដ្ឋនានា គំនិតបែបនេះគឺជាគំនិតចាស់គំរិល។ នៅក្នុងសតវត្សរ៍ទី ១៩ វិធីសាស្ត្រស្តីពី "តុល្យភាពនៃអំណាច" មានលក្ខណៈលេចធ្លោ។ នៅក្នុងសតវត្សរ៍ទី ២០ អង្គការសន្តិសុខដែលមានលក្ខណៈជាសហគមន៍មានការរីកដុះដាលជាច្រើន ដូចជា សង្គមប្រជាជាតិ (the League of Nations) ដែលក្រោយមកក្លាយជា អង្គការសហប្រជាជាតិ ហើយក៏មានអង្គការការពារជាតិរួមដូចជាអង្គការណាតូជាដើម។

ចាប់តាំងពីចុងសង្គ្រាមត្រជាក់ មានការកើនឡើងមួយនៅក្នុងជម្លោះផ្ទៃក្នុង។ ថ្មីៗនេះបញ្ហាភេរវកម្មបានក្លាយជាដំណឹងជូរមុខនៅក្នុងសារព័ត៌មាន។ សកលភាវូបនីយកម្មបានលើកកម្ពស់ភាពពឹងពាក់គ្នាទៅវិញទៅមករវាងរដ្ឋ និងរដ្ឋនៅក្នុងវិស័យសន្តិសុខផងដែរ។ បច្ចុប្បន្ន ការគម្រាមកំហែងដល់សន្តិសុខនៅក្នុងប្រទេសមួយ ងាយនឹងរីករាលដាលដល់តំបន់មួយ និងធ្វើឲ្យតំបន់នោះមិនមានស្ថិរភាព ឬប៉ះពាល់ដល់សន្តិភាពពិភពលោក។ តថភាពថ្មីៗរួមទាំងការពង្រីករបៀបវារៈសន្តិសុខ បានផ្តល់សារៈសំខាន់ច្រើនឡើងដល់កិច្ចសហប្រតិបត្តិការសន្តិសុខជាអន្តរជាតិ។

ប្រអប់ទី ២

ប្រភេទខុសៗគ្នានៃកិច្ចព្រមព្រៀងសន្តិសុខ

➢ ការការពារជាតិរួម (Collective Defence)

ការការពារជាតិរួម ត្រូវបានកំណត់ថាជាសន្ធិសញ្ញាមួយរវាងរដ្ឋ ២ ឬរដ្ឋច្រើនសន្យាជួយគ្នាទៅវិញទៅមកក្នុងករណីមានការវាយប្រហារពីខាងក្រៅ។ ឧទាហរណ៍ជាក់ស្តែងបំផុតនៃប្រភេទកិច្ចព្រមព្រៀងសន្តិសុខនេះ គឺអង្គការណាតូ និងអង្គការនៃរដ្ឋអាមេរិក (Organisation of American States)។

➢ សន្តិសុខជាតិរួមដែលមានលក្ខណៈជាសហគមន៍ (Collective Security)

ជាមួយប្រព័ន្ធនេះ សហគមន៍ឯកភាពគ្នាបោះបង់ចោលការប្រើកម្លាំង និងជួយដល់សមាជិកនៅក្នុងសហគមន៍ ទោះបីជាមានរដ្ឋដ៏ទៃទៀតចង់ប្រើប្រាស់កម្លាំងក៏ដោយ។ វាជាប្រព័ន្ធមួយដែលផ្តល់នូវប្រតិកម្មដោយប្រើកម្លាំងដោយសហគមន៍អន្តរជាតិ

ចំពោះការបំផ្លិចបំផ្លាញសន្តិភាពអន្តរជាតិ។ ខុសពីការការពារជាតិរួម សន្តិសុខរួម គឺសម្រាប់ប្រឆាំងនឹងការវាយប្រហារពីខាងក្នុងសហគមន៍។ អង្គការសហប្រជាជាតិ គឺជាឧទាហរណ៍ជាក់ស្តែងមួយ នៃប្រព័ន្ធសន្តិសុខសហគមន៍នេះ។ យោងតាមមាត្រា ៤១ និង ៤២ នៃធម្មនុញ្ញអង្គការសហប្រជាជាតិ សហគមន៍អន្តរជាតិត្រូវប្រើប្រាស់នូវការដាក់សម្ពាធទៅលើអ្នកបំផ្លាញសន្តិភាព អាចតាមរយៈវិធានការមិនមែនយោធា ឬវិធានការប្រើប្រាស់កម្លាំងយោធា។

ប្រភព៖ SIMMA, Bruno: ធម្មនុញ្ញអង្គការសហប្រជាជាតិ ឆ្នាំ ១៩៩៥

- សហប្រតិបត្តិការន្តិសុខ (Cooperative Security)

សហប្រតិបត្តិការសន្តិសុខ ផ្សារភ្ជាប់សន្តិសុខរួមជាមួយវិធីសាស្ត្រគ្រប់ជ្រុងជ្រោយឆ្ពោះទៅរកសន្តិសុខ។ គេអាចកំណត់វាថាជា "វិធីសាស្ត្រដ៏ទូលំទូលាយមួយឆ្ពោះទៅរកការរក្សាសន្តិសុខ" ដែលវិសាលភាពរបស់វាមានលក្ខណៈជាពហុវិស័យ ដែលសង្កត់ធ្ងន់លើការធានាឡើងវិញ ជាជាងញញើត។ សន្តិសុខបែបនេះមានលក្ខណៈរួមបញ្ចូលជាជាងមិនរួម បញ្ចូល។ សន្តិសុខបែបនេះមិនកំហិតចំពោះសមាជិកភាព។ សន្តិសុខបែបនេះចង់បានទម្រង់ពហុភាគីជាជាងទ្វេភាគី។ វាមិនចូលចិត្តដំណោះស្រាយដោយយោធា តែត្រូវការដំណោះស្រាយដោយមិនប្រើយោធា។ សន្តិសុខបែបនេះកំណត់ថា រដ្ឋគឺជាតួអង្គចម្បងនៅក្នុងប្រព័ន្ធសន្តិសុខ តែវាទទួលស្គាល់ថា តួអង្គមិនមែនរដ្ឋក៏អាចដើរតួនាទីដ៏សំខាន់ផងដែរ។ វិធីសាស្ត្រនេះមិនតម្រូវឲ្យមានការបង្កើតនូវស្ថាប័នសន្តិសុខផ្លូវការនោះទេ ប៉ុន្តែវាក៏មិនបដិសេធ មិនឲ្យបង្កើតនូវស្ថាប័នសន្តិសុខបែបនេះដែរ។ លើសពីនេះ សហប្រតិបត្តិការសន្តិសុខសង្កត់ធ្ងន់ពីអត្ថប្រយោជន៍នៃការបង្កើតទម្លាប់ឲ្យមានការ "សន្ទនាជាពហុភាគី"។

ប្រភព៖ EVANS Gareth: សហប្រតិបត្តិការដើម្បីសន្តិភាពឆ្នាំ ១៩៩៣

"កិច្ចព្រមព្រៀងការពារជាតិរួម គឺជាទម្រង់នៃកិច្ចព្រមព្រៀងសហប្រតិបត្តិការ ដ៏ទូលំទូលាយបំផុត។ លើសពីនេះ សហប្រតិបត្តិការសន្តិសុខដែលមិនសូវស្អិតរមួតនេះ វាកើតមាននៅក្នុងបណ្តាញនៃកិច្ចព្រមព្រៀងជាទ្វេភាគី ឬជាពហុភាគី ដោយមិនចាំបាច់មានអង្គការយោធាជាផ្លូវការមួយ ឬអង្គការយោធាដ៏សំខាន់មួយនោះឡើយ។

ការសម្រេចចិត្ត ក្នុងការចូលរួមជាមួយអង្គការសហប្រតិបត្តិការសន្តិសុខមួយ និង ជាពិសេស គឺអង្គការការពារជាតិរួម នឹងមានផលប៉ះពាល់ដ៏ខ្លាំងក្លាទៅលើស្ថានការណ៍សន្តិសុខរបស់ប្រទេសជាមិនខាន។ ជាគោលការណ៍ សហប្រតិបត្តិការបែបនេះ វាជួយពង្រឹងដល់សន្តិសុខជាតិដោយសារវាធានាឲ្យមាន "កណ្តាប់ដៃ" រួមគ្នាមួយប្រឆាំងនឹងការគម្រាមកំហែងផ្សេងៗ។ ទោះដូច្នេះក្តី ការចូលជាសមាជិកនៃអង្គការនេះត្រូវស្ថិតនៅក្រោមលក្ខខណ្ឌមួយចំនួន៖ ប្រទេសនោះត្រូវជាប់កាតព្វកិច្ចអនុវត្តទៅតាមវត្ថុបំណង និងលក្ខខណ្ឌទាំងឡាយរបស់សម្ព័ន្ធនេះដែល ធ្វើបែបនេះ វាបានធ្វើឲ្យប៉ះពាល់ដល់ការរៀបចំគោលនយោបាយសន្តិសុខជាតិរបស់ខ្លួន។ លើសពីនេះ វានឹងប៉ះពាល់ដល់ការត្រួតពិនិត្យតាមដានដោយសភា ដោយហេតុថាដំណើរការនៃការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្ត មួយផ្នែកត្រូវបានផ្ទេរពីថ្នាក់ជាតិទៅឲ្យអន្តរជាតិជាអ្នកសម្រេចជំនួសរួចទៅហើយ។

ជំពូកទី ២

សារៈសំខាន់នៃការត្រួតពិនិត្យតាមដាន ដោយសភា

មានការជឿជាក់ជាទូទៅថា គោលនយោបាយសន្តិសុខគឺជាភារកិច្ច "ពីធម្មជាតិ" មួយរបស់នីតិប្រតិបត្តិ ដោយហេតុថាពួកគេមានចំណេះដឹងដ៏ចាំបាច់ ហើយអាចចាត់វិធានការបានរហ័សទៀតផង។ សភាត្រូវបានគេចាត់ទុកថាជាស្ថាប័ន ដែលមិនសូវមានភាពសក្តិសមតិចជាងគេ ក្នុងការដោះស្រាយបញ្ហាទាក់ទងនឹងសន្តិសុខនេះ ជាពិសេសដោយសារតែនីតិវិធីត្រូវចំណាយពេលវែង និងកង្វះនូវជំនាញ ព័ត៌មានដ៏ពេញលេញ និងចាំបាច់នានា។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ នៅក្នុងការតាក់តែងគោលនយោបាយ សភាមានភារកិច្ច ជាអ្នកពិនិត្យឡើងវិញ និងតាមដានទៅលើអង្គនីតិប្រតិបត្តិ។ យ៉ាងហោចណាស់មានហេតុផល ៤យ៉ាង ដែលការត្រួតពិនិត្យតាមដាន បញ្ហាទាក់ទងនឹងសន្តិសុខបែបនេះវាជាការចាំបាច់៖

គោលការណ៍គ្រឹះនៃលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ គឺត្រូវទប់ស្កាត់ការដឹកនាំបែបអត្តាធិបតី

អតីតនាយករដ្ឋមន្ត្រីបារាំងលោក Georges Clémenceau ម្តងនោះបានគូសបញ្ជាក់ថា " *សង្គ្រាមគឺជាបញ្ហាធ្ងន់ធ្ងរពេកដែលមិនអាចប្រគល់ទៅឲ្យយោធា*" ។ លើពីនិយាយបែបកំប្លែងបែបនេះហើយ សេចក្តីថ្លែងការណ៍នេះបានរំលឹកថា នៅក្នុង ប្រទេសប្រជាធិបតេយ្យមួយ តំណាងរាស្ត្រមានអំណាចកំពូល ហើយគ្មានវិស័យណាផ្សេងរបស់រដ្ឋ គួរត្រូវបានជាត់ចេញពីការត្រួតពិនិត្យតាមដានដោយតំណាងរាស្ត្រនោះឡើយ។ រដ្ឋមួយដែលមិនមានការត្រួតពិនិត្យតាមដានដោយសភា

ទៅលើវិស័យសន្តិសុខ ទេនោះ ជាពិសេស យោធា រដ្ឋនោះគេ ហៅថាជារដ្ឋដែលមានលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យមិនពេញលេញ ឬជាប្រទេសទើបកសាងលទ្ធិ ប្រជាធិបតេយ្យ។

យោងតាមអ្នកប្រាជ្ញដ៏ឆ្នើមរបស់អាមេរិកលោក Robert A Dahl បាននិយាយថា " *បញ្ហាជាសារវ័ន្ត និងមិនចេះដាច់ស្រាច់សោះ នៅក្នុងនយោបាយ គឺត្រូវចៀសវាងនូវការដឹកនាំបែបអគ្គាធិបតី*"។ ដោយវិស័យសន្តិសុខ មានការពាក់ព័ន្ធជាមួយភារកិច្ចជាស្នូលមួយរបស់រដ្ឋ ប្រព័ន្ធតុល្យភាពនៃអំណាច គឺជាការចាំបាច់ដើម្បីទប់ទល់ជាមួយអំណាចរបស់អង្គនីតិប្រតិបត្តិ។ ដូច្នេះការត្រួតពិនិត្យតាមដាន ដោយសភាទៅលើវិស័យសន្តិសុខ គឺជាធាតុដ៏សំខាន់មួយនៃការចែករំលែកអំណាចនៅកម្រិតរដ្ឋ ហើយប្រសិនបើធ្វើបែបនេះ វាមានប្រសិទ្ធភាព វានឹងកម្រិតព្រំដែន
ទៅលើអំណាចរបស់អង្គនីតិប្រតិបត្តិ ឬប្រធានាធិបតី។

មិនបង់ពន្ធបើគ្មានតំណាងរាស្ត្រ

មកដល់បច្ចុប្បន្ននេះ យន្តការដ៏មានសារៈសំខាន់បំផុតមួយរបស់សភាសម្រាប់ធ្វើការត្រួតពិនិត្យអង្គនីតិប្រតិបត្តិ គឺថវិកា។ ចាប់តាំងពីថ្ងៃដំបូងដែលសភាដំបូងគេបង្អស់នៅក្នុងអឺរ៉ុបខាងលិច បានចាប់កំណើតឡើង សភាបានទាមទារឲ្យមានការចែងនូវខមួយ "*មិនបង់ពន្ធឲ្យបើគ្មានតំណាងរាស្ត្រ*"។ ដោយអង្គការសន្តិសុខប្រើប្រាស់នូវចំណែកយ៉ាងច្រើននៃថវិការបស់រដ្ឋ វាសំខាន់ខ្លាំងណាស់ដែលសភាត្រូវធ្វើការពិនិត្យតាមដាន លើការប្រើប្រាស់នូវធនធានដ៏កម្ររបស់រដ្ឋប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព និងប្រសិទ្ធិផល។

ការបង្កើតនូវក្របខណ្ឌច្បាប់ស្តីពី បញ្ហាសន្តិសុខ

ជាក់ស្តែង គឺផ្នែកនីតិប្រតិបត្តិជាអ្នករៀបចំសេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពីបញ្ហាសន្តិសុខ។ ទោះដូច្នេះក្តី សមាជិកសភាដើរតួនាទីដ៏សំខាន់មួយក្នុងការពិនិត្យឡើងវិញនូវសេចក្តីព្រាងទាំងនោះ។ ប្រសិនបើចាំបាច់ ពួកគេអាចស្នើសុំធ្វើវិសោធនកម្មដើម្បីធានាថាប្បញ្ញត្តិច្បាប់ដែលបានស្នើ ពិតជាបានឆ្លុះបញ្ចាំងនូវគំនិតថ្មីៗអំពីការរក្សាសន្តិសុខបានគ្រប់ជ្រុងជ្រោយយ៉ាងពិតប្រាកដមែន។ លើសពីនេះ វាសំខាន់ផងដែរសម្រាប់សភាក្នុងការបញ្ជាក់ឲ្យច្បាស់ថា ច្បាប់មិនមែនជាក្រដាសស្លាប់មួយនោះទេ តែវាត្រូវតែត្រូវបានអនុវត្តយ៉ាងពេញលេញ។

សភាជាស្ពានតភ្ជាប់ទៅសាធារណៈជន

អង្គនីតិប្រតិបត្តិ អាចមិនមានការយល់ដឹងដ៏ពេញលេញអំពីបញ្ហាសន្តិសុខ ដែលជាអាទិភាពសម្រាប់ប្រជាពលរដ្ឋ។ តំណាងរាស្ត្រជាអ្នកដែលមានទំនាក់ទំនងជាទៀងទាត់ ជាមួយប្រជាពលរដ្ឋ និងជាអ្នកដែលអាចយល់ដឹងអំពីទស្សនៈរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ។ ពួកគេអាចលើកនូវកង្វល់របស់ប្រជាពលរដ្ឋនៅក្នុងសភា និងពិនិត្យមើលថាតើទុក្ខកង្វល់ទាំងនោះ ត្រូវបានបញ្ចូលទៅក្នុងច្បាប់ និងគោលនយោបាយស្តីពីសន្តិសុខដែរឬយ៉ាងណា។

បញ្ហាប្រឈមសម្រាប់ការត្រួតពិនិត្យតាមដានដោយសភាលើ

វិស័យសន្តិសុខ

យ៉ាងហោចណាស់មានទិដ្ឋភាពចំនួន ៣នៃវិស័យសន្តិសុខដែលបង្កឲ្យមានបញ្ហាប្រឈមដ៏ពិតប្រាកដមួយ សម្រាប់ការត្រួតពិនិត្យតាមដានដោយសភា៖

- ✓ ច្បាប់ស្តីពីព័ត៌មានសម្ងាត់ អាចរារាំងការចង់ពង្រឹងតម្លាភាពនៅក្នុងវិស័យសន្តិសុខ។ ជាពិសេសនៅក្នុងប្រទេសទើបមានលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ ឬប្រទេសទើបឆើបពីជម្លោះ ហែកហួរគ្នា ច្បាប់ស្តីពីព័ត៌មានសម្ងាត់អាចរឹតត្បិត ឬធ្វើឲ្យប៉ះពាល់ដល់ការត្រួតពិនិត្យតាមដាន ដោយសភាទៅលើវិស័យសន្តិសុខ។ បញ្ហានេះវាកើតមានផងដែរ ដោយសារមិនមានច្បាប់ស្តីពីសិទ្ធិទទួលព័ត៌មាន។
- ✓ វិស័យសន្តិសុខ គឺជាផ្នែកដ៏ស្មុគស្មាញធំបំផុតមួយដែលសភាត្រូវធ្វើការត្រួតពិនិត្យ តាមដាននូវបញ្ហាទាំងនេះដូចជាបញ្ហាលទ្ធកម្មអាវុធ ការត្រួតពិនិត្យអាវុធ និងការត្រៀមខ្លួនឬរៀបចំរបស់អង្គភាពយោធាទាំងឡាយ។ មិនមែនគ្រប់តំណាង រាស្ត្រទាំងអស់សុទ្ធតែមានចំណេះដឹងជ្រៅជ្រះ និងជំនាញដ៏មានប្រសិទ្ធភាពអំពីបញ្ហាទាំងនេះនោះទេ ថែមទាំងពួកគេមិនមានពេលវេលា និងឱកាសគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការអភិវឌ្ឍន៍នូវចំណេះដឹងទាំងនេះផងដែរ ដោយសារតែអាណត្តិជាតំណាងរាស្ត្ររបស់ពួកគេមានកំណត់ ហើយពួកគេក៏មិនបានធ្វើការអភិវឌ្ឍន៍នូវជំនាញទាំងនៅក្នុងប្រទេស និងនៅក្រៅ

ប្រទេសផងដែរ។

- ✓ ការផ្តោតទៅលើកិច្ចសហប្រតិបត្តិការសន្តិសុខជាអន្តរជាតិ អាចប៉ះពាល់ដល់តម្លាភាព និងភាពស្របច្បាប់តាមបែបប្រជាធិបតេយ្យ នៃគោលនយោបាយសន្តិសុខរបស់ប្រទេសមួយ ប្រសិនបើវាមិនបានបញ្ចូលសភាទៅក្នុងដំណើរការទេនោះ។ ដូច្នេះវាសំខាន់ខ្លាំងណាស់ថា សភាត្រូវតែអាចផ្តល់នូវធាតុចូលបាន ចូលរួម និងបន្តធ្វើការពិភាក្សាសួរដេញដោល និងធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្តនៅក្នុងថ្នាក់អន្តរជាតិ។

ជំពូកទី ៣

តួនាទី និងទំនួលខុសត្រូវរបស់សភា និង ស្ថាប័នរដ្ឋដទៃទៀត

ការទទួលខុសត្រូវរួម

ខណៈពេលដែលសភា និងរដ្ឋាភិបាលមានតួនាទីផ្សេងគ្នានៅក្នុងបញ្ហាសន្តិសុខ ពួកគេក៏មានការទទួលខុសត្រូវក្នុងការរក្សាឲ្យមានការបំពេញមុខងារដ៏ល្អនៃវិស័យសន្តិសុខផងដែរ។ ការទទួលខុសត្រូវរួមនេះក៏ជារបស់មេដឹកនាំនយោបាយ និងមេដឹកនាំយោធាផងដែរ។ ភាគីទាំង ២មិនចាត់ទុកគ្នាជាគូបដិបក្ខនោះឡើយ ដោយសារតែពួកគេមានគោលដៅមិនស្របគ្នា។ ផ្ទុយទៅវិញ ពួកគេត្រូវការគ្នាទៅវិញទៅមក ដើម្បីរៀបចំនូវគោលនយោបាយសន្តិសុខមួយដ៏មានប្រសិទ្ធភាព គ្រប់ជ្រុងជ្រោយ និងមានការគិតគូរដល់ប្រជាពលរដ្ឋបំផុត។ ដូច្នេះ ការត្រួតពិនិត្យតាមដានតាមបែបប្រជាធិបតេយ្យ ត្រូវបញ្ចូលផងដែរនូវកិច្ចសន្ទនារវាងមេដឹកនាំនយោបាយ និងមន្ត្រីយោធាជាន់ខ្ពស់ ដោយផ្អែកលើការជឿជាក់គ្នា ការសន្ទនាគ្នាដោយបើកចំហ និងការយោគយល់គ្នាទៅវិញទៅមក។ ការធ្វើទំនាក់ទំនងជាមួយគ្នាជាទៀងទាត់បែបនេះ មានអត្ថប្រយោជន៍បន្ថែមទៀត ដោយវាបង្ការអ្នកនយោបាយ និងមេដឹកនាំយោធាមិនឲ្យក្លាយជាអមិត្តនឹងគ្នា ដូច្នេះវាជួយបង្កើតបានជាស្ថិរភាពយ៉ាងច្រើន។

ការបែងចែកតួនាទី

នៅក្នុងរដ្ឋមួយមានស្ថាប័នឯករាជ្យ ៣ផ្សេងគ្នាគឺអង្គនីតិប្រតិបត្តិ អង្គនីតិប្បញ្ញត្តិ និងអំណាចតុលាការ ដែលបំពេញតួនាទីធំៗនៅក្នុងគោលនយោបាយសន្តិសុខជាតិ។ នៅក្នុងប្រអប់ទី ៣មានការពន្យល់អំពីស្ថាប័នទាំង ៣ និងបញ្ជាក់អំពីមុខងារដ៏ជាក់លាក់របស់តួអង្គសំខាន់ទាំង ៣នៅក្នុងអង្គនីតិប្រតិបត្តិ ដែលក្នុងនោះមានប្រមុខរដ្ឋ រដ្ឋាភិបាល និងអគ្គមេបញ្ជាការ។ តារាងនោះមានគោលបំណងផ្តល់នូវទិដ្ឋភាពទូទៅមួយអំពីមុខងារនៅក្នុងប្រព័ន្ធនយោបាយ ដែលមុខងារទាំងនេះ អាចមានលក្ខណៈមិនដូចគ្នាពីប្រទេសមួយទៅប្រទេសមួយទៀត។ ដូច្នេះ តារាងនេះមិនតំណាងឲ្យស្ថានភាពដែលកើតមាននៅគ្រប់ប្រទេសទាំងអស់នោះទេ។

ក្រៅពីសភា តុលាការ និងរដ្ឋាភិបាល សង្គមស៊ីវិលក៏បានរួមចំណែកជាផ្លូវការច្រើនផងដែរដល់ការបង្កើត និងការអនុវត្តនូវគោលនយោបាយសន្តិសុខ ហើយប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយក៏បានរួមវិភាគទាន តាមរយៈការផ្តល់ព័ត៌មានដល់សាធារណៈជនអំពីចេតនា និងវិធានការរបស់តួអង្គរដ្ឋទាំងអស់ផងដែរ (សូមអានជំពូកទី ៦)។

ជាចុងបញ្ចប់ មានតួអង្គជាស្ថាប័នចំនួន ២ ដែលដើរតួនាទីដ៏សំខាន់ក្នុងការត្រួតពិនិត្យតាមដាន ការអនុវត្តគោលនយោបាយសន្តិសុខជាតិ និងថវិកាដែលពាក់ព័ន្ធ ដូចជា ការិយាល័យដោះស្រាយពាក្យបណ្តឹង (the Ombudsman)(សូមអានជំពូកទី ១៦) និងអគ្គសវនករ (សូមអានជំពូកទី ២៤)។

គណនេយ្យភាពនយោបាយ

សេវាសន្តិសុខ ត្រូវតែមានគណនេយ្យភាពចំពោះស្ថាប័នធំនីមួយៗរបស់រដ្ឋ៖

- ✓ **អង្គនីតិប្រតិបត្តិ** ធ្វើការត្រួតពិនិត្យដោយផ្ទាល់នៅថ្នាក់កណ្តាល ថ្នាក់តំបន់ ឬថ្នាក់មូលដ្ឋានរបស់រដ្ឋាភិបាល និងកំណត់នូវថវិកា សេចក្តីណែនាំទូទៅ និងសកម្មភាពជាអាទិភាពនានានៃសេវាសន្តិសុខ។
- ✓ **អង្គនីតិប្បញ្ញត្តិ** ធ្វើការត្រួតពិនិត្យតាមដានតាមរយៈការ

អនុម័តច្បាប់ ដែលកំណត់ និងធ្វើនិយ័តកម្មលើសេវា
សន្តិសុខ រួមទាំងអំណាចរបស់វា និងតាមរយៈការអនុម័ត
ទ្វេថវិកាដែលពាក់ព័ន្ធ។ ការត្រួតពិនិត្យតាមដានបែបនោះ
ក៏អាចមានដូចជា ការបង្កើតនូវការិយាល័យ ឬ
គណៈកម្មាធិការ សភាដែលអាចធ្វើការស៊ើបអង្កេត លើពាក្យ
បណ្តឹងទាំងឡាយរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ។

- ✓ អង្គតុលាការ ធ្វើការពិនិត្យតាមដានទាំងវិស័យសន្តិសុខ
  និងដាក់ទោសទណ្ឌដល់យោធាដែលប្រព្រឹត្តខុស
  តាមរយៈនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី និងព្រហ្មទណ្ឌតាមការចាំបាច់។

ប្រអប់ទី ៣ **មុខងាររបស់ស្ថាប័នធំៗរបស់រដ្ឋទាក់ទងនឹងវិស័យសន្តិសុខ**					
	សភា	**តុលាការ**	**អង្គនីតិប្រតិបត្តិ**		
			ប្រមុខរដ្ឋ	**គណៈរដ្ឋមន្ត្រី**	**អគ្គមេបញ្ជាការ**
ការបញ្ជាកំពូល	នៅក្នុងប្រទេសខ្លះ សភាពិភាក្សាដេញដោលនិង/ឬតែងតាំងមេបញ្ជាការកំពូល	តុលាការធម្មនុញ្ញត្រួតពិនិត្យធម្មនុញ្ញភាពរបស់ប្រធានាធិបតី ឬគណៈរដ្ឋមន្ត្រីដែលជាអគ្គមេបញ្ជាការ	នៅក្នុងប្រទេសខ្លះ ប្រធានរដ្ឋមានមុខងារគ្រាន់តែជាកិត្តិយសតែនៅក្នុងប្រទេសផ្សេងទៀត ប្រមុខរដ្ឋមានអំណាចពិតប្រាកដ ឧ. ជាអគ្គមេបញ្ជាការកំពូលក្នុងពេលមានសង្គ្រាម។	រដ្ឋាភិបាលគឺជាអគ្គមេបញ្ជាការកំពូលនៅក្នុងពេលមានសង្គ្រាម។	នៅក្នុងប្រទេសខ្លះមានមុខ តំណែងរបស់អគ្គមេបញ្ជាការតែក្នុងពេលមានសង្គ្រាម នៅក្នុងប្រទេសខ្លះទៀតវាជាមុខតំណែងអចិន្ត្រៃយ៍។
គោលនយោបាយសន្តិសុខ	ពិភាក្សាដេញដោលខ្លឹមសារ និងអនុម័តច្បាប់	-	ចុះហត្ថលេខាលើច្បាប់ទាក់ទងនឹងគោលនយោបាយសន្តិសុខ	ស្នើ និងអនុវត្តគោលនយោបាយសន្តិសុខ	ផ្តល់យោបល់ដល់ រដ្ឋា ភិបាល និងធ្វើ ផែនការ ជួយ និងអនុវត្តគោល នយោ បាយ

					សន្តិសុខ
ថវិកា	អនុម័ត ថវិកា		-	ស្នើថវិកា	ផ្តល់ យោបល់ជូនរដ្ឋា ភិបាល
ច្បាប់ការពារជាតិ	អនុម័ត ច្បាប់	ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញបកស្រាយធម្មនុញ្ញភាពនៃច្បាប់	ចុះហត្ថលេខាប្រកាសដាក់ឲ្យប្រើច្បាប់	ស្នើច្បាប់ និងលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តផ្សេងទៀត	ផ្តល់យោបល់ជូន រដ្ឋា ភិបាល និងអនុវត្តច្បាប់
បុគ្គលិក	នៅក្នុងប្រទេសខ្លះ សភាមានអំណាចអនុម័តលើការតែងតាំងធំៗ	វិនិច្ឆ័យលើភាពស្របច្បាប់នៃការប្រព្រឹត្តរបស់បុគ្គលិក	តែងតាំងមេបញ្ជាការសំខាន់ៗ និងអនុម័តផែនការបុគ្គលិក	តែងតាំងមេបញ្ជាការសំខាន់ៗ	ផ្តល់ យោបល់អំពីបញ្ហាបុគ្គលិក អនុវត្ត ផែនការបុគ្គលិក និងតែងតាំងមេបញ្ជាការថ្នាក់ក្រោម
លទ្ធកម្ម	ពិនិត្យឡើងវិញ និង/ឬ អនុម័តនូវគម្រោងធំៗទាក់ទងនឹងលទ្ធកម្ម អាវុធ	ធ្វើការជំនុំជម្រះការរំលោភច្បាប់អំពើពុករលួយ និងការកិបកេង	-	ស្នើលទ្ធកម្ម អាវុធ	បង្កើត និង អនុវត្ត ដំណើរការលទ្ធ កម្មអាវុធ
ការបញ្ជូនទ័ពទៅបរទេស/ ការទទួលទ័ពបរទេស	អនុម័តជាមុន ឬ ក្រោយ ឬ មិន អនុម័ត ទាល់តែ សោះ	វិនិច្ឆ័យពីភាពស្របច្បាប់នៃការប្រព្រឹត្តរបស់ពួកគេ	-	ចរចាលើការចូលរួមជាអន្តរជាតិ ធ្វើសេចក្តីសម្រេចលើវិធាននៃការចូលរួម	ប្រតិបត្តិការបញ្ជា
សន្ធិសញ្ញាអន្តរជាតិ/ ការចូលរួមសម្ព័ន្ធភាព	អនុម័ត		ចុះ និង ផ្តល់ សច្ចាប័ន សន្ធិសញ្ញា អន្តរជាតិ	ទទួលខុសត្រូវចំពោះការចរចា អន្តរជាតិ	ផ្តល់ យោបល់ ជូនរដ្ឋា ភិបាល

ដូចបានលើកឡើងពីខាងដើម តួនាទីរបស់ស្ថាប័នធំៗទាំង ៣ របស់រដ្ឋអាចមិនដូចគ្នានៅក្នុងប្រទេសនីមួយៗ។ ទោះជាយ៉ាងណាក្តី ប្រព័ន្ធ នៃការចែករំលែកអំណាច បានកើតមាននៅគ្រប់ពេល ដែលបង្កើតឲ្យ មានប្រព័ន្ធតុល្យភាពនៃអំណាចប្រឆាំងការរំលោភ

បំពាន ពីផ្នែកនយោបាយទៅលើវិស័យសន្តិសុខ។ សូមចងចាំថា នៅក្នុង ប្រទេសភាគច្រើន រដ្ឋាភិបាលមានបំណង បំពេញតួនាទីដែលមាន លក្ខណៈត្រួតត្រានៅក្នុងបញ្ហាសន្តិសុខ ដូច្នេះវាមានសារៈសំខាន់ ខ្លាំងណាស់ដែលសភា ត្រូវមានអំណាចត្រួតពិនិត្យតាមដាន និង ធនធានប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព។ នេះគឺវាសំខាន់ជាងអ្វីៗទាំងអស់ ពីព្រោះបញ្ហាប្រឈមថ្មីៗ (សូមអានជំពូកទី ១) អាចបណ្តាល ឲ្យស្តាប័ន សាធារណៈធ្វើការកំណត់ឡើងវិញនូវតួនាទីរបស់ខ្លួន។

គោលការណ៍ទាំងឡាយនៃការត្រួតពិនិត្យតាមដានតាមបែបប្រជាធិបតេយ្យដោយសភា

មិនមានបទដ្ឋានឯកភាពជាអន្តរជាតិ នៅក្នុងផ្នែកទាក់ទងនឹងការត្រួតពិនិត្យតាមដានតាមលក្ខណៈប្រជាធិបតេយ្យដោយសភា នោះទេ ពីព្រោះបញ្ហាសន្តិសុខ និងការពារជាតិត្រូវបានគេចាត់ចូលទៅក្នុងបញ្ហាអធិបតេយ្យភាពជាតិ។ ក៏ប៉ុន្តែវាមានជាបទដ្ឋានតំបន់ខ្លះ ដូចជា ក្រមសីលធម៌របស់អង្គការ OSCE (សម្រាប់ព័ត៌មានលំអិត សូមអានប្រអប់ទី ៦៦) ហើយក៏មាននូវគោលការណ៍មួយចំនួនដែលគ្រប់គ្រងលើទំនាក់ទំនង តាមបែបប្រជាធិបតេយ្យរវាងស៊ីវិល និងយោធា៖

- ✓ រដ្ឋគឺជាតួអង្គតែមួយគត់នៅក្នុងសង្គម ដែលមានសិទ្ធិស្របច្បាប់ផ្តាច់មុខទៅលើកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ។ សេវាសន្តិសុខមានគណនេយ្យភាព ចំពោះអាជ្ញាធរប្រជាធិបតេយ្យស្របច្បាប់ ។
- ✓ សភាមានអធិបតេយ្យភាព និងចាប់ឲ្យអង្គនីតិប្រតិបត្តិមានគណនេយ្យភាពចំពោះការបង្កើត ការអនុវត្ត និងការពិនិត្យឡើងវិញ នូវគោលនយោបាយទាក់ទងនឹងសន្តិសុខ និងការពារជាតិ។
- ✓ សភា មានតួនាទីតាមរដ្ឋធម្មនុញ្ញតែមួយគត់ក្នុងការផ្តល់សិទ្ធិអំណាច និងត្រួតពិនិត្យតាមដានលើការចំណាយលើ

ការការពារជាតិ និងសន្តិសុខ។

- ✓ សភា មានតួនាទីដ៏សំខាន់មួយទាក់ទងនឹងការប្រកាស និងការលើកការប្រកាសភាពអាសន្ន ឬប្រកាសសង្គ្រាម (សូមអានជំពូកទី ១៨)។
- ✓ គោលការណ៍នៃអភិបាលកិច្ចល្អ (សូមអានប្រអប់ទី ៥) និងនីតិរដ្ឋ ត្រូវគ្របដណ្តប់លើគ្រប់ស្ថាប័នទាំងអស់របស់រដ្ឋាភិបាលរួមទាំងវិស័យសន្តិសុខផងដែរ។
- ✓ បុគ្គលិកវិស័យសន្តិសុខ ត្រូវមានគណនេយ្យភាពជាបុគ្គលចំពោះតុលាការ ចំពោះការរំលោភបំពានលើច្បាប់ជាតិ និងច្បាប់អន្តរជាតិ (ដូចជាការប្រព្រឹត្តកំហុសផ្នែករដ្ឋប្បវេណី និងព្រហ្មទណ្ឌ)។
- ✓ អង្គការវិស័យសន្តិសុខ ត្រូវតែអព្យាក្រឹត្យខាងផ្នែកនយោបាយ។

ប្រអប់ទី ៥

អភិបាលកិច្ចល្អ

គឺជាតម្លៃដ៏សំខាន់សម្រាប់ការត្រួតពិនិត្យតាមដានតាមបែបប្រជាធិបតេយ្យទៅលើវិស័យសន្តិសុខ

"អភិបាលកិច្ចល្អ គឺជាការរៀបចំគោលនយោបាយដែលមានលក្ខណៈអាចព្យាករណ៍បាន បើកចំហ និងទូលំទូលាយ ជាការិយាល័យធិបតេយ្យមួយ ដែលជោគជាំទៅដោយសីលធម៌វិជ្ជាជីវៈដែលធ្វើសកម្មភាពដើម្បីផលប្រយោជន៍សាធារណៈ នីតិរដ្ឋ តម្លាភាព ហើយវាជាសង្គមស៊ីវិលដ៏រឹងមាំមួយ ដែលចូលរួមនៅក្នុងកិច្ចការសាធារណៈ។ អភិបាលកិច្ចទន់ខ្សោយត្រូវបានកំណត់លក្ខណៈដោយការរៀបចំគោលនយោបាយផ្តាច់ការ ការិយាល័យធិបតេយ្យដែលមិនមានគណនេយ្យភាព ប្រព័ន្ធច្បាប់ដែលមិនមានយុត្តិធម៌ ឬមិនត្រូវបានអនុវត្ត មានការរំលោភបំពានពីអំណាចនីតិប្រតិបត្តិ សង្គមស៊ីវិលមិនចូលរួមនៅក្នុងជីវិតសាធារណៈ និងមានអំពើពុករលួយរីករាលដាល"។

ប្រភព៖ ធនាគារពិភពលោកឆ្នាំ ១៩៩៤ អភិបាលកិច្ច៖ បទពិសោធន៍របស់ធនាគារពិភពលោកទីក្រុងវ៉ាស៊ីនតោន

ផ្នែកទី II

ការត្រួតពិនិត្យតាមជាន់ទៅលើ
គោលនយោបាយជាតិ
ស្តីពីបញ្ហាសន្តិសុខ

ជំពូកទី ៤

ការបង្កើតគោលនយោបាយជាតិស្តីពីបញ្ហាសន្តិសុខ

គ្រឿងផ្សំ

គោលនយោបាយជាតិស្តីពីបញ្ហាសន្តិសុខ ចែងអំពីវិធីសាស្ត្ររបស់រដ្ឋាភិបាល ក្នុងការដោះស្រាយបញ្ហាសន្តិសុខ និងរបៀបធ្វើឲ្យសម្រេចបានជោគជ័យតាមការរំពឹងទុក។ គោលនយោបាយជាតិនេះពាក់ព័ន្ធជាមួយការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្តធំៗទាក់ទងនឹងវិស័យសន្តិសុខ ដែលប៉ះពាល់ដល់សន្តិសុខខាងក្នុង និងខាងក្រៅរបស់រដ្ឋ និងរបស់សង្គម។ វាជាគោលនយោបាយមួយដែលផ្អែកលើវិធីសាស្ត្រ ដែលមានដើម្បីរក្សាសន្តិសុខ វាផ្តល់នូវការណែនាំលទ្ធិយោធាហើយវាត្រូវបានរៀបចំនៅក្នុងរង្វង់ក្របខណ្ឌនៃលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តតំបន់ និងអន្តរជាតិដែលរដ្ឋគឺជាភាគី។ ដូច្នេះ គោលនយោបាយជាតិនេះមិនមែនត្រឹមតែផ្អែកលើការយល់ឃើញពីតម្រូវការផ្នែកសន្តិសុខ និងអាទិភាពរបស់ជាតិប៉ុណ្ណោះនោះទេ តែថែមទាំងប៉ះពាល់ដោយកត្តា និងសម្ពាធពីខាងក្រៅ និងការប្តេជ្ញាចិត្តនានា។ នៅក្នុងគ្រប់ករណីទាំងអស់ គោលនយោបាយនេះ ត្រូវស្របតាមខ្លឹមសារ និងគោលការណ៍ទាំងឡាយ ដែលមានចែងនៅក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញជាតិ ឬធម្មនុញ្ញ (charter)។

ប្រអប់ទី ៥

ការសួរដេញដោលលើគោលនយោបាយជាតិស្តីពីបញ្ហាសន្តិសុខ

នៅក្នុងការសួរដេញដោល និងការអនុម័តលើឯកសារគោលនយោបាយជាតិស្តីពីបញ្ហាសន្តិសុខ ឬការពិភាក្សាសួរដេញដោលទាក់ទងនឹងការអនុវត្ត នៅក្នុងកាល:ទេស:ពិសេស តំណាងរាស្ត្រគួរលើកឡើងនូវសំណួរខ្លះ ឬសំណួរទាំងអស់ដូចខាងក្រោម៖

- ✓ តើមានការគម្រាមកំហែង និងហានិភ័យប្រភេទអ្វីខ្លះដែលសង្គមត្រូវទទួលបានការការពារ? តើអត្ថប្រយោជន៍មួយណា និងអត្ថប្រយោជន៍របស់អ្នកណាខ្លះ ត្រូវទទួលបាននូវការការពារ? ដូច្នេះ តើសន្តិសុខប្រភេទណាខ្លះ ដែលត្រូវផ្តល់ជាការចាំបាច់នោះ?
- ✓ តើគោលនយោបាយជាតិស្តីពីបញ្ហាសន្តិសុខ មានបានគិតគូរអំពីហានិភ័យថ្មីៗចំពោះវិស័យសន្តិសុខដែរឬទេ ដូចជាបទឧក្រិដ្ឋដែលមានអង្គការចាត់តាំង និងអំពើភេរវកម្មជាដើម?
- ✓ តើសន្តិសុខប៉ុន្មានទើបគ្រប់គ្រាន់?
- ✓ តើគេអាចសម្រេចបានសន្តិសុខជាតិ ដោយជោគជ័យយ៉ាងដូចម្តេចខ្លះ៖ តាមរយៈការចូលរួមជាសម្ព័ន្ធមិត្ត ឬតាមរយៈការរក្សាអព្យាក្រិតភាព?
- ✓ តើកងកម្លាំងសន្តិសុខជាតិ ត្រូវអនុវត្តប្រតិបត្តិការសំខាន់ៗបំផុតអ្វីខ្លះ? តើមានតែប្រតិបត្តិការការពារជាតិតែមួយប៉ុណ្ណោះមែនទេ ឬពួកគេត្រូវចូលរួមជាមួយប្រតិបត្តិការរក្សាសន្តិភាព?
- ✓ តើត្រូវមានមធ្យោបាយអ្វីខ្លះ ហើយតើវិស័យមួយណាត្រូវចូលរួមដើម្បីធ្វើឲ្យសម្រេច ការរក្សាសន្តិសុខប្រកបដោយជោគជ័យ? ហើយត្រូវប្រើរយៈពេលប៉ុន្មាន និងត្រូវស្ថិតនៅក្រោមលក្ខខណ្ឌអ្វីខ្លះ?
- ✓ តើគួរតែធ្វើការពិនិត្យឡើងវិញ នូវគោលនយោបាយស្តីពីបញ្ហាសន្តិសុខជាញឹកញយតាមរបៀបណា?
- ✓ តើត្រូវធានាយ៉ាងដូចម្តេច ដើម្បីឲ្យគោលនយោបាយសន្តិសុខដើរស្របគ្នាជាមួយច្បាប់ និងគោលការណ៍សិទ្ធិមនុស្ស និងមនុស្សធម៌អន្តរជាតិ?
- ✓ តើនឹងមានផលប៉ះពាល់អ្វីខ្លះមកលើហិរញ្ញវត្ថុ និងសេដ្ឋកិច្ច ហើយតើត្រូវយកពន្ធពីអ្នកបង់ពន្ធប៉ុន្មាន?

- ✓ តើគោលនយោបាយសន្តិសុខ និងការអនុវត្តរបស់វាមានផលប៉ះពាល់អ្វីខ្លះមកលើទំនាក់ទំនងបរទេស និងស្ថិរភាពតំបន់?
- ✓ តើស្ថានភាពពិត និងយុទ្ធសាស្ត្រជាតិនាពេលអនាគតមានអ្វីខ្លះពាក់ព័ន្ធជាមួយអាវុធប្រល័យរង្គាល?

តាមគោលការណ៍ការអនុវត្តគោលនយោបាយជាតិស្តីពីបញ្ហាសន្តិសុខ មានការពាក់ព័ន្ធជាមួយទីភ្នាក់ងាររដ្ឋ និងក្រសួង រួមទាំងឯកសារគោលនយោបាយជាច្រើនទៀត។ ដូច្នេះ វាសំខាន់ខ្លាំងណាស់ថា ប្រទេសមួយត្រូវធ្វើការរៀបចំនូវយុទ្ធសាស្ត្រជាតិស្តីពីបញ្ហាសន្តិសុខដ៏គ្រប់ជ្រុងជ្រោយមួយ ដែលមានការពាក់ព័ន្ធជាមួយតួអង្គដែលពាក់ព័ន្ធ និងទិដ្ឋភាពទាំងអស់នៃបញ្ហា សន្តិសុខ។ ធ្វើរបៀបនេះ វាផ្តល់ដល់រដ្ឋាភិបាលនូវឱកាសសម្រាប់ធ្វើការដោះស្រាយជាមួយទិដ្ឋភាពសន្តិសុខទាំងអស់ តាមវិធីសាស្ត្រគ្រប់ជ្រុងជ្រោយ និងមានលក្ខណៈរួមបញ្ចូល។ របស់ដែលហៅថាហានិភ័យថ្មី ដូចជា អំពើភេរវកម្ម និងឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ តម្រូវឲ្យមានការខិតខំប្រឹងប្រែងរួមគ្នា ពីព្រោះដើម្បីប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងការគម្រាមកំហែងថ្មីៗទាំងនេះ វាទាមទារនូវការចូលរួមពីស្ថាប័នផ្សេងៗមានដូចជា យោធា ក្រសួងហិរញ្ញវត្ថុ នគរបាល ឆ្មាំព្រំដែន និងអង្គការស៊ើបការណ៍សម្ងាត់ជាដើម។

សារៈសំខាន់នៃការចូលរួមរបស់សភា

ក្នុងន័យនេះ គេត្រូវចាំថា បេសកកម្មរបស់សភាគឺជាអ្នកតំណាងឲ្យផលប្រយោជន៍ និងកង្វល់របស់ប្រជាពលរដ្ឋ។ វាមានហេតុផលមួយចំនួនសម្រាប់ការចូលរួមរបស់សភា នៅក្នុងការរៀបចំគោលនយោបាយជាតិស្តីពីបញ្ហាសន្តិសុខ និងសម្រាប់ការអនុម័តយល់ព្រមពីសភាតាមរបៀបដែលមានតម្លាភាពដូចខាងក្រោម៖

- ✓ គោលនយោបាយជាតិស្តីពីបញ្ហាសន្តិសុខ វាប៉ះពាល់ដល់ជីវិត ផលប្រយោជន៍ និងសុខុមាលភាពរបស់ប្រជា

ពលរដ្ឋ ដូច្នេះវាមិនត្រូវផ្តុកផ្តាក់តែទៅលើ ការវិនិច្ឆ័យ
របស់ផ្នែកនីតិប្រតិបត្តិ ឬយោធាតែម្នាក់ឯងនោះទេ។

- ✓ គោលនយោបាយជាតិស្តីពីបញ្ហាសន្តិសុខ មានផលវិបាក
ធំៗដល់អនាគតរបស់យោធា ដល់អ្នកបម្រើការងារខាង
សន្តិសុខទាំងបុរស និងនារី។
- ✓ គោលនយោបាយជាតិស្តីពីបញ្ហាសន្តិសុខ មានផលវិបាក
ផ្នែកហិរញ្ញវត្ថុធំៗ គឺវាទាក់ទងជាមួយប្រាក់របស់អ្នក
បង់ពន្ធ។
- ✓ ក្រៅពីការចំណាយផ្នែកហិរញ្ញវត្ថុ វិធានការសន្តិសុខអាច
កំហិតសេរីភាពរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ ដូច្នេះវាមានផលវិបាក
ធំធេងចំពោះលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ។
- ✓ ដូច្នេះ វាសំខាន់ណាស់ថា សភាត្រូវធានាថាវិធានការបែប
នោះនៅគ្រប់ពេលវេលា វាត្រូវស្របតាមច្បាប់មនុស្សធម៌
អន្តរជាតិដែលនៅជាធរមាន ជាពិសេសអនុសញ្ញាទីក្រុង
ហ្សឺណែវទាំង ៤ និងពិធីសារ ២ រួមទាំងច្បាប់សិទ្ធិមនុស្ស
ជាពិសេស គឺសេចក្តីប្រកាសជាសកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស
និងកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិ
នយោបាយ។ កតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិចែងថា សិទ្ធិមួយ
ចំនួនរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ មិនអាចត្រូវបានដកហូតទោះក្នុង
កាល:ទេស:ណាក៏ដោយ។ សូមអានជំពូក ១៨-២០។

តួនាទីរបស់សភានៅក្នុងដំណាក់កាលនៃការរៀបចំ គោលនយោបាយជាតិស្តីពីបញ្ហាសន្តិសុខ

ចំពោះសភា ការពិភាក្សាសួរដេញដោលលើគោលនយោបាយ
ជាតិស្តីពីបញ្ហាសន្តិសុខ មិនគួរធ្វើតែម្តងនោះទេ វាគួរតែជា
ដំណើរការមួយ ដែលមានការវិវត្តនៅក្នុង ៤ដំណាក់កាលរបស់វា៖
ការរៀបចំ ការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្ត ការអនុវត្ត និងការវាយតម្លៃ។
ខណៈពេលដែលមិនគួរមានការលូកដៃចូលទៅក្នុង ការទទួលខុស

ត្រូវរបស់អង្គនីតិប្រតិបត្តិនៅក្នុងការតាក់តែង និងអនុវត្តគោលនយោបាយ ដំណើរការនេះគួរមានតម្លាភាព និងត្រូវមានការចូលរួមតាម ដែលអាចធ្វើទៅបានដើម្បីធ្វើឲ្យមានតុល្យភាពដ៏សមស្របរវាង អ្នកដែលមានឥទ្ធិពលទាំងអស់ទៅលើគោលនយោបាយ រួមទាំងវិស័យសន្តិសុខខ្លួនឯង និងបញ្ហាសុគ្រស្មាញនៃឧស្សាហកម្មយោធា (the military-industrial complex) (ដែលពាក្យនេះ សំដៅលើទំនាក់ទំនងរវាងគោលនយោបាយ និងថវិកា)។

ដូច្នេះនៅក្នុងគ្រប់ដំណាក់កាលទាំងអស់ តំណាងរាស្ត្រគួរតែអាចប្រើប្រាស់នូវយន្តការដែលពួកគេមាន ដើម្បីធ្វើឲ្យផ្នែកនីតិប្រតិបត្តិដឹងពីកង្វល់សន្តិសុខ និងការរំពឹងទុករបស់សាធារណៈជនៈ តាមរយៈ ការចោទសួរដោយផ្ទាល់មាត់ ឬលាយលក្ខណ៍អក្សរ ញ្ញត្តិការស៊ើបអង្កេត សវនការរបស់គណៈកម្មការសភា "សៀវភៅស" បញ្ជូនតំណាងទៅជួបរដ្ឋមន្ត្រី និងក្រសួងជាដើម។ (សូមអានជំពូក ៥ ដែលនិយាយអំពីយន្តការសភាពាក់ព័ន្ធនឹងវិស័យសន្តិសុខ)។

ដំណាក់កាលរៀបចំ

នៅក្នុងគ្រប់ប្រព័ន្ធសភាទាំងអស់ តួនាទីសភាមាន កំរិតឡើយនៅក្នុងដំណាក់កាលនៃការរៀបចំ គោលនយោបាយជាតិថ្មីស្តីពីសន្តិសុខ។ ភារកិច្ចនេះស្ថិតនៅក្រោមសមត្ថកិច្ច ជាចំបងរបស់ក្រសួង និងទីភ្នាក់ងារមានសមត្ថកិច្ចរបស់រដ្ឋាភិបាល។ ក៏ប៉ុន្តែសភា និងសមាជិកសភាអាចមានតួនាទីសំខាន់ក្នុងការយល់ដឹងថា តើគោលនយោបាយដែលមានស្រាប់វាស្របតាមតម្រូវការ និងបំណងប្រាថ្នារបស់ប្រជាពលរដ្ឋដែរឬទេ ហើយវាត្រូវការធ្វើការកែសម្រួលដែរឬទេ ប្រសិនបើចាំបាច់។

ជាទូទៅ តួនាទីរបស់សភាមិនគួរត្រូវបានកំហិតត្រឹមថាទទួលឯកសារ និងសម្រេចថាព្រម ឬមិនព្រមនោះទេ។ វាគួរតែមានការពិគ្រោះយោបល់ជាមុន ជាមួយគណៈកម្មការមានសមត្ថកិច្ចរបស់សភា នៅក្នុងដំណើរការរៀបចំគោលនយោបាយ

ដើម្បីគណៈកម្មការ អាចផ្តល់នូវធាតុចូលទៅក្នុងឯកសារ
គោលនយោបាយ និងច្បាប់ដែលកំពុងរៀបចំ ដែលឆ្លុះបញ្ចាំងនូវ
ចក្ខុវិស័យនយោបាយផ្សេងៗនៅក្នុងសភា។ ធ្វើបែបនេះ វាមិនត្រឹម
ធ្វើឲ្យតំណាងរាស្ត្រ អាចពាំនាំនូវទុក្ខកង្វល់របស់ប្រជាពលរដ្ឋជាមុន
នៅក្នុងដំណើរការរៀបចំប៉ុណ្ណោះនោះទេ តែវាថែមទាំងអាចរក្សា
បាននូវបរិយាកាស និងការពិភាក្សាដេញដោលកាន់តែវិជ្ជមាន
នៅក្នុងសភាថែមទៀតផង នៅពេលដែលឯកសារគោលនយោបាយ
ត្រូវបានដាក់ស្នើសុំការអនុម័តនោះ។ ផលប្រយោជន៍ដ៏ខ្ពស់បំផុត
របស់ប្រជាជាតិ គួរតែមានលើសលុបពីលើទំនាក់ទំនងអំណាច
រវាងសម្លេងភាគច្រើន និងសម្លេងប្រឆាំងនៅក្នុងសភា ហើយវាមិន
គួររារាំងដល់ការពិភាក្សាដេញដោល តាមបែបប្រជាធិបតេយ្យ
ទៅលើឯកសារគោលនយោបាយជាតិ ស្តីពីបញ្ហាសន្តិសុខឡើយ។
ក្នុងស្មារតីនេះ សភាគួរអាចស្នើសុំនូវការកែសម្រួលឯកសារដែល
បានដាក់ស្នើមកខ្លួននេះ។

ដំណាក់កាលនៃការធ្វើសេចក្តីសម្រេច

សភាអាច និងគួរដើរតួនាទីដ៏សំខាន់ក្នុងដំណាក់កាលនៃការធ្វើ
សេចក្តីសម្រេចចិត្ត ជាពិសេស នៅពេលដែលគោលនយោបាយជាតិ
ស្តីពីបញ្ហាសន្តិសុខបានមកដល់សភា។ ពេលឯកសារនេះធ្លាក់ដល់
ដៃសភា ឯកសារនេះវាក្លាយជា "ទ្រព្យសម្បត្តិរបស់សភា" និងជាការ
ទទួលសុខត្រូវដោយផ្ទាល់របស់សភា។ ដូច្នេះ សភាគួរមានពេល
គ្រប់គ្រាន់ ដើម្បីសិក្សាឯកសារគោលនយោបាយនេះឲ្យបាន
ស៊ីជម្រៅ ដោយមិនត្រូវប្រញាប់ប្រញាល់ពេកនោះទេ។

សភា អាចសម្រេចចិត្តទទួលយក ឬបដិសេធសេចក្តីស្នើច្បាប់
ឬគោលនយោបាយថ្មី ដែលស្នើដោយរដ្ឋាភិបាល និងស្នើសុំឲ្យធ្វើការ
កែសម្រួល។ ក្នុងដំណាក់កាលនេះ សភាត្រូវតែដើរតួនាទីយ៉ាង
សកម្ម និងប្រើប្រាស់ឥទ្ធិពលខ្លះរបស់ខ្លួនដោយស្នើសុំឲ្យ
មានការកែសម្រួល ប្រសិនបើខ្លួនយល់ឃើញថាឯកសារដែលបាន

ស្តើមកនេះមានចំណុចខ្វះខាត។ សំណួរដ៏សំខាន់ដែលអាចត្រូវធ្វើការដោះស្រាយ នៅក្នុងអំឡុងពេលពិភាក្សាដេញដោលដោយសភា និងក្នុងអំឡុងពេលធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្ត យើងបានលើកយកមកនិយាយនៅក្នុងជំពូកខាងដើមរួចហើយ។

នៅក្នុងដំណាក់កាលនេះ សភាមានឥទ្ធិពលបំផុត ជាពិសេសនៅក្នុងការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្ត លើបញ្ហាថវិកា។
(សម្រាប់ព័ត៌មានបន្ថែម សូមអានផ្នែកទី ៥ស្តីពីធនធានហិរញ្ញវត្ថុ)។ សភាមានឥទ្ធិពលកាន់តែច្រើន នៅពេលដែលសភាអាចរៀបចំនូវគណៈកម្មការមានសមត្ថកិច្ចរបស់ខ្លួន ឲ្យចូលពិភាក្សាដេញដោលទៅតាមជំពូកនៃបញ្ហានីមួយនៅក្នុងឯកសារគោលនយោបាយ និងធ្វើការបោះឆ្នោតទៅលើការផ្តល់ថវិកា ដែលទាក់ទងនឹងសន្តិសុខនីមួយៗ ក៏ដូចជាបោះឆ្នោតទៅលើការផ្តល់ថវិកាដ៏ពេញលេញដល់គោលនយោបាយសន្តិសុខទាំងមូលផងដែរ។ ផែនការការពារជាតិត្រូវកំណត់ពេលទុកសម្រាប់ពិនិត្យ និងត្រូវមានទំនាក់ទំនងច្បាស់លាស់ជាមួយតម្រូវការនៃថវិកា។

សភា អាចមានតួនាទីដ៏សំខាន់នៅក្នុងការផ្តល់ ឬបង្កើននូវការគាំទ្ររបស់សាធារណៈជន និងធ្វើការធានានូវភាពស្របច្បាប់នៃឯកសារគោលនយោបាយដែលបានអនុម័ត។ បញ្ហាតម្លាភាពនៅក្នុងការពិភាក្សាដេញដោលដោយសភាអំពីបញ្ហាសន្តិសុខ គឺជាបញ្ហាដ៏សំខាន់ ដូច្នេះវាក៏សំខាន់ខ្លាំងណាស់ផងដែរដែលសាធារណៈជន និងប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយអាចចូលរួមនៅក្នុងការពិភាក្សា និងសវនការដេញដោលនេះ។

ដំណាក់កាលអនុវត្ត

ការទទួលខុសត្រូវរបស់សភា ពាក់ព័ន្ធជាមួយសន្តិសុខជាតិមិនបញ្ចប់ត្រឹមពេលដែលឯកសារគោលនយោបាយ ឬបញ្ហាថវិកាត្រូវបានអនុម័តនោះទេ តែការទទួលខុសត្រូវចំពោះការត្រួតពិនិត្យតាមដាន និងធ្វើសវនកម្មត្រូវតែពង្រឹងឲ្យបានខ្លាំងក្លា។ នៅក្នុងអំឡុងពេលអនុវត្ត សភាត្រូវត្រួតពិនិត្យសកម្មភាពរបស់រដ្ឋាភិបាលដោយ

ប្រើប្រាស់រាល់ឧបករណ៍ទាំងឡាយដែលខ្លួនមាន (សូមអានជំពូកទី ១៤) និងជំនួយពីស្ថាប័នឃ្លាំមើលដទៃទៀត (ឧ. ការិយាល័យសវនកម្មជាតិ សូមអានជំពូកទី ២៤)។ សភាអាចប្រើប្រាស់ឥទ្ធិពលរបស់ខ្លួន ជាពិសេស តាមរយៈការសម្រេចចិត្តរបស់ខ្លួនលើការផ្តល់ថវិកាដែលពាក់ព័ន្ធ។ សភាក៏ត្រូវពិនិត្យឡើងវិញនូវសមត្ថភាពវិជ្ជាជីវៈ និងបច្ចេកទេសរបស់ការិយាល័យសវនកម្ម ដែលអនុវត្តការងារសវនកម្ម និងភាពអនុលោមតាមសវនកម្មផងដែរ។

សភា អាចធ្វើអន្តរាគមន៍នៅពេលដែលមានការកែសម្រួលធំៗ ឬមានវិបត្តិ ដែលតម្រូវឲ្យខ្លួនធ្វើការអនុម័តយល់ព្រមទៅលើវិធានការរបស់រដ្ឋាភិបាល។ ឧទាហរណ៍៖ ការបញ្ជូនទ័ពទៅបរទេស (សូមអានជំពូកទី២២) ឬការប្រកាសដាក់ប្រទេសក្នុងស្ថានភាពអាសន្ន (សូមអានជំពូកទី ១៨)។ ក្រៅពីនេះ សភាអាចធ្វើអន្តរាគមន៍ប្រសិនបើរដ្ឋាភិបាលធ្វើកំហុសដ៏ធ្ងន់ធ្ងរ។ ក្នុងករណីនេះ ជាធម្មតាសភាលើកជាសំណួរ។ ក្នុងករណីធ្ងន់ធ្ងរខ្លាំង សភាអាចបង្គាប់ឲ្យមានការស៊ើបអង្កេតពិសេស។

ការវាយតម្លៃ និងមេរៀនដែលបានរៀនសូត្រ

នៅក្នុងប្រទេសកាន់លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ រដ្ឋាភិបាលមានតួនាទីក្នុងការវាយតម្លៃ ទៅលើការអនុវត្តឯកសារគោលនយោបាយរបស់ខ្លួន និងដាក់ជូនលទ្ធផលនៃការវាយតម្លៃនេះទៅសភា ទាំងការវាយតម្លៃបែបបរិមាណ និងគុណភាព។ ដោយអង្គសភាជាតួអង្គដ៏សំខាន់នៅក្នុងបញ្ហានេះ ការវាយតម្លៃបែបនេះចៀសមិនផុតត្រូវបញ្ចូលសវនកម្ម ដោយបញ្ចូលតួលេខ និងសកម្មភាពអនុវត្តព្រមទាំងការចំណាយថវិកាដែលពាក់ព័ន្ធ។ ទោះបីការវាយតម្លៃនេះមានការយឺតយ៉ាវក៏ដោយ ក៏ការវាយតម្លៃនេះវាសំខាន់ដើម្បីបញ្ជាក់ឲ្យបានច្បាស់ថាឯកសារបច្ចុប្បន្ននេះគឺជាឯកសារដ៏ល្អត្រឹមត្រូវ ឬក៏ត្រូវរៀបចំឯកសារថ្មីស្រឡាងមួយទៀត។ កន្លែងណាដែលមានសង្គមស៊ីវិលដ៏សកម្ម ពួកគេក៏ត្រូវធ្វើការវាយតម្លៃផ្ទាល់ខ្លួន

របស់ពួកគេ។ ឧទាហរណ៍ ដូចជាការវាយតម្លៃអំពីបេសកកម្ម
សន្តិភាព ប្រព័ន្ធអាវុធធន់ធំ និងតម្លៃ ក៏ដូចជា ប្រព័ន្ធបុគ្គលិករបស់
ក្រសួងការពារជាតិ (ជាពិសេសផែនការជ្រើសរើសកងទ័ព) ជាដើម។
សភា ក៏អាចជួលអ្នកប្រឹក្សាយោបល់ឲ្យធ្វើសវនកម្មពិសេសផងដែរ។

ក្នុងនាមជាតំណាងរាស្ត្រអ្នកអាចធ្វើបានអ្វីខ្លះ

អំពីគោលនយោបាយសន្តិសុខ

- ត្រូវបញ្ជាក់ឲ្យច្បាស់ថា វាមានទំនាក់ទំនងពិតប្រាកដរវាងគោលនយោបាយជាតិស្តីពីបញ្ហាសន្តិសុខ ប្រតិបត្តិការ ផែនការការពារជាតិ និងតម្រូវការថវិកា។
- បើអាចធ្វើបាន ជាពិសេស ក្រោយពីធ្វើការប្រៀបធៀបជាមួយគោលនយោបាយ ដែលបានប្រើប្រាស់នៅក្នុងប្រទេសផ្សេងដែលមានស្ថានភាពអាចប្រៀបធៀបបាន ត្រូវលើកសំណួរនៅក្នុងសភា ទាក់ទងនឹងការអនុវត្តគោលនយោបាយជាក់ស្តែង និង/ឬ អំពីការធ្វើបច្ចុប្បន្នភាពទៅលើឯកសារគោលនយោបាយដើម្បីដើរឲ្យទាន់ការវិវត្តន៍ថ្មីៗ៖ សូមអានផ្នែកទី ១ស្តីពីការវិវត្តន៍គោលនយោបាយសន្តិសុខ និងតួអង្គ។
- សភា គួរធ្វើច្បាប់ស្តីពីដំណើរការរៀបចំ ធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្ត អនុវត្ត និងវាយតម្លៃគោលនយោបាយជាតិស្តីពីសន្តិសុខ កំណត់នូវតួនាទីរបស់សភា នៅក្នុងគ្រប់ដំណាក់កាលទាំង ៥នៃវដ្តរបស់វា។

អំពីសំណួរពាក់ព័ន្ធផ្សេងទៀត

- ត្រូវបញ្ជាក់ឲ្យបានច្បាស់ថា នៅក្នុងដំណើរការនៃការកំណត់ ឬការកំណត់ឡើងវិញនូវគោលនយោបាយជាតិ ស្តីពីសន្តិសុខ សំណួរភាគច្រើន មាននៅក្នុងប្រអប់ទី ៥ "ការសួរដេញដោលអំពីគោលនយោបាយជាតិស្តីពីសន្តិសុខ"។

ជំពូកទី ៥

គោលនយោបាយជាតិស្តីពីសន្តិសុខ និងលិខិតូបករណ៍អន្តរជាតិ

គោលការណ៍អន្តរជាតិ

សន្ធិសញ្ញាអន្តរជាតិ ពេលខ្លះដាក់រឹតត្បិត និងពេលខ្លះបើកទូលាយនូវជម្រើសនានា សម្រាប់ធ្វើការកំណត់នូវគោលនយោបាយជាតិស្តីពី សន្តិសុខ។ នៅក្នុងប្រទេសភាគច្រើននៅក្នុងពិភពលោក ដែលជា សមាជិកនៃអង្គការសហប្រជាជាតិ និងជាប់កាតព្វកិច្ចដោយធម្មនុញ្ញ អង្គការសហប្រជាជាតិ មាត្រា ២.៣ និង ២.៤ ដែលចែងថា៖

"រាល់សមាជិកទាំងអស់ ត្រូវធ្វើការដោះស្រាយជម្លោះជាអន្តរជាតិដោយមធ្យោបាយសន្តិវិធី ដោយមិនបង្កគ្រោះថ្នាក់ដល់សន្តិភាព និងសន្តិសុខ និងយុត្តិធម៌"។

"រាល់សមាជិកទាំងអស់ នៅក្នុងទំនាក់ទំនងអន្តរជាតិរបស់ខ្លួនមិនត្រូវធ្វើការគម្រាមកំហែង ឬប្រើប្រាស់កម្លាំងប្រឆាំងនឹងបូរណភាពដែនដី ឬឯករាជ្យភាពនយោបាយរបស់រដ្ឋណាមួយ ឬត្រូវធ្វើអ្វីមួយប្រាសចាសពីគោលបំណងរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិឡើយ"។

លើសពីនេះ គោលការណ៍ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិមួយចំនួនបានចែងនូវក្របខណ្ឌយោងមួយចំនួនផងដែរ។ សេចក្តីប្រកាសលេខ ២៦២៥ (XXV) របស់មហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិស្តីពី

គោលការណ៍នៃច្បាប់អន្តរជាតិ ពាក់ព័ន្ធនឹងទំនាក់ទំនងមិត្តភាព និង
សហប្រតិបត្តិការរវាងរដ្ឋ និងរដ្ឋ (ឆ្នាំ ១៩៧០) ត្រូវបានទទួលស្គាល់
ថាជាការបកស្រាយដ៏ពិតប្រាកដនូវធម្មនុញ្ញអង្គការសហប្រជាជាតិ
ដូច្នេះវា
ចងកាតព្វកិច្ចលើរដ្ឋជាសមាជិកអង្គការសហប្រជាជាតិទាំងអស់។
នៅក្នុង សេចក្តីប្រកាសនេះ មានគោលការណ៍សំខាន់ៗចំនួន
៨ត្រូវបានបក ស្រាយដូចខាងក្រោម៖

គោលការណ៍ទី I: ការចៀសវាងការគម្រាមកំហែង ឬ
ប្រើប្រាស់កម្លាំង។

គោលការណ៍ទី II: ការដោះស្រាយជម្លោះអន្តរជាតិ
ដោយសន្តិវិធី។

គោលការណ៍ទី III: ការមិនរំលោភព្រំដែន និងបូរណភាព
ដែនដីរបស់រដ្ឋណាមួយ។

គោលការណ៍ទី IV: សិទ្ធិរបស់ប្រជាពលរដ្ឋក្នុងការធ្វើសេចក្តី
សម្រេចចិត្តដោយខ្លួនឯង និងរស់នៅក្នុង
សន្តិភាព នៅលើដែនដីរបស់ខ្លួននៅក្នុង
ព្រំដែនដែលត្រូវបានទទួលស្គាល់ និង
ធានាជាអន្តរជាតិ។

គោលការណ៍ទី V: សមភាពអធិបតេយ្យភាពរបស់រដ្ឋ
និងការមិនជ្រៀតជ្រែកនៅក្នុងកិច្ចការ
ផ្ទៃក្នុងរបស់រដ្ឋផ្សេង។

គោលការណ៍ទី VI: គោរពសិទ្ធិមនុស្ស។

គោលការណ៍ទី VII: សហប្រតិបត្តិការរវាងរដ្ឋ និងរដ្ឋ។

គោលការណ៍ទី VIII: ការបំពេញកាតព្វកិច្ច ដោយស្មោះត្រង់
ដែលបានកំណត់នៅក្រោមច្បាប់
អន្តរជាតិ។

សន្ធិសញ្ញាពហុភាគីស្តីពីសន្តិសុខ និងការពារជាតិ

មានសន្ធិសញ្ញាពហុភាគីជាច្រើនប្រភេទ ទាក់ទងនឹងវិស័យសន្តិសុខ។ សន្ធិសញ្ញាសំខាន់ៗទាំងនេះ មានដូចខាងក្រោម (ការបកស្រាយខាងក្រោមិនបានពេញលេញនោះទេ នេះគ្រាន់តែជាឧទាហរណ៍ខ្លះ នៃសន្ធិសញ្ញាទាំងនោះ ទៅតាមប្រភេទនីមួយៗរបស់វាតែប៉ុណ្ណោះ)៖

សន្ធិសញ្ញាដែលធ្វើនិយ័តកម្មលើសន្តិសុខពិភពលោក៖ ធម្មនុញ្ញអង្គការសហប្រជាជាតិ។

សន្ធិសញ្ញាអន្តរជាតិនៃច្បាប់មនុស្សធម៌អន្តរជាតិ ដែលធ្វើនិយ័តកម្មលើជម្លោះប្រដាប់អាវុធអន្តរជាតិ និងមិនមែនអន្តរជាតិ៖ អនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវទាំង ៤ ឆ្នាំ ១៩៤៩ រួមទាំងពិធីសារបន្ថែម ២ឆ្នាំ ១៩៧៧។

សន្ធិសញ្ញាអន្តរជាតិ ពាក់ព័ន្ធនឹងប្រភេទអាវុធ និងរបប៖ សន្ធិសញ្ញាប្រឆាំងអាវុធមីសីល សន្ធិសញ្ញាជាយុទ្ធសាស្ត្រស្តីពីការកាត់បន្ថយអាវុធ អនុសញ្ញាមីន អនុសញ្ញា Tlatelolco ជាដើម។

អនុសញ្ញាអន្តរជាតិ ដែលបង្កើតនូវអង្គការតំបន់ ពាក់ព័ន្ធដោយផ្នែកជាមួយបញ្ហាសន្តិសុខ៖ ធម្មនុញ្ញរបស់អង្គការរដ្ឋអាមេរិក សន្ធិសញ្ញាសហភាពអឺរ៉ុប ច្បាប់ CSCE Final Act – CSCE/OSCE, ច្បាប់របស់សហភាពអាហ្វ្រិក។

កិច្ចព្រមព្រៀងតំបន់នៃសហប្រតិបត្តិការយោធា និងជំនួយការពារជាតិទៅវិញទៅមក៖ សន្ធិសញ្ញាណាតូ ភាពជាដៃគូសម្រាប់កិច្ចព្រមព្រៀងសន្តិភាព សន្ធិសញ្ញា WEU សន្ធិសញ្ញាអាមេរិកស្តីពីការជួយគ្នាទៅវិញទៅមក។

ហេតុផលសម្រាប់រដ្ឋទាំងឡាយ ធ្វើការផ្តល់សច្ចាប័នលើសន្ធិសញ្ញាសន្តិសុខអន្តរជាតិ គឺត្រូវកំណត់នូវគោលការណ៍អនុវត្តជាអន្តរជាតិ ក្នុងគោលបំណងពង្រឹងសន្តិសុខតំបន់ និងអន្តរជាតិ និងធ្វើអោយកាន់តែប្រសើរឡើងសហប្រតិបត្តិការទ្វេភាគី ឬពហុភាគីរបស់ខ្លួន។ អង្គនីតិប្រតិបត្តិ តាមរយៈក្រសួងការបរទេសរបស់ខ្លួនជាធម្មតាដឹកនាំដំណើរការចរចាលើបញ្ហាទាំងអស់នេះ។

កិច្ចព្រមព្រៀងទ្វេភាគី ឬសន្ធិសញ្ញាមិត្តភាព សហប្រតិបត្តិការ និងជំនួយយោធាទៅវិញទៅមក

នៅពេលដែលរៀបចំគោលនយោបាយសន្តិសុខរបស់រដ្ឋ កិច្ចព្រមព្រៀងទ្វេភាគីដើរតួនាទីសំខាន់ខ្លាំងណាស់។ ដោយមានរដ្ឋភាគី ២ ចូលរួម ប្បញ្ញត្តិនៅក្នុងសន្ធិសញ្ញាបែបនេះអាចត្រូវបានពិភាក្សាដើម្បីធ្វើការកែសម្រួលតាមដែលអាចធ្វើបាន ដើម្បីតម្រូវតាមផលប្រយោជន៍ជាក់លាក់ កាល:ទេស: និងតម្រូវការរបស់ប្រទេសដែលពាក់ព័ន្ធ។ សន្ធិសញ្ញាជាយុទ្ធសាស្ត្រស្តីពីការកាត់បន្ថយអាវុធ (START) រវាងអតីតសហភាពសូវៀត និងសហរដ្ឋអាមេរិកគឺជាឧទាហរណ៍មួយ។

មិនត្រឹមតែសន្ធិសញ្ញាទាំងនេះ ត្រូវបានប្រើប្រាស់ដើម្បីសំដែងនូវមិត្តភាព និងការមិនឈ្លានពានគ្នាប៉ុណ្ណោះនោះទេ (ឧ. សន្ធិសញ្ញាទ្វេភាគីស្តីពីមិត្តភាព សហប្រតិបត្តិការ និងជំនួយទៅវិញទៅមក ដែលបានចុះហត្ថលេខារវាងរុស្សី និងអាមេរិកក្នុងខែសីហា ឆ្នាំ ១៩៩៧) តែសន្ធិសញ្ញាទាំងនេះថែមទាំងជួយដោះស្រាយនូវករណីជាក់ស្តែងនៃសហប្រតិបត្តិការយោធាជាច្រើនផងដែរ ដូចជា ករណីនៃការអនុញ្ញាតឲ្យមានការតាំងពង្រាយទ័ព និងអាវុធនៅលើដែនដីបរទេសថែមទៀតផង។ នៅក្នុងអំឡុងទសវត្សរ៍ឆ្នាំ ១៩៩០ រុស្សីបានចុះហត្ថលេខាលើសន្ធិសញ្ញាទ្វេភាគី ស្តីពីសហប្រតិបត្តិការយោធាជាមួយអតីតសាធារណៈរដ្ឋនៃសហភាពសូវៀត។

សន្ធិសញ្ញាទាំងនេះ ក៏អាចបញ្ចូលនូវជំនួយផ្នែកយោធាក្នុងករណីចាំបាច់។ ក្នុងន័យនេះ ធម្មនុញ្ញស្តីពីភាពជាដៃគូប្រជាធិបតេយ្យឆ្នាំ ១៩៩៥ ត្រូវបានគេចាត់ទុកថាជាការបន្តនូវកិច្ចព្រមព្រៀងអាមេរិក និងកាហ្សាក់ស្តង់ឆ្នាំ ១៩៩២ ដែលបើកផ្លូវឲ្យមានការកសាងទំនាក់ទំនងយោធាទ្វេភាគីរវាងប្រទេស និងប្រទេស។

ជាទូទៅ សន្ធិសញ្ញាទ្វេភាគីត្រូវបានគេចាត់ទុកថាជាឧបករណ៍មួយដែលកំណត់នូវគោលនយោបាយបរទេសស្តីពីសន្តិសុខ។ វាជាឧបករណ៍មួយសម្រាប់ពង្រឹងនូវទំនាក់ទំនងមិត្តភាព ជាមួយប្រទេសដទៃ និងជាឧបករណ៍សម្រាប់ដោះស្រាយបញ្ហាជាធំៗ។ សភាជាអ្នកធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្ត ពាក់ព័ន្ធនឹងបញ្ហានៃការអនុម័តយល់ព្រមលើសន្ធិសញ្ញាទាំងនេះ និងមានសិទ្ធិច្រើនក្នុងការស្នើសុំឲ្យមានការកែសម្រួលនៅក្នុងខ្លឹមសារនៃអត្ថបទ ដើម្បីអង្គនីតិប្រតិបត្តិអាចយកទៅធ្វើការចរចា ជាងក្នុងករណីនៃសន្ធិសញ្ញាសន្តិសុខពហុភាគីដែលមានលក្ខណៈជាប្រពៃណី។

សារៈសំខាន់នៃការចូលរួមរបស់សភា និងសាធារណៈជន

នៅក្នុងប្រទេសនានា ដែលការចូលរួមរបស់សាធារណៈជន និងសភា នៅក្នុងដំណើរការនៃការផ្តល់សច្ចាប័នលើសន្ធិសញ្ញាអន្តរជាតិដែលមិនត្រូវបានអនុវត្ត ដំណើរការនេះត្រូវតែមានការលើកទឹកចិត្តដោយសារវា ជួយពង្រឹងការគាំទ្រពីប្រជាពលរដ្ឋ។ យោងតាមគោលការណ៍ នៅក្នុងប្រទេសប្រជាធិបតេយ្យ អង្គនីតិប្រតិបត្តិ មិនអាចសម្រេចចុះហត្ថលេខាលើសន្ធិសញ្ញា ឬកិច្ច ព្រមព្រៀងទ្វេភាគីជាសម្ងាត់ ដោយមិនមានការដឹងឮ និងយល់ព្រមពី សភាបានឡើយ។ កិច្ចព្រមព្រៀងអន្តរជាតិដែលប៉ះពាល់អធិបតេយ្យភាព ដែនដី និងមុខមាត់ជាអន្តរជាតិរបស់ប្រទេសត្រូវតែ មានការពិភាក្សាដេញដោល និងអនុម័តដោយសភា។

នៅក្នុងប្រទេសខ្លះ ដូចជាប្រទេសស្វីស សន្ធិសញ្ញាធំៗគឺត្រូវបានដាក់ក្រោមការធ្វើប្រជាមតិ។ តាមវិធីនេះ ការចូលរួមរបស់សង្គម

ស៊ីវិល នៅក្នុងការកែសម្រួលធំៗនៅក្នុងគោលនយោបាយការបរទេសរបស់ប្រទេសនឹងត្រូវបានធានា។ នៅក្នុងប្រទេសស្វីស ការធ្វើប្រជាមតិ (សូមអានប្រអប់ទី ៦) ចាប់ផ្តើមធ្វើមុនការផ្តល់សច្ចាប័ន។

ប្រអប់ទី ៦

លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យដោយផ្ទាល់ និងការផ្តល់សច្ចាប័នលើសន្ធិសញ្ញាអន្តរជាតិ និងកិច្ចព្រមព្រៀងសំខាន់ៗដទៃទៀត៖ ករណីនៃប្រទេសស្វីស

នៅក្នុងប្រទេសស្វីស សភាសហព័ន្ធ ក្រុមប្រឹក្សាសហព័ន្ធ (រដ្ឋាភិបាល) និងប្រជាពលរដ្ឋ ចូលរួមនៅក្នុងដំណើរការនៃការផ្តល់សច្ចាប័នលើកិច្ចព្រមព្រៀងអន្តរជាតិ។ កិច្ចព្រមព្រៀងសំខាន់ៗសម្រាប់ប្រទេសមិនត្រឹមដាក់នៅក្រោមការពិភាក្សាដេញដោលដោយសភាប៉ុណ្ណោះនោះទេ តែថែមទាំងដាក់ឲ្យពិភាក្សាដេញដោល ដោយសាធារណៈជនផងដែរ។ ប្រជាពលរដ្ឋអាចបញ្ចេញនូវមតិរបស់ខ្លួន លើកិច្ចព្រមព្រៀងតាមរយៈការធ្វើប្រជាមតិ។ ក្រៅពីនេះ តាមរយៈប្រជាមតិ ប្រជាពលរដ្ឋអាចកំណត់អាណត្តិជូនក្រុមប្រឹក្សាសហព័ន្ធ ក្នុងការចាប់ផ្តើម ឬបញ្ឈប់ការចរចាកិច្ចព្រមព្រៀងនាពេលអនាគត។ ការធ្វើប្រជាមតិជាការចាំបាច់ ព្រោះបើរដ្ឋាភិបាលចង់ចូលជាសមាជិកនៃ "អង្គការសន្តិសុខរួម ឬនៅក្នុងសហគមន៍ដែលមានប្រជាជាតិច្រើន" (Supranational Community) (មាត្រា ១៤០ ខ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញសហព័ន្ធ)។

ក្នុងនាមជាអ្នកតំណាងរាស្ត្រ អ្នកអាចធ្វើអ្វីបានខ្លះ

ការចរចាសន្ធិសញ្ញា

- ធានាថា សភា/គណៈកម្មការពាក់ព័ន្ធរបស់ខ្លួន៖
  - បានចូលរួមជាសមាជិកនៃក្រុមចរចា នៅក្នុងដំណើរការចរចា រួមទាំងតំណាងរាស្ត្រមកពីគណបក្ស

នយោបាយផ្សេងៗផងដែរ។

- ទទួលយកយោបល់ពីសង្គមស៊ីវិល ជាពិសេសពីអង្គការស្រាវជ្រាវ និងតស៊ូមតិដែលពាក់ព័ន្ធនឹងបញ្ហានេះ។
- អាចបញ្ចេញនូវទស្សន:របស់ខ្លួនជាផ្លូវការ និងទាន់ពេលវេលាដល់រដ្ឋាភិបាល ដើម្បីធានាថាទុក្ខកង្វល់ និងបំណងប្រាថ្នារបស់ប្រជាពលរដ្ឋត្រូវបានបញ្ចូល។

ការវិភាគពីផលប៉ះពាល់

- ធានាថា សភាទទួលបាន និងអាចពិភាក្សានូវអត្ថបទវិភាគលំអិតអំពីផលប៉ះពាល់ដែលអាចកើតមាន (ទាំងរយៈពេលមធ្យម និងរយៈពេលវែង) មកលើនយោបាយ សេដ្ឋកិច្ច សង្គម បរិស្ថាន ឬបញ្ហាផ្សេងទៀតដែលមាននៅក្នុងសន្ធិសញ្ញា។

ការផ្តល់សច្ចាប័ន

- ធានាថា សភាត្រូវបានស្នើសុំតាមពេលវេលាដ៏សមស្របក្នុងការផ្តល់សច្ចាប័នលើសន្ធិសញ្ញា។
- ធានាឲ្យមានភាពស៊ីសង្វាក់គ្នា រវាងសន្ធិសញ្ញាដែលត្រូវផ្តល់សច្ចាប័នជាមួយនឹងច្បាប់ជាតិ ដោយធ្វើការកែសម្រួលនូវប្បញ្ញត្តិច្បាប់ជាតិមួយចំនួន ឬប្រសិនបើចាំបាច់ និងអាចធ្វើទៅបាន ត្រូវទុកខបម្រុង ឬខសម្រាប់បកស្រាយទាក់ទងនឹងកិច្ចព្រមព្រៀងអន្តរជាតិ។

ការពិនិត្យឡើងវិញនូវខបម្រុង និងខបកស្រាយ

- ធានាថា សុពលភាពនៃខបម្រុង និងខបកស្រាយដែលប្រទេសអ្នកស្នើសុំ ត្រូវតែធ្វើការពិនិត្យឡើងវិញជាប្រចាំនៅក្នុងគោលនយោបាយជាតិស្តីពីសន្តិសុខរបស់ប្រទេស។

ជំពូកទី ៦

តួនាទីរបស់សង្គមស៊ីវិល និង ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ

វិស័យសន្តិសុខ កាន់តែមានលក្ខណៈរីកធំ និង ស្មុគ្រស្មាញ ឡើងៗ។ នេះវា បង្កនូវបញ្ហាប្រឈមធំៗចំពោះសភា ពីព្រោះជាញឹក ញាប់ពួកគេខ្វះ នូវធនធាន និងបុគ្គលិកជំនាញដែលខានមិនបាន សម្រាប់ជួយពួកគេ ធ្វើការត្រួតពិនិត្យតាមដានវិស័យសន្តិសុខ ប្រកប ដោយប្រសិទ្ធភាពខ្ពស់។ ជាលទ្ធផលមានស្ថាប័នជាច្រើនត្រូវបាន បង្កើតឡើងដើម្បីបំពេញនូវតួនាទីរបស់ពួកគេ ទោះបីជាសភាមាន តួនាទី កំពូលក្នុងការចាប់ឲ្យរដ្ឋាភិបាល មានគណនេយ្យភាពហើយក៏ ដោយ។ ទាំងសង្គមស៊ីវិល និងប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយអាចរួមចំណែក ដល់ការត្រួត ពិនិត្យរបស់សភាទៅលើវិស័យសន្តិសុខ នៅក្នុងក្រប ខណ្ឌដែលកំណត់ដោយសភា។

សង្គមស៊ីវិល

ពាក្យថាសង្គមស៊ីវិល គឺសំដៅលើអង្គការស្ម័យយ័តដែលស្ថិតនៅ ចន្លោះស្ថាប័នរដ្ឋ និយាយម្យ៉ាង និងជីវិតឯកជននៃបុគ្គលម្នាក់ៗ និងសហគមន៍និយាយដោយឡែក។ សង្គមស៊ីវិលមាន សមាគមស្ម័គ្រចិត្ត និងចលនាពិសេសនានា ឧទាហរណ៍ ដូចជា អង្គការ និងក្រុមមនុស្សដែលតំណាងឲ្យផលប្រយោជន៍សង្គម ហើយ ដែលធ្វើនូវសកម្មភាពផ្សេងៗ។ ផ្នែកខាងក្រោមនេះ នឹងពិនិត្យមើល ថាហេតុអ្វីបានជាសង្គមស៊ីវិល គួរតែមានតួនាទីនៅក្នុងការធានានូវ

គណនេយ្យភាពរបស់វិស័យសន្តិសុខ តើតួនាទីនេះមានអ្វីខ្លះ ហើយ ថាតើសង្គមស៊ីវិលត្រូវរួមចំណែកដូចម្តេចខ្លះ ដល់ការត្រួតពិនិត្យតាម ដានរបស់សភាទៅលើវិស័យសន្តិសុខ។

សង្គមស៊ីវិល និងលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ

សង្គមស៊ីវិលមានសារៈសំខាន់និងជា តំណាងមួយនៃដំណើរការ លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យនីយកម្ម និងមាន តួនាទីកាន់តែច្រើនឡើង ក្នុងការធ្វើឲ្យលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យដែលបានបង្កើតឡើងដំណើរការ បានល្អ។ សង្គមស៊ីវិល ចូលរួមយ៉ាងសកម្ម ក្នុងការក្រើនរំលឹកដល់ មេដឹកនាំនយោបាយថា វាមានតម្រូវការ និងផលប្រយោជន៍ជា ច្រើនដែលអ្នកទាំងនោះត្រូវ យកចិត្តទុកដាក់ នៅពេលដែលពួកគេធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្តលើ គោលនយោបាយរដ្ឋ និងការចំណាយថវិកាសាធារណៈ។
ហេតុដូច្នេះហើយបានជាសង្គមស៊ីវិលដ៏សកម្មមួយ គឺជាតម្រូវការ ជាមូលដ្ឋានមួយនៃលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ។ សង្គមស៊ីវិលមាន សក្តានុពល ក្នុងការរក្សាតុល្យភាពជាមួយអំណាចរបស់រដ្ឋ ប្រឆាំងនឹងរបបផ្តាច់ការនិយម និងដោយលក្ខណៈចម្រុះ របស់សង្គមស៊ីវិល ខ្លួននឹងធានាថារដ្ឋមិនមែនជាឧបករណ៍បម្រើផល ប្រយោជន៍ឲ្យមនុស្សមួយក្រុមណាមួយនោះទេ។

សង្គមស៊ីវិល និងវិស័យសន្តិសុខ

ក្រុមទាំងឡាយនៅក្នុងសង្គមស៊ីវិល ដូចជា ស្ថាប័នសិក្សា (academic institutions) ក្រុមអ្នកស្រាវជ្រាវ (think tanks) អង្គការសិទ្ធិមនុស្សមិនមែនរដ្ឋាភិបាល និងអង្គការដែលយកចិត្តទុក ដាក់លើបញ្ហាគោលនយោបាយមិនមែនរដ្ឋាភិបាល អាចព្យាយាម យ៉ាងសកម្មដើម្បីមានឥទ្ធិពល ទៅលើសេចក្តីសម្រេច និងគោល នយោបាយពាក់ព័ន្ធនឹងវិស័យសន្តិសុខ។

រដ្ឋាភិបាល អាចលើកទឹកចិត្តការចូលរួមរបស់អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល នៅក្នុងការពិភាក្សាដេញដោលជាសាធារណៈអំពីសន្តិសុខជាតិ កងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ ការងារនគរបាល និងការស៊ើបការណ៍សម្ងាត់។ ការពិភាក្សាដេញដោលបែបនេះតាមពិតជួយពង្រឹងតម្លាភាពរបស់រដ្ឋាភិបាលបន្ថែមទៀត។

តួនាទីជាក់លាក់ និងធាតុចូលរបស់អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល និងស្ថាប័នស្រាវជ្រាវពាក់ព័ន្ធជាមួយវិស័យសន្តិសុខ

អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល (NGOs) ជាទូទៅជាអង្គការឯកជនមិនរកប្រាក់ចំណេញ។ គោលបំណងរបស់អង្គការទាំងនេះគឺតំណាងឲ្យបំណងប្រាថ្នា និងផលប្រយោជន៍របស់សង្គមទៅតាមប្រធានបទដ៏ជាក់លាក់។ ចំពោះស្ថាប័នស្រាវជ្រាវ ពួកគេអាចជាអង្គការ NGOs ឯករាជ្យពីរដ្ឋាភិបាល ឬផ្ទុយមកវិញ មានទំនាក់ទំនងជាមួយរដ្ឋាភិបាល ឧ. តាមរយៈការទទួលមូលនិធិពីរដ្ឋាភិបាល។

អង្គការ NGOs និងស្ថាប័នស្រាវជ្រាវអាចពង្រឹងការត្រួតពិនិត្យតាមដានតាមបែបប្រជាធិបតេយ្យរបស់សភា ទៅលើវិស័យសន្តិសុខតាមរយៈ៖

- ✓ ផ្សព្វផ្សាយឯកសារវិភាគ និងព័ត៌មានដោយឯករាជ្យអំពីវិស័យសន្តិសុខ កិច្ចការយោធា និងបញ្ហាការពារជាតិដល់សភា ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ និងសាធារណៈជន។
- ✓ ពិនិត្យតាមដាន និងលើកទឹកចិត្តឲ្យមានការគោរពនីតិរដ្ឋ និងសិទ្ធិមនុស្សនៅក្នុងវិស័យសន្តិសុខ។
- ✓ លើកបញ្ហាសន្តិសុខ ដែលមានសារៈសំខាន់ដល់សង្គមទាំងមូលនៅក្នុងរបៀបវារៈនយោបាយ។
- ✓ រួមចំណែកកសាងសមត្ថភាពរបស់សភា តាមរយៈការផ្តល់វគ្គបណ្តុះបណ្តាល និងសិក្ខាសាលា។
- ✓ ផ្តល់នូវទស្សនៈផ្សេងៗរបស់អ្នកជំនាញ អំពីគោលនយោបាយសន្តិសុខរបស់រដ្ឋាភិបាល ថវិកាការពារជាតិ

បញ្ហាលទ្ធកម្ម និងធនធាន ការលើកកម្ពស់ការពិភាក្សាដេញដោលជាសាធារណៈ និងការបង្កើតនូវជម្រើសគោលនយោបាយផ្សេងៗ។

- ✓ ផ្តល់នូវព័ត៌មានត្រឡប់ អំពីសេចក្តីសម្រេចលើគោលនយោបាយសន្តិសុខជាតិ និងរបៀបដែលត្រូវអនុវត្ត។
- ✓ អប់រំសាធារណៈជន និងធ្វើការសម្របសម្រួលការពិភាក្សាដេញដោលនៅក្នុងវេទិកាសាធារណៈ។

ការធ្វើអន្តរាគមន៍ ដោយសង្គមស៊ីវិលនៅអាមេរិកឡាទីនបានបង្ហាញយ៉ាងច្បាស់នូវតួនាទីដ៏សំបូរបែបរបស់អង្គការ NGOs និងមជ្ឈមណ្ឌលស្រាវជ្រាវ នៅក្នុងការត្រួតពិនិត្យតាមដានវិស័យសន្តិសុខ (សូមអានប្រអប់ទី ៧)។

ប្រអប់ទី ៧

សង្គមស៊ីវិលនៅអាមេរិកឡាទីន៖
ឧទាហរណ៍ជាក់ស្តែងអំពីតួនាទី និងសារៈសំខាន់នៃអង្គការសង្គមស៊ីវិល

ក្រុមសង្គមស៊ីវិលជាច្រើន នៅក្នុងអាមេរិកឡាទីនត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅចុងទសវត្សរ៍ឆ្នាំ ១៩៨០ និង១៩៩០ ដោយមានគោលបំណងលើកកម្ពស់កិច្ចសន្ទនារវាងក្រុមស៊ីវិល និងយោធា ដោយហេតុថារដ្ឋាភិបាលស៊ីវិលដែលជាប់ឆ្នោតថ្មី កំពុងព្យាយាមរៀបចំរចនាសម្ព័ន្ធកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធឡើងវិញ។ កិច្ចសន្ទនាទាំងនេះបានជួយបំបាត់នូវភាពឯកោរបស់កងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ និងបានបើកឡើងនូវដំណើរការផ្លាស់ប្តូរព័ត៌មាន ប្រកបដោយវិជ្ជាជីវៈខ្ពស់រវាងសង្គមស៊ីវិលនិងមន្ត្រីជាប់ឆ្នោត និងមេបញ្ជាការយោធាជាន់ខ្ពស់។ ចាប់តាំងពីពេលនោះមក ក្រុមទាំងនេះកាន់តែមានតួនាទីច្រើនឡើងៗដោយដើរតួនាទីជាប្រភពដ៏សំខាន់នៃជំនាញស៊ីវិល និងជំនួយបច្ចេកទេសលើបញ្ហាសន្តិសុខ និងការពារជាតិ និងមានតួនាទីដ៏កាន់តែធំឡើងនៅក្នុងការត្រួតពិនិត្យតាមដានគោលនយោបាយ និងថវិកាយោធា។

ឧទាហរណ៍

ឧទាហរណ៍មួយ គឺក្រុមអាហ្សង់ទីន SER en 2000 ត្រូវបានបង្កើតឡើងក្រោយពីការប៉ុនប៉ងធ្វើរដ្ឋប្រហារយោធាឆ្នាំ ១៩៩០ SER en 2000 ជាដំបូងបានចាប់ផ្តើមបង្កើតជាវេទិកាដើម្បីជម្រុញឲ្យមានកិច្ចសន្ទនារវាងតំណាងរបស់សង្គមស៊ីវិល គណបក្សនយោបាយ និងយោធា។ កិច្ចសន្ទនាទាំងនេះ បង្កើតបានជាមូលដ្ឋានដ៏សំខាន់មួយដែល SER en 2000 បានផ្តល់នូវធាតុចូលផ្នែកស៊ីវិលដល់ការរៀបចំ និងពង្រាងច្បាប់សំខាន់ៗ ដែលបង្កើតបានជាក្របខណ្ឌនៃគោលនយោបាយការពារជាតិជាបន្តបន្ទាប់។

ដូចគ្នានេះផងដែរ នៅក្នុងសាធារណៈរដ្ឋដូមីនីក អ្នកជំនាញស៊ីវិលផ្នែកសន្តិសុខ និងការពារជាតិដែលបង្កើតបានជាអង្គការ FLACSO បានធ្វើការជាមួយយោធា ដើម្បីបង្កើតនូវច្បាប់មួយដើម្បីធ្វើកំណែទម្រង់នគរបាល ហើយក្រោយមកបានផ្តល់យោបល់ដល់នីតិប្រតិបត្តិ និងសភា នៅពេលដែលពួកគេធ្វើការពិចារណាលើច្បាប់នោះ។

ក្រុមសង្គមស៊ីវិលជាច្រើននៅក្នុងអាមេរិកឡាទីន ធ្វើការយ៉ាងជិតស្និទ្ធជាមួយគណៈកម្មការការពារជាតិ និងសន្តិសុខ នៅក្នុងសភាជាតិដើម្បីលើកកម្ពស់សមត្ថភាពផ្នែកបច្ចេកទេសរបស់សភា ក្នុងការត្រួតពិនិត្យ និងតាមដានការបំពេញមុខងាររបស់យោធា។

ក្រុមសង្គមស៊ីវិលរបស់ប្រទេសប៉េរូគឺ Instituto de Estudios Políticos y Estratégicos (IDEPE) ធ្វើការបណ្តុះបណ្តាលតំណាងរាស្ត្រស្រីប្រុស និងបុគ្គលិករបស់ពួកគេនៅក្នុងគណៈកម្មការការពារជាតិសភាអំពីការធ្វើថវិកា និងគ្រប់គ្រងថវិកាយោធា។

ក្រុម FLACSO នៅក្នុងប្រទេសកាតេម៉ាឡាបានជួយសភាធ្វើការវិភាគ និងពិចារណាលើច្បាប់មួយចំនួន ដែលប៉ះពាល់យោធា រួមទាំងកំណែទម្រង់ការស៊ើបយកការសម្ងាត់ និងការចូលបម្រើយោធា

ផងដែរ។

កង្វះជំនាញស៊ីវិល

ជំនាញស៊ីវិលនៅក្នុងវិស័យការពារជាតិ និងសន្តិសុខ នៅមានការខ្វះខាតនៅឡើយនៅក្នុងអាមេរិកឡាទីន។ ឱនភាពនៃជំនាញស៊ីវិលនេះបានបន្ទុចបង្អាក់មិនឲ្យស្ថាប័ននីតិប្រតិបត្តិ និងនីតិបញ្ញត្តិធ្វើការត្រួតពិនិត្យតាមដានយោធាប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព។ ទោះដូច្នេះក្តី នៅក្នុងរយៈពេលខ្លី អង្គការសង្គមស៊ីវិលអាចជួយបំពេញនូវកង្វះខាតនេះដោយជួយស្ថាប័នរដ្ឋ និងធ្វើការបណ្តុះបណ្តាលក្រុមគ្រូបង្គោលប្រជាពលរដ្ឋមួយក្រុម។

បណ្តាញ

មកដល់ពេលនេះ SER en 2000 ថ្មីៗនេះបានបង្កើតនូវបណ្តាញ think tanks និងអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលថ្នាក់តំបន់មួយដែលឧទ្ទិសការងារចំពោះវិស័យសន្តិសុខ និងការពារជាតិ។ បណ្តាញ RESDAL (www.ser2000.org.ar) បានបង្កើតនូវប្រព័ន្ធទិន្នន័យមួយដែលមានឯកសារ និងច្បាប់ទាក់ទងនឹងវិស័យសន្តិសុខ និងការពារជាតិ ព្រមទាំងបានផ្តល់នូវកម្មវិធីនានា សម្រាប់ប្រជាពលរដ្ឋស៊ីវិលធ្វើការសិក្សាស្រាវជ្រាវ និងធ្វើទស្សនកិច្ចសិក្សានៅក្នុងអង្គការនេះ។

ប្រភព៖ Chris Sabatini, National Endowment for Democracy, Washington DC, 2002

ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ

ជាទូទៅ ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយឯករាជ្យជួយសាធារណៈជន និងតំណាងអ្នកនយោបាយរបស់ពួកគេ នៅក្នុងការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្ត។ ពួកគេរួមចំណែកដល់ការត្រួតពិនិត្យតាមដានសកម្មភាពរបស់ស្ថាប័នទាំង ៣របស់រដ្ឋ

ហើយអាចមានឥទ្ធិពលទៅលើ ខ្លឹមសារ និងគុណភាពនៃបញ្ហា
ដែលបានលើនៅក្នុងការពិភាក្សាដេញដោលជាសាធារណៈ
ហើយជាត្រឡប់មកវិញវាជះឥទ្ធិពលមក លើរដ្ឋាភិបាល
អ្នកធ្វើអាជីវកម្ម អ្នកសិក្សារៀនសូត្រ និងសង្គមស៊ីវិល។
ដូច្នេះប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយពត៌មានដោយសេរីគឺជាផ្នែកដ៏សំខាន់មួយនៃ
លទ្ធិ ប្រជាធិបតេយ្យ។ ប្រអប់ទី
៨លើកឡើងអំពីបញ្ហាដ៏ធំដែលអាចជួប ប្រទះដោយអ្នកសារព័ត៌មាន
ដែលព្យាយាមទិះតៀនរដ្ឋាភិបាល។
ការធានាសន្តិសុខជូនអ្នកសារព័ត៌មាន គឺជាកត្តាសំខាន់សម្រាប់
សេរីភាពនៃសារព័ត៌មាន។

ប្រអប់ទី ៨

ប្រភេទសង្គ្រាមថ្មីៗ៖ គ្រាលំបាកសម្រាប់សេរីភាពនៃសារព័ត៌មាន

"ប្រហែល ១/៣នៃប្រជាជនក្នុងពិភពលោកកំពុងរស់នៅក្នុងប្រទេស
ដែលសេរីភាពនៃសារព័ត៌មាន មិនត្រូវបានអនុញ្ញាតទាល់តែសោះ។
(...) យើងត្រូវបែងចែកផងដែរវាងអ្នកដែលត្រូវបានសម្លាប់នៅក្នុង
តំបន់សង្គ្រាម
គឺអ្នកដែលមិនត្រូវបានគេជ្រើសរើសដោយសារតែពួកគេធ្វើជាអ្នក
សារព័ត៌មាន
និងអ្នកដែលត្រូវបានគេសម្លាប់ដោយចេតនាពីព្រោះតែពួកគេធ្វើការ
ស៊ើបអង្កេត និងសរសេរអត្ថបទទាក់ទងនឹងបញ្ហារសើប និងបាន
ទិះតៀនការប្រព្រឹត្តតាមអំពើចិត្ត ការកិបកេងប្រាក់ ភាពអយុត្តិធម៌
ឧក្រិដ្ឋកម្ម និងការរកស៊ីរបរទុច្ចរិត។ សង្គ្រាមប្រភេទថ្មីនេះមិនមែនរវាង
កងទ័ពធម្មតា តែរវាងក្រុមភាគតិច ក្រុមមានមនោគមវិជ្ជា ក្រុមសាសនា
ឬ ក្រុមឧក្រិដ្ឋជន បានធ្វើសេចក្តីរាយការណ៍កាន់តែមានគ្រោះថ្នាក់។
ក៏ប៉ុន្តែការស្លាប់ ឬរបួសរបស់អ្នកសារព័ត៌មាននៅក្នុងជម្លោះទាំងនេះជា
និច្ចគឺមិនមែនកើតឡើតដោយចៃដន្យនោះទេ។ ពេលខ្លះយុទ្ធជនទោះបី
ជាមកពី ទ័ពធម្មតា តែងតែតម្រង់មករកសាក្សីដែលបង្កឲ្យមានការ
លំបាកដល់ ពួកគេ"។

នៅក្នុងប្រទេស ដែលប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយមិនឯករាជ្យពីស្ថាប័ន រដ្ឋាភិបាល ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយងាយនឹងត្រូវបានអ្នកដឹកនាំយកទៅប្រើប្រាស់ធ្វើជាឧបករណ៍ឃោសនារបស់ពួកគេខ្លាំងណាស់។ ក្នុងករណីនេះប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ ពិតជាមិនអាចលើកកម្ពស់តម្លាភាព និងការត្រួតពិនិត្យតាមដាន តាមបែបលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យលើវិស័យសន្តិសុខបាននោះទេ។

ជាមួយការមកដល់នៃបច្ចេកវិទ្យាអ៊ីនធឺណែត ការទទួលបានព័ត៌មានជាផ្លូវការដោយសាធារណៈជនកាន់តែបានច្រើន។ ក្នុងរយៈពេលមួយទសវត្សរ៍កន្លងទៅនេះ មាននិន្នាការជាទូទៅឆ្ពោះទៅរកការធ្វើឲ្យមានតម្លាភាព គណនេយ្យភាពសាធារណៈ និងការទទួលព័ត៌មានកាន់តែច្រើនឡើងៗ។ និន្នាការនេះគួរត្រូវបានលើកទឹកចិត្ត ដោយសារ វារួមចំណែកដល់ការពិភាក្សាដេញដោលជាសាធារណៈ ដោយប្រជាពលរដ្ឋ និងមានគុណភាពខ្ពស់អំពីបញ្ហាគោលនយោបាយសំខាន់ៗ និងជួយបង្កើនអភិបាលកិច្ចកាន់តែប្រសើរ។

ប្រព័ន្ធអ៊ីនធឺណែត ក៏មានចំណុចមិនល្អផងដែរ ដោយសារវាអាចត្រូវបានក្រុមជ្រុលនិយមប្រើប្រាស់ ដើម្បីផ្សព្វផ្សាយ ឧទាហរណ៍ ការរើសអើង ពូជសាសន៍ និងការស្អប់ខ្ពើមជនជាតិជ្វីប (Anti-Semitism)។ នៅក្នុងជម្លោះថ្មីៗនេះ ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយផ្សេងទៀត ដូចជាស្ថានីយ៍វិទ្យុ បានផ្តល់នូវវេទិកា សម្រាប់ក្រុមជ្រុលនិយម និងជួយបង្កើតនូវបរិយាកាសនៃភាពស្អប់ខ្ពើមរវាងក្រុមផ្សេងៗនៅក្នុងសង្គម។

ការប្រមូល និងផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានអំពីបញ្ហា
ទាក់ទងនឹងសន្តិសុខ

យោងតាមទស្សន:អភិបាលកិច្ចល្អ និងប្រជាធិបតេយ្យ ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ មានសិទ្ធិប្រមូល និងផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានអំពីបញ្ហាទាក់ទងនឹងសន្តិសុខ ដែលប៉ះពាល់ផលប្រយោជន៍សាធារណៈ ព្រមទាំងមានតួនាទីក្នុងការផ្តល់នូវព័ត៌មានពិត សុក្រិត និងត្រឹមត្រូវ។

ដូច្នេះ ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយអាចជួយរដ្ឋាភិបាល និងសភាដើម្បីពន្យល់អំពីសេចក្តីសម្រេច និងគោលនយោបាយរបស់ពួកគេដល់ប្រជាពលរដ្ឋ ដែលមានសិទ្ធិទទួលព័ត៌មាន និងចូលរួមគំនិតផ្សេងៗ នៅក្នុងដំណើរការនយោបាយ។ ឧទាហរណ៍ ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយអាចរួមចំណែកលើកស្ទួយសិទ្ធិទទួលព័ត៌មានរបស់សាធារណៈជន តាមរយៈការផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មាន អំពីអ្នកដែលមានមុខងារសាធារណៈ នៅក្នុងវិស័យសន្តិសុខ ប្រភេទនៃគោលនយោបាយសន្តិសុខដែលបានអនុម័ត ការតាំងពង្រាយទ័ពនៅបរទេស កិច្ចការយោធា បញ្ហាទាក់ទងនឹងលទ្ធកម្ម សន្ធិសញ្ញា និងកិច្ចព្រមព្រៀងដទៃទៀត តួអង្គដែលពាក់ព័ន្ធ បញ្ហាប្រឈមនៅពេលខាងនៅក្នុងវិស័យសន្តិសុខ និងការពិភាក្សាដេញដោលដែលពាក់ព័ន្ធ។ ទោះដូច្នេះក៏ដោយ ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយអាចទទួលរងនូវការត្រួតពិនិត្យ ឬស្ង៎យត្រួតពិនិត្យ ខណៈពេលដែលគោលការណ៍រក្សាព័ត៌មានសម្ងាត់ត្រូវបានធានា។

ច្បាប់ទាក់ទងនឹងប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ និងបញ្ហាទាក់ទងនឹងសន្តិសុខ

គ្រប់ប្រទេសទាំងអស់ សុទ្ធតែមានច្បាប់ដោះស្រាយបញ្ហាពាក់ព័ន្ធជាមួយសេរីភាពសារព័ត៌មាន។ គោលការណ៍នេះមានចែងនៅក្នុងមាត្រា ១៩ នៃសេចក្តីប្រកាសជាសកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្សដែលចែងដូចតទៅថា៖

> *"ប្រជាពលរដ្ឋគ្រប់រូប មានសិទ្ធិសេរីភាពក្នុង*
> *ការគិតនិងការបញ្ចេញមតិ៖*
> *សិទ្ធិនេះរួមមានសិទ្ធិសេរីភាពសំដែងមតិ*
> *ដោយមិនមានការរំខាន និងសិទ្ធិស្វែងរក ទទួលបាន*

និង ផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មាន និងគំនិតទាំងឡាយតាមរយៈ ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយនានាដោយឥតព្រំដែន"។

ខណៈពេលដែលមិនមានគោលការណ៍ណែនាំ ដែលបានឯកភាពគ្នាជាអន្តរជាតិអំពីថា តើត្រូវធ្វើដូចម្តេចខ្លះដើម្បីឲ្យសម្រេចបាននូវសេរីភាពនៃការបញ្ចេញមតិ និងត្រូវការពារសេរីភាពនេះយ៉ាងដូចម្តេចខ្លះនោះ គេគួរកត់សម្គាល់ថា គោលការណ៍អន្តរជាតិខាងលើ បានចែងក្នុងន័យមិនដាក់កំហិត ដោយមិនបានយោងទៅលើការហាមឃាត់ណាមួយទាក់ទងនឹងបញ្ហាសន្តិសុខនោះទេ។

ប្រអប់ទី ៩

សេរីភាពនៃសារព័ត៌មានក្រោយថ្ងៃទី ១១ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ ២០០១

ទិវាសេរីភាពសារព័ត៌មានអន្តរជាតិ ត្រូវបានប្រារព្ធធ្វើរៀងរាល់ឆ្នាំនៅថ្ងៃទី ៣ ខែឧសភា។ ប្រធានបទសម្រាប់ទិវាអន្តរជាតិនេះឆ្នាំ ២០០២ និយាយអំពីផលប៉ះពាល់ ដែលអាចកើតមានចំពោះសេរីភាពនៃសារព័ត៌មាននៃវិធានការ ដែលប្រទេសនានាអាចប្រកាន់យកដើម្បីពង្រឹងសន្តិសុខជាតិ និងអន្តរជាតិបន្ទាប់ពីមានការវាយប្រហារភេរវកម្មថ្ងៃទី ១១ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ ២០០១។

លោក Koïchiro Matsuura អគ្គនាយកនៃអង្គការយូនីស្កូ បានមានប្រសាសន៍ថា៖ "មានភាពតានតឹងយ៉ាងច្បាស់រវាងការអនុវត្តសេរីភាពជាមូលដ្ឋាន និងតម្រូវការកាន់តែច្រើនក្នុងការរក្សាសន្តិសុខនៅចំពោះមុខអំពើភេរវកម្ម ក៏ប៉ុន្តែ គោលគំនិតទាំងមូលនៃយុទ្ធនាការ ប្រឆាំងភេរវកម្មត្រូវមានការគិតគូរ ចំពោះសន្តិសុខនៃសេរីភាពរបស់យើងផង"។

ប្រភព៖ The World of Parliaments, លេខ ៦, ខែឧសភា ឆ្នាំ ២០០២,

សភាផ្សព្វផ្សាយបញ្ហាសន្តិសុខដល់សាធារណៈជន

យោងតាមគោលការណ៍នៃអភិបាលកិច្ចល្អ ការត្រួតពិនិត្យ តាមដានតាមបែបប្រជាធិបតេយ្យអាចមានប្រសិទ្ធភាព លុះត្រាតែសាធារណៈជនមានការយល់ដឹងអំពីបញ្ហាធំៗ ដែលបានបើកការពិភាក្សាដេញដោលនៅក្នុងសភា។

ប្រសិទ្ធភាពនៃការផ្សព្វផ្សាយដល់សាធារណៈជន អំពីបញ្ហាសន្តិសុខ គឺវាអាស្រ័យលើព័ត៌មានដ៏សម្បូរបែប និងសុក្រិតដែលត្រូវបញ្ចេញទៅឲ្យប្រជាពលរដ្ឋដោយរដ្ឋាភិបាល និងសភា។ សភាត្រូវដើរតួនាទីដ៏សកម្មក្នុងការផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មាន ប្រកបដោយគុណភាពដល់សាធារណៈជន ដើម្បីពួកគេយល់អំពីស្ថានភាព និងលទ្ធផលនៃដំណើរការនៃការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្តនៅក្នុងសភា។

ការអោយសាធារណៈជនទទួលបាននូវឯកសារនានា

វិធីសាស្ត្រមួយ សម្រាប់សភាធ្វើការផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានអំពីបញ្ហាសន្តិសុខដល់សាធារណៈជនប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព គឺសភាអាចសហការជាមួយរដ្ឋាភិបាល ឬធ្វើការងារនេះតែឯកឯងដោយចងក្រងព័ត៌មានទាំងនេះនៅក្នុងឯកសារ
និង/ឬចុះផ្សាយនៅលើគេហទំព័ររបស់ ខ្លួន។

ប្រអប់ទី ១០

គេហទំព័រសភា

មកដល់ខែឧសភា ឆ្នាំ ២០០២ មានអង្គសភាចំនួន ២៥៤អង្គ នៅក្នុងប្រទេសចំនួន ១៨០ប្រទេស (សភាចំនួន ៦៥ជាទ្វិសភា)។ IPU បាន

ដឹងថាមានគេហទំព័រសភាចំនួន ១៦៥ នៅក្នុងប្រទេសចំនួន ១២៨ប្រទេស (អង្គសភានីមួយៗនៅ ក្នុងទ្វិសភាមានគេហទំព័រដោយឡែក)។ គោលការណ៍ណែនាំអំពីខ្លឹមសារ និងរចនាសម្ព័ន្ធរបស់គេហទំព័រសភា ដែលបានអនុម័តដោយក្រុមប្រឹក្សា IPU ក្នុងខែឧសភា ឆ្នាំ ២០០០ គេអាចបើកមើលបាននៅលើគេហទំព័រ IPU៖ http://www.ipu.org.។

ឧទាហរណ៍ឯកសារ ទាក់ទងនឹងព័ត៌មានស្តីពីបញ្ហានៃវិស័យសន្តិសុខ ដែលអាចធ្វើការផ្សព្វផ្សាយដល់សាធារណៈជន មាន៖

- ✓ ឯកសារយុទ្ធសាស្ត្រសំខាន់ៗ ដូចជាគោលនយោបាយជាតិស្តីពីសន្តិសុខ។
- ✓ ថវិកាការពារជាតិ (មិនបញ្ចូលមូលនិធិសម្ងាត់)។
- ✓ សេចក្តីប្រកាសព័ត៌មាន ពាក់ព័ន្ធនឹងការពិភាក្សាដេញដោលធំៗទាំងអស់ នៅក្នុងសភាពាក់ព័ន្ធជាមួយវិស័យសន្តិសុខ សេចក្តីសម្រេច ញ្ញត្តិ ច្បាប់ ។ល។
- ✓ កំណត់ហេតុរបស់កិច្ចប្រជុំ និងការពិភាក្សាដេញ ដោល (គណៈកម្មការ) សភាទាំងអស់ទាក់ទងនឹង បញ្ហាសន្តិសុខ (លើកលែងកិច្ចប្រជុំបិទទ្វារ) ក្នុងនោះមាន របាយការណ៍អំពីវិសាលភាព និងលក្ខខណ្ឌការងារ (ToR) នៃសវនការបិទទ្វារនោះ។
- ✓ ការបោះពុម្ពផ្សាយ ទាក់ទងនឹងការស៊ើបអង្កេតរបស់សភាទាក់ទងនឹងបញ្ហាសន្តិសុខ។
- ✓ របាយការណ៍សភាប្រចាំឆ្នាំ ឬរបាយការណ៍ពិនិត្យឡើងវិញអំពីការ បំពេញមុខងាររបស់សេវាសន្តិសុខទាំងអស់។
- ✓ របាយការណ៍ របស់ការិយាល័យដោះស្រាយពាក្យបណ្តឹង ឬរបាយការណ៍របស់អគ្គសវនករ ទាក់ទងនឹងវិស័យសន្តិសុខ។ ការិយាល័យដោះស្រាយបណ្តឹងអាចមិនបានអនុញ្ញាតឲ្យសរសេររបាយការណ៍ ទាក់ទងនឹងការស៊ើប

អង្កេតពិសេសខ្លះ តែត្រូវបានស្នើសុំឲ្យដាក់ជូន
របាយការណ៍ ទៅគណៈកម្មការសភាមួយចំនួន។
រដ្ឋាភិបាល ត្រូវមានរបាយការណ៍ដាក់ជូនសភាអំពី
វិធានការដែលខ្លួនប្រកាន់យក ទៅតាមរបាយការណ៍
របស់ការិយាល័យដោះស្រាយបណ្តឹង ឬអគ្គសវនករ។

- ✓ ព័ត៌មានអំពីកិច្ចព្រមព្រៀងទ្វេភាគី និងពហុភាគី។
- ✓ ព័ត៌មានពីរបៀបដែលតំណាងរាស្ត្រនីមួយៗ ឬគណបក្ស
នយោបាយនៅក្នុងសភា ធ្វើការបោះឆ្នោតលើបញ្ហា
សន្តិសុខ (ដូចជា ថវិកា ការចូលរួមជាមួយសម្ព័ន្ធមិត្តអន្តរ
ជាតិ បញ្ហាជ្រើសរើសទ័ព បញ្ហាលទ្ធកម្ម)។
- ✓ ច្បាប់ស្តីពីសេរីភាពនៃព័ត៌មាន។

**ការសម្របសម្រួលការចូលរួមរបស់សាធារណៈជននៅ
ក្នុងការងារសភា**

ការបញ្ជូនព័ត៌មានតែម្ខាង (ពីសភា ឬពីរដ្ឋាភិបាលទៅ
សាធារណៈជន) មិនគ្រប់គ្រាន់ទេ។ សភាត្រូវផ្តល់ដល់
សាធារណៈជននូវលទ្ធភាពនៃការប្រាស្រ័យទាក់ទង ជាមួយពួកគេ
អំពីបញ្ហាសន្តិសុខ។ ការបញ្ជូនព័ត៌មាន ឬការសន្ទនាទៅវិញទៅមក
វាសំខាន់ខ្លាំងណាស់ពីព្រោះ៖

- ✓ វាធានាឲ្យមានការចូលរួម និងការត្រួតពិនិត្យជាអចិន្ត្រៃយ៍
ពីប្រជាពលរដ្ឋ។
- ✓ វាបង្កើននូវទំនុកចិត្តរបស់សាធារណៈជន មកលើការ
បំពេញការងាររបស់សភា។
- ✓ វាធ្វើឲ្យមានការត្រួតពិនិត្យ លើការគ្រប់គ្រងមិនត្រឹមត្រូវ
(ឧ. តាមរយៈការិយាល័យដោះស្រាយបណ្តឹងរបស់
សភា)។
- ✓ វាបង្កើននូវការគាំទ្រពីសាធារណៈជន និងភាពស្របច្បាប់
របស់ច្បាប់ និងគោលនយោបាយរបស់រដ្ឋាភិបាល និង
ស្ថិរភាពប្រជាធិបតេយ្យ។

ការប្រាស្រ័យទាក់ទងគ្នាទៅវិញទៅមក អាចត្រូវបានពង្រឹងតាមរយៈផ្នែកព័ត៌មានសភា សវនការ និងអង្គភាពតាមដានព័ត៌មាន កិច្ចពិភាក្សាតាមទូរទស្សន៍ និងតាមការផ្ញើលិខិតតាមអ៊ីម៉ែលទៅសមាជិកគណៈកម្មការ ផ្នែកស្រាវជ្រាវរបស់សភា ។ល។

ប្រអប់ទី ១១

សភា និងប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ

"សភាអញ្ជើញតំណាងរាស្ត្រ ឲ្យធ្វើការពិចារណាជាបន្ទាន់នូវវិធានការទាំងឡាយដើម្បី៖

I. ធានានូវការបើកចំហ របស់ការងារសភា រួមទាំងកិច្ចប្រជុំគណៈកម្មការសភា និងដើម្បីធ្វើការពិចារណានូវបញ្ហានេះមិនត្រឹមជាបញ្ហា នៃគោលនយោបាយនៃការផ្សព្វផ្សាយប៉ុណ្ណោះនោះទេ តែថែមទាំងជាអាទិភាពនយោបាយដ៏សំខាន់ដែលមានផលប៉ះពាល់ដោយផ្ទាល់ ទៅលើការបំពេញមុខងារ របស់លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យផងដែរ។

II. ប្រើប្រាស់នូវវិធីសាស្ត្រនៃការផ្សព្វផ្សាយដែលធ្លាប់ធ្វើពីមុនៗ និង បច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មានថ្មី ជាពិសេស៖

ក. ដោយផ្តល់នូវលក្ខខណ្ឌការងារដ៏ល្អបំផុត ដល់ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ និងជាពិសេសដល់អ្នកនាំពាក្យសភា។

ខ. ដោយធានានូវការផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានឲ្យបានលឿនអំពីការពិភាក្សាដេញដោល តាមរយៈការចេញផ្សាយនូវកំណត់ហេតុ និងរបាយការណ៍នៃការពិភាក្សាដេញដោលរបស់សភា។

គ. ដោយបង្កើតសេវាអនឡាញ សម្រាប់ធ្វើការផ្សព្វផ្សាយតាមប្រព័ន្ធអេឡិកត្រូនិកដោយផ្ទាល់ ទៅដល់អ្នកសារព័ត៌មាន និងសាធារណៈជន។

ឃ. ដោយផ្តល់នូវការទទួលបានដោយពេញលេញនូវឯកសារសភា ដើម្បីឲ្យមានការពិភាក្សាជាសាធារណៈ មុនមានការបោះឆ្នោតអនុម័តច្បាប់។

III. ឈ្លាតយកឱកាស ដើម្បីទទួលយកយោបល់ពីអ្នកជំនាញអំពីការផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មាន។

IV. ធ្វើឲ្យអ្នកមិនមែនជាអ្នកជំនាញ អាចទទួលបាននូវអត្ថបទច្បាប់កាន់តែច្រើន។

V. ប្រកាន់យកវិធានការដ៏ចាំបាច់ ដើម្បីធ្វើឲ្យតំណាងរាស្ត្រខ្លួនឯងបានចូលរួមកាន់តែច្រើនឡើង នៅក្នុងកិច្ចពិភាក្សាដេញដោលដែលកំណត់នូវនីតិវិធី ដែលអាចពន្លឿនការធ្វើសេចក្តីសម្រេច។

VI. នៅក្នុងសេវាព័ត៌មាន និងការធ្វើទំនាក់ទំនង លើកទឹកចិត្តសភាឲ្យផ្សព្វផ្សាយច្បាប់ទាំងឡាយ និងពន្យល់ទិដ្ឋភាពសំខាន់ៗនៃច្បាប់ដល់អ្នកសារព័ត៌មានដែលមានការពាក់ព័ន្ធបំផុត។

VII. រៀបចំសិក្ខាសាលា សម្រាប់អ្នកសារព័ត៌មានអំពីការងារសភា ដោយមានគោលបំណងពន្យល់ដល់ពួកគេឲ្យបានយល់ច្បាស់ពីនីតិវិធីច្បាប់ និងនីតិវិធីសភា និងដើម្បីឲ្យពួកគេយល់ដឹងឲ្យបានច្បាស់ថែមទៀតនូវទំនាក់ទំនងរវាងសភា និងស្ថាប័នអន្តរជាតិ។ អ្នកសារព័ត៌មានមកពីកាសែតក្នុងស្រុក និងតំបន់ និងទស្សនាវដ្តី គួរទទួលបាននូវការយកចិត្តទុកដាក់ពិសេស។

VIII. បង្កើតនូវបណ្តាញផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មាន តាមអ៊ីនធឺណែត ដែលអាចឲ្យប្រជាពលរដ្ឋ ធ្វើការប្រាស្រ័យទាក់ទងទៅវិញទៅមកជាមួយទាំងតំណាងរាស្ត្រ និងសេវាព័ត៌មានរបស់សភា។

IX. លើកទឹកចិត្ត ឲ្យមានការបង្កើតនូវប៉ុស្តទូរទស្សន៍ឯករាជ្យដែលធ្វើការផ្សព្វផ្សាយការងាររបស់សភា ដូចជានៅក្នុងប្រទេសមួយចំនួននៅក្នុងទ្វីបអឺរ៉ុប សហរដ្ឋអាមេរិក និងកាណាដា។

X. ជួយប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយទាំងនោះ ដែលខិតខំផ្សព្វផ្សាយនូវព័ត៌មានប្រកបដោយគុណភាពខ្ពស់ ដោយឈរលើមូលដ្ឋានឯករាជ្យពេញលេញ និងដែលទទួលរងនូវការជិតបិទទ្វារដោយសារកម្លាំងទីផ្សារ"។

ប្រភព៖ សេចក្តីសម្រេចលេខ ១១៤២ (១៩៩៧)
នៃមហាសន្និបាតនៃក្រុមប្រឹក្សាសភាអឺរ៉ុប

ការចូលរួមពីសាធារណៈជន មានសារៈសំខាន់ណាស់សម្រាប់ស្ថិរភាពនៃប្រព័ន្ធប្រជាធិបតេយ្យរយៈពេលវែង។ កម្រិតនៃការចូលរួមមានមិនដូចគ្នានោះទេ ពីប្រទេសមួយទៅប្រទេសមួយទៀត។ សភាខ្លះអនុញ្ញាតឲ្យសាធារណៈជន ចូលរួមនៅក្នុងកិច្ចប្រជុំរបស់គណៈកម្មការសភា។ នេះសំខាន់ខ្លាំងណាស់សម្រាប់អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល និងបុគ្គលម្នាក់ៗដែលមានចំណាប់អារម្មណ៍ចង់ចេះចង់ដឹងអំពីដំណើរការធ្វើច្បាប់។ ទោះបីជាការចូលរួមបែបនោះមិនបានផ្តល់ដល់អ្នកដែលចូលរួមក្នុងកិច្ចប្រជុំគណៈកម្មការសភានូវសិទ្ធិធ្វើអន្តរាគមន៍ផ្សេងៗក៏ដោយ ក៏វត្តមានរបស់ពួកគេពិតជាមានតម្លៃខ្លាំងមែនទែន។

ក្នុងនាមជាតំណាង អ្នកអាចធ្វើអ្វីបានខ្លះ

ការផ្តល់យោបល់លើគោលនយោបាយ ដោយតួអង្គមិនមែនជាស្ថាប័ន

- ត្រូវធានាថា មានយន្តការស្រាប់ដើម្បីឲ្យសភាទទួលអត្ថប្រយោជន៍ ពីការផ្តល់មតិយោបល់ពីតំណាងសង្គមស៊ីវិលនៅក្នុងការងាររបស់ខ្លួន ពាក់ព័ន្ធជាមួយបញ្ហាសន្តិសុខ។
- បើអាចធ្វើទៅបាន ជម្រុញឲ្យមានការអនុម័តច្បាប់ដែលអនុញ្ញាតឲ្យស្ថាប័នមានសមត្ថកិច្ច អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល និងប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ ចូលរួមចំណែកជាមួយការងាររបស់គណៈកម្មការសភា ដែលមានសមត្ថកិច្ចក្នុងការដោះស្រាយបញ្ហាសន្តិសុខ។

ការលើកកម្ពស់ការយល់ដឹងរបស់សាធារណៈជន

- ត្រូវធានាថា សភាមានគោលនយោបាយស្តីពីទំនាក់ទំនងដ៏សកម្មជាមួយសាធារណៈជន ពាក់ព័ន្ធនឹងការធ្វើសេចក្តី

សម្រេចចិត្ត ដែលប៉ះពាល់ដល់សន្តិសុខ និងដំណើរការនៃការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្តនៅក្នុងវិស័យនេះ។

ទំនាក់ទំនងរវាងសន្តិសុខ និងសេរីភាពសារព័ត៌មាន

- ត្រូវធានាថា សេរីភាពសារព័ត៌មានត្រូវបានលើកកម្ពស់នៅក្នុងច្បាប់ និងនៅក្នុងការអនុវត្តជាក់ស្តែងពាក់ព័ន្ធជាមួយបញ្ហាសន្តិសុខ និងត្រូវធានាថាការដាក់កំហិតណាមួយវាមិនបានរំលោភលើគោលការណ៍សិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិនោះទេ។
- ត្រូវធានាឲ្យមានច្បាប់ស្តីពីសេរីភាពនៃព័ត៌មាន។

ជំពូកទី ៧

ទស្សនៈវិស័យយេនឌ័រស្តីពីគោលនយោបាយសន្តិសុខ

បញ្ហាសមភាពយេនឌ័រ គឺជាកង្វល់សាធារណៈជនថ្មីមួយនាពេលចុងក្រោយនេះ។ បច្ចុប្បន្ននេះ សមភាពយេនឌ័រត្រូវបានគេចាត់ទុកថាជាផ្នែកមួយដ៏សំខាន់ នៅក្នុងទំនាក់ទំនងជាមួយបញ្ហាសន្តិសុខផងដែរ នេះមិនមែនដោយសារតែ ភាគច្រើននៃអ្នកទាំងនោះជាស្ត្រី និង កុមារ ដែលជាជនភៀសខ្លួន និងជនផ្លាស់ទីលំនៅត្រូវបានប៉ះពាល់ដោយជម្លោះប្រដាប់អាវុធនោះទេ តែដោយសារស្ត្រីតំណាងឲ្យជាងពាក់កណ្តាលប្រជាជនពិភពលោក។ អ្នកទាំងនោះមានសិទ្ធិស្មើគ្នាជាមួយបុរស និងបានចូលរួមចំណែកយ៉ាងច្រើនដល់ការដោះ ស្រាយបញ្ហាសន្តិសុខ។ ទេពកោសល្យ និងទស្សនៈវិស័យរបស់ស្ត្រី នឹងនាំទៅរកការឆ្លើយតប ចំពោះបញ្ហាប្រឈមពាក់ព័ន្ធជាមួយសន្តិសុខ ដែលមានលក្ខណៈគិតគូរកាន់តែច្រើន

ចំពោះប្រជាពលរដ្ឋ និង ស្របគ្នាជាមួយវិធីសាស្ត្រស្តីពីសន្តិសុខ
មនុស្ស ដូច្នេះវាកាន់តែមាននិរន្តរភាព។ ដូច្នេះ នៅពេលគេគិត
ពីសមភាពយេនឌ័រនៅក្នុង គោលនយោបាយសន្តិសុខ
វាសំខាន់ខ្លាំងណាស់ដែលត្រូវគិតគូរ បញ្ហានេះ តាមវិធី ២យ៉ាង
ខុសៗគ្នា៖ ទី ១ គោលនយោបាយសន្តិសុខ ត្រូវផ្តោតលើ
និងធ្វើការដោះស្រាយនូវបញ្ហារសើបទាក់ទងនឹងយេនឌ័រ។
ដំណោះស្រាយដែលអាចធ្វើទៅបាន គឺត្រូវដាក់ចេញនូវរចនា
សម្ព័ន្ធដើម្បីធានាឲ្យមានការគោរពសិទ្ធិ និងផលប្រយោជន៍
របស់ស្ត្រី។ ទី ២ វាសំខាន់ខ្លាំងណាស់ក្នុងការជម្រុញការចូលរួមរបស់
ស្ត្រីនៅគ្រប់កម្រិតទាំងអស់នៃការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្ត និងនៅក្នុង
គ្រប់ផ្នែកទាំងអស់ទាក់ទងនឹងគោលនយោបាយសន្តិសុខ។

ស្ត្រី និងដំណោស្រាយជម្លោះ

ការដោះស្រាយជម្លោះ ការរក្សាសន្តិភាព និងការកសាងសន្តិភាព
មិនត្រឹមមានការពាក់ព័ន្ធជាមួយ អ្នកដែលចូលរួមនៅក្នុងសង្គ្រាម
ដោយផ្ទាល់ ឬ ជម្លោះប្រដាប់អាវុធដោយផ្ទាល់ ដែលភាគច្រើននៃអ្នក
ទាំងនោះគឺជាបុរសនោះទេ តែស្ត្រីក៏មានតួនាទីដ៏សំខាន់ផងដែរ។
ក៏ប៉ុន្តែវត្តមានរបស់ស្ត្រីនៅឯតុចរចាសន្តិភាព តែងតែត្រូវ
បានគេបំភ្លេចចោល សូម្បីនៅក្នុងពេលមានសង្គ្រាម ឬជម្លោះប្រដាប់
អាវុធក៏ដោយ ពួកគេត្រូវពុះពារតួនាទីយេនឌ័រជាប្រពៃណី និងចាប់
យកការទទួលខុសត្រូវដែលជាធម្មតាជារបស់បុរស។ ទោះដូច្នេះក្តី
ស្ត្រីត្រូវបានគេទទួលស្គាល់កាន់តែច្រើនឡើងថា បានរួមចំណែកនូវ

ជំនាញ ដ៏សំខាន់ ទស្សន:វិស័យ និងគោលគំនិតល្អៗជាច្រើន។
ជាក់ស្តែង ការចូលរួមដោយផ្ទាល់របស់ស្ត្រី នៅក្នុងដំណើរការនៃការ
ធ្វើសេចក្តី សម្រេចចិត្ត នៅក្នុងដំណោះស្រាយជម្លោះ និងសកម្មភាព
គាំទ្រសន្តិភាព វាតម្រូវឲ្យមានការផ្លាស់ប្តូរនូវចក្ខុវិស័យជាប្រពៃណី
នៃតួនាទីរបស់បុរស និងស្ត្រីនៅក្នុងសង្គម និងនៅក្នុងស្ថានភាពមាន
ជម្លោះ។

ប្រអប់ទី ១២

យេនឌ័រនៅក្នុងដំណើរការសន្តិភាព

"រាល់ដំណើរការសន្តិភាពណាមួយ ដែលមើលរំលងតម្រូវការ និង តួនាទីរបស់ស្ត្រី
គឺជាដំណើរការខុសពីធម្មតា ដូច្នេះវាមិនមានស្ថិរភាព"។ ...
"ក្នុងអំឡុងអន្តរកាលក្រោយជម្លោះ ការផ្តល់សិទ្ធិអំណាច ដល់ស្ត្រី
វាមានសារៈសំខាន់ខ្លាំងណាស់ដល់ការអភិវឌ្ឍសង្គម និងសេដ្ឋកិច្ច។ ស្ត្រី ដូចជាបុរសដែរ
អ្នកទាំង ២គឺជាជនរងគ្រោះ និងជា តួអង្គនៅក្នុងសង្គ្រាម និងជម្លោះប្រដាប់អាវុធ
ក៏ប៉ុន្តែជាធម្មតាពួកគេ មានវិធីសាស្ត្រ និងជំនាញខុសៗគ្នា។
នៅក្នុងអំឡុងពេលមានសង្គ្រាម ស្ត្រីចូលរួមនៅក្នុងសកម្មភាពថ្មីៗ និងដើរតួនាទីថ្មី
រួមទាំងការទទួលខុសត្រូវកាន់តែច្រើនឡើង។ ទោះបីជាមានការផ្លាស់ប្តូរដូច្នេះក្តី ស្ត្រីជា
ញឹកញាប់ត្រូវបានគេបំភ្លេច នៅក្នុងការកសាងសន្តិភាពក្រោយពេល មានជម្លោះ
ទាំងនៅក្នុងសង្គមដែលឆើបពីជម្លោះ និងទាំងនៅក្នុងការ បង្កើត
និងអនុវត្តនូវយុទ្ធសាស្ត្រស្តីពីការកសាងសន្តិភាពដោយ
ប្រតិបត្តិការរក្សាសន្តិភាពអន្តរជាតិ"។

ការគិតគូរបញ្ហាយេនឌ័រនៅក្នុងសន្តិសុខមនុស្ស:
ពីការមិនរាប់បញ្ចូលស្ត្រីទៅជាការធ្វើការសមាហរណកម្មស្ត្រីក្នុងដំណើរ

ប្រអប់លេខ ១៣ ជាខ្លឹមសារដកស្រង់ចេញពីសេចក្តីសម្រេចរបស់
ក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខអង្គការសហប្រជាជាតិលេខ ១៣២៥ (២០០០)
ដែល គូសបញ្ជាក់
អំពីអត្ថប្រយោជន៍នៃការផ្លាស់ប្តូរទស្សន:លើស្ត្រីថាជា
ជនរងគ្រោះនៃជម្លោះ (រួមទាំងអំពើហិង្សា និងការចាប់រំលោភស្ត្រី
ថាជាឧបករណ៍នៃសង្គ្រាម) ទៅរកទស្សន:ដែលស្ត្រីជាតួអង្គនៅក្នុង
ដំណោះស្រាយជម្លោះ កសាងសន្តិភាព និងរក្សាសន្តិភាពដោយឈរ
ស្មើភាពគ្នាជាមួយបុរសដែរ។ ការផ្លាស់ប្តូរនូវទស្សន:នេះ មានន័យ
ថាជាការពិនិត្យមើលនូវសកម្មភាព និងតួនាទីរបស់ស្ត្រី និងបុរសមុន
ក្នុងអំឡុងពេល និងក្រោយពេលសង្គ្រាម ឬជម្លោះប្រដាប់អាវុធ។
វាមាន ន័យថាសមភាពយេនឌ័រ
និងបញ្ហាយេនឌ័រមានកន្លែងមួយរបស់វា
តាំងពីដំណាក់កាលដំបូងនៃការកំណត់គោលនយោបាយ ទាំងគោល
នយោបាយជាតិ និងអន្តរជាតិ និងនៅក្នុងច្បាប់ដែលពាក់ព័ន្ធ។

ប្រអប់ទី ១៣

ទស្សន:វិស្ស័យយេនឌ័រស្តីពីប្រតិបត្តិការ និងដំណើរការសន្តិភាព

ក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខ (...)
"៧. ជម្រុញឲ្យរដ្ឋជាសមាជិក បង្កើននូវការគាំទ្រហិរញ្ញវត្ថុ បច្ចេកទេស
និងភស្តុភាដោយឈរលើគោលការណ៍ស្មគ្រចិត្ត ដើម្បីធ្វើការបណ្តុះ
បណ្តាលអំពីបញ្ហាយេនឌ័រ ក្នុងនោះមានមូលនិធិសម្រាប់ស្ត្រី
របស់អង្គការសហប្រជាជាតិ មូលនិធិកុមារអង្គការសហប្រជាជាតិ និង

ការិយាល័យឧត្តមស្នងការជាន់ខ្ពស់ របស់
អង្គការសហប្រជាជាតិទទួលបន្ទុក ជនភៀសខ្លួន និងអង្គការ
ពាក់ព័ន្ធដទៃទៀត។

៨. អំពាវនាវដល់គ្រប់តួអង្គពាក់ព័ន្ធទាំងអស់ នៅពេលធ្វើការចរចា និង
អនុវត្តកិច្ចព្រមព្រៀងសន្តិភាព ត្រូវប្រកាន់យកទស្សនៈយេនឌ័រ
មានដូចជា៖ (ក) តម្រូវការពិសេសរបស់ស្ត្រី និងក្មេងស្រីក្នុង
អំឡុងពេលធ្វើមាតុភូមិនិវត្តន៍ និងរើទីលំនៅ និងសម្រាប់ការស្តារនីតិ
សម្បទា ការធ្វើសមាហរណកម្ម និងការកសាងប្រទេសក្រោយជម្លោះ។
(ខ) វិធានការដែលគាំទ្រគំនិតផ្តួចផ្តើមសន្តិភាពរបស់ស្ត្រី និងការចូល
រួមរបស់ជនជាតិដើមភាគតិច សម្រាប់ដោះស្រាយជម្លោះ ហើយត្រូវឲ្យ
ស្ត្រីចូលរួម នៅក្នុងគ្រប់យន្តការអនុវត្តកិច្ចព្រមព្រៀងសន្តិភាពទាំងអស់។
(គ) វិធានការដែលធានានូវការការពារ និងគោរពសិទ្ធិមនុស្សរបស់ស្ត្រី
និងក្មេងស្រី ជាពិសេស ដោយហេតុថា ពួកគេត្រូវ
បានធានាដោយរដ្ឋធម្មនុញ្ញ និងមានទំនាក់ទំនងជាមួយប្រព័ន្ធបោះឆ្នោត
នគរបាល និងតុលាការ (...)។

១៥. សំដែងនូវឆន្ទៈដើម្បីធានាថា បេសកកម្មរបស់ក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខ
ត្រូវមានការគិតគូរខ្ពស់ពីបញ្ហាយេនឌ័រ និងសិទ្ធិរបស់ស្ត្រី តាមរយៈ
ការពិគ្រោះយោបល់ជាមួយក្រុមស្ត្រីក្នុងស្រុក និងអន្តរជាតិ (...)"។

ខ្លឹមសារដកស្រង់ចេញពីសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិលេខ
១៣២៥ (២០០០) អនុម័តថ្ងៃទី ៣១ ខែតុលា ឆ្នាំ ២០០០

ស្របជាមួយ សេចក្តីសម្រេចចិត្តលេខ ១៣២៥ (២០០០)
អគ្គលេខាធិការអង្គការសហប្រជាជាតិ
បានដាក់ចេញរបាយការណ៍មួយស្តីពី "ស្ត្រី សន្តិភាព និងសន្តិសុខ"
(ថ្ងៃទី ១៦ ខែតុលា ឆ្នាំ ២០០២)។ របាយការណ៍នេះ
ពាក់ព័ន្ធជាមួយផលប៉ះពាល់នៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធទៅលើស្ត្រី
និងក្មេងស្រី ក្របខណ្ឌច្បាប់អន្តរជាតិ ការចូលរួម
របស់ស្ត្រីនៅក្នុងដំណើរការសន្តិភាព ប្រតិបត្តិការរក្សាសន្តិភាព
ប្រតិបត្តិការមនុស្សធម៌ ការកសាង និងស្តារប្រទេសឡើងវិញ
ក៏ដូចជា ការរំសាយអាវុធ ការកាត់បន្ថយកងទ័ព និងការធ្វើ
សមាហរណកម្ម។ លក្ខខណ្ឌខ្លះរបស់សេចក្តីសម្រេច ត្រូវបាន
បញ្ចូលទៅក្នុងអនុសាសន៍នៅចុងបញ្ចប់នៃជំពូកនេះ។

ស្ត្រីនៅក្នុងគណៈកម្មការការពារជាតិរបស់សភា

យោងតាមការអង្កេតជាសកលអំពី ស្ត្រីនៅក្នុងនយោបាយដែល
រៀបចំធ្វើឡើងជាបន្តបន្ទាប់ដោយ IPU នៅក្នុងរយៈពេល ២៥ឆ្នាំ
ចុងក្រោយនេះបង្ហាញថា ស្ត្រីនៅតែមិនសូវមានវត្តមាន
ឬតំណាងនៅ ក្នុងគណៈកម្មការការពារជាតិរបស់សភានៅឡើយ។
ក្រៅពីនេះ ស្ត្រីក៏កម្រ មានតួនាទីជាប្រធាន ឬអនុប្រធាន
ឬជាអ្នករាយការណ៍នៅក្នុងគណៈកម្មការសភានេះដែរ។
ការអង្កេតរបស់ IPU ក្នុងឆ្នាំ ១៩៩៧ (*បុរស
និងស្ត្រីនៅក្នុងនយោបាយ៖ ប្រជាធិបតេយ្យកំពុងចាប់កំណើត
នៅឡើយ*) បានបង្ហាញថា ក្នុងចំណោមសភាចំនួន ៩៧សភា

ដែលបានផ្តល់ទិន្នន័យអំពីស្ត្រីនៅក្នុងគណៈកម្មការនានាសភា
មានតែ ៣%ប៉ុណ្ណោះ មានស្ត្រីម្នាក់ជាប្រធាននៃគណៈកម្មការ
ការពារជាតិរបស់សភា។ ជាទូទៅ ស្ត្រីតំណាងត្រឹមតែ ១៨.៦%
នៃអ្នកដែលជាប្រធាន គណៈកម្មការសភាទាំងអស់។
ស្ថានភាពនេះអាចបកស្រាយតាមកត្តាសំខាន់ៗ ២យ៉ាង។ កត្តាទី ១
ដោយសារនៅក្នុងពិភពលោក
នៅមានចំនួនស្ត្រីតិចមែនទែននៅក្នុងសភា (១៤.៣% ក្នុងខែឧសភា
ឆ្នាំ ២០០២)។ កត្តាទី ២ ទស្សនៈថាសង្គ្រាម សន្តិភាព និងបញ្ហា
សន្តិសុខ ជាទូទៅមិនមែនជាកិច្ចការរបស់ស្ត្រី ដោយសារវាជាកិច្ចការ
របស់បុរស។ ទស្សនៈបែបនេះបានចាក់ចូលជ្រៅទៅក្នុងសតិ
អារម្មណ៍របស់មនុស្សទាំងអស់នៅពាសពេញពិភពលោក។ ទស្សនៈ
នេះបង្កើតជាបញ្ហា ដោយសារតែសង្គ្រាមភាគច្រើនបានប៉ះពាល់ទៅ
លើប្រជាពលរដ្ឋទាំងមូលនៅក្នុងរដ្ឋមួយ ហើយអ្នកដែលជាជន
រងគ្រោះញឹកញាប់ជាងបុរសគឺស្ត្រីនេះហើយ។

ស្ត្រីកាន់អាវុធ

នៅក្នុងសេវាគាំទ្រផ្នែករដ្ឋបាល ភស្តុភា និងការគាំទ្រផ្សេងទៀត
ការចូលរួមរបស់ស្ត្រីនៅក្នុងកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ គឺមានលក្ខណៈ
ធម្មតា និងជាប្រពៃណីនៅក្នុងប្រទេសភាគច្រើន។ វត្តមានរបស់ស្ត្រីគឺ
ជាអ្នកគាំពារពីក្រោយ។ នេះគឺសំខាន់ណាស់មិនត្រឹមក្នុងអំឡុងពេល
នៃពេលមានសន្តិភាពប៉ុណ្ណោះនោះទេ តែថែមទាំង និងពេលខ្លះច្រើន
ជាងនេះនៅក្នុងអំឡុងពេលមានសង្គ្រាម ឬជម្លោះប្រដាប់អាវុធកើត
ឡើងថែមទៀតផង។ ផ្ទុយមកវិញ ក្នុងកម្រិតកងទ័ព និងប្រតិបត្តិការ

យោធា ការចូលរួមបែបនេះរបស់ស្ត្រី គឺជាបាតុភូតថ្មីស្រឡាងមួយ។ នៅថ្នាក់អន្តរជាតិ មានទិន្នន័យតិចណាស់អំពីស្ត្រីនៅក្នុងយោធា។ ប្រអប់ទី ១៤ខាងក្រោមបង្ហាញនូវឧទាហរណ៍នៃការចូលរួមរបស់ស្ត្រីនៅក្នុងវិស័យយោធា នៅក្នុងរដ្ឋជាសមាជិករបស់អង្គការណាតូ។

ប្រអប់ទី ១៤

ចំនួនបុគ្គលិកយោធាជាស្ត្រី៖ ឧទាហរណ៍នៅក្នុងប្រទេសជាសមាជិកនៃអង្គការណាតូ

ឈ្មោះប្រទេស	ចំនួន	% នៃកកកម្លាំងសរុប
បែលហ្សិក	៣,២០២	៧.៦%
កាណាដា	៦,៥៥៨	១១.៤%
សាធារណៈរដ្ឋឆេក	១,៩៩១	៣.៧%
ដាណាម៉ាក	៨៦៣	៥.០%
បារាំង	២៧,៥១៦	៨.៥%
អាល្លឺម៉ង់	៥,២៦៣	២.៨%
ក្រិក	៦,១៥៥	៣.៨%
ហុងគ្រី	៣,០១៧	៩.៦%
អ៊ីតាលី	៤៣៨	០.១%
លុចហ្សំបួរ	៤៧	០.៦%
ហុល្លង់	៤,១៧០	៨.០%
ន័រវេ	១,១៥២	៣.២%
ប៉ូឡូញ	២៧៧	០.១%
ព័រទុយហ្គាល់	២,៨៧៥	៦.៦%

អេស្ប៉ាញ	៦,៤៦២	៥.៨%
តួគី	៩១៧	០.១%
ចក្រភពអង់គ្លេស	១៦,៦២៣	៨.១%
សហរដ្ឋអាមេរិក	១៩៨,៤៥២	១៤.០%
		ប្រភព៖ NATO Review Summer 2001

ជាទូទៅ គេអាចនិយាយដោយជឿជាក់ថា ការចូលរួមរបស់ស្ត្រីជាយោធាដែលបានជ្រើសរើស និង/ឬជាយោធាអាជីព អាចត្រូវបានជម្រុញដោយថ្នាក់ដឹកនាំនយោបាយ ឬអាចបណ្តាលមកពីការអភិវឌ្ឍនៅក្នុងវិស័យសន្តិសុខខ្លួនឯង។ វាហាក់ដូចជាមានទំនាក់ទំនងជាមួយបាតុភូត ២ ដែលអាចកើតឡើងដោយដាក់ដោយឡែកពីគ្នា៖

- តម្រូវការក្នុងការកៀរគរប្រជាពលរដ្ឋទាំងមូល ដើម្បីការពារ និងលើកកម្ពស់សន្តិសុខជាតិ។
- ការធ្វើទំនើបកម្មកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ ខណៈពេលដែលប្រទេសមានការអភិវឌ្ឍសង្គម និងមានការយកចិត្តទុកដាក់ច្រើនដល់ការលើកស្ទួយសមភាពយេនឌ័រ។

ប្រអប់ទី ១៥

ការចូលរួមរបស់ស្ត្រី នៅក្នុងគោលនយោបាយសន្តិសុខជាផ្នែកមួយនៃការបញ្ជ្រាបយេនឌ័រ

គោលនយោបាយសន្តិសុខរបស់រដ្ឋាភិបាល អាចធ្វើការវាយតម្លៃចេញ

ពីទស្សន:នៃការបញ្ជ្រាបយេនឌ័រ។ នៅក្នុងសន្និសីទពិភពលោកស្តីពីស្ត្រី លើកទី ៤ របស់អង្គការសហប្រជាជាតិដែលបានធ្វើនៅក្នុងទីក្រុងប៉េកាំង អង្គការសហប្រជាជាតិ បានបង្កើតយុទ្ធសាស្ត្របញ្ជ្រាបយេនឌ័រសកល មួយសម្រាប់លើកកម្ពស់សមភាពយេនឌ័រ។ អង្គការសហប្រជាជាតិ (ECOSOC) ឲ្យនិយមន័យនៃការបញ្ជ្រាបយេនឌ័រថាជា "... ដំណើរការ នៃការវាយតម្លៃពីផលប៉ះពាល់មកលើស្ត្រី និងបុរសនៅក្រោមការអនុវត្ត នូវវិធានការណាមួយដែលបានគ្រោងទុក ក្នុងនោះមានការធ្វើច្បាប់ គោលនយោបាយ ឬកម្មវិធីនានា នៅគ្រប់វិស័យ និងគ្រប់កម្រិតទាំងអស់។
វាជាយុទ្ធសាស្ត្រមួយសម្រាប់បញ្ចូលកង្វល់របស់ស្ត្រីក៏ដូចបុរសចូលទៅក្នុងការតាក់តែង អនុវត្ត និងពិនិត្យតាមដាន វាយតម្លៃគោលនយោបាយ និងកម្មវិធីនៅក្នុងផ្នែកនយោបាយ សេដ្ឋកិច្ច និងសង្គម ដើម្បីឲ្យស្ត្រី និងបុរសទទួលបាននូវអត្ថប្រយោជន៍ស្មើគ្នា ហើយវិសមភាពយេនឌ័រត្រូវបានលុបបំបាត់។ គោលដៅដ៏ធំចម្បងនេះគឺត្រូវធ្វើឲ្យសម្រេចនូវសមភាពយេនឌ័រជាដាច់ខាត"។

ប្រភព៖ សេចក្តីសន្និដ្ឋានដែលបានឯកភាពគ្នារបស់អង្គការ UN ECOSOC ១៩៩៧/២

ផ្ទុយមកវិញ ការចូលរួមច្រើនឡើងៗរបស់ស្ត្រី នៅក្នុងកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ អាចរួមវិភាគទានដល់ការផ្លាស់ប្តូរពីការការពារជាតិដែលមានលក្ខណ:ជាប្រពៃណី មកជាការការពារសន្តិសុខមនុស្សវិញ៖ មានការយកចិត្តទុកដាក់ច្រើនឡើងៗទៅលើការស្រាវជ្រាវបច្ចេកវិទ្យាពត៌មាន (រួមទាំងនៅក្នុងធនាគារផងដែរ)

និងការងារស៊ើបយកការសម្ងាត់ វិធីសាស្ត្រ
និងប្រតិបត្តិការដែលតម្រូវឲ្យមានកងកម្លាំងជារូបវន្ត
និងការហ្វឹកហ្វឺនរាងកាយ។ និន្នាការនេះផ្តល់នូវកាលានុវត្តន៍ភាពថ្មី
ដល់ស្ត្រី ជាពិសេសនៅក្នុងប្រទេស ដែលបុរស និងស្ត្រីមានសិទ្ធិស្មើ
គ្នានៅក្នុងការរៀនសូត្រ និងបណ្តុះបណ្តាល។

ប្រអប់ទី ១៦

ទិដ្ឋភាព និងការប្រឈមថ្មីៗនៃការបញ្ចូលស្ត្រីទៅក្នុងវិស័យសន្តិសុខ

ការបង្កើនការចូលរួមរបស់ស្ត្រី នៅក្នុងវិស័យសន្តិសុខ
ហើយជាពិសេស នៅក្នុងយោធា និងនគរបាល
បានចោទជាបញ្ហាថាតើការហ្វឹកហ្វឺនលើរាងកាយ
និងការអនុវត្តវិន័យត្រូវអនុវត្តដូចគ្នារវាងបុរស និងស្ត្រីដែរឬយ៉ាងណា។

គេត្រូវការនូវលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តស្តីពីភេទ ដែលមកដល់ពេលនេះ
លិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្ត នេះត្រូវបានដកចេញពីផ្នែកយោធា
ពីអង្គការយោធារបស់រដ្ឋ ឬពីនគរបាល៖
គេត្រូវមានការគិតគូរយ៉ាងយកចិត្តទុកដាក់ចំពោះតម្រូវការពិសេស
និងផលប្រយោជន៍នៃគូរស្រករដែលបានរៀបការ ឬមិនបានរៀបការ
នៅក្នុងអង្គភាពតែមួយ ឬអង្គភាពផ្សេងគ្នា ក៏ដូចជា គេត្រូវយកចិត្តទុក
ដាក់ចំពោះបញ្ហាទាក់ទងនឹងមាតុភាព និងបិតុភាពផងដែរ។

គេត្រូវធ្វើការពិចារណាឡើងវិញនូវបញ្ហាទាក់ទងនឹងសម្លៀកបំពាក់ និងសោភ័ណភាព រួមទាំងភាពទាក់ទាញនៃភេទ តើឯកសណ្ឋានសម្រាប់បុរស និងស្ត្រីគួរតែដូចគ្នាដែរឬទេ? តើឯកសណ្ឋាននេះគួរតែត្រូវបានកាត់ជាឯកសណ្ឋានបុរសគ្រប់កាល:ទេស:ទាំងអស់មែនទេ?

បញ្ហាទាំងនេះតម្រូវឲ្យមានការគិតគូរជាថ្មី។ គេត្រូវរៀបចំច្បាប់ជាតិ ក៏ដូចជា លិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តស្តីពីយោធា អង្គការយោធារបស់រដ្ឋ និងនគរបាល ឲ្យស្របគ្នាជាមួយតថភាពសម័យទំនើបទាំងនេះ។

ស្ត្រីបម្រើការនៅក្នុងប្រតិបត្តិការរក្សាសន្តិភាព និងនៅក្នុងក្រសួងការពារជាតិ

ដូចដែលបានបង្ហាញនៅក្នុងទិន្នន័យរបស់អង្គការណាតូ នៅក្នុងសៀវភៅ Summer 2001 Review ចំនួនបុគ្គលិកស្ត្រីដែលចូលរួមនៅក្នុងប្រតិបត្តិការរក្សាសន្តិភាព ចាប់តាំងពីការបញ្ចប់ទៅនៃសង្គ្រាមលោកលើកទី ២ នៅមានចំនួនតិចតួចនៅឡើយ។ មានប្រទេសពីរបីប៉ុណ្ណោះ ដូចជា ប្រទេសកាណាដា ហុងគ្រី បារាំង ហុល្លង់ និងព័រទុយហ្គាល បានបញ្ចូលចំនួនស្ត្រីលើសពី ៥%ចូលទៅក្នុងបុគ្គលិករក្សាសន្តិភាពរបស់ពួកគេ។
យោងតាមបទពិសោធន៍របស់អង្គការសហប្រជាជាតិ បង្ហាញថា វត្តមានរបស់ស្ត្រីត្រូវបានប្រជាពលរដ្ឋអបអរសាទរ ហើយស្ត្រីមានឥទ្ធិពលជាវិជ្ជមាន ទៅលើលទ្ធផលនៃប្រតិបត្តិការទាំងនោះ។

ឧ. មានការយកចិត្តទុកដាក់កាន់តែច្រើនទៅលើបញ្ហាយេនឌ័រ និងអំពើហិង្សាលើស្ត្រី។

ការតែងតាំងស្ត្រីជារដ្ឋមន្ត្រី ឬជាអនុរដ្ឋមន្ត្រីការពារជាតិនៅតែកម្រកើតមានដដែល។ អង្កេតសកលរបស់ IPU បង្ហាញថាក្នុងខែមីនា ឆ្នាំ ២០០០ ស្ត្រីតំណាងត្រឹមតែ ១.៣%នៃរដ្ឋមន្ត្រីទទួលបន្ទុកការពារជាតិ/សន្តិសុខទាំងអស់ និង ៣.៩%នៃអនុរដ្ឋមន្ត្រី និងកាន់តំណែងជាមន្ត្រីក្រសួងដទៃទៀត រួមទាំងលេខាសភាផងដែរ នៅក្នុងវិស័យការពារជាតិ (សូមអានផែនទីសកលលោក ដែលត្រូវបោះពុម្ពផ្សាយរួមគ្នាដោយ IPU និង UN ដែលមានចំណងជើងថា៖ *ស្ត្រីនៅក្នុងនយោបាយ៖ ២០០០)*។

ក្នុងនាមជាតំណាងរាស្ត្រអ្នកអាចធ្វើអ្វីបានខ្លះ

ទិន្នន័យ

- ស្នើសុំទិន្នន័យជាស្ថិតិ ទាក់ទងនឹងសមាមាត្រនៃស្ត្រីនៅក្នុងផ្នែកនីមួយៗរបស់យោធា អង្គការយោធាររបស់រដ្ឋ នគរបាល និងសេវាស៊ើបការណ៍សម្ងាត់ រួមទាំង ពីមជ្ឈឡាលបណ្តុះបណ្តាលដែលពាក់ព័ន្ធ។ ក្រៅពីនេះ សភាអាចស្នើសុំទិន្នន័យទាក់ទងនឹងសមាមាត្រស្ត្រី ដែលមានតួនាទីខ្ពស់ និងមានតួនាទីធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្ត និងទិន្នន័យទាក់ទងនឹងការបញ្ជូលស្ត្រីទៅក្នុងគណៈប្រតិភូរបស់ប្រទេស ទៅកាន់អង្គការសហប្រជាជាតិ អង្គការណាតូ ឬអង្គការអន្តរជាតិដទៃទៀតដែលពិភាក្សាអំពីបញ្ហាសន្តិសុខ។

យេនឌ័រ និងដំណោះស្រាយជម្លោះ និងកសាងប្រទេសឡើងវិញ*)

- តាមដែលអាចធ្វើទៅបាន សភាត្រូវធានាថា ក្រុមចរចានៅក្នុងការស្វែងរកដំណោះស្រាយនៃជម្លោះ ត្រូវមានតុល្យភាពយេនឌ័រ។
- សភាត្រូវធានាថា កិច្ចព្រមព្រៀងសន្តិភាពអាចជួយដោះស្រាយនូវផលវិបាកមកលើស្ត្រី នៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធដែលមានលក្ខណៈជាប្រព័ន្ធ និងមានលក្ខណៈច្បាស់លាស់ ការរួមចំណែករបស់ស្ត្រីដល់ដំណើរការសន្តិភាព និងតម្រូវការ និងអាទិភាពរបស់ពួកគេក្រោយជម្លោះបានបញ្ចប់។
- សភាត្រូវធានាថា សមត្ថភាព ចំណេះដឹង បទពិសោធន៍របស់ស្ត្រីដែលមាននៅក្នុងអំឡុងពេលនៃជម្លោះ ត្រូវបានប្រើប្រាស់ជាប្រយោជន៍សម្រាប់ការកសាងប្រទេសឡើងវិញ។

យេនឌ័រ និងបេសកកម្មសន្តិភាព*)

- សភាអាចតស៊ូមតិឲ្យមានការចូលរួមពីស្ត្រី នៅក្នុងបេសកកម្មសន្តិភាព និងនៅក្នុងការកសាងប្រទេសឡើងវិញក្រោយជម្លោះ។
- សភាត្រូវធានា តាមរយៈច្បាប់ ថាអ្នករក្សាសន្តិភាព និងបុគ្គលិកអន្តរជាតិផ្សេងទៀត ត្រូវទទួលបាននូវការហ្វឹកហ្វឺនទាំងផ្នែកវប្បធម៌ និងយេនឌ័រ។
- សភា ត្រូវធ្វើការត្រួតពិនិត្យតាមដាននូវការដាក់ទណ្ឌកម្មទៅលើអ្នករក្សាសន្តិភាព និងបុគ្គលិកអន្តរជាតិដទៃទៀតដែលរំលោភសិទ្ធិស្ត្រី។

រដ្ឋាភិបាល

- សភា ត្រូវធានាថា កម្រិតនៃការទទួលខុសត្រូវរបស់ស្ត្រី និងបុរសនៅក្នុងក្រសួងការពារជាតិ ឧ. លើស ១០ឆ្នាំ ត្រូវមានតុល្យភាពគ្នា។ សភាត្រូវពិនិត្យពិច័យថាតើឱកាសសម្រាប់ស្ត្រី និងបុរសមានភាពស្មើគ្នាឬទេនៅក្នុងច្បាប់ និងនៅក្នុងការអនុវត្តជាក់ស្តែងទាក់ទងនឹងការឡើងឋាន:ខ្ពស់ ឬការមានការទទួលខុសត្រូវនៅក្នុងការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្ត។

សភា

- សភា អាចធ្វើការផ្ទៀងផ្ទាត់សមាសភាពពីមុន និង/ឬ ពេលបច្ចុប្បន្ន នៃគណ:កម្មាធិការការពារជាតិ ឬសន្តិសុខ នៅក្នុង សភា និងកម្រិតនៃការទទួលខុសត្រូវរបស់ស្ត្រីតំណាងរាស្ត្រ នៅក្នុងគណ:កម្មការនោះ។
- សភា អាចត្រួតពិនិត្យមើលថាតើគណ:កម្មាធិការបានយកចិត្តទុក ដាក់ចំពោះបញ្ហាយេនឌ័រដែរឬទេ និងដាក់សម្ពាធឲ្យមានការបង្កើនតុល្យភាពយេនឌ័រ និងការទទួលស្គាល់យេនឌ័រប្រសិនបើចាំបាច់។

*) អនុសាសន៍ ដកស្រង់ចេញមកពីរបាយការណ៍របស់អគ្គលេខាធិការអង្គការសហប្រជាជាតិស្តីពីស្ត្រី សន្តិភាព និងសន្តិសុខ ថ្ងៃទី ៦ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០០២។

ផ្នែកទី III

ផ្នែកប្រតិបត្តិការសំខាន់ៗនៃ
ទិស័យសន្តិសុខ

ជំពូកទី ៨

យោធា

ផ្នែកយោធា បានចាក់ឬសគល់ជាយូរលង់ណាស់មកហើយៗត្រូវបានគេចាត់ទុកជាទូទៅថាជាខែល និងជាដាវរបស់រដ្ឋ។ ប្រអប់ទី ១៧បង្ហាញពីប្រទេសមួយចំនួនតូចនៅក្នុងពិភពលោក ដែលមកដល់ពាក់កណ្តាលឆ្នាំ ២០០២ នៅមិនមានផ្នែកយោធានេះ។

ប្រអប់ទី ១៧

ប្រទេសដែលគ្មានយោធា

ប្រទេសខ្លះ មិនមានកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធនោះទេ។ ប្រទេសទាំងនេះគឺជាប្រទេសតូចៗ នៅក្នុងមហាសមុទ្រភាគខាងត្បូងដូចជាប្រទេសណារ៉ូ ម៉ាល់ឌីវ គីរីបាទី សាម៉ោ (Samoa) តោះសូឡូម៉ុង ទុយវ៉ាលុយ

ប៉ាលូ និងវ៉ាន់នូទូ និងប្រទេសនៅក្នុងសមុទ្រការីបៀន ដូចជា ប្រទេសវីនសង់ (Vincent) និងគ្រែនណាឌីន (Grenadines) St. Kitts និង Nevis, St. Lucia, Dominica, Grenada។ ប្រទេសដទៃទៀតដែលគ្មានកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធមានប្រទេស Costa Rica, Iceland, Mauritius, Panama, Somalia (ដែលកំពុងស្ថិតក្នុងដំណើរការបង្កើតកងទ័ព) Andorra, San Marino, និង Haiti។ ប្រទេសភាគច្រើននៃប្រទេសទាំងនេះមានអង្គភាពដែលមានលំនាំជាយោធា (ឧ. កងសន្តិសុខជាតិ និងឆ្មាំព្រំដែនជាដើម)។

មុខងាររបស់យោធា

ការវិវត្តន៍ផ្នែកសន្តិសុខ ចាប់តាំងពីចុងសង្គ្រាមត្រជាក់មកបានធ្វើឲ្យប៉ះពាល់យ៉ាងខ្លាំង ទៅលើយោធានៅជុំវិញពិភពលោក។ យោធាត្រូវបានប្រគល់នូវភារកិច្ចថ្មីៗ ខណៈពេលដែលពួកគេត្រូវបានស្នើសុំឲ្យបំពេញនូវភារកិច្ចស្នូលជាច្រើនផ្សេងទៀត។ បច្ចុប្បន្ននេះ វាជារឿងធម្មតាសម្រាប់យោធានៅក្នុងពិភពលោក ក្នុងការចូលរួមបំពេញនូវមុខងារ ចំនួន ៥ខុសៗគ្នា៖

- ✓ ការពារឯករាជ្យ បូរណភាព និងអធិបតេយ្យភាពដែនដី និង ប្រជាពលរដ្ឋរបស់ខ្លួន។
- ✓ បំពេញបេសកកម្មរក្សាសន្តិភាពអន្តរជាតិ។
- ✓ ជួយសង្គ្រោះពេលមានគ្រោះមហន្តរាយកើតឡើង។
- ✓ រក្សាសន្តិសុខផ្ទៃក្នុង (ជួយដល់អាជ្ញាធរអនុវត្តច្បាប់ស៊ីវិលដើម្បីរក្សាសណ្តាប់ធ្នាប់ នៅក្នុងករណីលើកលែង ប្រសិន

បើមានការធ្វើឲ្យខូចសណ្តាប់ធ្នាប់កើតឡើង)។

- ✓ ចូលរួមនៅក្នុងការកសាងជាតិ (មុខងារសង្គម)។

កម្រិតនៃការអនុវត្តន៍នូវមុខងារទាំងនេះ មានខុសៗគ្នាពីរដ្ឋមួយទៅរដ្ឋមួយទៀត ដោយផ្អែកលើក្របខណ្ឌច្បាប់ជាតិ និងស្ថានភាពសន្តិសុខរបស់ប្រទេសនោះ។

ការការពារអធិបតេយ្យភាព
និងសង្គម

ទោះបីមានការវិវត្តន៍ផ្នែកសន្តិសុខ និងការគម្រាមកំហែងថ្មីៗនេះក៏ដោយ ការបំពេញមុខងារជាប្រពៃណីរបស់យោធានៅតែជាភារកិច្ចដ៏សំខាន់ នោះគឺការពារមាតុភូមិ ឬប្រទេសជាសម្ព័ន្ធមិត្តប្រឆាំងនឹងការវាយប្រហារដោយយោធាបរទេស។ ភារកិច្ចនេះមិនត្រឹមបញ្ចូលនូវការការពារដែនដី និងអធិបតេយ្យភាពនយោបាយរបស់រដ្ឋប៉ុណ្ណោះនោះទេ តែថែមទាំងការពារនូវសង្គមជាតិទាំងមូលថែមទៀតផង។

ចាប់តាំងពីចុងបញ្ចប់នៃសង្គ្រាមត្រជាក់មក មេដឹកនាំនយោបាយ និងយោធា មានការយល់ដឹងច្រើនថា
អធិបតេយ្យភាពជាតិមិនត្រឹមទទួល
ការគម្រាមកំហែងដោយយោធាបរទេសប៉ុណ្ណោះនោះទេ តែថែមទាំងទទួលរងការគម្រាមកំហែងថ្មីមិនមែនយោធា ដូចជា អំពើភេរវកម្ម សង្គ្រាមស៊ីវិល ឧក្រិដ្ឋកម្មដែលមានអង្គការចាត់តាំង ការវាយប្រហារតាមប្រព័ន្ធអ៊ីនធឺណែត និងអំពើពុករលួយជាដើម (សូមអានប្រអប់ទី

១)។ ភាគច្រើននៃកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធបច្ចុប្បន្ន កំពុងធ្វើការកែទម្រង់ការពារជាតិរបស់ខ្លួន។ ប្រអប់ទី ១៨ ពន្យល់អំពីដំណើរការកំណែទម្រង់ ៣សំខាន់ៗ។

ប្រអប់ទី ១៨

កំណែទម្រង់ការពារជាតិ៖ដើម្បីអ្វី?

ចាប់តាំងពីឆ្នាំ ១៩៩០ យោធាភាគច្រើនត្រូវបានធ្វើកំណែ ទម្រង់យ៉ាងទូលំទូលាយ។

កំណែទម្រង់យោធាត្រូវបានធ្វើដោយផ្អែកលើហេតុផលខុសៗគ្នានៅក្នុងប្រទេសផ្សេងគ្នា។ និយាយឲ្យងាយយល់ កំណែទម្រង់មានគោលបំណង ៣យ៉ាង៖

- **ប្រជាធិបតេយ្យភាវូបនីយកម្ម**

  នៅក្នុងប្រទេសក្រោយកុម្មុយនីស្ត ក្រោយរបបផ្តាច់ការ និងប្រទេសក្រោយជម្លោះ គោលបំណងនៃកំណែទម្រង់ការពារជាតិគឺការធ្វើប្រជាធិបតេយ្យនីយកម្ម៖

  - ការធ្វើឲ្យយោធា មានគណនេយ្យភាពចំពោះថ្នាក់ដឹកនាំនយោបាយ ដែលបានជាប់ឆ្នោតតាមបែបប្រជាធិបតេយ្យ បើមិនដូច្នោះទេ យោធាអាចបង្កនូវការគម្រាមកំហែងដល់លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ។
  - ការធ្វើឲ្យមានតុល្យភាពនៃធនធាន ដែលត្រូវការដោយយោធា ជាមួយតម្រូវការរបស់វិស័យផ្សេងទៀតនៅក្នុងសង្គម។

- **ការបន្សាំទៅនឹងបរិយាកាសសន្តិសុខថ្មី**
  - ការកែសម្រួលទំហំ និងថវិការបស់យោធាឲ្យស្របគ្នាជាមួយការគម្រាមកំហែងសន្តិសុខថ្មី។
  - ការធ្វើឲ្យយោធាត្រៀមខ្លួនទទួលនូវបេសកកម្មថ្មី ឧ. ប្រតិបត្តិការរក្សាសន្តិភាព។

- **អន្តរជាតិភូបនីយកម្ម**

  កាន់តែច្រើនឡើងៗ យោធាលែងប្រតិបត្តិនៅតែក្នុងរង្វង់បរិបទជាតិ ទៀតហើយ តែប្រតិបត្តិការជាមួយអង្គភាពរបស់ប្រទេស ផ្សេង។ សហប្រតិបត្តិការអន្តរជាតិនេះ មានលក្ខណៈជាបណ្តោះអាសន្ន ដូចជា បេសកកម្មរក្សាសន្តិភាពរបស់សហប្រជាជាតិ ឬមានលក្ខណៈវែង ឬមានទម្រង់ជាស្ថាប័ន (ឧ. អង្គការណាតូ) ឬមានទម្រង់ជាទ្វេភាគី ឬពហុភាគី។
  - ការដាក់យោធា (ដោយឡែក) ឲ្យស្ថិតនៅក្រោមការបញ្ជាជាអន្តរជាតិ និងមានរចនាសម្ព័ន្ធចាត់តាំងត្រឹមត្រូវ។
  - បង្កើនសមត្ថភាពយោធា ក្នុងការធ្វើប្រតិបត្តិការជាមួយយោធានៃប្រទេសដទៃ ដូចជា ការផ្តល់ឧបករណ៍ ការហ្វឹកហ្វឺន ការបណ្តុះបណ្តាលភាសា ការផ្តល់ព័ត៌មាន ប្រព័ន្ធបញ្ជា និងត្រួតពិនិត្យ (ប្រតិបត្តិការផ្ទៃក្នុង)។

ឧទាហរណ៍នៃអង្គភាពអន្តរជាតិជាអចិន្ត្រៃយ៍៖

- កងទ័ពទី ១របស់អាល្លឺម៉ង់-ហុល្លង់
- កងវរៈសេនាតូចបាល់ទិក (ប្រទេសលីថូនី អេស្តូនៀ ឡាត់វី)
- កងទ័ពចម្រុះប៉ូឡូញ-ដាណឺម៉ាក-អាល្លឺម៉ង់
- កងវរៈសេនាតូចវិស្វកម្មពហុជាតិរវាងប្រទេសស្លូវ៉ាគី ហុងគ្រី រ៉ូម៉ានី និងអ៊ុយក្រែន (កងវរៈសេនាតូច "TISA")។

ការរួមចំណែកដល់សន្តិភាពអន្តរជាតិ

យោធា ចូលរួមនៅក្នុងបេសកកម្មសន្តិភាពយ៉ាងហោចណាស់ក៏មានហេតុផល ២យ៉ាងដែរ។ ទី ១ ដើម្បីទប់ស្កាត់ជម្លោះ និងបញ្ចៀសនូវការសាយភាយផលប៉ះពាល់របស់វា ដូចជា ការធ្វើឲ្យតំបន់មិនមានស្ថិរភាព ការរំខានដល់សេដ្ឋកិច្ច និងការបង្កឲ្យមានជនភៀសខ្លួនដ៏ច្រើនដែលមិនអាចត្រួតត្រាបាន។ ទី ២ យោធាចូលរួមចំណែកនៅក្នុងការរក្សាសន្តិសុខមនុស្ស និងការពារប្រជាជនស៊ីវិលនៅក្នុងតំបន់ជម្លោះ។ សន្តិសុខមនុស្ស ជាពិសេស ការទទួលបាននូវសិទ្ធិមនុស្ស បានក្លាយមកជាគោលនយោបាយដ៏មានសារៈសំខាន់របស់សហគមន៍អន្តរជាតិ ចាប់តាំងពីជម្លោះថ្មីៗបានក្លាយជាជម្លោះបែបហិង្សា និងមានផលប៉ះពាល់ទៅលើប្រជាជនស៊ីវិលមក។ ផលនៃការចូលរួមនៅក្នុងបេសកកម្មរក្សាសន្តិភាពគឺថា បេសកកម្មទាំងនេះផ្តល់នូវកាលានុវត្តន៍ភាពដល់ការហ្វឹកហ្វឺនអង្គភាពយោធា និងធ្វើឲ្យពួកគេទទួលបាននូវបទពិសោធន៍ជាក់ស្តែង។

ជួយសង្គ្រោះពេលមានគ្រោះមហន្តរាយ

គ្រប់ប្រទេសទាំងអស់ អាច ឬត្រូវបានប៉ះពាល់ដោយគ្រោះមហន្តរាយធម្មជាតិ ឬគ្រោះមហន្តរាយបណ្តាលមកពីមនុស្ស ដូចជា រញ្ជួយផែនដី ទឹកជំនន់ ភ្លើងឆេះ ឬធ្លាក់យន្តហោះនៅក្នុងតំបន់ទីក្រុង។ នៅក្នុងស្ថានភាពគ្រោះអាសន្នបែបនេះ យោធាត្រូវបានអំពាវនាវដោយអាជ្ញាធរស៊ីវិលឲ្យចុះជួយ និងចែកចាយនូវជំនួយសង្គ្រោះបន្ទាន់។ យោធា អនុវត្តនូវភារកិច្ចនានា ដូចជា ថែរក្សាច្បាប់ និងសណ្តាប់ធ្នាប់ ផ្តល់ស្បៀង ថ្នាំពេទ្យ និងគ្រឿងបរិក្ខាដទៃផ្សេងទៀតព្រមទាំងធ្វើទំនាក់ទំនង និងដឹកជញ្ជូន។ ផលនៃការប្រើប្រាស់យោធាសម្រាប់ប្រតិបត្តិការជួយសង្គ្រោះគ្រោះមហន្តរាយ ត្រូវបានសង្គមទទួលស្គាល់ក្នុងផ្លូវជាវិជ្ជមាន ហើយការគាំទ្ររបស់ប្រជាពលរដ្ឋបានការកើនឡើងជាលំដាប់។

ជួយដល់អាជ្ញាធរស៊ីវិលអនុវត្តច្បាប់

មុខងារផ្សេងទៀតរបស់យោធា គឺត្រូវជួយដល់អាជ្ញាធរស៊ីវិលក្នុងការអនុវត្តច្បាប់។ ទោះដូច្នេះក្តី ការប្រើប្រាស់យោធាបែបនេះ វាបង្កឲ្យមានភាពចម្រូងចម្រាស់ខ្លាំងណាស់។ សង្គមអាចទទួលរងការគម្រាមកំហែងដែលមានទំហំធំពេក រហូតដល់អាជ្ញាធរស៊ីវិល និងនគរបាលតែឯកឯង មិនអាចធ្វើការដោះស្រាយបាន។ ដូច្នេះការជួយគាំទ្រដោយយោធាគឺជាការចាំបាច់ ឧ.ការគម្រាមកំហែងនេះមានដូចជា ការវាយប្រហារដោយភេរវករ ឧក្រិដ្ឋកម្មដែលមានអង្គការចាត់តាំង ឬការជួញដូរគ្រឿងញៀនដោយខុសច្បាប់ជាដើម។ កង្វល់ និងគ្រោះថ្នាក់នៃការប្រើយោធា សម្រាប់អនុវត្តច្បាប់ដោយអាជ្ញាធរ

ស៊ីវិលមាន៖

- ✓ វាអាចគម្រោមកំហែងដល់ការត្រួតពិនិត្យ និងតាមដានយោធាដោយប្រជាពលរដ្ឋ និងអាជ្ញាធរស៊ីវិល។
- ✓ វាចៀសមិនផុត ពីការនាំយោធាទៅប្រឡូកប្រឡាក់ជាមួយបញ្ហានយោបាយ។
- ✓ យោធា អាចស្តារច្បាប់តែក្នុងរយៈពេលបណ្តោះអាសន្នតែប៉ុណ្ណោះ តែពួកគេមិនអាចដកឬសគល់នយោបាយសង្គម ឬសេដ្ឋកិច្ចនៃជម្លោះ ឬអសណ្តាប់ធ្នាប់បានឡើយ។
- ✓ កងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ ទទួលការហ្វឹកហ្វឺនសម្រាប់ប្រយុទ្ធ ដូច្នេះពួកគេមិនមែនត្រូវបានហ្វឹកហ្វឺនជាពិសេសសម្រាប់អនុវត្តការងារនគរបាល ឬសម្រាប់ដោះស្រាយបញ្ហាស៊ីវិលនៅក្នុងប្រទេសឡើយ។
- ✓ កងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ និងនគរបាលអាចមានមុខងារជាលក្ខណៈប្រកួតប្រជែងនឹងគ្នា។

ប្រអប់ទី ១៩

ការប្រើប្រាស់យោធានៅក្នុងការអនុវត្តច្បាប់ស៊ីវិលនៅក្នុងប្រទេសអាហ្វ្រិកខាងត្បូង

(...) កងកម្លាំងការពារជាតិអាហ្វ្រិកខាងត្បូង (SANDF) អាចនឹងត្រូវបានដាក់តាំងពង្រាយនៅក្នុងកាលៈទេសៈលើកលែងខ្ពស់បំផុត ដូចជា

ការរំលោភទាំងស្រុងលើសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ ហួសពីសមត្ថកិច្ច
របស់នគរបាលអាហ្វ្រិកខាងត្បូង ឬក៏រំលោភទៅលើកិច្ចការពារជាតិ (...)
ការជ្រើសរើសយោធាសម្រាប់ប្រើប្រាស់នៅក្នុងប្រទេស គឺស្ថិតនៅ
ក្រោមការត្រួតពិនិត្យដោយសភា និងបទប្បញ្ញត្តិក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញស្តីពី
សិទ្ធិជាមូលដ្ឋាន ហើយវាត្រូវគ្រប់គ្រងដោយច្បាប់។
*ប្រភព៖ "ការការពារជាតិនៅក្នុងលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ"។ សៀវភៅសស្តីពីការ
ការពារជាតិសម្រាប់សាធារណៈរដ្ឋ អាហ្វ្រិកខាងត្បូង ខែឧសភា ឆ្នាំ ១៩៩៦*

មុខងារសង្គម

មានការទទួលស្គាល់ថា យោធា ជាពិសេស យោធាដែលមាន
ទាហ៊ានជាប់កំណែន បានរួមចំណែកដល់ការកសាងជាតិ ដូចជា
យុវជនវ័យក្មេង (ភាគច្រើនជាបុរស) មកពីមជ្ឈដ្ឋានផ្សេងៗនៃសង្គម
និងជនជាតិដើមភាគតិច ពួកគេធ្វើការជាមួយគ្នា។ នេះជាការពិតនៅ
ក្នុងសង្គម ដែលមានជនអន្តោប្រវេសន៍ ឬសង្គមដែលមានពហុ
វប្បធម៌ ដែលយោធាមានមុខងារជា "ឆ្នាំងរំលាយដែក"។ មុខងារ
សង្គមមួយទៀតរបស់យោធា មានដូចជាការផ្តល់ការអប់រំរៀនសូត្រ
ដល់ប្រជាពលរដ្ឋស៊ីវិល។ ប្រជាពលរដ្ឋដែលមិនមានជំនាញ ឬ
ជំនាញមានកម្រិត អាចទទួលអត្ថប្រយោជន៍ពីការចូលបម្រើ
កងទ័ព។ មុខងារសង្គមមួយទៀតរបស់យោធា ភាគច្រើននៅក្នុង
ប្រទេសកំពុងអភិវឌ្ឍន៍ គឺជួយ ឬគាំទ្រដល់រដ្ឋបាលស៊ីវិលនៅក្នុង
តំបន់ដាច់ស្រយាល ដោយប្រើប្រាស់អតីតយុទ្ធជនជួយផ្តល់នូវការ
អប់រំ ជួយផ្នែកថែទាំសុខភាព ឬជួយទប់ស្កាត់ការខូចរិចរិលនៃ
បរិស្ថានជាដើម។

មុខងារសង្គមទាំងនេះ គឺជាឧទាហរណ៍នៃរបៀបដែលយោធាអាចរួមចំណែកដល់សង្គមនៅក្នុងទម្រង់ជាវិជ្ជមាន។ ទោះដូច្នេះក៏ដោយ នៅក្នុងប្រទេសខ្លះ យើងបានមើលឃើញថាយោធាបានលូកដៃលូកជើងប្រព្រឹត្តអំពើអវិជ្ជមាននៅក្នុងសង្គម សេដ្ឋកិច្ច និងនយោបាយ ឧ. នៅក្នុងប្រទេសខ្លះ យោធាធ្វើអន្តរាគមន៍នៅក្នុងបញ្ហានយោបាយ និងគម្រោមកំហែងដល់រដ្ឋាភិបាល។ នៅក្នុងប្រទេសខ្លះទៀតជាអកុសល យោធាពាក់ព័ន្ធនៅក្នុងរបររកស៊ីពាណិជ្ជកម្ម ដែលផ្តល់ដល់ពួកគេនូវប្រាក់ចំណូលបន្ថែមពីថវិការបស់រដ្ឋ ដែលគេមិនអាចធ្វើការត្រួតពិនិត្យ ឬតាមដានតាមបែបប្រជាធិបតេយ្យបាន។

ក្នុងនាមជាតំណាងរាស្ត្រអ្នកអាចធ្វើអ្វីបានខ្លះ

ការបំពេញមុខងាររបស់យោធា

- សភាអាចធានាថាយោធាបំពេញមុខងារ៖
  - បានល្អតាមការកំណត់ដោយច្បាប់ និងវិធាន និងលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តពាក់ព័ន្ធជាមួយយោធា។
  - ស្របតាមទស្សនទាន និងគោលនយោបាយសន្តិសុខជាតិ។
  - ឆ្លើយតបតាមតម្រូវការសន្តិសុខជាក់ស្តែងរបស់សង្គម។
  - ការបំពេញមុខងារមិនមែនយោធា មិនធ្វើឲ្យប៉ះពាល់ដល់ការត្រៀមខ្លួនរបស់យោធា សម្រាប់អនុវត្តមុខងារបឋមរបស់ខ្លួន គឺត្រូវការពារអធិបតេយ្យភាពជាតិ និងរួមចំណែកដល់ការអនុវត្តនីតិរដ្ឋជាអន្តរជាតិ។

កំណែទម្រង់ការពារជាតិ

- ធានាថា គណៈកម្មការមានសមត្ថកិច្ចសភាទទួលបាននូវរបាយការណ៍លំអិតអំពីកំណែទម្រង់ដែលបានធ្វើ រួមជាមួយរបាយការណ៍វិភាគពីផលប៉ះពាល់ដែលពាក់ព័ន្ធ នឹងអាចលើកបញ្ហាដែលពាក់ព័ន្ធនោះ ឧ. តាមរយៈការរៀបចំសវនការជាដើម។

ការប្រើប្រាស់យោធានៅក្នុងការអនុវត្តច្បាប់ស៊ីវិល

ជាគោលការណ៍ យោធាមិនគួរចូលរួមអនុវត្តច្បាប់ស៊ីវិលនោះឡើយ ក៏ប៉ុន្តែនៅពេលដែលគ្មានដំណោះស្រាយ សភាគួរ៖

- ធានាថា ការចូលរួមរបស់យោធានៅក្នុងការអនុវត្តច្បាប់ស៊ីវិលត្រូវបានកំណត់យ៉ាងច្បាស់លាស់ ត្រូវបានរិតត្បិត និងគ្រប់គ្រងដោយច្បាប់ ទៅតាម៖
  - កាលៈទេសៈដែលជាដំណាក់កាលចុងក្រោយបំផុត។
  - ទៅតាមលក្ខណៈ និងការកំហិតនៃការចូលរួម។
  - ទៅតាមរយៈពេលនៃការចូលរួម។
  - ទៅតាមប្រភេទនៃអង្គភាព ដែលត្រូវចូលរួមនៅក្នុងករណីនីមួយៗ។
  - ទៅតាមស្ថាប័ន ដែលអាចទទួលយកសេចក្តីសម្រេចអនុញ្ញាតឲ្យយោធាចូលរួម និងមិនឲ្យយោធាចូលរួមបន្ត។
  - ទៅតាមយុត្តាធិការមានសមត្ថកិច្ច ក្នុងករណីដែលមានការរំលោភច្បាប់ ឬរំលោភសិទ្ធិមនុស្ស ។ល។

IPU and DCAF - Parliamentary oversight of the security sector, 2003

- ធ្វើច្បាប់ ដែលកំណត់ថា ការអនុម័ត ឬការអនុញ្ញាតនានាត្រូវចេញ ដោយស្ថាប័នដែលត្រូវបានប្រគល់សិទ្ធិអំណាច មុនចុះធ្វើការឆែកឆេរផ្ទះសម្បែង ចាប់ខ្លួន ឬមុនបើកការបាញ់ប្រហារ។
- ធានាថា មានយន្តការសភា ឬយន្តការផ្សេងទៀត ដើម្បីធានាថា ការចូលរួមរបស់យោធា នៅក្នុងការអនុវត្តច្បាប់ស៊ីវិលវាស្របគ្នា ជាមួយច្បាប់ និងគោលការណ៍មនុស្សធម៌ និងសិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិ។

ជំពូកទី ៩

អង្គការយោធារបស់រដ្ឋដទៃទៀត

ពាក្យថា "អង្គការយោធារដ្ឋផ្សេងទៀត" (ពីពេលនេះគឺសំដៅលើអក្សរកាត់ *OSMOs*) អាចមានអត្ថន័យខុសគ្នា ទៅតាមទីកន្លែង និងប្រទេសដែលបានប្រើប្រាស់ពាក្យនេះ។ ជាទូទៅ OSMOs ខុសពីអង្គការយោធាឯកជន។ យោងតាមវិទ្យាស្ថានអន្តរជាតិដែលមានមូលដ្ឋាននៅទីក្រុងឡុងដ៍សម្រាប់ការសិក្សាយុទ្ធសាស្ត្រ (IISS) ទស្សនទានរបស់ OSMOs (ពេលខ្លះសំដៅលើអង្គការដែលមានលំនាំជាកងទ័ព) រួមមាន "កងអាវុធហត្ថ" គយ និងឆ្មាំព្រំដែន ប្រសិនបើកម្លាំងទាំងនេះ ទទួលនូវការហ្វឹកហ្វឺនពីកលយុទ្ធយោធា

មានបំពាក់ឧបករណ៍ដូចជាកងកម្លាំងយោធា និងប្រតិបត្តិការ
នៅក្រោមអាជ្ញាធរយោធា នៅក្នុងករណីដែលមានសង្គ្រាម។

ប្រទេសស្ទើរទាំងអស់នៅក្នុងពិភពលោក មាន OSMOs ក្រៅពី
យោធា។ អង្គការទាំងនេះ មានទំនាក់ទំនងយ៉ាងជិតស្និទ្ធជាមួយ
យោធា ហើយក្នុងករណីខ្លះ យោធាផ្តល់នូវឧបករណ៍ ការអនុញ្ញាតឲ្យ
ចេញចូលមូលដ្ឋានយោធា ផ្តល់នូវការហ្វឹកហ្វឺន និងជំនួយផ្សេងៗ
ដល់ OSMOs។

នៅក្នុងស្ថានភាពខ្លះ OSMOs អនុវត្តនូវបច្ចេកទេសយោធាដែល
មិនមានលក្ខណៈសមស្រប ដើម្បីបង្ក្រាបសកម្មភាពស៊ីវិល និង/ឬ
ទទួលខុសត្រូវ ចំពោះការរំលោភបំពានសិទ្ធិមនុស្សធ្ងន់ធ្ងរ។
ដោយសារការប្រើ OSMOs អាចធ្វើឲ្យមានការភ័ន្តច្រឡំរវាងកង
កម្លាំងនគរបាល និងកងកម្លាំងយោធា វាសំខាន់ខ្លាំងណាស់ថាតួនាទី
និងភារៈរបស់ពួកគេត្រូវមានការកំណត់ឲ្យបានច្បាស់។ មានការ
គាំទ្រមិនឲ្យបញ្ចូលការចូលរួមរបស់ពួកគេ នៅក្នុងប្រតិបត្តិការ
រក្សាសន្តិសុខផ្ទៃក្នុង។ សភាគួរអនុម័តច្បាប់ដ៏សមស្របគ្រប់គ្រងលើ
បញ្ហានេះ និងត្រួតពិនិត្យតាមដាននូវសកម្មភាពរបស់រដ្ឋាភិបាល។
ប្រធានាធិបតី ឬនាយករដ្ឋមន្ត្រីត្រូវអនុញ្ញាតឲ្យមានការត្រួតពិនិត្យ
តាមដានដោយសភាទៅលើ OSMOs នេះ មិនត្រឹមដោយសារ
តែច្បាប់ចែងថា រាល់កម្លាំងណាក៏ដោយ ដែលទទួលមូលនិធិពីរដ្ឋត្រូវ
តែស្ថិតនៅក្រោមការត្រួតពិនិត្យតាមដាន ដោយសភាប៉ុណ្ណោះ
នោះទេ តែក៏ព្រោះថាវាមានបញ្ហាប្រឈម និងគ្រោះថ្នាក់
ដែលអាចកើតមានដោយការប្រើប្រាស់កម្លាំងនេះយ៉ាងទូលំទូលាយ
ដោយមិនមានការត្រួតពិនិត្យត្រឹមត្រូវទៀតផង។

ប្រអប់ទី ២០

ឧទាហរណ៍នៃអង្គភាពយោធារដ្ឋផ្សេងទៀតនៅក្នុងប្រទេសមួយចំនួន

ប្រទេស	ចំនួនបុគ្គលិកសកម្មនៅក្នុងកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធសរុប	បុគ្គលិកនៅក្នុងកងកម្លាំងយោធារដ្ឋដទៃទៀត	ប្រភេទអង្គភាពយោធារដ្ឋដទៃទៀត
ហ្វាំងឡង់	៣១,៧០០	៣,៤០០	ឆ្មាំព្រំដែន
សហរដ្ឋអាមេរិក	១,៣៦៥,៨០០	៥៣,០០	យោមឈ្មាតតាមអាកាសជាលក្ខណៈស៊ីវិល
សហព័ន្ធរុស្ស៊ី	១,០០៤,១០០	៤២៣,០០	ឆ្មាំព្រំដែន ទ័ព និងកម្លាំងក្រសួងមហាផ្ទៃសម្រាប់ការពារសហព័ន្ធរុស្ស៊ី សេវាសន្តិសុខសហព័ន្ធ ទីភ្នាក់ងារ

			ទំនាក់ទំនង និងព័ត៌មាន កងទ័ព អយស្ម័យ យាន ។ល។
ម៉ូរ៉ូក	១៩៨,៥០០	៤២,០០០	កងរាជអាវុធ ហាត្ថ ទ័ពជំនួយ ។ល។
បារាំង	២៩៤,៤៣០	៩៤,៩៥០	កងរាជអាវុធ ហាត្ថ ជាពិសេស កងសន្តិសុខ សាធារណៈ: របស់ក្រសួង មហាផ្ទៃនៅ 'Carabinieri'
អ៊ីតាលី	២៥០,៦០០	២៥២,៥០០	
តួគី	៦០៩,៧០០	២២០,២០០	កងរាជអាវុធ ហាត្ថ/ឆ្មាំជាតិ /ឆ្មាំសមុទ្រ
ប៊ូគីណា ហ្វាសូ	១០,០០០	៤,៤៥០	កងអាវុធ ហាត្ថ ក្រុមហ៊ុន

			សន្តិសុខ
ឈីលី	៨៧,០០០	២៩,៥០០	'Carabinero
សាធារណៈរដ្ឋកូរ៉ែ	៦៨៣,០០០	៣,៥០០,០០០	s'
ឥណ្ឌូនេស៊ី	២៩៧,០០០	១៩៥,០០០	កងទ័ព ការពារ ជនស៊ីវិល និងនគរ បាលសមុទ្រ រួមមាននគរ បាល នគរបាល សមុទ្រ និង កងកម្លាំង យោធា ជំនួយក្នុង តំបន់
ប្រភព៖ IISS តុល្យភាពយោធា ២០០០-២០០១ ទីក្រុងឡុងដ៍			

មុខងាររបស់អង្គការយោធារដ្ឋដទៃទៀត

ជាញឹកញាប់ OSMOs បំពេញមុខងារមួយចំនួនធំដូច ខាងក្រោម៖

- ✓ ត្រួតពិនិត្យព្រំដែន រួមទាំងត្រួតពិនិត្យលើការជួញដូរ ទំនិញ និងមនុស្សដោយខុសច្បាប់
- ✓ គ្រប់គ្រងលើកូដកម្ម
- ✓ រក្សាច្បាប់ និងសណ្តាប់ធ្នាប់ក្នុងស្ថានភាពអាសន្ន និងការពារប្រធានរដ្ឋ និងទីតាំងបំពាក់អាវុធធំៗ ដូចជា រោងចក្រនុយក្លេអ៊ែរជាដើម។

ក្នុងនាមជាតំណាងរាស្ត្រអ្នកអាចធ្វើអ្វីបានខ្លះ

សូមអានផ្នែកពាក់ព័ន្ធ ដែលមាននៅក្នុងជំពូកមុន និងជំពូកខាងក្រោម។

ជំពូកទី ១០

រចនាសម្ព័ន្ធនគរបាល

នគរបាលនៅក្នុងប្រទេសកាន់លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ

នគរបាលត្រូវធ្វើប្រតិបត្តិការនៅក្នុងរង្វង់នីតិរដ្ឋជាដាច់ខាត។ ពួកគេត្រូវបានគ្របដណ្តប់ដោយច្បាប់តែមួយ ដោយពួកគេត្រូវអនុវត្ត និងលើកស្ទួយច្បាប់។ លើសពីនេះ នគរបាលមានតួនាទីខុសពីស្ថាប័នសំខាន់ៗផ្សេងទៀត នៅក្នុងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ព្រហ្មទណ្ឌ ដូចជា ការិយាល័យព្រះរាជអាជ្ញា តុលាការ ឬមណ្ឌលកែប្រែ។ យោងតាមទស្សនៈនៃអភិបាលកិច្ចល្អ រដ្ឋទាំងអស់ត្រូវរក្សាសន្តិសុខជូនសាធារណៈជន រួមទាំងគោរពសេរីភាព និងសិទ្ធិមនុស្សរបស់បុគ្គល។ ប្រជាពលរដ្ឋនៅក្នុងប្រទេសកាន់លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យមានសិទ្ធិទទួលបាននូវការប្រព្រឹត្តចំពោះដោយយុត្តិធម៌ មិនលម្អៀង និងមានលក្ខណៈអាចប៉ាន់ប្រមាណទុកជាមុនបាន នៅពេលនគរបាលចុះ បំពេញភារកិច្ចរបស់ពួកគេ។ ការអនុវត្តវិធានការរបស់នគរបាលមក លើសាធារណៈជន អាចចាត់ទុកថាជាសូចនករដ៏សំខាន់មួយដែលបញ្ជាក់ពីគុណភាពលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យនៅក្នុងប្រទេសនោះ។

ប្រអប់ទី ២១

លក្ខណៈសំខាន់ៗនៃកងកម្លាំងនគរបាលនៅក្នុងប្រទេសកាន់លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ

- នគរបាល ត្រូវគោរពនីតិរដ្ឋ និងបំពេញភារកិច្ចស្របតាមក្រមសីលធម៌វិជ្ជាជីវៈនគរបាល។
- តាមបែបលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យនគរបាលត្រូវ រក្សាសន្តិសុខជូនសាធារណៈប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព និងគោរពសិទ្ធិមនុស្ស។
- នគរបាលត្រូវមានគណនេយ្យភាព តម្លាភាព និងត្រូវមានយន្តការសម្រាប់ត្រួតពិនិត្យតាមដានទាំងខាងក្នុង និងខាងក្រៅ។
- ការអនុវត្តភារកិច្ចរបស់នគរបាល តាមបែបប្រជាធិតេយ្យគឺជាការអនុវត្តភារកិច្ច តាមខ្សែបណ្តោយពីក្រោមទៅលើដោយធ្វើការឆ្លើយតបចំពោះតម្រូវការ និងទុក្ខកង្វល់របស់ប្រជាពលរដ្ឋម្នាក់ៗ និងក្រុមសហគមន៍ ហើយនគរបាលត្រូវធ្វើ ឲ្យទទួលនូវភាពជឿជាក់ការយល់ព្រម និងការគាំទ្រពីសាធារណៈជន។ ដូច្នេះទាំងអស់នេះអាចសម្រេចបាន លុះត្រាតែមានតម្លាភាព និងការសន្ទនាគ្នា។ ក្នុងន័យនេះ នៅក្នុងប្រទេសជាច្រើនមានការធ្វើវិមជ្ឈការនូវអំណាច នគរបាលដើម្បីឲ្យមានការឆ្លើយតបគ្រប់ជ្រុងជ្រោយ និងបានរហ័សស្របតាមតម្រូវការរបស់មូលដ្ឋាន។

តម្រូវការឲ្យមានការការពារជាពិសេស

ស្ថាប័ននគរបាល គឺជាឧបករណ៍របស់អង្គនីតិប្រតិបត្តិ ហើយពួកគេមានសិទ្ធិអំណាចចាប់បង្ខំផ្តាច់មុខស្របច្បាប់ នៅក្នុងសង្គម ក្នុងការបំពេញភារកិច្ចរបស់ពួកគេ។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ដោយសារ ពួកគេមានសមត្ថកិច្ចបែបនេះ ហើយទើបស្ថាប័នមួយនេះ ត្រូវបានគេប្រើប្រាស់ជាឧបករណ៍របស់រដ្ឋ សម្រាប់ធ្វើការរំលោភបំពាន ប្រព្រឹត្តហិង្សា និងបង្ក្រាបលើសិទ្ធិមនុស្ស និងអំពើពុករលួយ។

ដូច្នេះហើយទើប សេវានគរបាល នៅក្នុងប្រទេសកាន់លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យតម្រូវឲ្យមានការការពារពិសេស ដើម្បីធានាថាពួកគេពិតជាបម្រើ និងការពារផលប្រយោជន៍របស់សង្គម មិនមែនការពារផលប្រយោជន៍របស់អ្នកនយោបាយ អ្នកការិយាល័យធិបតេយ្យ ឬស្ថាប័ននគរបាលខ្លួនឯងនោះទេ។ នគរបាលត្រូវមានឆន្ទានុសិទ្ធិ និងបំពេញភារកិច្ចរបស់ខ្លួនដោយឯករាជ្យ តែពួកគេត្រូវគោរពនូវគោលការណ៍មិនលម្អៀងក្នុងការលើកស្ទួយច្បាប់ និងត្រូវអនុវត្តភារកិច្ចតាមវិជ្ជាជីវៈនគរបាល។ មន្ត្រីនគរបាលត្រូវយល់ដឹង និងគោរពដោយខ្ជាប់ខ្ជួននូវក្រមសីលធម៌វិជ្ជាជីវៈនគរបាល។ ក្រៅពីគោរពក្រមសីលធម៌នគរបាល ត្រូវគោរពសិទ្ធិមានជីវិតរបស់ប្រជាពលរដ្ឋគ្រប់រូប ក៏ដូចជាត្រូវមានការប្តេជ្ញាចិត្តខ្ពស់ ក្នុងការប្រើប្រាស់កម្លាំងតែក្នុងករណីចាំបាច់ដើម្បីគាំទ្រសកម្មភាពស្របច្បាប់ និងមិនប្រើប្រាស់កម្លាំងហួសពីភាពចាំបាច់ និងហួសពីច្បាប់អនុញ្ញាតឡើយ។ ការប្រើប្រាស់កម្លាំងដោយកម្លាំងនគរបាល ជានិច្ចជាកាលត្រូវគោរពវិធានសមាមាត្រ (the rule of proportionality)។

បន្ថែមពីហានានុក្រមប្រកបដោយគណនេយ្យភាពខាងក្រៅទាំងផ្នែកនយោបាយនិងតុលាការ (សូមអានជំពូក ៣)
ហានានុក្រមប្រកបដោយគណនេយ្យភាពផ្នែកខាងក្នុង ឬ ហានានុក្រមប្រកបដោយគណនេយ្យភាពបែបការិយាល័យធិបតេយ្យក៏គួរតែមានផងដែរ។ ជានិច្ចជាកាលត្រូវមានអង្គភាពស៊ើបអង្កេតផ្ទៃក្នុងទៅលើការប្រព្រឹត្តកំហុសរបស់នគរបាលតាមការចោទប្រកាន់និងពាក្យបណ្តឹងរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ
នៅក្នុងប្រព័ន្ធនគរបាលដែលមានវិជ្ជាជីវៈ។

ប្រអប់ទី ២២

ការបំភ័ន្ត និងកាលៈទេសៈប្រកបដោយគ្រោះថ្នាក់

"អភិបាលកិច្ចលើកម្លាំងសន្តិសុខ មិនតាមបែបប្រជាធិបតេយ្យក៏អាចធ្វើឲ្យប៉ះពាល់ដល់សន្តិសុខជាអាទិភាពផងដែរ។ នៅក្នុងប្រទេសជាច្រើនភាពលម្អៀងទៅរកសន្តិសុខយោធា បណ្តាលឲ្យរដ្ឋាភិបាលងាកទៅរកការកែប្រែកងកម្លាំងនគរបាល ទៅជាកងកម្លាំងយោធា (ដែលធ្វើឲ្យមានការពិបាកក្នុងការបែងចែកមួយណាជានគរបាល និងមួយណាជាយោធាពិតប្រាកដ) ឬរដ្ឋាភិបាលផ្តត់ផ្តង់មូលនិធិមិនគ្រប់គ្រាន់ដល់កងកម្លាំងនគរបាល ដែលធ្វើឲ្យប៉ះពាល់ដល់សមត្ថភាពនៃការធានាសុវត្ថិភាព និងសន្តិសុខជូនប្រជាពលរដ្ឋ។ ជាពិសេសនៅក្នុងប្រទេសមានប្រាក់ចំណូលទាប នគរបាល និងកម្លាំងសន្តិសុខផ្សេងទៀតទទួលបានប្រាក់ខែចិញ្ចឹមខ្លួនមិនចង់រស់ ទទួលបានការបណ្តុះបណ្តាលតិចតួច ឬមិនទទួលបានការបណ្តុះបណ្តាលសោះ អ្នកគ្រប់គ្រង

ពុករលួយ និងកម្រិតនៃអវិជ្ជាខ្ពស់"។ ... "មេដឹកនាំដែលបានជាប់ឆ្នោត
នៅក្នុងប្រទេស ដែលលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យទើបដុះពន្លក ជាញឹកញាប់
ពឹងផ្អែកលើកម្លាំងសន្តិសុខ ក្នុងនោះក៏មានអង្គភាពយោធាផងដែរដើម្បី
រក្សាតំណែងរបស់ខ្លួន ពីព្រោះកងកម្លាំងទាំងនោះមានអំណាចបំផុតនៅ
ក្នុងសង្គម។ ដូចគ្នាផងដែរ មេដឹកនាំបែបនេះអាចមិនមាន
គណនេយ្យភាព និងតម្លាភាពចំពោះកងទ័ព ពីព្រោះពួកគេពឹងផ្អែកលើ
អំណាចរបស់យោធាដើម្បីរក្សាអំណាចរបស់ខ្លួន។

របាយការណ៍ស្តីពីការអភិវឌ្ឍមនុស្សឆ្នាំ ២០០២

គំនិតផ្តួចផ្តើមនៅមូលដ្ឋាន

ការត្រួតពិនិត្យតាមដាន តាមបែបប្រជាធិបតេយ្យទៅលើ
នគរបាល ក៏អាចត្រូវបានពង្រឹងតាមរយៈយន្តការមិនផ្លូវការពីក្រោម
ទៅលើ ដូចជា តាមរយៈអង្គការសិទ្ធិមនុស្សដែលធ្វើការនៅ
ក្នុងសហគមន៍មូលដ្ឋាន ដែលពួកគេអាចជួយធានាឲ្យកងកម្លាំង
នគរបាលទទួលបាននូវទំនុកចិត្តពីសាធារណៈជន។ ស្តាប់នត្រួត
ពិនិត្យតាមដានជាលក្ខណៈស៊ីវិល ដូចជា ការិយាល័យទទួលពាក្យ
បណ្តឹងពីសាធារណៈជនដាក់ប្រឆាំងនឹងនគរបាល។
ជាអ្នកត្រួតពិនិត្យខាងក្រៅ និងធ្វើឲ្យនគរបាលមាន
គណនេយ្យភាពចំពោះសហគមន៍ដែលពួកគេបម្រើ។ នៅក្នុងករណី
ខ្លះ ការបង្កើតនូវក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខខេត្តក្នុងនោះមានក្រុមសង្គម
ស៊ីវិល និងមេដឹកនាំមូលដ្ឋាន ពិតជាបានជួយកែលំអសេវានគរបាល

នៅថ្នាក់មូលដ្ឋាន។ គេត្រូវមានច្បាប់សម្រាប់ការពារអ្នកដែលផ្តល់ព័ត៌មាន និងក្រុមសង្គមស៊ីវិលដែលដើរតួនាទីជាអ្នកឃ្លាំមើលនូវអំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញរបស់នគរបាល ទីភ្នាក់ងារស៊ើបការណ៍សម្ងាត់ និងយោធា។

ប្រអប់ទី ២៣

នគរបាលនៅក្នុងប្រទេសអេរីទ្រា៖ ករណីដែលកំពុងវិវត្តន៍ទៅមុខ

ទំនាក់ទំនងរវាងស្ថាប័ននគរបាល
និងបរិស្ថានជុំវិញរបស់ស្ថាប័ននេះមានសភាពចម្រុះ។
ស្ថាប័ននគរបាលធ្វើការលើទិដ្ឋភាពធំៗ ២៖ ការប្រើ
ប្រាស់កម្លាំងដើម្បីលើកស្ទួយច្បាប់ និងផ្តល់សេវាដល់សាធារណៈជនទូទៅ។ នៅក្នុងប្រទេសកំពុងអភិវឌ្ឍន៍ ដូចជា ប្រទេសអេរីទ្រា ទ្វេរគ្រោះបែបនេះត្រូវបានគេមើលឃើញច្បាស់ក្រឡែត។ ប្រទេសនេះបានតស៊ូរំដោះប្រទេសចេញពីនឹមត្រួតត្រាប្រទេសអេត្យូពីរយៈពេល
៣០ឆ្នាំមកហើយ
ដែលការតស៊ូបែបនេះមិនទាន់ដល់ទីបញ្ចប់នៅឡើយទេ ដោយហេតុថាមានការវាយប្រហារគ្នាឡើងវិញនៅក្នុងឆ្នាំ ១៩៩៨ និង ១៩៩៩។
កងកម្លាំងនគរបាលដែលមានបុគ្គលិកប្រហែល ៥,០០០នាក់សុទ្ធតែជាអតីតកងទ័ពរំដោះជាតិ នៅដើមទសវត្សរ៍ឆ្នាំ ១៩៩០។ មូលហេតុនោះគឺសាមញ្ញនោះទេ៖ រដ្ឋាភិបាលត្រូវយកចិត្តទុកដាក់ដល់អតីតយុទ្ធជន។
មន្ត្រីជាមេដឹកនាំខ្លះ មានប្រវត្តិជានគរបាលបម្រើការងារជា

នាយនគរបាល នៅក្នុងអតីតនគរបាលចម្រុះរបស់ប្រទេសអេរីទ្រា និង
ប្រទេសអេត្យូពី។

បន្ទាប់មកទៀត មានជំនួយបច្ចេកទេសផ្សេងៗដែលត្រូវបានផ្តល់ដោយ
រដ្ឋាភិបាលហុល្លង់ នៅក្នុងផ្នែកស៊ើបអង្កេតព្រហ្មទណ្ឌ
ការបង្កើតនូវសភា នគរបាល ការបង្កើតនូវកម្មវិធីសិក្សា។
ដូច្នេះវាជាក់ស្តែងណាស់គឺមាន ការប្រែប្រួលនូវវប្បធម៌ខ្លះៗ
យ៉ាងហោចណាស់ពីម្ចាស់ជំនួយ និងមេដឹកនាំឆ្នើមខ្លះនៅក្នុងប្រទេស។
អ្នកដែលធ្លាប់បម្រើការងារជាយោធាក្នុងប្រទេសអេរីទ្រា មានទស្សន:
អំពីការប្រើប្រាស់កម្លាំង
ខុសពីការប្រើប្រាស់កម្លាំងក្នុងប្រទេសប្រជាធិបតេយ្យ។
តម្រូតអង់គ្លេស។ គម្រោងផ្លាស់ប្តូរវប្បធម៌ នៅក្នុង
កងកម្លាំងនគរបាលអេរីទ្រា ដោយមានជំនួយពីរដ្ឋាភិបាលហុល្លង់
មានគោលបំណងធ្វើឲ្យសម្រេចជោគជ័យនូវការ
កសាងកម្លាំងនគរបាលប្រជាធិបតេយ្យមួយ ដែលរក្សាច្បាប់ និង
សណ្តាប់ធ្នាប់ ដោយប្រើប្រាស់កម្លាំងជាអប្បបរមា។

ប្រភព៖ Casper W. Vroom, សាកលវិទ្យាល័យ Maastricht, The Netherlands, គម្រោងផ្លាស់ប្តូរវប្បធម៌នៃកងកម្លាំងនគរបាលអេរីទ្រា ឆ្នាំ ២០០២

ក្នុងនាមជាតំណាងរាស្ត្រអ្នកអាចធ្វើអ្វីបានខ្លះ

ក្នុងក្របខណ្ឌប្រជាធិបតេយ្យ

- សភាត្រូវមើលថាតើ នគរបាលអនុវត្តនូវភារកិច្ចរបស់ខ្លួននៅក្នុងរង្វង់នីតិរដ្ឋឬមួយយ៉ាងណា។
- សភាត្រូវមើលថាតើ នគរបាលអនុវត្តនូវភារកិច្ចរបស់ខ្លួនស្របតាមក្រមសីលធម៌ ដែលប្រជាពលរដ្ឋរំពឹងចង់បានឬយ៉ាងណា ដូចជា ការប្រព្រឹត្តដោយយុត្តិធម៌ មិនលម្អៀង និងអាចប្រមើលមើលទុកជាមុនបាន។ ក្នុងន័យនេះ សភាត្រូវមើលថាតើរដ្ឋបាន គោរពដោយខ្ជាប់ខ្ជួន តាមក្រមសីលធម៌អង្គការសហប្រជាជាតិសម្រាប់មន្ត្រីអនុវត្តច្បាប់ (១៩៧៩) ដែរឬយ៉ាងណា (សូមអានប្រអប់ទី ៦៥)។

ការបណ្តុះបណ្តាល

- ត្រូវមើលថាតើ នគរបាលបានទទួលការបណ្តុះបណ្តាល និងអប់រំវិជ្ជាជីវៈសម្រាប់រក្សាច្បាប់ និងសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈក្នុងកម្រិតជាអប្បបរមាឬយ៉ាងណា។ តើនគរបាលបានទទួលការបណ្តុះបណ្តាលអំពីក្រមសីលធម៌ លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ សិទ្ធិមនុស្ស និងបញ្ហាយេនឌ័រដែរឬយ៉ាងណា។ សូមអានជំពូកទី ៧ បន្ថែម។

  សូមអានអនុសាសន៍នៅក្នុងផ្នែកទី ៦, ៧, ៨ ស្តីពីធនធានហិរញ្ញវត្ថុ ធនធានមនុស្ស និងធនធានសម្ភារៈ។

ជំពូកទី ១១

ការរក្សាការសម្ងាត់និងសេវាចារកម្ម

សេវាចារកម្ម (ពេលខ្លះក៏ហៅថា "សេវាសន្តិសុខ) គឺជាផ្នែកដ៏សំខាន់មួយរបស់រដ្ឋ ដែលទទួលបន្ទុកធ្វើការវិភាគឯករាជ្យនូវព័ត៌មានពាក់ព័ន្ធជាមួយសន្តិសុខរបស់រដ្ឋ និងសង្គម ព្រមទាំងការពារផលប្រយោជន៍ធំៗរបស់រដ្ឋ និងសង្គមផងដែរ។ ទោះបីជាសេវានេះ ពឹងផ្អែកលើអង្គនីតិប្រតិបត្តិក៏ដោយ ក៏សភាមានតួនាទីដ៏សំខាន់ក្នុងការត្រួតពិនិត្យតាមដាននូវសកម្មភាព របស់ពួកគេផងដែរ។

ការគម្រាមកំហែង និងហានិភ័យថ្មីៗចំពោះសន្តិសុខខាងក្នុងប្រទេស ដែលបណ្តាលមកពីអំពើភេរវកម្មអន្តរជាតិ ការជួយដូរគ្រឿងញៀន ការរត់ពន្ធ ឧក្រិដ្ឋកម្មមានអង្គការចាត់តាំង និងការធ្វើចំណាកស្រុកដោយខុសច្បាប់ តម្រូវឲ្យមានការពង្រឹងនូវសមត្ថភាពខាងស៊ើបការណ៍សម្ងាត់។ ជាពិសេស បន្ទាប់ពីមានព្រឹត្តិការណ៍ថ្ងៃទី ១១ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ ២០០១មក ការទទួលបាននូវព័ត៌មានដ៏គួរឲ្យទុកចិត្តគឺជារឿងសំខាន់។ ប៉ុន្មានខែក្រោយពីមានការវាយប្រហារ រដ្ឋាភិបាលនៃ

ប្រទេសមួយចំនួន បានផ្តល់សិទ្ធិអំណាចដល់សេវាស៊ើបការណ៍សម្ងាត់ ដូចជា ការឆែកការធ្វើទំនាក់ទំនងតាមអ៊ីនធឺណែត ការឆ្លើយឆ្លងតាមទូរស័ព្ទ និងទំនាក់ទំនងតាមហ្វាក់ (សូមអានជំពូកទី ២០ ស្តីពីអំពើភេរវកម្ម)។

បច្ចេកវិទ្យាថ្មីៗ កំពុងពង្រីកសមត្ថភាពផ្នែកស៊ើបយកការណ៍រុករក និងចាប់ជនដែលស្ថិតក្នុងការសង្ស័យ។ មានការពង្រីកសហប្រតិបត្តិការកាន់តែច្រើនឡើង ជាមួយសេវាស៊ើបការណ៍សម្ងាត់នានាទាំងក្នុង និងក្រៅប្រទេស។ ពិតណាស់វាអាស្រ័យលើសភាក្នុងការធានាថា ការកើនឡើងនូវសិទ្ធិអំណាចរបស់សេវាស៊ើបការណ៍សម្ងាត់ វាមិនផ្ទុយពីគោលការណ៍ និងច្បាប់មនុស្សធម៌អន្តរជាតិ និងសិទ្ធិមនុស្សនោះឡើយ។

ភារកិច្ចនៃសេវាចារកម្ម

លក្ខណៈនៃសេវាចារកម្ម គឺត្រូវប្រមូល និងវិភាគព័ត៌មាន។ ភារកិច្ចបែបនេះ តម្រូវឲ្យមានការរក្សាការសម្ងាត់ក្នុងកម្រិតខ្ពស់។ និយាយម្យ៉ាងទៀត វាអាចបង្កជាគ្រោះថ្នាក់ នៅពេលដែលមានការបំពានដល់ព័ត៌មានសម្ងាត់ នៅក្នុងបរិបទនយោបាយក្នុងប្រទេស។ សេវាចារកម្ម អាចក្លាយជាការគម្រាមកំហែងដល់សង្គម និងប្រព័ន្ធនយោបាយ ដែលពួកគេមានភារកិច្ចការពារ។ ដូច្នេះវាមានការចាំបាច់ ឲ្យមានការត្រួតពិនិត្យតាមដានតាមបែបប្រជាធិបតេយ្យ និងដោយសភាទៅលើសេវាចារកម្ម បន្ថែមពីលើការត្រួតពិនិត្យដោយនីតិប្រតិបត្តិ។ មានតែប្រព័ន្ធត្រួតពិនិត្យតុល្យភាពនៃអំណាចប៉ុណ្ណោះ ដែលអាចទប់ស្កាត់នីតិប្រតិបត្តិ ឬ

សភាពីការប្រើប្រាស់ មិនត្រឹមត្រូវនូវសេវាចារកម្មសម្រាប់បម្រើផលប្រយោជន៍នយោបាយរបស់ខ្លួនផ្ទាល់។

នៅក្នុងប្រទេសកាន់លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ សេវាចារកម្មត្រូវខិតខំអនុវត្តភារកិច្ចប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព ត្រូវមានអព្យាក្រិតផ្នែកនយោបាយ (គ្មានបក្ខពួក) ត្រូវគោរពក្រមសីលធម៌វិជ្ជាជីវៈ ត្រូវប្រតិបត្តិ នៅក្នុងរង្វង់នៃអាណត្តិស្របច្បាប់របស់ខ្លួន និងស្របតាមបទដ្ឋានច្បាប់ រដ្ឋធម្មនុញ្ញ និងការអនុវត្ត តាមបែបប្រជាធិបតេយ្យទាំងឡាយរបស់រដ្ឋ។

ការត្រួតពិនិត្យតាមដាន តាមបែបប្រជាធិបតេយ្យទៅលើសេវាចារកម្ម គួរចាប់ផ្តើមដោយមានក្របខណ្ឌច្បាប់ច្បាស់លាស់ គឺច្បាប់ដែលបង្កើតអង្គការចារកម្មនេះ នៅក្នុងលក្ខន្តិកៈរបស់រដ្ឋដែលអនុម័តយល់ព្រមដោយសភា។ លក្ខន្តិកៈទាំងនេះ គួរបញ្ជាក់បន្ថែមទៀតនូវព្រំដែននៃសិទ្ធិអំណាច វិធីសាស្ត្រ និងមធ្យោបាយនៃការធ្វើប្រតិបត្តិការ និងគណនេយ្យភាពដែលសេវាចារកម្មនេះត្រូវមាន។

ប្រអប់ទី ២៤

សភា និងមូលនិធិពិសេសដែលត្រូវបានផ្តល់ឲ្យសេវាចារកម្ម៖ ឧទាហរណ៍នៃប្រទេសអាហ្សង់ទីន

"ច្បាប់លេខ ២៥.៥២០ ស្តីពីអង្គភាពជាតិស៊ើបការណ៍សម្ងាត់ (ថ្ងៃទី ២៧ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០១)។

មាត្រា ៣៧៖ "គណៈកម្មការជាតិទ្វិសភានៃសភាជាតិ មានសមត្ថកិច្ច ធ្វើការត្រួតពិនិត្យតាមដាន "ការធ្វើវិភាជន៍ថវិកា" ទៅឲ្យផ្នែកផ្សេងៗនៃ អង្គភាពជាតិស៊ើបការណ៍សម្ងាត់។ ក្នុងគោលបំណងនេះ គណៈកម្មការ ជាតិទ្វិសភានៃសភាជាតិ អាចអនុវត្តនូវវិធានការទាំងឡាយស្ថិតនៅក្នុង ដែនសមត្ថកិច្ចរបស់ខ្លួន ជាពិសេស៖

១. ដើម្បីចូលរួម និងធ្វើអន្តរាគមន៍នៅក្នុងកិច្ចពិភាក្សាអំពីច្បាប់ ថវិកាជាតិ ដែលអំណាចនីតិប្រតិបត្តិបញ្ជូនមកសភា។ ក្នុងន័យ នេះអំណាចនីតិប្រតិបត្តិបញ្ជូន រាល់ឯកសារដែលចាំបាច់ ទាំងអស់ ជាពិសេស ក) ឧបសម្ព័ន្ធស្តីពីថវិកាបម្រុង ថវិកា សម្ងាត់ ថវិកាមានកម្រិត ខ) ឧបសម្ព័ន្ធដែលមានបញ្ជាក់ពី គោលបំណង កម្មវិធី និងគោលបំណងនៃការចំណាយ។

២. ដើម្បីសុំជំនួយពីអង្គការស៊ើបការសម្ងាត់ទាំងអស់ដែលបាន បញ្ចូលនៅក្នុងច្បាប់នេះ ដែលជម្រុញឲ្យមានការផ្តល់គ្រប់ ទិន្នន័យទាំងអស់ ប្រវត្តិ និងរបាយការណ៍ទាក់ទងនឹងមុខងារ របស់អង្គការទាំងនោះ។ ក្នុងករណីចាំបាច់ ទិន្នន័យ និង ឯកសារ ដែលមានចែងនៅក្នុងមាត្រា ៣៩ នៃច្បាប់នេះក៏ ត្រូវអោយមានផងដែរ។

៣. ដើម្បីត្រួតពិនិត្យតាមដានមើលថាតើ វិភាជន៍ថវិកាត្រូវបានផ្តល់ ស្របតាមគោលបំណង ដែលមានចែងនៅក្នុងច្បាប់ថវិកាដែរឬ យ៉ាងណា។

៤. ដើម្បីរៀបចំជារបាយការណ៍ប្រចាំឆ្នាំ ដាក់ជូនសភាជាតិ និង ប្រធានាធិបតី ក្នុងនោះមាន៖ ក) របាយការណ៍វិភាគ និងវាយ តម្លៃលើការចាយវាយថវិកា ដែលបានផ្តល់ឲ្យអង្គការស៊ើបការ

សម្ងាត់ ខ) របាយការណ៍ពន្យល់អំពីលទ្ធផលនៃការត្រួតពិនិត្យតាមដាន និងសកម្មភាពត្រួតពិនិត្យតាមដានរបស់គណៈកម្មការទ្វិសភា រួមទាំងអនុសាសន៍ផ្សេងៗ"។

ប្រភព៖ ច្បាប់លេខ ២៥.៥២០ ស្តីពីអង្គភាពជាតិស៊ើបការណ៍សម្ងាត់នៃប្រទេសអាហ្សង់ទីន ថ្ងៃទី ២៧ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០១

រដ្ឋភាគច្រើន ធ្វើការត្រួតពិនិត្យតាមដានជាផ្លូវការ ជាធម្មតាតាមរយៈគណៈកម្មការត្រួតពិនិត្យតាមដានរបស់សភា។ វិសាលភាពនៃការត្រួតពិនិត្យតាមដានរបស់គណៈកម្មការសភា ដែលបានបង្កើតរួចហើយ ដូចជា គណៈកម្មការការពារជាតិ ឬគណៈកម្មការកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធរបស់សភា ពេលខ្លះវិសាលភាពនេះត្រូវបានពង្រីកដោយបញ្ចូលបញ្ហា ទាក់ទងនឹងការស៊ើបយកការណ៍សម្ងាត់ថែមទៀត។ នៅក្នុងប្រទេសខ្លះ សភាបានបង្កើតគណៈកម្មការ ឬ អនុគណៈកម្មការ ដែលត្រួតពិនិត្យតាមដានជាពិសេសលើសេវាស៊ើបការណ៍សម្ងាត់។

គណៈកម្មការត្រួតពិនិត្យតាមដានរបស់សភា ត្រូវមានការធានាឲ្យទទួលបាននូវព័ត៌មាន មានតួនាទីក្នុងការតែងតាំងប្រធាននៃសេវាស៊ើបការណ៍សម្ងាត់ និងប្រធានត្រួតពិនិត្យថវិកា (សូមអានប្រអប់ទី ២៤ស្តីពីមូលនិធិពិសេស)។

ក្រៅពីគណៈកម្មការមានសមត្ថកិច្ចរបស់សភា ឬមិនមានគណៈកម្មការនេះ រដ្ឋខ្លះបានបង្កើតជាផ្លូវការនូវគណៈកម្មការត្រួតពិនិត្យលើការស៊ើបការណ៍សម្ងាត់ នៅខាងក្រៅអង្គនីតិប្រតិបត្តិ ឬខុទ្ទកាល័យ។

ជាធម្មតាស្ថាប័នត្រួតពិនិត្យរបស់ខុទ្ទកាល័យ និងនីតិប្រតិបត្តិបំពេញមុខងារផ្នែកគ្រប់គ្រង ឬរដ្ឋបាល មិនសូវមានភាពឯករាជ្យ។ ពួកគេខុស ពីគណៈកម្មការសភាដែលមានតំណាងមកពីគណបក្សនយោបាយ ចម្រុះ។

ប្រអប់ទី ២៥

ការអនុវត្តខ្លះៗរបស់គណៈកម្មការសភាទាក់ទងនឹងឯកសារសម្ងាត់

- ប្រសិនបើចាំបាច់ គណៈកម្មការត្រូវជួបប្រជុំបិទទ្វា។
- គណៈកម្មការ រាយការណ៍ជូនសភាពេញអង្គ ដោយមានការពិភាក្សាដេញដោលជាសាធារណៈ (លើបញ្ហាមិនសម្ងាត់)។
- គណៈកម្មការ មានសិទ្ធិស្នើសុំព័ត៌មានណាមួយដែលមិនបង្ហើបនូវព័ត៌មានអំពីប្រតិបត្តិការដែលកំពុងអនុវត្ត ឬស្នើសុំឈ្មោះ និងបុគ្គលិករបស់សេវាចារកម្ម។
- គណៈកម្មការ អាចបញ្ចេញព័ត៌មានណាមួយបន្ទាប់ពីខ្លួនបានកំណត់ (តាមមតិភាគច្រើនដាច់ខាត ឬមតិភាគច្រើនធម្មតា) ថាព័ត៌មាននោះ វាមានផលប្រយោជន៍ដល់សាធារណៈជន។
- គណៈកម្មការ មិនដាក់កំហិតខ្លួនឯងចំពោះព័ត៌មានដែលត្រូវបានស្នើសុំនោះទេ។ តាមគំនិតផ្តួចផ្តើមរបស់ខ្លួន រដ្ឋមន្ត្រីទទួលបន្ទុកលើសេវាចារកម្ម ត្រូវផ្តល់ព័ត៌មានដល់ គណៈកម្មការ នៅពេលណាដែលព័ត៌មានបែបនោះអាចជួយធ្វើឲ្យមានការយល់ដឹងពេញលេញ។

កម្រិតសម្រាប់សេវាចារកម្មនៅក្នុងប្រទេសកាន់លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ

ទម្រង់ដ៏ជាក់លាក់នៃការត្រួតពិនិត្យតាមដាន លើសេវាស៊ើបការណ៍សម្ងាត់ ទទួលរងឥទ្ធិពលពីប្រពៃណីច្បាប់ ប្រព័ន្ធនយោបាយ និងកត្តាប្រវត្តិសាស្ត្ររបស់រដ្ឋ។ ឧទាហរណ៍ ប្រទេសខ្លះទទួលរងឥទ្ធិពលពីប្រទេសអង់គ្លេស ដែលប្រពៃណីច្បាប់របស់គេគឺអនុវត្ត ខំមិនឡ (common law) ដូច្នេះប្រទេសទាំងនេះប្រើប្រាស់តុលាការជាអ្នកត្រួតពិនិត្យតាមដានទៅវិញ។ ផ្ទុយទៅវិញ ការត្រួតពិនិត្យតាមដានដោយសភា ទំនងមានការគាំទ្រច្រើនដោយប្រទេសនៅទ្វីបអឺរ៉ុប និងប្រទេសដែលទទួលរងការគាបសង្កត់ពីអំណាចនគរបាលនៅក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រសម័យទំនើប។ សហរដ្ឋអាមេរិកមានយន្តការត្រួតពិនិត្យតាមដាន នៅក្នុងអង្គនីតិប្រតិបត្តិ អង្គនីតិបញ្ញត្តិ និងតុលាការសហព័ន្ធ។ ប្រទេសកាន់លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យខ្លះបានបង្កើតស្ថាប័ន ឬការិយាល័យទទួល និងដោះស្រាយពាក្យបណ្តឹងដែលមានសិទ្ធិអំណាច ធ្វើការស៊ើបអង្កេតនូវការចោទប្រកាន់ពីបទរំលោភសិទ្ធិមនុស្ស ដោយសេវាចារកម្ម និងមានសិទ្ធិអំណាចក្នុងការជម្រាបជូនសាធារណៈជន អំពីលទ្ធផលនៃការស៊ើបអង្កេតនោះ (សូមអានជំពូក ១៦ អំពីស្ថាប័នទទួល និងដោះស្រាយពាក្យបណ្តឹង)។

វិសាលភាព

ជាញឹកញាប់ នៃការត្រួតពិនិត្យតាមដានលើសេវាស៊ើបការណ៍សម្ងាត់មានវិសាលភាពមិនទូលំទូលាយ។ នេះវាអាចពាក់ព័ន្ធជាមួយប្រភេទនៃសកម្មភាពស៊ើបការណ៍នោះ (ការស៊ើបការណ៍ក្នុងប្រទេស/ការស៊ើបការណ៍ប្រឆាំងតបវិញ ឬការស៊ើបការណ៍ដោយបរទេស) ឬ

វាអាស្រ័យលើបញ្ហាដែលត្រូវស៊ើបយកព័ត៌មាននោះ (វិធីសាស្ត្រ ប្រតិបត្តិ សកម្មភាពលួចលាក់)។

ការពិភាក្សាដេញដោលរបស់សភាជាសាធារណៈ និងជាសម្ងាត់

ជាទូទៅ នៅក្នុងសង្គមប្រជាធិបតេយ្យ ការត្រួតពិនិត្យតាមដានលើការឈ្លបយកការណ៍
នៅមានលក្ខណៈមិនសូវបើកចំហនិងរីកចម្រើនបើប្រៀបធៀបទៅផ្នែកផ្សេងទៀតរបស់រដ្ឋ។ ឧទាហរណ៍ ការពិភាក្សាដេញដោលដោយគណៈកម្មការសភា ផ្នែកត្រួតពិនិត្យតាមដានការស៊ើបការណ៍ មិនបានធ្វើពេញលេញ និងបើកចំហ ហើយសមាជិកសភាដែលបានចូលរួម អាចត្រូវធ្វើសម្បថជាពិសេសថាខ្លួនគោរពគោលការណ៍នៃព័ត៌មានសម្ងាត់ទាំងឡាយដែលខ្លួនបានដឹង។ ដោយមិនគិតពីទម្រង់ផ្សេងៗនៃការត្រួតពិនិត្យតាមដាន ដែលបានដាក់ចេញសង្គមប្រជាធិបតេយ្យ ខិតខំរក្សាតុល្យភាពរវាងការធានានូវភាពស្របច្បាប់ និងគណនេយ្យភាពរបស់អង្គការនោះ តាមរយៈការត្រួតពិនិត្យតាមដានជាទៀងទាត់ និយាយម្យ៉ាង និងម្យ៉ាងទៀតដើម្បីរក្សាភាពសម្ងាត់របស់ខ្លួន និងដើម្បីការពារសន្តិសុខជាតិប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព។

ការបែងចែកភារកិច្ច

ការរៀបចំមធ្យោបាយ រចនាសម្ព័ន្ធសម្រាប់ត្រួតពិនិត្យ

លើអង្គភាពស៊ើបការណ៍សម្ងាត់ គឺដើម្បីបញ្ចៀសនូវមុខនាទីផ្តាច់មុខ
របស់អង្គការមួយ ឬទីភ្នាក់ងារមួយ។ ប្រហែលដោយសារមាន
ស្ថាប័នដាច់ដោយឡែកពីគ្នាច្រើនបែបនេះហើយ ដូចជា មានកង
កម្លាំងប្រដាប់អាវុធ និងកងនគរបាល ឬកងស៊ើបការសម្ងាត់
ក្នុងប្រទេស និងកងស៊ើបការណ៍សម្ងាត់ក្រៅប្រទេសដូចនេះហើយ
ទើបបានជា មានការរីកសាយនូវអង្គការស៊ើបការណ៍សម្ងាត់ខុសៗ
គ្នាផងដែរ។ ការរីកសាយបែបនេះអាចមិនសូវមានប្រសិទ្ធភាព និង
អាចជម្រុញឲ្យមានការប្រកួតប្រជែងគ្នា តាមបែបការិយាល័យ
ធិបតេយ្យ តែជាទូទៅ គេចាត់ទុកថា វាបានបង្កឲ្យមានការត្រួតពិនិត្យ
តាមបែបប្រជាធិបតេយ្យ។ ដូច្នេះ រដ្ឋភាគច្រើនមានសេវាដាច់ដោយ
ឡែកពីគ្នាសម្រាប់ស៊ើបការណ៍ខាងក្នុង និងសម្រាប់ស៊ើបការខាង
យោធា។ ការបែងចែកដាច់បែបនេះ វាល្អសម្រាប់ការត្រួតពិនិត្យតាម
បែបប្រជាធិបតេយ្យ ក៏ប៉ុន្តែវាធ្វើឲ្យការប្រមូលព័ត៌មានសម្ងាត់ និងការ
វិភាគមានលក្ខណៈរាយប៉ាយមិនប្រមូលផ្តុំ ដែលអាចបង្កជាបញ្ហា
ពិសេសក្រោយការវាយប្រហារភេរវកម្មទៅលើសហរដ្ឋអាមេរិក។

ការបណ្តុះបណ្តាលបុគ្គលិកស៊ើបការណ៍សម្ងាត់

ការបណ្តុះបណ្តាល និងការកសាងអ្នកជំនាញខាងស៊ើបការណ៍
គឺជាគន្លឹះមួយនៃការត្រួតពិនិត្យតាមដាន។ ជាពិសេស ការបណ្តុះ
វិជ្ជាជីវៈ ការបង្កើតឲ្យមានការប្តេជ្ញាចិត្តខ្ពស់ចំពោះបទដ្ឋានប្រជា
ធិបតេយ្យ និងគោលការណ៍សិទ្ធិមនុស្ស ក៏ដូចជា ការទទួលខុសត្រូវ
របស់ប្រជាពលរដ្ឋគឺ មានសារៈសំខាន់ណាស់ សម្រាប់ការបណ្តុះ
បណ្តាលបុគ្គលិកស៊ើបការណ៍សម្ងាត់។ ប្រទេសកាន់លទ្ធិប្រជា

ធិបតេយ្យ ចង់ធ្វើការបណ្តុះបណ្តាលប្រជាពលរដ្ឋស៊ីវិលខាងផ្នែកចារកម្ម និងផ្តល់មុខងារឲ្យគេធ្វើខាងផ្នែកចារកម្ម ដោយមិនទុកឲ្យផ្នែកនេះស្ថិតនៅក្រោមយោធាឡើយ។

ឯកសារមិនសម្ងាត់

កត្តាមួយទៀត ដែលអាចជួយសម្រួលដល់ការត្រួតពិនិត្យ និងគណនេយ្យភាព គឺថា ព័ត៌មានអំពីសកម្មភាពចារកម្មអាចឲ្យសាធារណជនបានដឹងឮ និងទទួលបានក្រោយពីរយៈពេលដ៏សមស្របមួយ។ គេអាចជម្រុញការងារនេះបាន តាមរយៈច្បាប់ស្តីពីសេរីភាពក្នុងការទទួលព័ត៌មាន និងតាមរយៈការបង្កើតច្បាប់ស្តីពីការបញ្ចេញឯកសារសម្ងាត់ ក្រោយពីរយៈពេលដ៏សមស្របណាមួយ។ ការបង្កើតឲ្យមានតម្លាភាព និងការត្រួតពិនិត្យជាក់ស្តែងដោយសាធារណជន អាចសម្រួលការត្រួតពិនិត្យតាមបែបប្រជាធិបតេយ្យ (សូមអានជំពូក ២១)។

ក្នុងនាមជាតំណាងរាស្ត្រអ្នកអាចធ្វើអ្វីបានខ្លះ

យន្តការត្រួតពិនិត្យតាមដានរបស់សភា

- ត្រូវធានាថាសភា មានគណៈកម្មការមួយ ឬអនុគណៈកម្មការមួយ ដែលមានអាណត្តិជាក់លាក់ក្នុងការត្រួតពិនិត្យតាមដានលើសេវាចារកម្មទាំងអស់ (សូមអានការប្រៀបធៀបនៅជំពូក ១៥ស្តីពីគណៈកម្មការសភា។
- ត្រូវធានាថា អាណត្តិរបស់ស្ថាប័ននោះត្រូវបានកំណត់យ៉ាងច្បាស់ និងមានការកំហិតតិចបំផុត តាមដែលធ្វើទៅបាន ហើយ

សមាជិករបស់ស្ថាប័ន នោះមានសិទ្ធិទទួលបានរាល់ព័ត៌មានដ៏ចាំបាច់ទាំងអស់ និងមានជំនាញគ្រប់គ្រាន់។

- ត្រូវធានាថា គណៈកម្មការសភាចាត់វិធានការ និង រាយការណ៍ជាទៀងទាត់អំពីលទ្ធផល សេចក្តីសន្និដ្ឋាន និងអនុសាសន៍របស់ខ្លួន។

ក្របខណ្ឌប្រជាធិបតេយ្យ និងច្បាប់

- ត្រូវធានាថា ច្បាប់ស្តីពីចារកម្មគ្របដណ្តប់លើបញ្ហាដូចខាងក្រោម៖ ច្បាប់នេះត្រូវកំណត់ឲ្យបានច្បាស់នូវលក្ខណៈ ព្រំដែនប្រតិបត្តិការ សហប្រតិបត្តិការ ភារកិច្ច ភារកិច្ចរាយការណ៍ និងការត្រួតពិនិត្យតាមដានសេវាចារកម្ម។ ក្រៅពីនេះ ច្បាប់ត្រូវកំណត់ពីវិធីសាស្ត្រដ៏ជាក់លាក់ ដែលប្រើប្រាស់ដើម្បីទទួលព័ត៌មាន និងវិធីរក្សាកំណត់ត្រាដែលមានព័ត៌មានលំអិតរបស់បុគ្គល រួមទាំងស្ថានភាពរបស់បុគ្គលិកចារកម្មផងដែរ។
- ត្រូវពិនិត្យតាមដានថាតើសេវាចារកម្ម មានអព្យាក្រិតផ្នែកនយោបាយ និងប្រតិបត្តិទៅតាមក្រមសីលធម៌វិជ្ជាជីវៈ គោរពតាមការប្តេជ្ញាចិត្តចំពោះបទដ្ឋានប្រជាធិបតេយ្យ និងមានការទទួលខុសត្រូវចំពោះប្រជាពលរដ្ឋដែរឬយ៉ាងណា។
- ត្រូវធានាថា គណៈកម្មការសភាត្រួតពិនិត្យតាមដានកិច្ចការចារកម្ម ចាត់វិធានការដើម្បីធានាថាបុគ្គលិកចារកម្មទទួលនូវការបណ្តុះបណ្តាលពីគោលការណ៍ប្រជាធិបតេយ្យ និងច្បាប់ស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស។

- សភា ត្រូវបង្កើតច្បាប់ដែលបើកផ្លូវឲ្យស្ថាប័នរដ្ឋទាំង ៣មាន តួនាទីបំពេញគ្នាទៅវិញទៅមក ដូចជា៖
  - អង្គនីតិប្រតិបត្តិ មានការទទួលខុសត្រូវចុងក្រោយក្នុង ការអនុវត្តភារកិច្ច និងកំណត់អាទិភាពលើសេវា ចារកម្ម។
  - សភា បង្កើតច្បាប់ពាក់ព័ន្ធ តាមដានថវិកា និង ត្រួតពិនិត្យមើលការអនុវត្តតួនាទី និងមុខងារសេវា ចារកម្មរបស់រដ្ឋាភិបាល។ សភាមិនគួរលូកដៃ ចូលទៅក្នុង ប្រតិបត្តិការចារកម្មរបស់រដ្ឋាភិបាល នោះទេ។
  - តុលាការ ចេញដីកាកោះហៅ ប្រសិនបើសេវាចារកម្ម បំពានលើទ្រព្យសម្បត្តិឯកជន និង/ឬការធ្វើទំនាក់ទំនង ជាឯកជន។ តុលាការ ធ្វើការតាមដានថាតើសេវា ចារកម្ម ពិតជាបានប្រតិបត្តិក្នុងរង្វង់ច្បាប់កំណត់ឬ យ៉ាងណា។

តម្លាភាព និងគណនេយ្យភាព

- ត្រូវធានាថា មានការពិគ្រោះយោបល់ ឬមានការជូនព័ត៌មាន ដល់គណៈកម្មការត្រួតពិនិត្យចារកម្ម របស់សភាអំពីគោល នយោបាយចារកម្មទូទៅដែលរៀបចំដោយអង្គនីតិប្រតិបត្តិ។
- ត្រូវធានាថា គណៈកម្មការត្រួតពិនិត្យកិច្ចការចារកម្មរបស់សភា អាចធានាថាសេវាចារកម្ម ប្រតិបត្តិទៅតាមច្បាប់ និងមាន គណនេយ្យភាព នៅពេលដែលខ្លួនរក្សានូវព័ត៌មានសម្ងាត់ និង ប្រសិទ្ធភាព គឺត្រូវគោរពតាមប្បញ្ញត្តិនៃច្បាប់ទាក់ទងនឹងការ ដាក់ខ្សែអាត់ថតយកសម្លេង។

- ត្រូវធានាថា គណៈកម្មការទទួលបានព័ត៌មានពេញលេញអំពីសកម្មភាពរបស់ទីភ្នាក់ងារចារកម្ម ហើយគណៈកម្មការមានតួនាទីតែងតាំងប្រធាននៃសេវាចារកម្មទាំងនោះ។

បញ្ហាទាក់ទងនឹងព័ត៌មានសម្ងាត់

- ត្រូវធានាថា ច្បាប់ស្តីពីសិទ្ធិទទួលព័ត៌មានគឺជាមធ្យោបាយដ៏សំខាន់មួយក្នុងការធានាគណនេយ្យភាព និងការត្រួតពិនិត្យតាមដានទាំងដោយផ្ទាល់ និងដោយប្រយោលទៅលើសេវាចារកម្ម។
- ត្រូវបង្កើតឲ្យមានការធ្វើសវនកម្មពិសេស ក្នុងករណីមានការពាក់ព័ន្ធជាមួយមូលនិធិសម្ងាត់ ដើម្បីរក្សាតុល្យភាពរវាងព័ត៌មានសម្ងាត់ និងគណនេយ្យភាព។
- ត្រូវធានាថា លក្ខខណ្ឌវិនិច្ឆ័យ និងការពន្យាការបញ្ចេញឯកសារសម្ងាត់ មានចែងនៅក្នុងច្បាប់ ដើម្បីធានាដល់គោលការណ៍តម្លាភាព។ ត្រូវធ្វើការផ្សព្វផ្សាយជាទៀងទាត់ចំណាងជើងរបាយការណ៍ ដែលធានាដោយច្បាប់ស្តីពីសិទ្ធិទទួលព័ត៌មាន ។

សូមអានជំពូក ២០ ស្តីពីភេរវកម្ម និងផ្នែកទី ៦ ស្តីពីធនធានហិរញ្ញវត្ថុ!

ជំពូកទី ១២

ក្រុមហ៊ុនសន្តិសុខ និងយោធាឯកជន

រដ្ឋមានសិទ្ធិផ្តាច់មុខ ក្នុងការប្រើប្រាស់កម្លាំងដោយស្របច្បាប់ និងជាអ្នកផ្តល់សេវាសន្តិសុខតែមួយគត់ ដែលទទួលខុសត្រូវចំពោះការផ្តល់សន្តិសុខផ្ទៃក្នុង និងការការពារពីការគម្រាមកំហែងពីខាងក្រៅ។ ទោះដូច្នេះក៏ដោយ នៅក្នុងរយៈពេលប៉ុន្មានឆ្នាំថ្មីៗនេះ ចរន្តនៃជម្លោះផ្ទៃក្នុង បានបង្កើតឲ្យមានបាតុភូតថ្មីមួយដែលគេស្គាល់ថាជាការធ្វើឯកជននូវបនីយកម្មវិស័យសន្តិសុខ។ តួអង្គសន្តិសុខមិនមែនរដ្ឋខ្លះ បានលេចរូបរាងឡើង ហើយវាបានបង្កការប្រឈមសម្រាប់ការត្រួតពិនិត្យតាមបែបប្រជាធិបតេយ្យ ក្នុងទម្រង់ដែឡធ្លាប់ធ្វើពីមុនៗមក។

ចាប់តាំងពីទសវត្សរ៍ឆ្នាំ ១៩៩០មក មានការរីកសាយនូវ
ក្រុមហ៊ុនសន្តិសុខឯកជន និងយោធាយ៉ាងច្រើន។ ជាទូទៅ គេអាច
បែងចែកក្រុមហ៊ុនទាំងនេះជា ៣ក្រុមធំៗ៖ ភតិការី (ក្រុមទាហ៊ានស៊ី
ឈ្នួលច្បាំង) ក្រុមហ៊ុនយោធាឯកជន និងក្រុមហ៊ុនសន្តិសុខឯកជន។
វាសំខាន់ខ្លាំងណាស់ថា សកម្មភាពរបស់តួអង្គទាំងនេះត្រូវស្ថិតនៅ
ក្រោមការត្រួតត្រារបស់យន្តការរដ្ឋ។

មុខងារ និងគ្រោះថ្នាក់នៃក្រុមហ៊ុនសន្តិសុខ និងយោធាឯកជន

ភាគច្រើនបំផុត មានតែរដ្ឋក្រោយជម្លោះ ឬបរាជ័យនោះទេ ទេ
ដែលមានបំណងប្រើប្រាស់ក្រុមហ៊ុន សន្តិសុខ និងយោធាឯកជន។
រដ្ឋទាំងនេះធ្វើបែបនេះ ដើម្បីបំពេញ នូវកង្វះខាតកម្លាំងយោធា
និងកម្លាំងយោធាដែលមិនមានការហ្វឹកហ្វឺនគ្រប់គ្រាន់
ដូច្នេះរដ្ឋទាំងនេះមិនមានសមត្ថភាពក្នុងការផ្តល់
សន្តិសុខដល់ប្រជាពលរដ្ឋរបស់ខ្លួន និង/ឬក្រុមផ្សេងៗ ឬមួយពួកគេ
មិនចង់កាន់កាប់ផ្តាច់មុខលើការត្រួតពិនិត្យ តាមបែបប្រជា
ធិបតេយ្យពិតៗ ទៅលើវិស័យសន្តិសុខរបស់ខ្លួនផ្ទាល់ ឬមួយពួកគេ
ជួបប្រទះនូវជម្លោះខាងក្នុងរដ្ឋ។

នៅក្នុងកាល:ទេស:បែបនោះ ការប្រើប្រាស់ក្រុមហ៊ុនសន្តិសុខ
និងយោធាឯកជន ហាក់ដូចជាមានផលវិជ្ជមានក្នុងរយៈពេលខ្លី
ជាពិសេស ទាក់ទងនឹងការពង្រឹងជំនាញវិជ្ជាជីវៈ និងសមត្ថភាព
ហ្វឹកហ្វឺនថ្នាក់ជាតិ រួមទាំងអាចបង្កើននូវទំនុកចិត្តមកលើខ្លួនឯង
ផងដែរ។ ទោះដូច្នេះក្តី ផលប៉ះពាល់អវិជ្ជមានមកលើដំណើរការ
ប្រជាធិបតេយ្យភាវូបនីយកម្ម អាចមានកម្រិតខ្ពស់ និងស្មុគ្រស្មាញ
ដូចមានបង្ហាញនៅក្នុងប្រអប់ទី ២៦។

ស្ថាប័នសាធារណៈ និងស្ថាប័នដែលបានជាប់ឆ្នោតតាមបែបប្រជាធិបតេយ្យ និងជាពិសេស គឺសភានៃរដ្ឋ "ជាអ្នកជួលក្រុមហ៊ុនឯកជន" ត្រូវការនូវយន្តការគ្រប់គ្រាន់ និងមានប្រសិទ្ធភាពខ្ពស់ សម្រាប់ត្រួតពិនិត្យតាមដានតាមបែបប្រជាធិបតេយ្យ មិនត្រឹមតែទៅលើរចនាសម្ព័ន្ធរបស់រដ្ឋខ្លួនឯងនោះទេ តែថែមទាំងត្រួតពិនិត្យតាមដានលើជំនាញរបស់ក្រុមហ៊ុនយោធា/សន្តិសុខឯកជន ដែលខ្លួនបានជួលឲ្យមកបំពេញភារកិច្ចផងដែរ។

ប្រអប់ទី ២៦

ក្រុមហ៊ុនសន្តិសុខ និងយោធាឯកជន និងគ្រោះថ្នាក់ធំៗចំពោះលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ

- តួអង្គសន្តិសុខឯកជន អាចធ្វើឲ្យផ្នែកយោធា/សន្តិសុខមានស្ថិរភាពខ្លះដែរ ក៏ប៉ុន្តែនៅក្នុងរយៈពេលវែង រដ្ឋាភិបាលខ្លះអាចមើលឃើញថា ការពឹងលើកម្លាំងយោធាគឺជាវិធីសាស្ត្រដ៏សំខាន់មួយក្នុងការជួយដោះស្រាយបញ្ហា (ផ្ទៃក្នុង)។
- ការជួលជំនាញការបរទេស បង្កើតឲ្យមានបញ្ហាជាច្រើន ដូចជាការប៉ះពាល់ទៅដល់បេសកកម្មយោធា/សន្តិសុខ និងឋវិការបស់ប្រទេសនោះ។ តាមទស្សនៈប្រជាធិបតេយ្យ និងអភិបាលកិច្ចល្អ បញ្ហាទាំងនេះជានិច្ចជាកាលត្រូវតែដោះស្រាយនៅក្នុងកិច្ចពិភាក្សាដេញដោលជាសាធារណៈ និងដោយសភា។
- នៅក្នុងករណីភាគច្រើន តួអង្គឯកជនទាំងនេះដើរតួជាទីភ្នាក់ងារឈ្មួញកណ្តាលលក់អាវុធ នៅក្រោមរូបភាពបន្លំនៅក្នុងបេសកកម្ម (ស្របច្បាប់) របស់តួអង្គដទៃ។

ទាហ៊ានស៊ីឈ្នួលច្បាំង

ទាហ៊ានស៊ីឈ្នួលច្បាំង គឺជាបាតុភូតរាងចំណាស់បន្តិចទៅហើយ។ ជម្លោះថ្មីៗនេះបង្ហាញថាទាហ៊ានស៊ីឈ្នួលច្បាំងនេះ នៅតែបន្តមានវត្តមាននៅក្នុងប្រទេសជាច្រើន នៅក្នុងពិភពលោកនេះ។ និយមន័យនៃទាហ៊ានស៊ីឈ្នួលច្បាំង មាននៅក្នុងមាត្រា ១នៃ *អនុសញ្ញាអន្តរជាតិប្រឆាំងនឹងការជ្រើសរើស ការប្រើប្រាស់ ការផ្តល់ហិរញ្ញវត្ថុ និងការបណ្តុះបណ្តាលទាហ៊ានស៊ីឈ្នួលច្បាំង*ឆ្នាំ ១៩៨៩ ដែលបានអនុម័តដោយមហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិ នៅក្នុងសេចក្តីសម្រេចលេខ ៤៤/៣៤ ចុះថ្ងៃទី ៤ ខែធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៨៩។ អនុសញ្ញាបានចូលជាធរមាននៅថ្ងៃទី ២០ ខែតុលា ឆ្នាំ ២០០១ ក៏ប៉ុន្តែមកដល់ពេលនេះមានតែប្រទេសបីបួនប៉ុណ្ណោះ ដែលបានផ្តល់សច្ចាប័នលើអនុសញ្ញា នេះ។ អនុសញ្ញានេះបានពង្រីកនិយមន័យដែលមានចែងនៅក្នុងមាត្រា ៤៧នៃ*ពិធីសារបន្ថែម ១* ទៅលើ*អនុសញ្ញាក្រុងហ្សឺណែវ* ឆ្នាំ ១៩៤៩ (ជាពិសេសទាក់ទងនឹងជន ដែលត្រូវបានគេជួលឲ្យចូលរួមធ្វើសកម្មភាពហិង្សា ដោយមានគោលបំណងផ្តួលរំលំរដ្ឋាភិបាលមួយ ឬប្រឆាំងនឹងដីកាធម្មនុញ្ញរបស់រដ្ឋមួយ ឬបំពារបំពានលើបូរណៈភាពដែនដីរបស់រដ្ឋនោះ។

"មាត្រា ១- *សម្រាប់គោលបំណងនៃអនុសញ្ញានេះ៖*

១. ទាហ៊ានស៊ីឈ្នួលច្បាំង គឺជាជនទាំងឡាយណាដែល (ក) ត្រូវបានគេជួលជាពិសេស នៅក្នុងប្រទេស ឬក្រៅប្រទេស ដើម្បីប្រយុទ្ធនៅក្នុងជម្លោះប្រដាប់អាវុធ។ (ខ) ជនទាំងឡាយណាដែលត្រូវបានលើកទឹកចិត្តឲ្យចូលរួម នៅក្នុង

សកម្មភាពប្រទុស្តរាយ ជាពិសេស ដោយមានបំណងចង់បានផលប្រយោជន៍ជាឯកជន និងត្រូវបានសន្យាដោយ ឬក្នុងនាមនៃភាគីមួយនៃជម្លោះថា ពួកគេនឹងធ្វើការប៉ះប៉ូវជាសម្ភារៈយ៉ាងច្រើនលើសលុប ឬផ្តល់ជាបុណ្យសក្តិមុខនាទីយោធាដូចគ្នានឹងមន្ត្រីយោធារបស់ខ្លួន នៅក្នុងកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធរបស់ភាគីក្នុងជម្លោះនោះ។ (គ) ជននោះមិនមានសញ្ជាតិនៅក្នុងប្រទេស ដែលជាភាគីនៃជម្លោះ និងក៏មិនមែនជានិវេសនជននៅលើទឹកដី ដែលគ្រប់គ្រងដោយភាគីនៃជម្លោះ។ (ឃ) ជននោះមិនមែនជាសមាជិកនៃកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធនៃភាគីនៃជម្លោះ និង (ង) មិនត្រូវបានបញ្ជូនដោយរដ្ឋដែលមិនមែនជាភាគីនៃ ជម្លោះឲ្យបំពេញភារកិច្ចជាផ្លូវការ ក្នុងនាមជាសមាជិកនៃកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធរបស់រដ្ឋមួយនោះឡើយ។

២. ទាហ៊ានស៊ីឈ្នួលច្បាំង ក៏ជាជនទាំងឡាយណាដែល ក្នុងគ្រប់ស្ថានភាពទាំងអស់៖ (ក) ត្រូវបានជ្រើសរើសជាពិសេសនៅក្នុងប្រទេស ឬក្រៅប្រទេសសម្រាប់គោលបំណងចូលរួមនៅក្នុងសកម្មភាពហិង្សា ដោយមានគោលបំណង៖ (១) ផ្តួលរំលំរដ្ឋាភិបាល ឬប្រឆាំងដីកាធម្មនុញ្ញរបស់រដ្ឋមួយ ឬ (២) បំពារបំពានលើបូរណៈភាពដែនដីរបស់រដ្ឋមួយ។ (ខ) ជនទាំងឡាយណាដែលត្រូវបានលើក ទឹកចិត្តឲ្យចូលរួមនៅក្នុងសកម្មភាពប្រទុស្តរាយ ជាពិសេសដោយមានបំណង ចង់បានផលប្រយោជន៍ជាឯកជនឬត្រូវបានគេសន្យាថានឹងផ្តល់សម្ភារៈថ្នូរ (គ) ជននោះមិនមានសញ្ជាតិនៅក្នុងប្រទេស ដែលជាភាគីនៃជម្លោះ និងក៏មិនមែនជានិវេសនជននៅលើទឹកដី ដែលគ្រប់គ្រងដោយភាគី

នៃជម្លោះ។ (ឃ) មិនត្រូវបានបញ្ជូនដោយរដ្ឋមួយទៅបំពេញភារកិច្ចជាផ្លូវការ និង (ង) ជននោះមិនមែនជាសមាជិកនៃកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធនៃរដ្ឋ ដែលនៅក្នុងដែនដីនៃរដ្ឋនោះ មានការជួលយោធាស៊ីឈ្នួលច្បាំងឲ្យធ្វើសកម្មភាព"។

សម្រាប់គោលបំណងនៃអនុសញ្ញានេះ វាជាបទល្មើសធ្ងន់ធ្ងរ ប្រសិនបើបទល្មើសនេះ ត្រូវបានប្រព្រឹត្តដោយបុគ្គលណាម្នាក់ ដែលបានជ្រើសរើស ប្រើប្រាស់ ផ្តល់ហិរញ្ញវត្ថុ ឬធ្វើការហ្វឹកហ្វឺន ទាហ៊ានស៊ីឈ្នួលច្បាំង ឬប៉ុនប៉ងប្រព្រឹត្តអំពើបែបនោះ ឬផ្សំគំនិតនៅក្នុងអំពើបែបនោះ ឬការប៉ុនប៉ងបែបនោះ។ ទោះដូច្នេះក៏ដោយ មានករណីជាច្រើនបានកើតឡើង នៅពេលដែលរដ្ឋាភិបាលជួលជំនាញការយោធាបរទេសឲ្យបំពេញភារកិច្ចពិសេស (ដូចជាធ្វើជាអ្នកបើកយន្តហោះ ឬចូលរួមក្នុងប្រតិបត្តិការប្រឆាំងភេរវកម្ម ។ល។)។

អ្នករាយការណ៍ពិសេសអំពីទាហ៊ានស៊ីឈ្នួល របស់គណៈកម្មការសិទ្ធិមនុស្សអង្គការសហប្រជាជាតិ បានលើកជាអនុសាសន៍នៅក្នុងរបាយការណ៍របស់គាត់ថា "មហាសន្និបាតត្រូវអញ្ជើញដល់រដ្ឋទាំងអស់ ដែលមិនទាន់ក្លាយជាភាគីអនុសញ្ញាឲ្យផ្តល់សច្ចាប័ន ឬចូលជាសមាជិកនៃអនុសញ្ញា។ ទន្ទឹមនឹងនោះ
អង្គការសហប្រជាជាតិក៏ត្រូវ អញ្ជើញរដ្ឋជាសមាជិកនៃអនុសញ្ញានេះ ឲ្យធ្វើការពិនិត្យឡើងវិញនូវ ច្បាប់ជាតិរបស់ខ្លួន
ដើម្បីឲ្យច្បាប់ជាតិទាំងនេះស្របជាមួយអនុសញ្ញា" (កថាខណ្ឌទី ៧០)។

ក្រុមហ៊ុនយោធាឯកជន

ក្រុមហ៊ុនយោធាឯកជន ជាប្រភេទនៃ "ទាហ៊ានស៊ីឈ្នួលច្បាំង" ដ៏ទំនើប។ ដូច្នេះ ពួកគេបំពេញការងារដើម្បីផលចំណេញ តាមរយៈការផ្តល់សេវាយោធា និងហ្វឹកហ្វឺន ឬចូលរួមប្រយុទ្ធផ្ទាល់ ឬមិនផ្ទាល់។ តាមទស្សនៈច្បាប់ ពួកគេមិនចូលទៅក្នុងនិយមន័យដ៏ចង្អៀតនៃកងកម្លាំងទាហ៊ានស៊ីឈ្នួលច្បាំងនោះទេ ដោយសារក្រុមនេះអាចមានក្រុមទាហ៊ានចូលនិវត្តន៍ អ្នកដែលលែងសកម្មនៅក្នុងកងកម្លាំងសន្តិសុខ។ ក្រុមហ៊ុនយោធាឯកជន ផ្តល់នូវសេវាជាច្រើន ចាប់ពីសេវាប្រយុទ្ធ និងប្រតិបត្តិការគាំទ្រ ឬសេវាផ្តល់ប្រឹក្សាយោបល់ និងសេវាហ្វឹកហ្វឺន រហូតដល់សេវាទិញដូរអាវុធ ចារកម្ម ឬរំដោះចំណាប់ខ្មាំង ជាដើម។ ដោយមិនគិតពីប្រភេទសេវាដែលពួកគេផ្តល់ឲ្យ លក្ខណៈជារួមរបស់ពួកគេគឺធ្វើប្រតិបត្តិការតាមសំណើរបស់រដ្ឋាភិបាល ជាពិសេស ក្នុងស្ថានភាពមានជម្លោះ ឬដំណាក់កាលនៃការកសាងប្រទេសឡើងវិញក្រោយជម្លោះ។

ឧទាហរណ៍នៃក្រុមហ៊ុនយោធាឯកជនមួយ គឺក្រុមហ៊ុន MPRI ដែលមានមូលដ្ឋាននៅសហរដ្ឋអាមេរិក។ ក្រុមហ៊ុននេះជាក្រុមហ៊ុនអាជីព ដែលចូលរួមនៅក្នុងបញ្ហាការពារជាតិតាមរយៈកិច្ចសន្យា ដោយផ្តល់នូវការគាំទ្រ និងជំនួយនៅក្នុងបញ្ហាទាក់ទងនឹងការការពារជាតិ ដូចជា ជំនាញខាងអនុវត្តច្បាប់ និងការអភិវឌ្ឍភាពជាអ្នកដឹកនាំជាដើម។ ក្រុមហ៊ុននេះត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយអតីតមន្ត្រីយោធាជាន់ខ្ពស់នៅក្នុងឆ្នាំ ១៩៨៨ ហើយក្រុមហ៊ុននេះនៅតែបន្តប្រតិបត្តិការដោយអតីតបុគ្គលិកយោធានៅឡើយ។

ក្រុមហ៊ុនសន្តិសុខឯកជន

ក្រុមហ៊ុនសន្តិសុខឯកជន ផ្តល់សេវានានាទាក់ទងនឹងការការពារអាជីវកម្ម និង ទ្រព្យសម្បត្តិ ដូច្នេះសកម្មភាពរបស់ពួកគេគឺរួមចំណែកដល់ការទប់ស្កាត់បទល្មើស។ ដូច្នេះ ក្រុមហ៊ុនសន្តិសុខឯកជន កើតមាននៅគ្រប់ទីកន្លែង ក៏ប៉ុន្តែនិន្នាការថ្មីៗនេះបង្ហាញថាការប្រើប្រាស់សេវាសន្តិសុខឯកជននេះ បានកើនឡើង ជាពិសេសនៅក្នុងតំបន់ដែលមានជម្លោះ ដែលម្ចាស់អាជីវកម្មចង់បាននូវកិច្ចការពារឲ្យបានច្រើនជាងរដ្ឋដែលអាចផ្តល់ឲ្យ។ គេជឿថាក្រុមហ៊ុនបែបនេះ យកចិត្តទុកដាក់ខ្លាំងទៅលើការការពារទ្រព្យសម្បត្តិ និងបុគ្គលិកច្រើនជាងយោធា។ ទោះដូច្នេះក៏ដោយ ជាការអនុវត្តជាក់ស្តែង ជាញឹកញាប់ក្រុមហ៊ុនទាំងនេះមានទាំងជំនាញយោធា និងជំនាញសន្តិសុខ ដោយសារជំនាញទាំង ២នេះជាតម្រូវការដ៏ចាំបាច់នៅក្នុងតំបន់ដែលមានជម្លោះ។ ដូច្នេះវាពិបាកនឹងញែកឲ្យដាច់ថាក្រុមហ៊ុនណាជាក្រុមហ៊ុនយោធា និងក្រុមហ៊ុនណាជាក្រុមហ៊ុនសន្តិសុខ។

ដោយសារមានការរីកសាយនូវតួអង្គសន្តិសុខ និងសារៈសំខាន់របស់វា វាក៏កាន់តែមានសារៈសំខាន់ខ្លាំងឡើងៗសម្រាប់ស្ថាប័នប្រជាធិបតេយ្យ ជាពិសេស សភាត្រូវធានាឲ្យមានបទដ្ឋានអប្បបរមានៃការត្រួតពិនិត្យតាមដានលើតួអង្គថ្មីៗទាំងនេះ នៅក្នុងវិស័យសន្តិសុខ បើមិនដូច្នោះទេ គោលការណ៍ប្រជាធិបតេយ្យនឹងទទួលរងនូវការគម្រាមកំហែងជាក់ជាមិនខាន។

ក្នុងនាមជាតំណាងរាស្ត្រអ្នកអាចធ្វើអ្វីបានខ្លះ

ផ្នែកច្បាប់

- ត្រូវស្រាវជ្រាវឲ្យឃើញថាតើ រដ្ឋរបស់អ្នកជាភាគីនៃអនុសញ្ញាអន្តរជាតិប្រឆាំងការជ្រើសរើស ការប្រើប្រាស់ ការផ្តល់ហិរញ្ញវត្ថុ និងការហ្វឹកហ្វឺនទាហ៊ានស៊ីឈ្នួលច្បាំង និងបានអនុម័តនូវច្បាប់ពាក់ព័ន្ធដ៏ល្អៗដែរឬយ៉ាងណា។
- ត្រូវបញ្ជាក់ថា តើមានក្របខណ្ឌច្បាប់ជាធរមានសម្រាប់គ្របដណ្តប់លើក្រុមហ៊ុនសន្តិសុខ និងយោធាឯកជនដែរឬយ៉ាងណា។

គោរពបទដ្ឋាន និងការដាក់ទណ្ឌកម្មអាវុធ

- នៅពេលដែលក្រុមហ៊ុនសន្តិសុខ និងយោធាឯកជនធ្វើប្រតិបត្តិការនៅឯបរទេសនៅក្នុងតំបន់ជម្លោះ សូមលើកទឹកចិត្តសភារបស់អ្នកឲ្យធ្វើការត្រួតពិនិត្យ សកម្មភាពរបស់ក្រុមហ៊ុនទាំងនោះ ដែលមានមូលដ្ឋាននៅក្នុងប្រទេសរបស់អ្នក ថាតើប្រតិបត្តិការរបស់ពួកគេ វាស្របជាមួយយុទ្ធសាស្ត្រសន្តិសុខជាតិ ឬគោលនយោបាយបរទេស និងច្បាប់ បទដ្ឋាន និងសេចក្តីសម្រេចអន្តរជាតិពាក់ព័ន្ធដែរឬយ៉ាងណា។
- តាមច្បាប់ ក្រុមហ៊ុនសន្តិសុខ និងយោធាឯកជន **មិនត្រូវ** អនុញ្ញាតឲ្យធ្វើប្រតិបត្តិការ នៅក្នុងតំបន់ ឬនៅក្នុងប្រទេសដែលជាកម្មវត្ថុនៃការដាក់ទណ្ឌកម្មអាវុធឡើយ។

តម្លាភាព

- ត្រូវដឹងថា គ្មានក្រុមហ៊ុនសន្តិសុខ និងយោធាឯកជនណាត្រូវ

បានអនុញ្ញាតឲ្យធ្វើប្រតិបត្តិការ នៅលើទឹកដីរបស់ជាតិ ដោយគ្មានការអនុញ្ញាតជាមុនពីសភាឡើយ សូម្បីកន្លែងដែលពួកគេប្រតិបត្តិនោះ ត្រូវបានស្នើសុំ ឬដោយមានការព្រមព្រៀងពីរដ្ឋាភិបាលក៏ដោយ។

- ត្រូវធានាថា ថវិការបស់រដ្ឋាភិបាលសម្រាប់ក្រុមហ៊ុនសន្តិសុខ និងយោធាឯកជន និងសកម្មភាពរបស់ពួកគេត្រូវស្ថិតនៅក្រោមការត្រួតពិនិត្យរបស់សភា។

គណនេយ្យភាព

- ត្រូវធានាថា សភាធ្វើឲ្យរដ្ឋាភិបាលមានគណនេយ្យភាពចំពោះរាល់ទង្វើទាំងអស់របស់ក្រុមហ៊ុនសន្តិសុខ និងយោធាឯកជន ចំពោះមុខច្បាប់ និងការអនុវត្តជាក់ស្តែង នៅក្នុងប្រទេស និងនៅក្រៅប្រទេស។

ផ្នែកទី IV

សន្តិសុខជាតិនៅក្រោមការត្រួតពិនិត្យ ដោយសភា៖ លក្ខខណ្ឌ និងយន្តការ

ជំពូកទី ១៣

លក្ខខណ្ឌនៃការត្រួតពិនិត្យដោយសភាប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព

ការត្រួតពិនិត្យតាមដានដោយសភា ទៅលើវិស័យសន្តិសុខ វាអាស្រ័យលើអំណាចដែលសភាមានចំពោះរដ្ឋាភិបាល និងសេវាសន្តិសុខ។ នៅក្នុងបរិបទនេះ អំណាចមានន័យថាជាសមត្ថភាពដើម្បី មានឥទ្ធិពលទៅលើជម្រើស និងអាកប្បកិរិយារបស់រដ្ឋាភិបាល ស្រប តាមឆន្ទៈរួមរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ ដែលបានសំដែងតាមរយៈតំណាងរាស្ត្រ។ អំណាចនេះរួមមានសមត្ថភាពតាមដានការអនុវត្តគោលនយោបាយ ច្បាប់ សេចក្តីសម្រេច និងថវិកា ដែលសភាបានអនុម័ត។ អំណាចនេះចេញមកពីរដ្ឋធម្មនុញ្ញ និងច្បាប់ ថែមទាំងចេញមកពីវិធាននីតិវិធីរបស់សភា និងការអនុវត្តជាទម្លាប់របស់សភាផងដែរ។

លក្ខខណ្ឌ ដើម្បីឲ្យការត្រួតពិនិត្យតាមដានដោយសភាប្រកប

ដោយប្រសិទ្ធភាពទៅលើវិស័យសន្តិសុខមាន៖

- ✓ អំណាចតាមរដ្ឋធម្មនុញ្ញ និងច្បាប់ត្រូវកំណត់ឲ្យបានច្បាស់។
- ✓ ការអនុវត្តជាទម្លាប់របស់សភា
- ✓ ធនធាន និងជំនាញ។
- ✓ ឆន្ទៈនយោបាយ។

អំណាចតាមរដ្ឋធម្មនុញ្ញ និងច្បាប់

រដ្ឋធម្មនុញ្ញ (ឬច្បាប់ដែលពាក់ព័ន្ធ) ចែងនូវមូលដ្ឋានច្បាប់សំខាន់ៗ បំផុតសម្រាប់ការត្រួតពិនិត្យរបស់សភា ទៅលើវិស័យសន្តិសុខ។ ខណៈពេលដែលរដ្ឋធម្មនុញ្ញ មានលក្ខណៈខុសៗគ្នាពីប្រទេសមួយទៅប្រទេសមួយទៀត ទៅតាមស្ថានភាពនយោបាយ វប្បធម៌ សេដ្ឋកិច្ច និងសង្គម ភាគច្រើននៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញចែងថា៖

- ✓ អង្គនីតិប្រតិបត្តិ (ឧ. ប្រធានាធិបតី នាយករដ្ឋមន្ត្រី ឬ រដ្ឋមន្ត្រីការពារជាតិ) ទទួលខុសត្រូវចំពោះសេវាសន្តិសុខ។
- ✓ អង្គនីតិប្រតិបត្តិ មានការទទួលខុសត្រូវចំពោះមុខសភា។

នៅពេលដែលប្បញ្ញត្តិនៅក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញ មានឃុត្តាធិការខ្ពស់បំផុត វាចាំបាច់ត្រូវចែងនូវអំណាចរបស់សភាពាក់ព័ន្ធជាមួយវិស័យសន្តិសុខនៅក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញ។ រដ្ឋធម្មនុញ្ញ មិនងាយនឹងធ្វើវិសោធនកម្មនោះទេ។ រាល់ការធ្វើវិសោធនកម្មរដ្ឋធម្មនុញ្ញជាទូទៅវាត្រូវការ នូវមតិភាគច្រើនលើសលប់នៅក្នុងសភា។ ដូច្នេះ

រដ្ឋធម្មនុញ្ញជាមធ្យោបាយដ៏សក្តិសិទ្ធមួយ
ក្នុងការការពារអំណាចរបស់សភា នៅក្នុងផ្នែកដ៏រសើបនេះ។
អំណាចបែបនេះ ក៏ត្រូវរំលេចនៅក្នុង ច្បាប់ដ៏ជាក់លាក់ផ្សេងទៀត
រួមទាំងរំលេចនៅក្នុងវិធាននីតិវិធីរបស់ សភា។ ក្រៅពីនេះ
ត្រូវរៀបចំបទដ្ឋានសង្គម និងការអនុវត្តឲ្យមាន គណនេយ្យភាព
និងការត្រួតពិនិត្យតាមដានដោយសភា។

ប្រអប់ទី ២៧បង្ហាញពីសូចនាករទាក់ទងនឹងអំណាចរបស់សភា
ដែលអាចប្រើប្រាស់ ដើម្បីតាមដានវិស័យសន្តិសុខ។ ភាគច្រើននៃ
អំណាចទាំងនេះ នឹងមានពិភាក្សានៅក្នុងជំពូកបន្តបន្ទាប់។

ប្រអប់ទី ២៧

លិខិតូបករណ៍ ឬឧបករណ៍ដែលអាចប្រើប្រាស់ដោយសភាសម្រាប់ធ្វើការត្រួតពិនិត្យតាមដានវិស័យសន្តិសុខតាមបែបប្រជាធិបតេយ្យ

១. អំណាចទូទៅ

ក. ផ្តួចផ្តើមធ្វើច្បាប់
ខ. ធ្វើវិសោធនកម្មច្បាប់ ឬសរសេរច្បាប់ឡើងវិញ
គ. ចោទសួរសមាជិកនៃអង្គនីតិប្រតិបត្តិ
ឃ. កោះហៅសមាជិកនៃអង្គនីតិប្រតិបត្តិមកបំភ្លឺនៅក្នុងសភា
ង. កោះហៅបុគ្គលិកយោធា និងមន្ត្រីរាជការស៊ីវិលមកបំភ្លឺ

នៅក្នុងសភា

ច. ស្នើសុំឯកសារពីអង្គនីតិប្រតិបត្តិ

ឆ. ធ្វើការស៊ើបអង្កេតដោយសភា

ជ. បើកសវនការ។

២. ការត្រួតពិនិត្យថវិកា

ក. មានសិទ្ធិពិនិត្យមើលឯកសារថវិកា។

ខ. មានសិទ្ធិពិនិត្យឡើងវិញ និងធ្វើវិសោធនកម្មមូលនិធិការពារជាតិ និងសន្តិសុខ។

គ. ត្រួតពិនិត្យថវិកាតាមកម្មវិធី គម្រោង និងខ្នង់ចំណាយ។

ឃ. មានសិទ្ធិអនុម័តយល់ព្រម/បដិសេធនូវសំណើសុំបន្ថែមថវិកាការពារជាតិ និងសន្តិសុខណាមួយ។

៣. បេសកកម្មរក្សាសន្តិភាព/ពង្រាយទ័ពនៅបរទេស៖ សិទ្ធិរបស់សភាក្នុងការអនុម័តយល់ព្រម/បដិសេធ

ក. ចូលរួមនៅក្នុងការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្ត មុនទ័ពត្រូវបានបញ្ជូនទៅបរទេស។

ខ. កំណត់អាណត្តិនៃបេសកកម្មធានាឲ្យមានអាណត្តិ អង្គការសហប្រជាជាតិ។

គ. សម្រេចលើថវិកាបេសកកម្ម។

ឃ. ហានិភ័យនៃបុគ្គលិកយោធា ដែលចូលរួមក្នុងបេសកកម្មរក្សាសន្តិភាព។

ង. វិធាននៃការចូលរួម។

ច. ខ្សែសង្វាក់បញ្ជា/គ្រប់គ្រង។

ឆ. រយៈពេលនៃបេសកកម្ម។

ជ. សិទ្ធិចុះសួរសុខទុក្ខកងទ័ពបំពេញបេសកកម្ម។

៤. លទ្ធកម្ម

ក. កាតព្វកិច្ចរបស់អង្គនីតិប្រតិបត្តិ ត្រូវជូនដំណឹងពេញលេញដល់សភាអំពីសេចក្តីសម្រេចលើបញ្ហាលទ្ធកម្ម។

ខ. សិទ្ធិអនុម័តយល់ព្រម/បដិសេធកិច្ចសន្យា។

គ. ពិនិត្យឡើងវិញនូវដំណាក់កាលនីមួយៗនៃលទ្ធកម្ម៖

I. ធ្វើការបញ្ជាក់តម្រូវសម្រាប់ឧបករណ៍ថ្មី។

II. ធ្វើការប្រៀបធៀប និងជ្រើសរើសរោងចក្រ។

III. វាយតម្លៃលើសំណើសុំទូទាត់ និងសំណង។

៥. គោលនយោបាយទូទៅស្តីពីការការពារជាតិ និងសន្តិសុខ៖ សិទ្ធិក្នុងការអនុម័តយល់ព្រម/បដិសេធ

ក. ទស្សនទានគោលនយោបាយសន្តិសុខ។

ខ. ទស្សនទាននៃការគ្រប់គ្រងវិបត្តិ។

គ. រចនាសម្ព័ន្ធកងកម្លាំង។

ឃ. យុទ្ធសាស្ត្រយោធា/គោលការណ៍យោធា។

៦. បុគ្គលិកការពារជាតិ/សន្តិសុខ

ក. សិទ្ធិអនុម័តយល់ព្រម/បដិសេធផែនការបុគ្គលិក។

ខ. សិទ្ធិកំណត់អតិបរមានៃចំនួនបុគ្គលិកការពារជាតិ/សន្តិសុខ។

គ. សិទ្ធិអនុម័តយល់ព្រម/បដិសេធ ឬសិទ្ធិចូលរួមពិគ្រោះយោបល់អំពីការតែងតាំងមន្ត្រីយោធាជាន់ខ្ពស់ (ដូចជាអគ្គបញ្ជាការ)។

ការអនុវត្តជាទម្លាប់

ច្បាប់ មិនមែនគ្រប់គ្រងលើរាល់ការអនុវត្ត និងការប្រាស្រ័យទាក់ទងគ្នាទាំងអស់នោះទេ។ ដូច្នេះ វាចាំបាច់ត្រូវបង្កើត និងថែរក្សានូវទម្លាប់ និងការអនុវត្តនានាដែលសភាធ្លាប់ធ្វើការត្រួតពិនិត្យតាមដានកន្លងមក ដែលបានគាំទ្រដោយបទដ្ឋានសង្គម ដូចជា ការគោរព និងជឿជាក់គ្នាទៅវិញទៅមក។ ឧទាហរណ៍ ការជួនដំណឹង និងការចូលរួមជាមួយសភាយ៉ាងពេញលេញ និងទាន់ពេលវេលា នៅក្នុងការវិវត្តន៍ថ្មីៗទាក់ទងនឹងវិស័យសន្តិសុខ គឺដើម្បីតម្លាភាព និងគណនេយ្យភាពចំពោះមុខច្បាប់ ហើយក៏ជាការបង្កើតនូវកិច្ចសន្ទនារវាងប្រជាជនផងដែរ។

ធនធាន និងជំនាញ

ជាទូទៅ សមត្ថភាពរបស់សភាក្នុងការត្រួតពិនិត្យតាមដានវិស័យសន្តិសុខ តែងតែរងការប៉ះពាល់ដោយកត្តាពេលវេលា និងកម្រិតនៃជំនាញ រួមទាំងព័ត៌មានដែលខ្លួនមាន។

កត្តាពេលវេលា

វាជាការចាំបាច់ខ្លាំងណាស់សម្រាប់សភា ក្នុងការទទួលនូវព័ត៌មានទាន់ពេលវេលាអំពីចេតនា និងសេចក្តីសម្រេចរបស់រដ្ឋាភិបាលពាក់ព័ន្ធជាមួយបញ្ហាសន្តិសុខ និងវិស័យសន្តិសុខ។ សភាមិនអាចត្រៀមខ្លួនបានល្អ ប្រសិនបើរដ្ឋាភិបាលជូនដំណឹងប្រថុចញ៉ុច ក្រោយពីខ្លួនបានសម្រេចចុងក្រោយហើយនោះ។ នៅក្នុងករណីនេះ សភានឹងជួបប្រទះនូវស្ថានភាពមួយហៅថា "អង្គរក្លាយជាបាយ" ហើយខ្លួនលែងមានជម្រើសអ្វីក្រៅពីអនុម័តយល់ព្រម ឬបដិសេធនូវ សេចក្តីសម្រេចរបស់រដ្ឋាភិបាលតែប៉ុណ្ណោះ។

ក្នុងពេលមានវិបត្តិជាតិ ឬគ្រោះអាសន្ន រដ្ឋាភិបាលជាធម្មតាមានសិទ្ធិចាត់វិធានការភ្លាម រួចបានជូនដំណឹងដល់សភាជាក្រោយ។ ទោះដូច្នេះក្តី រដ្ឋាភិបាលមិនអាចធ្វើសកម្មភាពប្រាស់ចាកពីរង្វង់ក្របខណ្ឌដែលសភាបានអនុម័តយល់ព្រមនោះឡើយ។

ដោយសារបញ្ហាគោលនយោបាយស្តីពីសន្តិសុខ ជាបញ្ហាសំខាន់សភា ត្រូវមានពេលវេលាគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីវិភាគ និងសួរដេញដោល

លើបញ្ហាសំខាន់ៗ ដូចជា បញ្ហាទាក់ទងនឹងថវិកាការពារជាតិ សេចក្តីសម្រេចទិញអាវុធ ឬក៏ត្រូវពិនិត្យឡើងវិញនូវគោលនយោបាយស្តីពីការការពារជាតិជាដើម។

វិធីមួយដើម្បីបញ្ចៀសការរងសម្ពាធ ដោយពេលវេលាគឺត្រូវរៀបចំជាយុទ្ធសាស្ត្រដែលមានលក្ខណៈបង្កាទុកជាមុន។ ប្រអប់ទី ២៨ បង្ហាញពីធាតុខ្លះនៃយុទ្ធសាស្ត្របែបនោះ សម្រាប់សភាធ្វើការត្រួតពិនិត្យលើវិស័យសន្តិសុខ។

ប្រអប់ទី ២៨

យុទ្ធសាស្ត្រដែលមានលក្ខណៈបង្កាទុកជាមុន សម្រាប់ការត្រួតពិនិត្យតាមដានដោយសភាលើវិស័យសន្តិសុខ

សភា ជាញឹកញាប់មមាញឹកជាមួយការតាមដានដំណឹងប្រចាំថ្ងៃ។ លើសពីនេះ
របៀបវារៈផ្នែកនយោបាយរបស់ពួកគេមួយផ្នែកធំត្រូវបានទទួលពីរដ្ឋាភិបាល។ វិធីសាស្ត្រដ៏មានប្រសិទ្ធភាពមួយដើម្បីជំនះនូវសម្ពាធពេលវេលា
គឺត្រូវរៀបចំនូវយុទ្ធសាស្ត្រដែលមានលក្ខណៈទុកជាមុនមួយសម្រាប់ការត្រួតពិនិត្យតាមដានរបស់សភា។ ទាក់ទងនឹងវិស័យសន្តិសុខ យុទ្ធសាស្ត្របែបនេះអាចមានធាតុដូចខាងក្រោម៖

ការកំណត់របៀបវារៈ៖ សភាត្រូវព្យាយាមឥតឈប់ឈរប្រែក្លាយចេតនា និងសេចក្តីត្រូវការរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ ឲ្យក្លាយជាបញ្ហានៅក្នុងរបៀបវារៈនយោបាយ។

ការវិវត្តន៍ថ្មីបំផុត៖ សភាចាំបាច់ត្រូវទទួលដំណឹងអំពីការវិវត្តន៍ថ្មីៗបំផុត នៅថ្នាក់ជាតិ និងអន្តរជាតិទាក់ទងនឹងបញ្ហាសន្តិសុខ និងយោធា។ ការទទួលព័ត៌មាននេះ មិនមែនតែតាមរយៈរដ្ឋាភិបាលតែមួយនោះទេ តែសភា ត្រូវឈ្មុសឈ្មុលរកព័ត៌មានពីអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលនានា ដូចជា សាកលវិទ្យាល័យ វិទ្យាស្ថានសិក្សាស្រាវជ្រាវ ។ល។

មេរៀនដែលធ្លាប់ឆ្លងកាត់កន្លងមក៖ សភាត្រូវរៀនសូត្រពីប្រតិបត្តិការមុនៗ ដែលបានអនុវត្តដោយតួអង្គសន្តិសុខមុនៗ តាមរយៈ ការសិក្សាស្រាវជ្រាវឡើងវិញឲ្យបានញឹកញាប់។

ពិនិត្យឡើងវិញឥតឈប់ឈរ៖សភាត្រូវតម្រូវឲ្យរដ្ឋាភិបាលយកចិត្តទុកដាក់លើចេតនា ការអភិវឌ្ឍន៍ថ្មីៗបំផុត និងមេរៀនដែលបានរៀនសូត្រកន្លងមក នៅពេលដែលខ្លួនរៀបចំធ្វើបច្ចុប្បន្នភាពលើគោលនយោបាយសន្តិសុខរបស់ខ្លួន។

ព័ត៌មាន ជំនាញ និងបុគ្គលិកសភា

ការត្រួតពិនិត្យតាមដាន ដោយសភាប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព ទៅលើវិស័យសន្តិសុខ តម្រូវឲ្យសភាមានជំនាញ និងធនធានគ្រប់គ្រាន់។ ទោះដូច្នេះក្តី ជំនាញដែលសភាមានកម្រត្រូវគ្នាជាមួយ

ជំនាញរបស់រដ្ឋាភិបាល និងកងកម្លាំងសន្តិសុខខ្លាំងណាស់។ ក្នុងករណីភាគច្រើន ប្រសិនបើមាន សភាមានតែក្រុមបុគ្គលិកស្រាវជ្រាវដ៏តូចមួយ ខណៈពេលដែលរដ្ឋាភិបាលអាចពឹងពាក់លើបុគ្គលិករបស់ក្រសួងការពារជាតិ និងក្រសួងដទៃទៀតដែលធ្វើការក្នុងវិស័យសន្តិសុខ។ សភាខ្លះ ដូចជា សភាអាហ្សង់ទីនមានការិយាល័យទំនាក់ទំនងយោធាជាអចិន្ត្រៃយ៍មួយ នៅក្នុងសភាដែលតំណាងរាស្ត្រ និងបុគ្គលិកសភា អាចធ្វើការពិគ្រោះយោបល់ និងផ្តល់នូវដំបូន្មាន ជាពិសេសទៅដល់គណៈកម្មការការពារជាតិ/សន្តិសុខ។ ម្យ៉ាងទៀត តំណាងរាស្ត្រត្រូវបានជ្រើសរើសតាមរយៈការបោះឆ្នោតឲ្យបំពេញការងារក្នុងសភា នៅក្នុងអាណត្តិដែលមានរយៈពេលមួយកំណត់ ចំណែកឯមន្ត្រីរាជការស៊ីវិល និងបុគ្គលិកយោធា ពួកគេបំពេញភារកិច្ចរបស់ពួកគេរហូតនៅក្នុងក្រសួងការពារជាតិ។ ទោះដូច្នោះក្តី បញ្ហាជាមូលដ្ឋាន នោះគឺថាសភាពឹងផ្អែកទាំងស្រុងលើព័ត៌មានមកពីរដ្ឋាភិបាល និងយោធា ដែលជាស្ថាប័នដែលពួកគេមានភារកិច្ចធ្វើការត្រួតពិនិត្យតាមដាន។ នេះវាបង្កើតនូវបច្ច័យមិនអំណោយផលសម្រាប់តំណាង និងរដ្ឋាភិបាល និងយោធា។ ស្ថានភាពនេះកាន់តែពិបាក ដោយសារតែវិស័យសន្តិសុខជាវិស័យមិនបើកចំហ ព្រោះវាជាកិច្ចការយោធា ហើយវាត្រូវបានការពារដោយច្បាប់ចារកម្ម។

ប្រអប់ទី ២៩ បង្ហាញនូវយោបល់ខ្លះអំពីរបៀបពង្រឹងជំនាញរបស់តំណាងរាស្ត្រអំពីវិស័យសន្តិសុខ។

ប្រអប់ទី ២៩

យន្តការ
និងការអនុវត្តដើម្បីពង្រឹងឯកទេសរបស់សភាលើបញ្ហាសន្តិសុខ៖
សំណើរមួយចំនួន

- ប្រសិនបើមិនទាន់មាន ត្រូវបង្កើតគណៈកម្មការការពារជាតិ/សន្តិសុខសភា ជាផ្នែកដាច់ដោយឡែកមួយ ដែលផ្នែកនេះត្រូវមានជំនាញ និងចំណេះដឹងអំពីបញ្ហាសន្តិសុខ៖ សភាអាចពិចារណា បែងចែកគណៈកម្មការនេះឲ្យទៅជាអនុគណៈកម្មការទទួលបន្ទុកបញ្ហាលទ្ធកម្ម បញ្ហាបុគ្គលិក ថវិកា និងបេសកកម្មរក្សាសន្តិសុខ។
- សម្រាប់តំណាងរាស្ត្រ សូមចូលរួមរៀនសូត្រនៅក្នុងសិក្ខាសាលាថ្នាក់ជាតិ និងអន្តរជាតិ ធ្វើទស្សនកិច្ចសិក្សា ចុះត្រួតពិនិត្យសេវាសន្តិសុខ (សូមអានជំពូក ១១ ស្តីពីសេវាចារកម្ម និងព័ត៌មានសម្ងាត់) និងចូលរួមនៅក្នុងវគ្គបណ្តុះបណ្តាល។ វគ្គទាំងអស់នេះ អាចមានដូចជាកិច្ចប្រជុំរាយការណ៍សង្ខេបជូនតំណាងរាស្ត្រ ដែលត្រូវធ្វើដំណើរទៅកាន់ប្រទេសដែលកងទ័ពជាតិ កំពុងបំពេញបេសកកម្មរក្សាសន្តិភាពនៅទីនោះផងដែរ។
- ធ្វើការផ្លាស់ប្តូរបទពិសោធន៍ និងការអនុវត្តរវាងសភានៃប្រទេសផ្សេងៗ ឧទាហរណ៍ នៅក្នុងសម័យប្រជុំសន្និបាតសភាអន្តរជាតិ។
- ត្រូវមានបុគ្គលិកសភា ដែលទទួលការបណ្តុះបណ្តាលល្អ និង

មានវិជ្ជាជីវៈគ្រប់គ្រាន់។

- ត្រូវធ្វើការស្រាវជ្រាវនៅបណ្ណាល័យ និងនៅមជ្ឈមណ្ឌលឯកសារ/ស្រាវជ្រាវ និងនៅលើប្រព័ន្ធទិន្នន័យអេឡិកត្រូនិក។
- ត្រូវសិក្សារៀនសូត្រពីអ្នកជំនាញ មកពីអង្គការមិនមែនរដ្ឋ (ឧ. សាកលវិទ្យាល័យ វិទ្យាស្ថានស្រាវជ្រាវ) ឬពីមន្ត្រីយោធាចូលនិវត្តន៍ (សូមអានជំពូក ៦ស្តីពីសង្គមស៊ីវិល)។
- ត្រូវធ្វើឲ្យសន្ធិសញ្ញាអន្តរជាតិ និងតំបន់ពាក់ព័ន្ធជាមួយវិស័យសន្តិសុខមានជាភាសាជាតិ ដើម្បីតំណាងរាស្ត្របានសិក្សារៀនសូត្រ រួមទាំងឯកសារពាក់ព័ន្ធជាមួយការផ្តល់សច្ចាប័នដែលមាននៅក្នុងស្ថាប័នពិនិត្យតាមដាន ការអនុវត្តសន្ធិសញ្ញាទាំងនោះ ប្រសិនបើមាន។
- ជារៀងរាល់ឆ្នាំ ជ្រើសរើសប្រធាបទ ២ ឬ ៣ ទាក់ទងនឹងវិស័យសន្តិសុខ ដែលនឹងត្រូវធ្វើការស៊ើបអង្កេតគ្រប់ជ្រុងជ្រោយ (ឧ. ដោយអនុគណៈកម្មការ) ដើម្បីធ្វើការសិក្សារៀនសូត្រ។
- បង្កើតនូវក្រុមតំណាងរាស្ត្រ ដែលមានគ្រប់គណបក្ស (ទាំងសភា និងព្រឹទ្ធសភា បើចាំបាច់) ទទួលបន្ទុកការងារសន្តិសុខ/ការពារជាតិ៖ ក្រុមនេះដើរតួជា think-tank ផ្លូវការមួយលើបញ្ហាទាំងនេះ។

ឆន្ទៈនយោបាយ

ទោះបីជាមានមូលដ្ឋានច្បាប់ សម្រាប់ឲ្យសភាធ្វើការត្រួតពិនិត្យ

តាមដានលើវិស័យសន្តិសុខ ហើយសភាមានធនធាន និងជំនាញគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការធ្វើការការងារនេះក៏ដោយ ក៏សភាត្រូវការការចូលរួមផ្សេងទៀត ដើម្បីឲ្យការអនុវត្តការងារតាមដានត្រួតពិនិត្យរបស់ខ្លួនកាន់តែមានប្រសិទ្ធភាពខ្ពស់ នោះគឺឆន្ទៈនយោបាយរបស់តំណាងរាស្ត្រ ក្នុងការប្រើប្រាស់ឧបករណ៍ និងយន្តការដែលខ្លួនមានសម្រាប់ធ្វើការត្រួតពិនិត្យលើវិស័យសន្តិសុខ។ កង្វះឆន្ទៈនយោបាយក្នុងការត្រួតពិនិត្យតាមដានសេវាសន្តិសុខ អាចបណ្តាលមកពីកត្តាខុសគ្នា រួមទាំងកត្តាខាងក្រោម៖

- ✓ វិន័យបក្ស៖ តំណាងរាស្ត្រមកពីបក្សកាន់អំណាចចង់រក្សាអំណាចឲ្យអង្គនីតិប្រតិបត្តិ ដូច្នេះពួកគេមានទំនោរមិនហ៊ានទិតៀនអង្គនីតិប្រតិបត្តិជាសាធារណៈ។
- ✓ កង្វះការចាប់អារម្មណ៍ពីប្រជាពលរដ្ឋ៖ នៅក្នុងប្រទេសភាគច្រើន សាធារណជនជាទូទៅមិនចាប់អារម្មណ៍ចំពោះបញ្ហាសន្តិសុខ។ ដូច្នេះ តំណាងរាស្ត្រជាច្រើនគិតថា ទោះបីជាពួកគេ ខិតខំគិតគូរលើបញ្ហាសន្តិសុខយ៉ាងណាក៏ដោយ ពេលដែលប្រជាពលរដ្ឋមិនចាប់អារម្មណ៍ ប្រជាពលរដ្ឋ ក៏មិនអាចបោះឆ្នោតឲ្យពួកគេឡើងវិញដែរ។
- ✓ បញ្ហាសន្តិសុខខ្លះ អាចជម្រុញឲ្យតំណាងរាស្ត្រដែលជាសមាជិកនៃគណៈកម្មការចារកម្ម មិនឲ្យបញ្ចេញលទ្ធផលនៃរបាយការណ៍របស់ពួកគេ។

នៅក្នុងស្ថានភាពបែបនេះ លិខិតូបករណ៍របស់សភាអាចយក
មកអនុវត្តបានតាមវិធីអសកម្ម
នៅពេលធ្វើការត្រួតពិនិត្យតាមដានលើ គោលនយោបាយ
និងសកម្មភាបរបស់អង្គនីតិប្រតិបត្តិ លើកលែងតែ ស្ថានភាពធ្ងន់ធ្ងរ
ដូចជា មានរឿងអាស្រូវ ឬស្ថានភាពអាសន្នដែល
ជម្រុញឲ្យយកលិខិតូបករណ៍ទាំងនោះមកប្រើប្រាស់។ តាមពិត
វាជាកាតព្វកិច្ចតាមរដ្ឋធម្មនុញ្ញ និងជាភារកិច្ចដ៏សំខាន់មួយរបស់
តំណាងរាស្ត្រក្នុងការត្រួតពិនិត្យតាមដានលើចេតនា និងវិធានការ
របស់អង្គនីតិប្រតិបត្តិ។

ជំពូកទី ១៤

យន្តការសភាទាក់ទងនឹងវិស័យសន្តិសុខ

ប្រព័ន្ធច្បាប់ទាំងអស់ ផ្តល់ដល់សភានូវមធ្យោបាយផ្សេងៗដើម្បីទាញយកព័ត៌មានសម្រាប់ត្រួតពិនិត្យ លើគោលនយោបាយគ្រប់គ្រងលើរដ្ឋបាល ផ្តល់ការការពារដល់បុគ្គល ឬលុបបំបាត់ការរំលោភបំពាន និងភាពអយុត្តិធម៌។ ក្រៅពីនេះ តំណាងរាស្ត្រអាចទទួលអត្ថប្រយោជន៍ពីការអនុវត្តល្អៗឬតំណាងរាស្ត្រអាចអភិវឌ្ឍនូវការអនុវត្តល្អៗទាំងឡាយ និង សភាអាចអភិវឌ្ឍ វិធីសាស្ត្រមិនផ្លូវការមួយចំនួន ដែលបំពេញបន្ថែមទៅលើឧបករណ៍ធម្មនុញ្ញ ឬឧបករណ៍ច្បាប់ និងយន្តការនានា។

លទ្ធភាពផ្លូវច្បាប់ជារួម ៣យ៉ាងសម្រាប់សភាទទួលបានព័ត៌មានពីរដ្ឋាភិបាលមាន៖

- ✓ ការពិភាក្សាដេញដោលដោយសភា។
- ✓ ការសួរសំណួរដេញដោលដោយសភា។
- ✓ ការស៊ើបអង្កេតដោយសភា។

ការពិភាក្សាដេញដោលដោយសភាលើបញ្ហាសន្តិសុខ

ការពិភាក្សាដេញដោលដោយសភា វាផ្តល់នូវឱកាសសំខាន់មួយ សម្រាប់ធ្វើការផ្លាស់ប្តូរនូវគំនិត
និងប្រមូលព័ត៌មានសំខាន់ៗអំពីការពិតទាំងឡាយ និង ចេតនារបស់រដ្ឋាភិបាល។ ជាទូទៅ ការពិភាក្សាដេញដោលដោយសភាលើគោលនយោបាយសន្តិសុខ និងបញ្ហាសន្តិសុខអាចធ្វើឡើង ក្នុងទម្រង់ ៥ប្រភេទ៖

- ✓ បន្ទាប់ពីការធ្វើបទបង្ហាញរបស់អង្គនីតិប្រតិបត្តិលើការដាក់សំណើរថវិកាការពារជាតិប្រចាំឆ្នាំរបស់ខ្លួន។
- ✓ តាមរយៈ សេចក្តីថ្លែងការណ៍ផ្លូវការ ឬមិនផ្លូវការដោយរដ្ឋមន្ត្រីដែលពាក់ព័ន្ធ ដូចជា រដ្ឋមន្ត្រីការពារជាតិ ឬរដ្ឋមន្ត្រីការបរទេស។
- ✓ តាមរយៈសៀវភៅការពារជាតិ ឬឯកសារការពារជាតិសំខាន់ៗផ្សេងទៀត។
- ✓ តាមរយៈកម្មវិធីរបស់រដ្ឋាភិបាល ដែលដាក់ចេញបន្ទាប់ពីការបោះឆ្នោត។
- ✓ បញ្ហាជាក់លាក់ផ្សេងទៀត ដែលតម្រូវឲ្យសភាធ្វើការពិភាក្សាដេញដោល ដូចជា រឿងអាស្រូវ កង្វល់អំពីបញ្ហាសន្តិសុខសំខាន់ៗ ឬគ្រោះមហន្តរាយជាដើម។

ប្រអប់ទី ៣០

ទិដ្ឋភាពរួមនៃក្បាលម៉ាស៊ីន និងនីតិវិធីសភាសម្រាប់ត្រួតពិនិត្យលើអង្គ នីតិប្រតិបត្តិ

- **ការពិភាក្សាដេញដោលទូទៅ**

  "នៅក្នុងប្រទេសខ្លះ បទបញ្ញត្តិនៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញតម្រូវឲ្យអង្គនីតិប្រតិបត្តិ ផ្តល់ដល់សភានូវរបាយការណ៍ជាទៀងទាត់របស់ខ្លួន។ (...) នៅក្នុងប្រទេសភាគច្រើន បញ្ហាទាក់ទងនឹង គោលនយោបាយទូទៅ មិនមែនជាកម្មវត្ថុសម្រាប់ការត្រួតពិនិត្យជាទៀងទាត់ដោយស្វ័យប្រវត្តិនោះទេ។ ជាញឹកញាប់ បញ្ហាទាក់ទងនឹងគោលនយោបាយទូទៅនោះ អាចត្រូវបាន ស្នើសុំធ្វើការពិភាក្សាដេញដោល ប្រសិនជាមានសំណើពី សមាជិកម្នាក់របស់សភា (...)"។

- **ការសួរដេញដោល**

  "(...) ការសួរដេញដោល គឺជានីតិវិធីសម្រាប់ទទួលព័ត៌មាន និងធ្វើការត្រួតពិនិត្យ នៅក្នុងប្រព័ន្ធសភាដែលមានតាំងពីយូរយារណាស់មកហើយ។ ការសួរដេញដោលត្រូវបានធ្វើ ដោយសមាជិកសភា ចំពោះរដ្ឋមន្ត្រីឲ្យធ្វើការពន្យល់អំពីអ្វីមួយ ដែលក្រសួងរបស់គាត់បានធ្វើ ឬចំពោះមេដឹកនាំរដ្ឋាភិបាលអំពីបញ្ហាគោលនយោបាយទូទៅ។ ការសួរ ដេញដោលមានទិដ្ឋភាពសំខាន់ ២៖ ទី ១ វាធ្វើឲ្យមានការ ជជែកជាទូទៅ និងទី ២ វាជាការដាក់ទណ្ឌកម្មនយោបាយ ពីព្រោះការពិភាក្សាដេញដោលនេះ នឹងនាំអោយមានការបោះ ឆ្នោតទៅលើសំណើ ដែលសំដែងពីការពេញចិត្ត ឬមិនពេញចិត្ត របស់សភា បន្ទាប់ពីមានការពន្យល់បកស្រាយពីរដ្ឋាភិបាល។ ការសួរដេញ ដោល គឺជានីតិវិធីដ៏មានប្រសិទ្ធភាពបំផុត ពីព្រោះរដ្ឋមន្ត្រីត្រូវ បានអញ្ជើញដោយផ្ទាល់ឲ្យមករាយការណ៍។ វាមិនត្រឹមជា ឧបករណ៍សម្រាប់ទទួលព័ត៌មានប៉ុណ្ណោះនោះទេ តែវាជា ទម្រង់នៃការត្រួតពិនិត្យដោយផ្ទាល់មួយ (...)។

- **ការពិភាក្សាទូទៅ**

  "នៅក្នុងប្រព័ន្ធអង់គ្លេសគេមិនស្គាល់អំពី នីតិវិធីនៃការសួរដេញដោល (Interpellation) នោះទេ ទោះបីជា "ការពិភាក្សាទូទៅ (Adjournment Motion)"នោះ គឺជានីតិវិធីតែមួយដូចគ្នា ក៏ដោយ។ ការពិភាក្សាទូទៅ ត្រូវបានគេធ្វើភ្លាមៗមុនពេលសភាចាប់ផ្តើមសម្រាក វាផ្តល់នូវឱកាសសម្រាប់ការលើក នូវបញ្ហាមួយចំនួនជាមួយរដ្ឋាភិបាល តែមិនមានធ្វើការបោះឆ្នោតនោះទេ (...)"។

- **ការចោទសួរ**

  "គោលបំណងនៃនីតិវិធីនៃការចោទសួរ (...) គឺដើម្បីឈ្លួចយក ព័ត៌មានពីរដ្ឋាភិបាល ដើម្បីស្នើសុំអន្តរាគមន៍ពីរដ្ឋាភិបាលតាម ការចាំបាច់ ដើម្បីបង្ហាញថាមានការរំលោភបំពាន និងស្វែងរក ការដោះស្រាយ។ នីតិវិធីនេះក៏ត្រូវបានប្រើដើម្បីទទួលនូវ អង្គហេតុលំអិត ដែលជួយសមាជិកទាំងអស់ឲ្យយល់ពីបញ្ហាដ៏ ស្មុគស្មាញដែលពាក់ព័ន្ធទៅនឹងច្បាប់ និងលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តិដទៃទៀតដែលបានដាក់ជូនសភាពិនិត្យ (...)។ នីតិវិធីនេះ ផ្តល់ដល់ក្រុមជំទាស់នូវមធ្យោបាយមួយ នៃការស្វែងរកចំណុចខ្សោយរបស់រដ្ឋាភិបាល ហើយផ្សព្វជាសាធារណៈនូវចំនុចខ្សោយទាំងអស់នេះធ្វើអោយគេមានប្រៀបជាងរដ្ឋាភិបាល។ (...) ប្រជាប្រិយភាពនៃនីតិវិធីនេះ អាចកើតមានដោយសារការប្រើសិទ្ធិរបស់សភាក្នុង ការសួរសំណួរ ហើយសមាជិកសភាពេលនេះក៏ជាភ្នាក់ងារ ដែលមានសេរីភាពពេញលេញជងដែរ (...)"។

- **គណៈកម្មាធិការស៊ើបអង្កេត៖**សូមអានប្រអប់ទី ៣២។

ប្រភពសភា ដោយ Michel Ameller សហភាពអន្តរសភា ឆ្នាំ ១៩៦៦

សំណួរ និងការសួរដេញដោលរបស់សភា ទាក់ទងនឹងបញ្ហាសន្តិសុខ

សំណួរ- ជាទម្រង់លាយលក្ខណ៍អក្សរ ឬផ្ទាល់មាត់- បង្កើតបានជាមុខងារស៊ើបអង្កេតមួយរបស់សភា ហើយវាជានីតិវិធីដែលប្រើប្រាស់យ៉ាងទូលំទូលាយបំផុតដោយសភា ដើម្បីត្រួតពិនិត្យលើសកម្មភាពរបស់រដ្ឋាភិបាល។

សំណួរ អាចរួមចំណែកយ៉ាងច្រើនចំពោះការត្រួតពិនិត្យប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពទៅលើវិស័យសន្តិសុខ ដោយសារមុខងារដ៏សំខាន់របស់វា។ ពាក់ព័ន្ធជាមួយបញ្ហាសន្តិសុខ ជាទូទៅ សំណួរ របស់សភា៖

- ✓ ផ្តល់ដល់សមាជិកសភានូវឱកាស ដើម្បីទទួលនូវព័ត៌មានទាន់ពេលវេលា សុក្រិត និងថ្មីៗអំពីគោលនយោបាយការពារជាតិ និងសន្តិសុខរបស់រដ្ឋាភិបាល និងអំពីបញ្ហាសន្តិសុខជាទូទៅ។
- ✓ ជួយសភាក្នុងការត្រួតពិនិត្យលើការអនុវត្ត ច្បាប់ទាក់ទងនឹងវិស័យសន្តិសុខ ដែលបានអនុម័តដោយសភា។
- ✓ ធ្វើឲ្យសាធារណជន យកចិត្តទុកដាក់លើបញ្ហាការពារជាតិ និងសន្តិសុខ ជាពិសេសនៅពេលដែលមានសំណួរដោយផ្ទាល់មាត់ និងចម្លើយត្រូវបានផ្សព្វផ្សាយតាមទូរទស្សន៍ និង/ឬត្រូវបានលើកយកមកពិភាក្សាដេញដោលដោយសភា ឬត្រូវបានចុះផ្សាយនៅក្នុងព្រឹត្តប័ត្រព័ត៌មានផ្លូវការរបស់ជាតិ (ច្បាស់ណាស់ព័ត៌មានបែបនេះមិនមែនមានតែសភាម្នាក់គត់ ដែលទទួលនោះទេ តែមានសាធារណជនច្រើនទៀតបានទទួលផងដែរ រួមទាំង

ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល និងសង្គមស៊ីវិលទាំងមូល)។

- ✓ វាអាចមានឥទ្ធិពល ទៅលើរបៀបវារៈរបស់រដ្ឋាភិបាលស្តីពីបញ្ហាសន្តិសុខ ឬជួយតម្រង់ទិសដល់របៀបវារៈនេះ។
- ✓ ផ្តល់ឱកាសឲ្យសមាជិកបក្សប្រឆាំង លើកសំណួរអំពីបញ្ហាសន្តិសុខ ដែលជាកង្វល់របស់ពួកគេ ឬជាឱកាសឲ្យពួកគេទទួលបាននូវព័ត៌មានដ៏គួរឲ្យពេញចិត្ត ដែលខ្លួនមិនបានទទួលពីពេលមុននោះ។

សំណួររបស់សភា ពាក់ព័ន្ធជាមួយវិស័យសន្តិសុខភាគច្រើនជាសំណួរដែលរសើបខ្លាំងណាស់។ រដ្ឋមន្ត្រីដែលទទួលបន្ទុកឆ្លើយនឹងសំណួររបស់សភា ជាញឹកញាប់រមែងបង្ហាញនូវចេតនាមិនចង់ឆ្លើយ។ ភាពអល់ឯកនេះ ជាញឹកញាប់ចេញមកពីហេតុផលថាសកម្មភាពនៃវិស័យសន្តិសុខគឺជាសកម្មភាពសម្ងាត់។ ជាទូទៅ ឯកសារទាក់ទងនឹងសន្តិសុខជាតិ គឺជាឯកសារសម្ងាត់ ដូច្នេះវាមិនអាចផ្សព្វផ្សាយជូនសភា និងសាធារណជនបានទេ។

ប្រអប់ទី ៣១

សំណើរទាក់ទងនឹងការដេញដោលប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព

- ➢ **ការត្រៀមដ៏ពេញលេញ៖** ការសួរសំណួរពាក់ព័ន្ធជាមួយបញ្ហាសន្តិសុខ មិនមែនជាការងាយស្រួល ជាពិសេសសំណួរបែបបច្ចេកទេស។ ដូច្នេះដើម្បីជួយដល់បញ្ហានេះ គេត្រូវមានទំនាក់ទំនងមិនផ្លូវការជាមួយបុគ្គលិកយោធា (ឬត្រូវដឹងអំពី

ប្រវត្តិយោធា ឬប្រវត្តិប៉ាវ៉ាយោធា)។

- **ភាសាច្បាស់លាស់៖** ការបង្កើតភាពមិនច្បាស់លាស់នៅក្នុងសំណួរ អាចនាំទៅរកការយល់ខុស និងចម្លើយមិនគ្រប់គ្រាន់ពីក្រសួងសាមី។
- **ពេលវេលា៖** ការជ្រើសរើសពេលវេលាដើម្បីសួរសំនួរគឺជាកត្តាដ៏សំខាន់មួយ ដែលបញ្ជាក់ពីប្រសិទ្ធភាពរបស់សំណួរ និងផលប៉ះពាល់របស់សំណួរ ដោយរួមទាំងការផ្សព្វផ្សាយជាសាធារណៈផងដែរ។

ទោះដូច្នេះក៏ដោយ អំណាចរបស់អង្គនីតិប្រតិបត្តិក្នុងការកំណត់ឯកសារមួយជាឯកសារសម្ងាត់ ត្រូវបានកំហិតដោយច្បាប់។ លើសពីនេះ ដំណើរការនៃការដាក់ឯកសារជាឯកសារសម្ងាត់ ត្រូវតែមានតម្លាភាពដើម្បីឲ្យដឹងថា អ្នកណាជាអ្នកទទួលខុសត្រូវក្នុងការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្តថា ឯកសារណាជាកម្មវត្ថុនៃការសម្ងាត់ រយៈពេលយូរប៉ុណ្ណា សម្រាប់ឯកសារនេះនៅជាឯកសារសម្ងាត់ រួមទាំងលក្ខខណ្ឌ សម្រាប់កំណត់ឯកសារមួយជាឯកសារសម្ងាត់ និងការដែលឯកសារនោះលែងជាឯកសារសម្ងាត់។

ដោយបញ្ហានេះមានការពាក់ព័ន្ធជាមួយស្ថាប័ន កត្តាខាងក្រោមទំនងរួមចំណែកដល់ ការបង្កើតសំណួរប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពរបស់សភា៖

- ✓ តំណាងរាស្ត្រ អាចដាក់នូវសំណួរបន្ថែម នៅពេលដែលពួកគេមិនពេញចិត្តជាមួយចម្លើយ ឬ ត្រូវការនូវការបញ្ជាក់

បន្ថែមទៀត។

- ✓ តំណាងរាស្ត្រ អាចបង្កើតឲ្យមានការពិភាក្សាដេញដោលអំពីបញ្ហាដែលបានលើកនៅក្នុងម៉ោងសំណួរចម្លើយ។
- ✓ បំណងប្រាថ្នារបស់សមាជិកសភា ចង់ឆក់យកឱកាសដែលនីតិវិធីផ្តល់ឲ្យដើម្បីចោទជាសំណួរ។
- ✓ សាធារណជន អាចចូលរួមស្តាប់ការចោទសួររបស់តំណាងរាស្ត្រក្នុងម៉ោងសំណួរចម្លើយ ឬធ្វើការតាមដានវានៅតាមវិទ្យុ ឬទូរទស្សន៍។
- ✓ ការពិភាក្សាដេញដោល នឹងត្រូវបានផ្សព្វផ្សាយជាសាធារណៈ ដោយសារតែនឹងមានការបោះពុម្ពផ្សាយនូវឯកសារសំណួរចម្លើយ ដែលសាធារណជនអាចទទួលបាននូវឯកសារទាំងនេះ។

ការស៊ើបអង្កេតពិសេសរបស់សភាទៅលើវិស័យសន្តិសុខ

គណៈកម្មការសភា ក្រៅពីខ្លួនមានតួនាទីនៅក្នុងដំណើរការធ្វើច្បាប់ហើយ ខ្លួនក៏ត្រូវចូលរួមនៅក្នុងការត្រួតពិនិត្យតាមដានលើការអនុវត្តគោលនយោបាយរបស់រដ្ឋាភិបាលផងដែរ។ សកម្មភាពរបស់រដ្ឋាភិបាល អាចត្រូវបានពិនិត្យតាមដាន តាមរយៈមធ្យោបាយនៃការចាត់តាំង គណៈកម្មការទទួលបន្ទុកផ្នែកព័ត៌មានបណ្តោះអាសន្ន ដែលអាចមានគណៈកម្មការលើសពីមួយ និងអាចមានការបោះពុម្ពផ្សាយនូវរបាយការណ៍ព័ត៌មាន។ នៅក្នុងការស៊ើបអង្កេត

ពិសេស សភាត្រូវមានអំណាចកោះហៅដូចតុលាការដែរ។

គុណសម្បត្តិធំៗ និងលក្ខណៈនៃគណៈកម្មការស៊ើបអង្កេត

ទាក់ទងនឹងបញ្ហាសន្តិសុខ/ការពារជាតិ គណៈកម្មការចំពោះកិច្ច
មួយទទួលបន្ទុកការងារស៊ើបអង្កេត មានតួនាទីសំខាន់ជាក់លាក់
ហើយគុណសម្បត្តិនៃគណៈកម្មការនេះ មានច្រើនខ្លាំងណាស់
ជាពិសេស៖

- ✓ ការបង្កើតគណៈកម្មការនេះ ត្រូវបានសាធារណជនចាត់
  ទុកថាជាសញ្ញានយោបាយវិជ្ជមានមួយ។
- ✓ វាជាឧបករណ៍ដ៏គ្រប់ជ្រុងជ្រោយមួយ សម្រាប់ត្រួតពិនិត្យ
  តាមដានបញ្ហានយោបាយដ៏រសើប ពាក់ព័ន្ធនឹងវិស័យ
  សន្តិសុខ។
- ✓ វា អាចបង្កើតឲ្យមានការវាយតម្លៃដ៏ត្រឹមត្រូវមួយទៅលើ
  គោលនយោបាយរបស់រដ្ឋាភិបាល ពាក់ព័ន្ធជាមួយបញ្ហា
  សន្តិសុខដ៏ជាក់លាក់ និងអាចស្នើឲ្យរកមធ្យោបាយដើម្បី
  ដោះស្រាយ ឬតម្រង់ទិស
  ដែលអាចទទួលយកបានដោយ ទាំងសភាទាំងមូល
  និងរដ្ឋាភិបាល។

ប្រអប់ទី ៣២

លក្ខណៈពិសេសៗនៃគណៈកម្មាធិការសភាចោទសួរ

"(...) គណៈកម្មការស៊ើបអង្កេត មានភារកិច្ចសិក្សានូវបញ្ហាជាក់លាក់ណាមួយ។
ចំពោះគោលបំណងនេះ សភាបង្គាប់ឲ្យសមាជិករបស់ខ្លួនធ្វើការប្រមូល ព័ត៌មានពាក់ព័ន្ធ
ដែលខ្លួនត្រូវការដើម្បីខ្លួនអាចធ្វើការត្រួតពិនិត្យដោយ សមស្រប
និងអាចធ្វើរបាយការណ៍ជាក់ជូនសភាសម្រាប់ធ្វើការពិភាក្សាដេញដោល
និងសម្រេច។សិទ្ធក្នុងការបង្កើតសំនួរ វាជាលទ្ធផលនៃគោលការណ៍ធម្មជាតិដែល
សភាត្រូវមានព័ត៌មានពេញលេញ អំពីបញ្ហាទាំងឡាយ
ទាក់ទងនឹងវិធានការដែលអង្គនីតិប្រតិបត្តិបាន អនុវត្ត (...)។

នៅក្នុងប្រទេសខ្លះ គណៈកម្មការស៊ើបអង្កេតមានការពិបាកនៅក្នុងការ
ស៊ើបអង្កេតដ៏មានប្រសិទ្ធភាព។ ជាញឹកញាប់ ពួកគេមិនមានអំណាច
បង្គាប់បុគ្គលពាក់ព័ន្ធឲ្យចូលខ្លួន ដូចតុលាការនោះទេ។ កត្តាផ្សេងទៀត
អាចមានការធ្វើអន្តរាគមន៍ពីអាជ្ញាធររដ្ឋាភិបាល ដែលធ្វើឲ្យដំណើរការ
ស៊ើបអង្កេតរបស់គណៈកម្មការ មានការយឺតយ៉ាវ និងធ្វើឲ្យការស៊ើបអង្កេតមិនទទួលផល។ (...)
ក៏ប៉ុន្តែវិធីសាស្ត្រដ៏ប្រសើរបំផុតនៃការធ្វើឲ្យការស៊ើបអង្កេតរបស់សភាមានប្រសិទ្ធភាព
គឺត្រូវមានការធ្វើសម្បថ នៅពេលមានការដាក់ភស្តុតាង។ (...)

ភស្តុតាងដែលផ្តល់ដោយមន្ត្រីរាជការស៊ីវិល ដល់គណៈកម្មការស៊ើបអង្កេត
អាចមានបញ្ហាពិសេស ពីព្រោះពួកគេជាកូនចៅរបស់រដ្ឋ មន្ត្រីទទួលបន្ទុកក្រសួងមួយ។
តើរដ្ឋាភិបាលអាចបង្គាប់ពួកគេឲ្យឆ្លើយត្រឹមកម្រិតណាចំពោះសំណួរដែលសភាបានចោទសួរ។
(...) (នៅក្នុង ប្រទេសខ្លះ) គេតម្រូវឲ្យមានការយល់ព្រមពីក្រសួងក្នុងការផ្តល់នូវភស្តុតាង។
ក៏ប៉ុន្តែភស្តុតាងនេះអាចនឹងប្រគល់ឲ្យ លើកលែងតែវាមិនបង្ក

មហន្តរាយដល់សន្តិសុខសាធារណៈ ឬវាមិនធ្វើឲ្យប៉ះពាល់ដល់ការ អនុវត្តសេវាសាធារណៈ (...)។

គួរកត់សម្គាល់ថា ទោះជានៅក្នុងប្រព័ន្ធណាក៏ដោយ គណៈកម្មការ
ដែលបានបង្កើតដើម្បីដឹកនាំការស៊ើបអង្កេត គឺគ្មានអ្វីក្រៅពីជាអង្គភាព
មួយដែលធ្វើការស៊ើបអង្កេត និងស្វែងរកការពិតនោះទេ ដែលតួនាទី ចម្បងរបស់អង្គភាពនេះ
គឺធ្វើរបាយការណ៍ដាក់ជូនអង្គសភាដែលជាអ្នកបានបង្កើតខ្លួននោះ។
ជាចុងក្រោយវាអាស្រ័យលើអង្គសភាក្នុងការ ទាញសេចក្តីសន្និដ្ឋានពីរបាយការណ៍ស៊ើបអង្កេត
និងទិន្នន័យដែល ប្រមូលបានទាំងនោះ (...)"

ប្រភព៖ សភា ដោយ Michel Ameller សហភាពអន្តរសភា ឆ្នាំ ១៩៦៦

លក្ខណៈដ៏សំខាន់មួយទៀត របស់គណៈកម្មការស៊ើបអង្កេតគឺ
សមាភាពរបស់គណៈកម្មការ។ សមាមាត្រនៃតំណាងរាស្ត្របក្ស
ប្រឆាំងដែលពាក់ព័ន្ធនៅក្នុងគណៈកម្មការ វាមានសារៈសំខាន់
ណាស់ព្រោះវា អាចធ្វើឲ្យប៉ះពាល់ដល់លទ្ធផលនៃការស៊ើបអង្កេត។

អំណាចនៃការស៊ើបអង្កេត មានមិនដូចគ្នាទេពីសភាមួយទៅសភា
មួយទៀត និងពីគណៈកម្មការមួយទៅគណៈកម្មការមួយទៀត។
អំណាចជាស្នូលសំខាន់ៗមានដូចជា៖

- ✓ អំណាចក្នុងការជ្រើសរើសបញ្ហា និងវិសាលភាពនៃការ
  ស៊ើបអង្កេតរបស់សភា។

- ✓ អំណាចចុះត្រួតពិនិត្យ នៅក្នុងមូលដ្ឋានយោធា និង បរិវេណដទៃទៀតនៃសេវាសន្តិសុខ (សូមអានជំពូក ១៧)។
- ✓ អំណាចប្រមូលទិន្នន័យ និងឯកសារសម្ងាត់ពាក់ព័ន្ធទាំងអស់ពី គណៈគ្រប់គ្រងរដ្ឋបាលគ្រប់គ្រងរដ្ឋាភិបាល ឬបុគ្គលិកទូទៅ។
- ✓ អំណាចទទួលភស្តុតាង ដោយមានធ្វើសម្បថពី គណៈគ្រប់គ្រង ពីរដ្ឋបាលគ្រប់គ្រងរដ្ឋាភិបាល ឬយោធា ក៏ដូចជាពីសង្គមស៊ីវិល។
- ✓ អំណាចរៀបចំសវនការសាធារណៈ ឬសវនាការបិទទ្វា។

ការស៊ើបអង្កេត របស់សភាកាណាដាលើការពង្រាយទាហាន កាណាដានៅក្នុងប្រទេសសូម៉ាលី គឺជាឧទាហរណ៍ដ៏ល្អមួយ (សូមអានប្រអប់ទី ៣៣)។

ប្រអប់ទី ៣៣

គណៈកម្មាការស៊ើបអង្កេតករណីនៃការតាំងពង្រាយកងកម្លាំងកាណាដានៅក្នុងប្រទេសសូម៉ាលី៖ ឧទាហរណ៍របាយការណ៍របស់សភាស្តីពីផលប៉ះពាល់ជាសាធារណៈទៅលើបញ្ហាសន្តិសុខ

ក្នុងអំឡុងពេលនៃការតាំងពង្រាយកងទ័ពកាណាដា នៅក្នុងប្រទេស

សូម៉ាលីក្នុងឆ្នាំ ១៩៩៣ ព្រឹត្តិការណ៍ដែលបង្កការភ្ញាក់ផ្អើលដល់ប្រជាពលរដ្ឋកាណាដាភាគច្រើន គឺការបាញ់ជនជាតិសូម៉ាលីដែលបានលបចូលទៅក្នុងបរិវេណមូលដ្ឋានយោធាកាណាដានៅក្នុងទីក្រុង Belet Huenប្រទេសសូមាលី រួមទាំងការ វាយដំរហូតដល់ស្លាប់នូវក្មេងជំទង់ម្នាក់ ដែលត្រូវបានចាប់ខ្លួនដោយទាហានម្នាក់ មកពីក្រុមកុម្មង់ដូលេខ ២នៃកងវរៈសេនាធំទ័ពអាកាសរបស់កាណាដា (CAR) ការប៉ុនប៉ងធ្វើអត្តឃាតដោយទាហានកាណាដាម្នាក់ និងបន្ទាប់ពីបេសកកម្មបានបញ្ចប់ មានការចោទប្រកាន់អំពីការលាក់ ឬការកាឡៃព័តមានសំខាន់ៗ។ ខ្សែអាត់វីដេអូនៃសកម្មភាពធ្វើទុក្ខបុកម្នេញដ៏គួរឲ្យស្អប់ខ្ពើម របស់សមាជិក CAR ក៏ត្រូវបានបញ្ចេញឲ្យដឹង។ គណៈកម្មការយោធា ដែលស៊ើបអង្កេតព្រឹត្តិការណ៍ទាំងនោះ ត្រូវបានរដ្ឋាភិបាលចាត់ទុកថាមិនគ្រប់គ្រាន់ ព្រោះវាមិនបានបំពេញតាមស្តង់ដាររបស់កាណាដា ទាក់ទងនឹងគណនេយ្យភាពសាធារណៈ ដូច្នេះសភាកាណាដា នៅក្រោមច្បាប់ស្តីពីការស៊ើបអង្កេត បានបង្កើតនូវការស៊ើបអង្កេតសាធារណៈដោយបើកចំហមួយ។

វិសាលភាព និងសិទ្ធិអំណាច- ច្បាប់ស្តីពីការស៊ើបអង្កេតផ្តល់នូវសិទ្ធិអំណាចឲ្យមានការកោះហៅសាក្សី ស្តាប់ចម្លើយកសិណសាក្សី ជួលមេធាវីជាអ្នកជំនាញ និងទីប្រឹក្សា និងវាយតម្លៃភស្តុតាង។ អំណាចក្នុងការបង្គាប់ឲ្យផ្តល់កសិណសាក្សី គឺជាយន្តការចម្បងដើម្បីកំណត់ថាតើបញ្ហាអ្វីខ្លះដែលបានលេចឮ នៅក្នុងប្រទេសសូម៉ាលី និងនៅឯទីបញ្ជាការធំការពារជាតិ។ មានសាក្សីចំនួន ១១៦នាក់បានផ្តល់ភស្តុតាង

ដល់ក្រុមស៊ើបអង្កេត នៅក្នុងសវនការសាធារណៈដែលបានផ្សាយតាមទូរទស្សន៍ពេញប្រទេសកាណាដា។ វិសាលភាពនៃការស៊ើបអង្កេតមិនត្រឹមតែគ្របដណ្តប់លើអ្វី ដែលបានកើតឡើងនៅក្នុងប្រទេសសូម៉ាលីប៉ុណ្ណោះនោះទេ តែវាបានលាតសន្ធឹងទៅលើខ្សែសង្វាក់នៃការបញ្ជាវិន័យ ប្រតិបត្តិការរបស់កងកម្លាំងកាណាដា និងសកម្មភាព រួមទាំងសេចក្តីសម្រេចរបស់ក្រសួងការពារជាតិផងដែរ។ ផ្នែកទី ២នៃលក្ខខណ្ឌការងារពាក់ព័ន្ធ (ToR) តម្រូវឲ្យសមាជិកគណៈកម្មាធិការពិនិត្យមើល នូវបញ្ហាដ៏ជាក់លាក់ពាក់ព័ន្ធជាមួយការតាំងពង្រាយទ័ពទាំងមុន ក្នុងអំឡុងពេលនិងក្រោយពេលប្រតិបត្តិការនៅក្នុងប្រទេសសូម៉ាលី។

មិនមែនជាការជំនុំជម្រះ-ការស៊ើបអង្កេតមិនមានគោលបំណងដូចការជំនុំជម្រះនោះទេ ទោះបីជានៅក្នុងសវនការ គេមានបញ្ជូលនូវការពិនិត្យលើការបញ្ជាពីស្ថាប័ន និងចម្លើយពាក់ព័ន្ធនឹងឧប្បទ្ទវហេតុដែលបណ្តាលឲ្យមានការចោទប្រកាន់ និងធ្វើការជំនុំជម្រះអ្នកពាក់ព័ន្ធក៏ដោយ។ ចំណុចសំខាន់នៃការស៊ើបអង្កេតគឺផ្តោតលើបញ្ជារបស់ស្ថាប័ន និងប្រព័ន្ធទាក់ទងនឹងអង្គការចាត់តាំង និងគ្រប់គ្រងរបស់កងកម្លាំងកាណាដា និងរបស់ក្រសួងការពារជាតិ ជាជាងលើបុគ្គលដែលបានជ្រើសរើសឲ្យបម្រើការដោយស្ថាប័នទាំងនេះ។ ទោះដូច្នេះក្តីវាចៀសមិនផុតថាការស៊ើបអង្កេតទាំងនេះ ក៏បានពិនិត្យលើសកម្មភាពរបស់បុគ្គល នៅក្នុងខ្សែសង្វាក់បញ្ជានិងក្នុងលក្ខណៈដែលពួកគេជាមេដឹកនាំ។

លទ្ធផល- លទ្ធផលនៃការស៊ើបអង្កេតរយៈពេល ២ឆ្នាំគឺការរៀបចំរបាយការណ៍ដ៏វែងអន្លាយមួយ ដែលគ្របដណ្តប់នូវបញ្ហាជាច្រើនមាន៖ រចនាសម្ព័ន្ធ និង អង្គការចាត់តាំងនៃកងកម្លាំងកាណាដា និងក្រសួងការពារជាតិ នៅពេលចុះបំពេញបេសកកម្មនៅក្នុងប្រទេសសូម៉ាលី ការវិភាគអំពីខ្សែសង្វាក់បញ្ជានៅក្នុងយោធាកាណាដា វប្បធម៌ និងក្រមសីលធម៌របស់យោធា ទំនាក់ទំនងរវាងស៊ីវិល-យោធានៅក្នុងប្រទេសកាណាដា ។ល។ របាយការណ៍បានបញ្ចប់ដោយមានអនុសាសន៍មួយចំនួនធំ សម្រាប់ធ្វើការកែសម្រួលសកម្មភាព និងគោលនយោបាយរបស់រដ្ឋាភិបាល និងកងកម្លាំងយោធារបស់ប្រទេសកាណាដា។ ភាគច្រើននៃអនុសាសន៍ទាំងនេះកំពុងត្រូវបានអនុវត្តតាម។

ប្រភព៖ សាស្ត្រាចារ្យ បណ្ឌិត Donna Winslow ទីប្រឹក្សាបច្ចេកទេសនៃក្រុមស៊ើបអង្កេតសភាកាណាដា ឆ្នាំ ១៩៩៦

ជំពូកទី ១៥

គណៈកម្មការការពារជាតិ និង សន្តិសុខសភា

ដោយសារភាពស្មុគស្មាញនៃវិស័យសន្តិសុខ រចនាសម្ព័ន្ធដែលបានរៀបចំដ៏ល្អរបស់គណៈកម្មការសភា គឺជាការងារសំខាន់ប្រសិនបើសភាចង់មានឥទ្ធិពលទៅលើអង្គនីតិប្រតិបត្តិ។ ការត្រួតពិនិត្យដោយសភាទៅលើវិស័យសន្តិសុខ មានពាក់ព័ន្ធមិនត្រឹមគណៈកម្មការមួយប៉ុណ្ណោះនោះទេ តែមានពាក់ព័ន្ធជាមួយគណៈកម្មការមួយចំនួន ដែលមានឈ្មោះខុសៗគ្នាទៅតាមសភានៃប្រទេសនីមួយៗ (ហើយពេលខ្លះមានអាណត្តិរួមបញ្ចូលគ្នា)។

ភាគច្រើន គណៈកម្មការទាំងនេះ ដែលគេអាចកោះហៅចូលរួមនៅក្នុងសម័យប្រជុំរួម មានដូចជា៖

- ✓ **គណៈកម្មការការពារជាតិ**(ពេលខ្លះគេហៅថា គណៈកម្មការកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ ឬគណៈកម្មការការពារជាតិ និងសន្តិសុខ ឬគណៈកម្មការកិច្ចការសន្តិសុខ

និងកិច្ចការប្រទេស)
ដែលជាទូទៅគណៈកម្មការនេះធ្វើការ
ពាក់ព័ន្ធរាល់បញ្ហាទាំងអស់ ទាក់ទងនឹងវិស័យសន្តិសុខ
ឧ. បេសកកម្ម អង្គការចាត់តាំង បុគ្គលិក ប្រតិបត្តិការ និង
ហិរញ្ញវត្ថុរបស់យោធា និងការជ្រើសរើសទ័ព និង
លទ្ធកម្ម។

- ✓ **គណៈកម្មការសម្រាប់កិច្ចការបរទេស** ធ្វើការពាក់ព័ន្ធ
ជាមួយការធ្វើសេចក្តីសម្រេចត្រូវចូលរួម នៅក្នុង
បេសកកម្មរក្សាសន្តិភាព ឬទទួលវត្តមានរបស់យោធានៅ
ក្នុងទឹកដីជាតិ បញ្ហាសន្តិសុខអន្តរជាតិ អង្គការអន្តរជាតិ/
តំបន់ សន្ធិសញ្ញា និងកិច្ចព្រមព្រៀងនានា។
- ✓ **គណៈកម្មការថវិកា ឬហិរញ្ញវត្ថុ** ដែលជាអ្នកសម្រេច
ចុងក្រោយលើបញ្ហាថវិកា សម្រាប់ផ្តល់ឲ្យអង្គការវិស័យ
សន្តិសុខទាំងអស់ អាចមានគណៈកម្មការគណនេយ្យ
សាធារណៈ ជាអ្នកពិនិត្យឡើងវិញនូវរបាយការណ៍
សវនកម្មលើថវិកាជាតិទាំងមូល រួមទាំងថវិកាការពារជាតិ
ផងដែរ។
- ✓ **គណៈកម្មការ (អនុគណៈកម្មការ) កិច្ចការចារកម្ម**
គណៈកម្មការនេះ ជាញឹកញាប់បើកកិច្ចប្រជុំជា
អសាធារណៈ។
- ✓ **គណៈកម្មការឧស្សាហកម្ម និងពាណិជ្ជកម្ម** ធ្វើការលើ
បញ្ហានៃការទិញជួញដូរអាវុធ (សំណង និងទូទាត់)។
- ✓ **គណៈកម្មការវិទ្យាសាស្ត្រ និងបច្ចេកវិទ្យា** (សម្រាប់
ការស្រាវជ្រាវ និងអភិវឌ្ឍយោធា)។

- ✓ **គណៈកម្មការមហាផ្ទៃ** (ឬកិច្ចការប្រទេស) ធ្វើការជាមួយនគរបាលឆ្មាំព្រំដែន និងជាមួយអង្គការសភាដទៃទៀត។

អំណាច និងមធ្យោបាយ

អំណាចក្នុងការប្រមូល និងទទួលភស្តុតាងពីប្រភខាងក្រៅរបស់គណៈកម្មការសភា មានមិនដូចគ្នាទេ។ គណៈកម្មការសភាខ្លះដូចជា គណៈកម្មការអចិន្ត្រៃយ៍ចំពោះកិច្ចរបស់សភាអង់គ្លេស (the British House of Commons) មិនមានសិទ្ធិប្រមូលភស្តុតាងដោយខ្លួនឯងឡើយ ខណៈពេលដែលគណៈកម្មការផ្សេងៗ ដូចជាគណៈកម្មការនៅក្នុងសភាអាមេរិក មានអំណាចស្ទើរតែគ្មានព្រំដែនក្នុងការប្រមូលភស្តុតាងពីប្រភពខាងក្រៅ (នៅក្រោមសម្បថ)។

គណៈកម្មការសភាខ្លះ មានសមត្ថភាពក្នុងការកសាង និង អនុម័តច្បាប់ ឬរៀបចំសេចក្តីព្រាងច្បាប់ថ្មី ឬស្នើសុំឲ្យធ្វើវិសោធនកម្មលើច្បាប់ដែលនៅជាធរមាន ខណៈពេលដែលគណៈកម្មការដទៃទៀតមានសិទ្ធិត្រឹមតែ ត្រួតពិនិត្យលើសកម្មភាពរបស់អង្គនីតិប្រតិបត្តិ និងការសម្រេចលើថវិកាដោយមិនអាចបង្កើតច្បាប់។

កម្រិត មធ្យោបាយ

និងជំនាញដែលគណៈកម្មាការអាចមានគឺជាប្រការ ដ៏សំខាន់បំផុតព្រោះវាអាចឲ្យគណៈកម្មការបំពេញនូវភារកិច្ចរបស់ខ្លួនប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព៖ ឧ. គណៈកម្មការត្រូវមានបុគ្គលិកសមត្ថភាព និងស្ថិរភាព សមត្ថភាពស្រាវជ្រាវ និងជំនាញពិសេសនិងជំនាញទូទៅ មានអង្គភាពស្រាវជ្រាវរបស់សភា មានទិន្នន័យ និងឯកសារគាំទ្រគ្រប់គ្រាន់ (សមត្ថភាពក្នុងការទទួល និងផលិតនូវទិន្នន័យ និងឯកសារ) សមត្ថកិច្ចក្នុងការកោះហៅអ្នកជំនាញ សមត្ថភាពក្នុងការរៀបចំសវនការ និងសួរចម្លើយ។ (សម្រាប់ព័ត៌មាន

បន្ថែមទៀត សូមអានជំពូកទី ១៤ស្តីពីយន្តការ និងឧបករណ៍សភា)។

ប្រអប់ទី ៣៤

មុខងារសំខាន់ៗរបស់គណៈកម្មការសភាស្តីពីបញ្ហាការពារជាតិ ឬសន្តិសុខ

គោលនយោបាយសន្តិសុខ

- ពិនិត្យ និងរាយការណ៍អំពីគំនិតផ្តួចផ្តើមគោលនយោបាយធំៗ ដែលបានប្រកាសដោយរដ្ឋមន្ត្រីការពារជាតិ។
- ពិនិត្យជាទៀតទាត់នូវការអនុវត្ត គោលនយោបាយដោយ រដ្ឋមន្ត្រីការពារជាតិ។
- ធ្វើការត្រួតពិនិត្យថាតើក្រសួងការពារជាតិ បានអនុវត្តតាម ច្បាប់ស្តីពីសេរីភាពនៃព័ត៌មានដែរឬយ៉ាងណា រួមទាំងគុណភាព នៃការផ្តល់ព័ត៌មានដល់សភា តើផ្តល់តាមមធ្យោបាយអ្វីខ្លះ។
- ពិនិត្យញត្តិ និងពាក្យបណ្តឹងតវ៉ាពីបុគ្គលិកយោធា និងស៊ីវិល ពាក់ព័ន្ធនឹងវិស័យសន្តិសុខ។

ច្បាប់

- ពិចារណា និងរាយការណ៍អំពីសេចក្តីព្រាង ច្បាប់ដោយ រដ្ឋាភិបាល និងបញ្ជូនសេចក្តីព្រាងច្បាប់ទៅសភា។
- ពិចារណាលើសន្ធិសញ្ញាអន្តរជាតិ ឬតំបន់ និងកិច្ចព្រមព្រៀង ដែលពាក់ព័ន្ធជាមួយការទទួលខុសត្រូវ របស់ក្រសួង

ការពារជាតិ។

- ប្រសិនបើចាំបាច់ ផ្តួចផ្តើមបង្កើតច្បាប់ថ្មីដោយស្នើសុំឲ្យរដ្ឋមន្ត្រីធ្វើការស្នើសុំច្បាប់ថ្មី ឬរៀបចំសេចក្តីព្រាងច្បាប់ថ្មីដោយខ្លួនឯង។

ការចំណាយ

- ពិនិត្យ និងរាយការណ៍អំពីការប៉ាន់ប្រមាណធំៗ និងការចំណាយប្រចាំឆ្នាំរបស់ក្រសួងការពារជាតិ។
- ពិចារណា សំណើសុំបន្ថែមការចំណាយរបស់ក្រសួងការពារជាតិ និងរាយការណ៍ជូនសភា នៅពេលសភាត្រូវការធ្វើការពិចារណាបន្ថែមទៀត។
- ប្រសិនបើចាំបាច់ បង្គាប់ឲ្យអាជ្ញាធរមានសមត្ថកិច្ចធ្វើសវនកម្ម។

ការគ្រប់គ្រង និងរដ្ឋបាល

- ធ្វើការពិចារណា ហើយប្រសិនបើចាំបាច់ ប្រមូលភស្តុតាង និងរៀបចំរបាយការណ៍អំពីការតែងតាំងសំខាន់ៗ ដោយអាជ្ញាធរនីតិប្រតិបត្តិដែលពាក់ព័ន្ធ (មេបញ្ជាការយោធាដែលដឹកនាំប្រតិបត្តិការ មន្ត្រីរាជការស៊ីវិលជាន់ខ្ពស់)។
- ធ្វើការពិភាក្សា ជាមួយអង្គការផ្នែកក្នុងទទួលបន្ទុកវិស័យសន្តិសុខតាមរយៈស្ថាប័នខាងក្រៅ ដែលមានទំនាក់ទំនងជាមួយសភា (ឧ. ការិយាល័យទទួលពាក្យបណ្តឹង) និងទាញការយកចិត្តទុកដាក់របស់សភាចំពោះការប្រព្រឹត្តខុសឆ្គងទាំងឡាយ។

ប្រភព៖ របាយការណ៍របស់ Hansard Society Commission
ស្តីពីការត្រួតពិនិត្យដោយសភា ចក្រភពអង់គ្លេស ឆ្នាំ ២០០១

ប្រអប់ទី ៣៥ គឺជាឧទាហរណ៍ស្តីពីវិធីសាស្ត្រដ៏ល្អមួយដែលអនុវត្ត ដោយសភានៃប្រទេសន័រវ៉ែ។

ប្រអប់ទី ៣៥

សម័យប្រជុំរួមរបស់គណៈកម្មការកិច្ចការបរទេស និងគណៈកម្មការការពារជាតិនៃសភាន័រវ៉ែ

"ភារកិច្ចរបស់គណៈកម្មការចម្រុះកិច្ចការបរទេស គឺត្រូវធ្វើការពិភាក្សាលើបញ្ហាគោលនយោបាយការបរទេស ដ៏សំខាន់របស់រដ្ឋាភិបាល គោលនយោបាយពាណិជ្ជកម្ម និងបញ្ហាគោលនយោបាយសន្តិសុខជាតិ។ ក្នុងករណីពិសេស គណៈកម្មការចម្រុះនេះអាចលើកជាអនុសាសន៍ជូនសភាន័រវ៉ែទៀតផង។

គណៈកម្មការចម្រុះនេះ មានសមាជិកធម្មតាមកពីគណៈកម្មការអចិន្ត្រៃយ៍កិច្ចការបរទេស ប្រធាន និងអនុប្រធានសភា (ប្រសិនបើមិនទាន់ក្លាយជាសមាជិក) រួមទាំងប្រធានគណៈកម្មការអចិន្ត្រៃយ៍ការពារជាតិ ដែលសមាជិកនេះ អាចមានរហូតដល់ ១១រូបដែលត្រូវបានតែងតាំងដោយគណៈកម្មការបោះឆ្នោត។ នៅពេលធ្វើការតែងតាំង គេក៏បានគិតគូរ អំពីសមាមាត្រតំណាងគណបក្សនយោបាយ នៅក្នុងគណៈកម្មការចម្រុះនេះផងដែរ។

យោងតាមគោលការណ៍ដូចគ្នា គណៈកម្មការបោះឆ្នោតតែងតាំងសមាជិកសភា ដែលនឹងត្រូវកោះហៅក្នុងករណីដែលអវត្តមានរួមទាំង

ក្នុងករណីឈប់សម្រាកផង។

គណៈកម្មការចម្រុះនេះ នឹងកោះប្រជុំ នៅពេលដែលប្រធានយល់ថាជាការចាំបាច់ ឬតាមសំណើរបស់នាយករដ្ឋមន្ត្រី រដ្ឋមន្ត្រីការបរទេស ឬមានសំណើពីសមាជិកគណៈកម្មការចំនួន ១/៣។

កិច្ចការរបស់គណៈកម្មការចម្រុះ ត្រូវទុកជារឿងសម្ងាត់ លើកលែងតែមានការបង្គាប់ផ្សេងពីនេះ។ ដូចគ្នាផងដែរ ចំពោះកិច្ចប្រជុំចម្រុះរបស់គណៈកម្មការនេះ ជាមួយគណៈកម្មការដទៃទៀតខ្លឹមសារនៃកិច្ចប្រជុំត្រូវរក្សាទុកជារឿងសម្ងាត់។ ប្រធានអាចសម្រេចថា សូម្បីតែដីកាកោះហៅសមាជិកឲ្យចូលប្រជុំនៅក្នុងគណៈកម្មការចម្រុះនេះ ក៏ត្រូវរក្សាជាការសម្ងាត់ដែរ។

របៀបវារៈនៃកិច្ចប្រជុំរបស់គណៈកម្មការចម្រុះ ត្រូវដាក់ជូនមុនកិច្ចប្រជុំរបស់សភានីមួយៗ នៅពេលដែលយ៉ាងហោចណាស់មានសមាជិកចំនួន ៦រូបរបស់គណៈកម្មការបានស្នើសុំឲ្យធ្វើដូច្នេះ នៅក្នុងកិច្ចប្រជុំអំពីការរៀបចំរបៀបវារៈប្រជុំ។ គណៈកម្មការត្រូវធ្វើការពិចារណាថាតើវាមានលក្ខខណ្ឌអ្វីខ្លះសម្រាប់ឲ្យសភា យកមកធ្វើការពិចារណា ប្រសិនបើមានគេត្រូវជូនដំណឹងដល់ប្រធានសភាអំពីបញ្ហានេះ។ សភានឹងសម្រេចជាអសាធារណៈ ថាតើកិច្ចប្រជុំមួយត្រូវធ្វើជាសាធារណៈ ឬជាអសាធារណៈ។ សមាជិករបស់រដ្ឋាភិបាលម្នាក់អាចស្នើសុំឲ្យសភាធ្វើការពិចារណាលើបញ្ហាសំខាន់ៗ តាមរយៈសំណើរមួយ។ ការពិភាក្សាដេញដោលពាក់ព័ន្ធនឹងបញ្ហាសំខាន់ៗ ត្រូវរៀបចំធ្វើជាបន្ទាន់ក្រោយពីមានសំណើ ឬក្នុងអំឡុងពេលនៃកិច្ចប្រជុំ ស្របតាមសំណើរបស់សភា។ សំណើទាំងឡាយអាចមិនបានដាក់ជូនសម្រាប់

ការពិចារណាដោយគណៈកម្មការ"។

ប្រភព៖ ផ្នែកទី ១៣នៃវិធាននីតិវិធីរបស់សភានរវ៉ែ (Storting: http://www.stortinget.no/g)

ក្នុងនាមជាតំណាងរាស្ត្រអ្នកអាចធ្វើអ្វីបានខ្លះ

ចំណុចសំខាន់ៗដែលគណៈកម្មការ នៅក្នុងសភាត្រូវធ្វើទាក់ទងនឹងបញ្ហាការពារជាតិ

- ពិនិត្យឡើងវិញនូវអាណត្តិរបស់គណៈកម្មការ និងអនុគណៈកម្មការ ដើម្បីធានាថា៖
  - អាណត្តិនេះត្រូវបានកំណត់ច្បាស់លាស់ត្រឹមត្រូវ។
  - អាណត្តិនេះ អនុញ្ញាតឲ្យគណៈកម្មការអនុវត្តការងារគ្រប់បែបយ៉ាងឲ្យបានគ្រប់ជ្រុងជ្រោយ។
  - អាណត្តិនេះ វាស្របជាមួយគោលនយោបាយសន្តិសុខ និងគោលនយោបាយរបស់ក្រសួងដទៃ ដែលអាចមានផលប៉ះពាល់មកលើសន្តិសុខ ដូចជា គោលនយោបាយកិច្ចការបរទេស គោលនយោបាយស្តីពីអាកាសចរណ៍/សមុទ្រ គោលនយោបាយឧស្សាហកម្ម គោលនយោបាយស្តីពីការផ្គត់ផ្គង់អគ្គិសនីជាដើម។

គណៈកម្មការសភាដែលមានប្រសិទ្ធភាព

- ត្រូវធានាថា តាមច្បាប់ និងតាមការអនុវត្តជាក់ស្តែង គណៈកម្មការ និងអនុគណៈកម្មការដែលមានសមត្ថកិច្ចនៅក្នុង

សភា ត្រូវមានយន្តការដូចដែលបានរៀបរាប់នៅក្នុងប្រអប់ទី ៣៤។

- ត្រូវគិតគូរបង្កើតអនុគណៈកម្មការ សម្រាប់វិស័យជាក់លាក់នៃការពារជាតិ ដូចជា អនុគណៈកម្មការថវិកា លទ្ធកម្ម បុគ្គលិក និងបេសកកម្មរក្សាសន្តិភាពជាដើម។
- ផ្តួចផ្តើមធ្វើច្បាប់ សម្រាប់គោលនយោបាយព័ត៌មានវិស័យសន្តិសុខ និងផ្តួចផ្តើមឲ្យមានដំណើរការពិនិត្យឡើងវិញនូវការចំណាយលើការពារជាតិ
- ធានាថា គណៈកម្មការមានធនធានគ្រប់គ្រាន់ រួមទាំងអាចទទួលមតិយោបល់ពីអ្នកជំនាញផងដែរ។
- ត្រួតពិនិត្យ
  និងពិនិត្យឡើងវិញនូវគំរូការអនុវត្តល្អជាអន្តរជាតិដែលបានចងក្រង សម្រាប់ការត្រួតពិនិត្យតាមដានដោយសភាលើវិស័យសន្តិសុខ។

ជំពូកទី ១៦

ការិយាល័យទទួល ដោះស្រាយពាក្យបណ្តឹង

ក្នុងចំណោមតួអង្គជាស្ថាប័នឯករាជ្យ ដែលពិនិត្យតាមដានវិស័យសន្តិសុខ ការិយាល័យទទួលដោះស្រាយពាក្យបណ្តឹងជាអ្នកបំពេញភារកិច្ចពិសេសជាងគេ។ មានប្រទេសខ្លះ ការិយាល័យទទួលដោះស្រាយពាក្យបណ្តឹងនេះ មានសមត្ថកិច្ចទូទៅ និងធ្វើការដោះស្រាយបញ្ហាទាំងអស់។ ប្រទេសខ្លះទៀតមានស្ថាប័នមួយទៀតដែលមានតួនាទីស្រដៀងនេះដែរ ដូចជា ស្នងការ ឬគណៈកម្មការទទួលពាក្យបណ្តឹងសាធារណៈ (នៅក្នុងប្រទេសនីហ្សេរីយ៉ា)។ ទោះដូច្នេះក្តី នៅក្នុងប្រទេសដទៃទៀត ការិយាល័យទទួល

ដោះស្រាយពាក្យបណ្តឹងដែលមានជំនាញពិសេស ត្រូវបានបង្កើត
ឡើងដើម្បីធ្វើការដោះស្រាយ បញ្ហាទាក់ទងនឹងកងកម្លាំង
ប្រដាប់អាវុធ។

ប្រអប់ទី ៣៦

ការិយាល័យទទួលដោះស្រាយពាក្យបណ្តឹង

"(...) ការិយាល័យទទួលដោះស្រាយពាក្យបណ្តឹង ធ្វើការទាក់ទងនឹង
ពាក្យបណ្តឹងពីសាធារណជន ពាក់ព័ន្ធនឹងសេចក្តីសម្រេច សកម្មភាព ឬ
ការមិនអើពើពីរដ្ឋបាលសាធារណៈ។ ប្រធាននៃការិយាល័យនេះត្រូវ
បានបោះឆ្នោតជ្រើសរើសដោយសភា ឬត្រូវបានតែងតាំងដោយប្រធាន
រដ្ឋ ឬរដ្ឋាភិបាល តាមរយៈ
ការពិគ្រោះយោបល់ឬក្រោយពីមានការពិគ្រោះយោបល់ជាមួយ សភា។
តួនាទីរបស់ការិយាល័យទទួលដោះស្រាយពាក្យបណ្តឹងគឺត្រូវ
ការពារប្រជាពលរដ្ឋប្រឆាំងនឹងការរំលោភសិទ្ធិ ការរំលោភបំពាន
អំណាច កំហុស ការធ្វេសប្រហែស សេចក្តីសម្រេចមិនយុត្តិធម៌ និង
ការគ្រប់គ្រងមិនត្រឹមត្រូវ ដើម្បីធ្វើការកែលំអរដ្ឋបាលសាធារណៈ និង
ដើម្បីធ្វើឲ្យសកម្មភាពរបស់រដ្ឋាភិបាល កាន់តែមានលក្ខណៈបើកចំហ
និងធ្វើឲ្យទាំងរដ្ឋាភិបាល និងមន្ត្រីរដ្ឋាភិបាលកាន់តែមាន
គណនេយ្យភាពចំពោះប្រជាពលរដ្ឋ។ ការិយាល័យទទួលដោះស្រាយ
ពាក្យបណ្តឹង អាចត្រូវបានគេចែងនៅក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញរបស់ប្រទេស និង
គាំទ្រដោយច្បាប់ ឬត្រូវបានបង្កើតដោយច្បាប់ (...)។

ដើម្បីការពារសិទ្ធិរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ ការិយាល័យទទួលដោះស្រាយ

ពាក្យបណ្តឹងមានអំណាចមួយចំនួន៖

១. ធ្វើការស៊ើបអង្កេតថាតើ រដ្ឋាភិបាលបានអនុវត្តការងារ
របស់ខ្លួនផ្ទុយពីច្បាប់កំណត់ ឬដោយអយុត្តិធម៌ដែរឬទេ។
២. ប្រសិនបើការស៊ើបអង្កេតឃើញនូវភាពមិនសមស្រប ត្រូវ
ផ្តល់យោបល់ ឲ្យធ្វើការលុបបំបាត់នូវទង្វើមិនសមស្របនោះ
៣. ធ្វើរបាយការណ៍អំពីសកម្មភាពរបស់ខ្លួនលើករណីជាក់
លាក់ណាមួយ និងដាក់ជូនរដ្ឋាភិបាល និងសាមីបណ្តឹង ហើយ
ប្រសិនបើយោបល់ទាំងនោះ មិនត្រូវបានទទួលយកដោយ
រដ្ឋាភិបាល ត្រូវដាក់របាយការណ៍នោះជូនសភា។ ការិយាល័យ
ទទួលដោះស្រាយពាក្យបណ្តឹងភាគច្រើន រៀបចំរបាយការណ៍
ប្រចាំឆ្នាំអំពីសមិទ្ធិផលរបស់ពួកគេ និងដាក់ជូនសភា និង
សាធារណជនទូទៅ។

ជាធម្មតា ការិយាល័យទទួលដោះស្រាយពាក្យបណ្តឹងមិនមានអំណាច
ក្នុងការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្ត ដែលចងកាតព្វកិច្ចលើរដ្ឋាភិបាល
នោះឡើយ។ ផ្ទុយទៅវិញ នៅក្នុងប្រទេសខ្លះការិយាល័យវិស័យ
សាធារណៈមួយនេះ មានយុត្តាធិការទូទៅលើស្ថាប័នរបស់រដ្ឋាភិបាល
ជាច្រើន ឧទាហរណ៍ ដូចជា តុលាការ នគរបាល និងយោធា ហើយ
ប្រទេសខ្លះទៀត ស្ថាប័នមួយ ឬច្រើនក្នុងចំណោមស្ថាប័នខាងលើនេះ
មិនស្ថិតនៅក្រោមយុត្តាធិការរបស់ការិយាល័យនេះឡើយ"។

ប្រភព៖ ប័ណ្ណព័ត៌មាន The International OmbudsmanInstitute

សូមអាន៖ ការិយាល័យឧត្តមស្នងការជាន់ខ្ពស់សិទ្ធិមនុស្សសហប្រជាជាតិ ឯកសារលេខ ១៩ វិទ្យាស្ថានជាតិសម្រាប់ការលើកកម្ពស់ និង ការពារសិទ្ធិមនុស្ស

ការិយាល័យទទួលដោះស្រាយពាក្យបណ្តឹងសម្រាប់ការពារជាតិ

ក្នុងនាមជាស្តាប័នដាច់ដោយឡែកមួយ ការិយាល័យទទួលដោះស្រាយពាក្យបណ្តឹងទាក់ទងនឹងការពារជាតិ មានចែងនៅក្នុងច្បាប់ និងមានឈ្មោះខុសៗគ្នា ដូចជា ការិយាល័យទទួលដោះស្រាយពាក្យបណ្តឹងទាក់ទងនឹងការពារជាតិ (ប្រទេសហ្វាំងឡង់ ន័រវ៉ែ ព័រទុយហ្គាល់ និងអាល្លឺម៉ង់)
ស្នងការទទួលពាក្យបណ្តឹងទាហាននិងយោធា (អ៊ីស្រាអែល)
ចំណែក ការិយាល័យទទួលពាក្យបណ្តឹងនៃក្រសួងការពារជាតិ និងកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ កាណាដា (ប្រទេសកាណាដា) ហើយ ការិយាល័យ ទទួលពាក្យបណ្តឹងកងកម្លាំងការពារជាតិអូស្ត្រាលី (ប្រទេសអូស្ត្រាលី)។

ប្រអប់ទី ៣៧

ទិដ្ឋភាពទូទៅនៃការិយាល័យទទួលដោះស្រាយពាក្យបណ្តឹងទាក់ទងនឹងបញ្ហាការពារជាតិនៅក្នុង ប្រទេសមួយចំនួន

ប្រទេស	*សមត្ថភាព*	*មុខងារ*	*រាយការណ៍ទៅអាជ្ញាធរ*

			នយោបាយ
អូស្ត្រាលី	- **ការិយាល័យទទួលពាក្យបណ្តឹងកងកម្លាំងការពារជាតិ** - ចាត់តាំងដោយសេចក្តីសម្រេចរបស់រដ្ឋមន្ត្រី	រាល់ការប្រព្រឹត្តខុសឆ្គងរបស់សមាជិកនៃ កងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធអូស្ត្រាលី	- របាយការណ៍ប្រចាំឆ្នាំដាក់ជូនទៅរដ្ឋមន្ត្រីសម្រាប់ជម្រាបជូនសភា។
កាណាដា	- **ការិយាល័យទទួលពាក្យបណ្តឹងការពារជាតិ** - ចាត់តាំងដោយសេចក្តីសម្រេចរបស់រដ្ឋមន្ត្រី	ដើម្បីការពារសិទ្ធិមនុស្សរបស់បុគ្គលិកនៃក្រសួងការពារជាតិ(DND) និងសមាជិកនៃកងកម្លាំងកាណាដា (CF)។	- រាយការណ៍ទៅ DND ឬ CF អំពីករណីជាក់លាក់។ របាយការណ៍ប្រចាំឆ្នាំអំពីសកម្មភាពរបស់ខ្លួនដាក់ជូនរដ្ឋមន្ត្រី។ - ក្រុមប្រឹក្សាភិបាលអព្យាក្រឹត្យ ឯករាជ្យពីការគ្រប់គ្រង

			របស់រដ្ឋមន្ត្រីការពារជាតិ។
នរវៅ	- **ការិយាល័យទទួលពាក្យបណ្តឹងការពារជាតិ** - នៅក្រោមក្របខណ្ឌនៃសភានរវៅ	ថែរក្សាសុខុមាលភាពរបស់ទាហានម្នាក់ៗ។ តួនាទីស្នូលធ្វើការដោះស្រាយជម្លោះ និងរក្សាបរិយាកាសនៃការជឿទុកចិត្តគ្នា និងបើកចំហនៅក្នុងផ្នែកផ្សេងៗនៃក្រសួងការពារជាតិ។	លើកជាអនុសាសន៍ ធ្វើការវាយតម្លៃ និងធ្វើការទិះតៀនដើម្បីឲ្យស្តាប់ន សាធារណៈពាក់ព័ន្ធអនុវត្តតាម។

ការិយាល័យទទួលពាក្យបណ្តឹង គឺជាយន្តការបំពេញបន្ថែមមួយសម្រាប់ត្រួតពិនិត្យលើយោធា ជំនួសឲ្យប្រជាពលរដ្ឋ និង/ឬ សភា។ ភារកិច្ចដ៏សំខាន់នៃការិយាល័យទទួលពាក្យបណ្តឹង ទាក់ទងនឹងកិច្ចការយោធានេះ គឺត្រូវធ្វើការស៊ើបអង្កេតលើការចោទប្រកាន់នានាទាក់ទងនឹង ការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្តតាមទំនើងចិត្ត ឬបទល្មើសមជ្ឈិមដែលប្រព្រឹត្ត ក្នុងនាមរដ្ឋមន្ត្រីទទួលបន្ទុកសេវាយោធា និងបទល្មើសមជ្ឈិមដែលប្រព្រឹត្តដោយយោធា។

ការិយាល័យទទួលពាក្យបណ្តឹង ទាក់ទងនឹងកិច្ចការយោធានៅក្នុងប្រព័ន្ធនយោបាយ មានលក្ខណៈមិនដូចគ្នានោះទេពីប្រទេសមួយទៅប្រទេសមួយទៀត។ នៅក្នុងប្រទេសខ្លះ (ប្រទេសអាល្លឺម៉ង់

និងស៊ុយអែត) សភាជាអ្នកចាត់តាំងការិយាល័យទទួលពាក្យបណ្តឹង
ការពារជាតិ ហើយការិយាល័យនេះត្រូវរាយការណ៍ជូនសភា។
ចំណែកប្រទេសខ្លះទៀត (ប្រទេសអ៊ីស្រាអែល និងកាណាដា)
រដ្ឋមន្ត្រីការពារជាតិ ជាអ្នកចាត់តាំងការិយាល័យនេះ។ ការិយាល័យ
ទទួលពាក្យបណ្តឹងខ្លះ មានការិយាល័យរបស់ខ្លួននៅក្នុងបរិវេណ
សភា (ដូចជា ស្នងការសភាអាល្លឺម៉ង់សម្រាប់កងប្រដាប់អាវុធ
សូមអានប្រអប់ទី ៣៨) ឬការិយាល័យនេះអាចស្ថិតនៅក្រៅសភា
(ប្រទេសស៊ុយអែត)។

ប្រជាពលរដ្ឋ ឬអ្នកបម្រើការងារតូចធំទាំងឡាយណាទទួលរង
នូវការធ្វើបាបពីយោធាអាច ស្នើសុំឲ្យការិយាល័យនេះធ្វើការ
ស៊ើបអង្កេត។ ក្រៅពីនោះ តំណាងរាស្ត្រអាចស្នើសុំការិយាល័យនេះ
ឲ្យធ្វើការស៊ើបអង្កេតលើការរំលោភបំពាន និងពាក្យបណ្តឹងដែលត្រូវ
បានចោទប្រកាន់ថែមទៀតផង។ ជាញឹកញាប់ រឿងក្តីដែលត្រូវបាន
ស៊ើបអង្កេតដោយការិយាល័យទទួលពាក្យបណ្តឹង មានដូចជាករណី
ទាក់ទងនឹងការរួចខ្លួនពីករណីកិច្ចយោធា និងការពន្យាករណី
កិច្ចយោធា ការផ្ទេរ និងការចូលបម្រើកិច្ចការយោធាឡើងវិញ
របបអាហារ ការរំសាយទ័ព ការឈប់សម្រាកដោយគ្មានច្បាប់ វិន័យ
និងបទល្មើសដែលអាចដាក់ទោសបាន។ ប្រសិនបើការិយាល័យនេះ
រកឃើញដូចដែលពាក្យបណ្តឹងបានប្តឹង ការិយាល័យនេះអាចលើក
ជាអនុសាសន៍នានា រួមទាំងតម្រូវឲ្យស្តាប័នពាក់ព័ន្ធធ្វើការផ្លាស់ប្តូរ
ឬធ្វើ ការពិចារណាឡើងវិញនូវសេចក្តីសម្រេចរបស់ពួកគេ។

ការិយាល័យទទួលពាក្យបណ្តឹង និងការសម្ងាត់

លក្ខណៈពិសេសនៃវិស័យសន្តិសុខគឺថា ព័ត៌មានខ្លះមិនអាចផ្សព្វ
ផ្សាយដល់សាធារណជន ដោយហេតុផលថាវាអាចប៉ះពាល់ដល់
សន្តិសុខជាតិ។ នៅក្នុងប្រទេសជាច្រើន គេបានបង្កើតនូវប្បញ្ញត្តិ
ជាក់លាក់នៅក្នុងច្បាប់ ទាក់ទងនឹងរបៀបដែលការិយាល័យនេះគួរ
ប្រតិបត្តិនៅក្នុងបញ្ហាទាក់ទងនឹងសន្តិសុខជាតិ។ ជាទូទៅ ទោះបីជា
វិធាននៃការរក្សាការសម្ងាត់ត្រូវបានអនុវត្តក៏ដោយ ក៏ការិយាល័យ
ទទួលពាក្យបណ្តឹង ត្រូវបានអនុញ្ញាតឲ្យធ្វើការស៊ើបអង្កេតរាល់បញ្ហា
ដែលខ្លួនយល់ថាជាការចាំបាច់ និងអាចចេញចូលមូលដ្ឋាន យោធា
និងអាចពិនិត្យរាល់ឯកសារដែលពាក់ព័ន្ធទាំងអស់។ ទោះដូច្នេះក្តី
ការិយាល័យនេះមិនអាចទម្លាយលទ្ធផលនៃការស៊ើប
អង្កេតជូនដល់សាធារណជនទូទៅបាននោះទេ។

ប្រអប់ទី ៣៨

ស្នងការសភាអាល្លឺម៉ង់សម្រាប់កងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ

ដោយបង្កើតឡើងវិញនូវកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ នៅក្នុងទសវត្សរ៍ឆ្នាំ
១៩៥០ ប្រទេសអាល្លឺម៉ង់ បានផ្តល់សារៈសំខាន់ដល់ការត្រួតពិនិត្យ
របស់សភា។ ដើម្បីធានាឲ្យមានការអនុវត្តនូវខ្លឹមសារដែលមាន
ចែងនៅក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ដែលទាក់ទងនឹងបុគ្គលនៅក្នុងកងកម្លាំង
ប្រដាប់អាវុធ មាត្រា ៤៥ខ ត្រូវបានបន្ថែមទៅក្នុងច្បាប់គោលរបស់
ប្រទេស។ មាត្រានេះសរសេរថា៖ "ត្រូវបង្កើតស្នងការសភាដើម្បីការពារ
សិទ្ធិជាមូលដ្ឋានរបស់សមាជិកនៃកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ និងដើម្បីជួយ
Bundestag ក្នុងការអនុវត្តនូវការត្រួតពិនិត្យរបស់សភា"។ សេចក្តីលំអិតពាក់
ព័ន្ធជាមួយការអនុវត្តនូវមាត្រានេះ មានចែងនៅក្នុង "ច្បាប់ស្តីពី ស្នងការ

សភាសម្រាប់កងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ"។

ស្នងការសភា គឺជាអង្គការបំពេញបន្ថែមមួយនៅក្នុងសភា (Bundestag) ដូច្នេះស្នងការនេះគឺជាសមាជិកមួយនៃសភា។ ស្នងការនេះអាចធ្វើការស៊ើបអង្កេត បញ្ជាជាក់លាក់តាមការបញ្ជារបស់ Bundestag ឬគណៈកម្មការការពារជាតិរបស់សភា ឬអាចចាត់វិធានការតាមការសម្រេចរបស់ខ្លួនផ្ទាល់ នៅពេលដែលខ្លួនបានទទួលនូវពាក្យចោទប្រកាន់ផ្សេងៗ។

ស្រដៀងគ្នា ជាមួយគោលការណ៍នៃការបែងចែងអំណាចដាច់ពីគ្នាដែរ ស្នងការធ្វើការត្រួតពិនិត្យលើរដ្ឋមន្ត្រីការពារជាតិ។ ស្នងការនេះអាចទាមទារព័ត៌មាន និងអាចឆែកកំណត់ហេតុរបស់រដ្ឋមន្ត្រីការពារជាតិ និងភ្នាក់ងារនិងបុគ្គលិកក្រោមឱវាទរបស់រដ្ឋមន្ត្រី។ គាត់អាចចុះត្រួតពិនិត្យទីបញ្ជាការភ្នាក់ងារ និងអាជ្ញាធរនៃកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ និងស្ថាប័នរបស់ពួកគេនៅពេលណាក៏បានដោយមិនចាំបាច់ព្រមានជាមុន។ គាត់អាចចាប់ផ្តើមធ្វើការស៊ើបអង្កេត នៅពេលបានទទួលពាក្យបណ្តឹងពីបុគ្គលិកយោធាទោះមានហានន្តរសក្តិប៉ុណ្ណាក្តី។ អ្នកណាក៏ដោយនៅក្នុងកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធមានសិទ្ធិដាក់ជូនរឿងក្តីទៅស្នងការ ដោយមិនបាច់បញ្ជូនតាមច្រកផ្លូវការ និងមិនបាច់ភ័យខ្លាចថាគេដាក់វិន័យ ឬឥសអើងពីព្រោះតែញត្តិតវ៉ារបស់ខ្លួន។

ប្រភពhttp://www.bundestag.de/

ការិយាល័យទទួលពាក្យបណ្តឹង៖ យន្តការសម្រាប់ពង្រឹងការជឿទុកចិត្តចំពោះយោធា

កំណត់ហេតុរបស់ការិយាល័យទទួលពាក្យបណ្តឹងយោធា ឧ. ដូចករណីនៃការិយាល័យទទួលពាក្យបណ្តឹង យោធានៃប្រទេសស៊ុយអែត (ដែលបានបង្កើតឡើងក្នុងឆ្នាំ ១៩១៥) បង្ហាញថាស្ថាប័ននេះ បានក្លាយជាយន្តការដ៏មានឥទ្ធិពលមួយ នៅក្នុងការពង្រឹងជំនឿទុកចិត្តរបស់សាធារណជននៅក្នុងវិស័យការពារជាតិ។ ក្រៅពីនេះ ការិយាល័យនេះ បានផ្តល់នូវការការពារពិសេសចំពោះយោធាស្រីប្រុសប្រឆាំងនឹងការរំលោភបំពាននៅក្នុងយោធា។ ជាទូទៅ សមិទ្ធិផលធំៗរបស់ការិយាល័យទទួលពាក្យបណ្តឹងនេះ គឺជាការរួមចំណែកដល់ការបង្កើនការជឿទុកចិត្ត នៅក្នុងវិស័យយោធាដោយបង្កើតនូវតម្លាភាពកាន់តែច្រើន នៅក្នុងដំណើរការរដ្ឋបាលទាំងមូលដោយមិនធ្វើឲ្យប៉ះពាល់ដល់ឋានានុក្រមយោធា។

ក្នុងនាមជាតំណាងរាស្ត្រអ្នកអាចធ្វើអ្វីបានខ្លះ

ស្ថាប័នទទួលពាក្យបណ្តឹង

- ប្រសិនបើស្ថាប័នបែបនេះ មិនទាន់មាននៅក្នុងប្រទេសរបស់អ្នក សូមអ្នកគិតគូរ និងចាត់វិធានការជម្រុញឲ្យមានការបង្កើតនូវស្ថាប័នមួយនេះ។
- ក្នុងន័យនេះ សូមចងចាំនូវគោលការណ៍ណែនាំ និងឯកសារយោង រួមទាំងមេរៀនដែលបានរៀនជាច្រើន ដែលអ្នកអាចរកបានទាក់ ទងនឹងស្ថាប័នទទួលពាក្យបណ្តឹងអន្តរជាតិតាមអាស័យដ្ឋាន៖ http://www.ombudsmaninternational.com

ស្ថាប័នទទួលពាក្យបណ្តឹងការពារជាតិ ឬវិស័យសន្តិសុខ

- ប្រសិនបើស្ថាប័នបែបនេះ មិនទាន់មាននៅក្នុងប្រទេសរបស់អ្នក សូមអ្នកគិតគូរ និងចាត់វិធានការជម្រុញឲ្យមានការបង្កើតនូវស្ថាប័នមួយនេះ។
- ស្វែងរកព័ត៌មាន ឬមេរៀនដែលបានរៀនសូត្រជាច្រើនពីបទពិសោធន៍នៃប្រទេសមួយចំនួន ដែលមានស្ថាប័នទទួលពាក្យបណ្តឹងការពារជាតិ។
- ប្រសិនបើប្រទេសរបស់អ្នក មានស្ថាប័នទទួលពាក្យបណ្តឹងការពារជាតិមួយរួចមកហើយ សូមអ្នកស្នើសុំធ្វើការពិនិត្យឡើងវិញនូវលក្ខខណ្ឌការងារ (ToR) តួនាទី នីតិវិធីទូទៅរបស់ស្ថាប័ននេះ ក្នុងនោះមាន នីតិវិធីស្តីពីការធ្វើរបាយការណ៍ដាក់ជូនសភា ផលប៉ះពាល់ ធនធាន និងថវិកា ដោយប្រៀបធៀបជាមួយស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធ នៅក្នុងប្រទេសដទៃដែលមានស្ថានភាពសន្តិសុខស្រដៀងគ្នា។

ជំពូកទី ១៧

ការចុះត្រួតពិនិត្យទីតាំងសេវាសន្តិសុខ

សារៈសំខាន់

ការយល់ដឹងយ៉ាងល្អិតល្អន់អំពីវិស័យសន្តិសុខ មានសារៈសំខាន់ខ្លាំងណាស់សម្រាប់តំណាងរាស្ត្រទាំងអស់។ តំណាងរាស្ត្រត្រូវមានចំណេះដឹងបែបទ្រឹស្តី តាមរយៈការចុះត្រួតពិនិត្យផ្ទាល់ដល់ទីកន្លែងសន្តិសុខ ដើម្បីស្វែងយល់ឲ្យកាន់តែច្បាស់នូវតម្រូវការរបស់សេវាសន្តិសុខ។ ក្នុងទស្សនៈនេះ ការចុះទៅដល់ទីកន្លែងរបស់សេវាសន្តិសុខ អាចចាត់ទុកថាជាវិធីមួយនៃការរៀបចំឲ្យមានកិច្ចសន្ទនា និងកសាងនូវជំនឿទុកចិត្ត និងការយោគយល់គ្នារវាងមេដឹកនាំនយោបាយ និងមេដឹកនាំយោធា។ ការចុះទៅត្រួតពិនិត្យរបស់តំណាងរាស្ត្រ លើកកម្ពស់ការយល់ដឹងអំពីបញ្ហាប្រចាំថ្ងៃរបស់ទាហាន និងបង្ហាញដល់ពួកគេថា ថ្នាក់ដឹកនាំនយោបាយមានការ

ចាប់អារម្មណ៍យ៉ាងខ្លាំង និងមានការប្តេជ្ញាចិត្តខ្ពស់ចំពោះ
សុខុមាលភាព និងបេសកកម្មរបស់ពួកគេ។

ប្រអប់ទី ៣៩

ករណីនៃប្រទេសអាហ្សង់ទីន

អ្នកនយោបាយ ចុះត្រួតពិនិត្យមូលដ្ឋានយោធា និងអង្គភាពយោធា ដោយមានគោលបំណង ធ្វើការផ្លាស់ប្តូរយោបល់ជាមួយបុគ្គលិក យោធា។ ការចុះត្រួតពិនិត្យនេះ មានការជូនដំណឹងដល់អាជ្ញាធរកង កម្លាំងប្រដាប់អាវុធ និងជួយកាត់បន្ថយនូវការមិនទុកចិត្តគ្នា និងភាពមិន ចូលចិត្តគ្នារវាងស្ថាប័នទាំង ២នេះ។ កាលណាមានការយល់ដឹងអំពី បញ្ហាយោធាកាន់តែច្បាស់ ការធ្វើទំនាក់ទំនងរវាងតំណាងរាស្ត្រ និង សមាជិកនៃកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ កាន់តែមានលក្ខណៈល្អ ប្រសើរឡើង។ ចំពោះបញ្ហាទាក់ទងនឹងវិស័យសន្តិសុខ វិធាន និងពេលវេលាមានលក្ខណៈខុសគ្នា ហើយការចុះត្រួតពិនិត្យវាជួយឲ្យ អ្នកនយោបាយមានការយល់ដឹងអំពីបញ្ហានេះ។

ប្រភព៖ Pablo Carlos Martinez, " ការរៀបចំរចនាសម្ព័ន្ធឡើងវិញនៃកង កម្លាំងប្រដាប់អាវុធ និងតួនាទីរបស់សភា៖ បទពិសោធន៍ពីប្រទេស អាហ្សង់ទីន", http://www.pdgs.org

នៅក្នុងមណ្ឌលឃុំខ្លួន និងពន្ធនាគារ អ្នកជាប់ពន្ធនាគារគឺស្ថិតនៅ ក្នុងកណ្តាប់ដៃ និងស្ថិតនៅក្រោមការត្រួតត្រារបស់បុគ្គលិកសន្តិសុខ

ទាំងស្រុង។ ស្ថានភាពពិសេសនេះ ធ្វើឲ្យអ្នកទោសទាំងនោះកាន់តែងាយរងគ្រោះ ពីការរំលោភបំពានសិទ្ធិមនុស្សគ្រប់ប្រភេទទាំងអស់។ ជាអកុសល ករណីនៃការធ្វើទារុណកម្ម និងការប្រព្រឹត្តមិនគប្បីនៅក្នុងពន្ធនាគារ និងមណ្ឌលឃុំឃាំងកើតមានគ្រប់ទីកន្លែង។ ដូច្នេះ ស្ថាប័នទាំងនោះ គួរតែជាកម្មវត្ថុនៃការត្រួតពិនិត្យតាមដានជាពិសេស។ ឧបករណ៍ដ៏មានប្រយោជន៍នៅក្នុងករណីនេះ គឺការចុះត្រួតពិនិត្យដល់ទីតាំងទាំងនេះដោយតំណាងរាស្ត្រ និងអ្នកជំនាញក្នុងគោលបំណង ស្វែងរកឲ្យឃើញនូវករណីនៃការប្រព្រឹត្តមិនគប្បី និងធ្វើការទប់ស្កាត់នូវការរំលោភបំពានបន្ថែមទៀត។

ប្រអប់ទី ៤០ ពន្យល់អំពីយន្តការចុះត្រួតពិនិត្យតាមដាននៅក្នុងមណ្ឌលឃុំឃាំង ដែលមានចែងនៅក្នុងពិធីសារបន្ថែមនៅក្នុងអនុសញ្ញាអង្គការសហប្រជាជាតិប្រឆាំងនឹងការធ្វើទារុណកម្ម។

ប្រអប់ទី ៤០

ពិធីសារបន្ថែមលើអនុសញ្ញាប្រឆាំងការធ្វើទារុណកម្ម បានពង្រីកលទ្ធភាពឲ្យមានការចុះត្រួតពិនិត្យនៅក្នុងទីតាំងសេវាសន្តិសុខ

ក្នុងខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០២
មហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិបានអនុម័តលើ
ពិធីសារបំពេញបន្ថែមលើអនុសញ្ញាអង្គការសហប្រជាជាតិ
ប្រឆាំងនឹងការធ្វើ ទារុណកម្ម និងការប្រព្រឹត្តដ៏ឃោរឃៅ អមនុស្សធម៌ ឬបន្ទាបបន្ថោក ឬ ការដាក់ទណ្ឌកម្ម។
ពិធីសារនេះចងកាតព្វកិច្ចឲ្យរដ្ឋទាំងឡាយអនុញ្ញាត ឲ្យអ្នកជំនាញជាតិ និងអន្តរជាតិឯករាជ្យចុះធ្វើការត្រួតពិនិត្យមណ្ឌលឃុំ ខ្លួនរបស់ពួកគេ។

អ្នកជំនាញទាំងនោះមានភារកិច្ចលើកជាអនុសាសន៍
ដើម្បីកាត់បន្ថយនូវហានិភ័យនៃការប្រព្រឹត្តមិនគប្បីនានា។

សម្រាប់ព័ត៌មានបន្ថែមសូមអាន នៅលើគេហទំព័រ www.unhchr.ch

លក្ខខណ្ឌដើម្បីចុះធ្វើការត្រួតពិនិត្យឲ្យបានជោគជ័យ

ពិតណាស់ ការចុះត្រួតពិនិត្យនៅលើទីតាំងរបស់សេវាសន្តិសុខ ដូចជាមូលដ្ឋានទ័ព ឬមូលដ្ឋានយោធា គួរត្រូវមានការសម្រប សម្រួលជាមួយក្រសួងពាក់ព័ន្ធ (ឧ. ក្រសួងការពារជាតិ)។ ការចុះត្រួតពិនិត្យដោយមិនរំពឹងទុក ឬមិនមានការសម្របសម្រួលជាមុន អាចបង្កើតជាផលវិបាកមិនល្អទៅវិញ ដោយសារគេអាចបកស្រាយថាវាខ្វះនូវការជឿទុកចិត្តពីយោធា ដោយធ្វើរំលងឋានានុក្រម និងថាការចុះត្រួតពិនិត្យនេះ រំខានដល់ការបំពេញមុខងាររបស់យោធាជាដើម។ នៅក្នុងការចុះត្រួតពិនិត្យនេះ ក៏ត្រូវមានការចូលរួមពីតំណាងនៃគណបក្សនយោបាយផ្សេងៗ និងត្រូវរៀបចំឲ្យបានល្អម៉ត់ចត់ជាមុន។

ចំណុចខ្វះខាតនៃការចុះត្រួតពិនិត្យបែបនេះ គឺថាគណៈកម្មការសភា អាចនឹងបានឃើញនូវអ្វីដែលមេបញ្ជាការនៃសេវាសន្តិសុខនោះចង់ឲ្យពួកគេមើលប៉ុណ្ណោះ។ ការចុះត្រួតពិនិត្យបែបសហការនេះមិនឆ្លុះបញ្ចាំងនូវតថភាពពិតនៃបញ្ហានោះទេ តែវាបានផ្តល់ដល់យោធានូវឱកាស ដើម្បីកែខៃស្ថានភាពទៅតាមចិត្តពួកគេចង់បាន

ជាពិសេស ក្នុងករណីនៃការត្រួតពិនិត្យលើថវិកា។ ដូចនេះ គេគួរតែមានការឯកភាពលើការចុះត្រួតពិនិត្យ ដែលមានលក្ខណៈ ៣ប្រភេទ៖ ការចុះត្រួតពិនិត្យដែលបានស្នើដោយយោធា ការចុះត្រួតពិនិត្យដែលស្នើដោយសភា និងប្រកាសឲ្យដឹងជាមុន និង ការចុះត្រួតពិនិត្យដោយសភា តែមានការជូនដំណឹងដោយប្រញាប់ប្រញាល់ (ឧ. មួយថ្ងៃ)។

ក្នុងនាមជាតំណាងរាស្ត្រអ្នកអាចធ្វើអ្វីបានខ្លះ

ច្បាប់ទាក់ទងនឹងការចុះត្រួតពិនិត្យនៅក្នុងទីតាំងនៃសេវាសន្តិសុខ

- ជម្រុញឲ្យមានការចុះត្រួតពិនិត្យ ដោយសភានៅក្នុងទីតាំងនៃសេវាសន្តិសុខ (រួមទាំងទ័ពដែលបានពង្រាយនៅឯបរទេសផង) ដែលច្បាប់តម្រូវ។
- នៅពេលដែលមិនមានច្បាប់ ចែងពីគណៈប្រតិភូសភាត្រូវចុះត្រួតពិនិត្យទីតាំងសេវាសន្តិសុខ ត្រូវសុំការបំភ្លឺថាតើតំណាងរាស្ត្រអាចចុះធ្វើការត្រួតពិនិត្យ នៅក្នុងទីតាំងនៃសេវាសន្តិសុខបានដែរឬយ៉ាងណា ហើយថាតើមានមូលដ្ឋាន នីតិវិធី លក្ខខណ្ឌវិនិច្ឆ័យអ្វីខ្លះ ក្នុងការជ្រើសរើសតំណាងរាស្ត្រចុះត្រួតពិនិត្យ ហើយវាមានផលប៉ះពាល់អ្វីខ្លះ។
- ធានាថា មានលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តដែលបញ្ជាក់៖
  - ទីតាំងនៃសេវាសន្តិសុខមួយណា ដែលអាចធ្វើការត្រួតពិនិត្យបាន។
  - មានកាល:ទេស: និងលក្ខខណ្ឌអ្វីខ្លះដែលអាចចុះត្រួតពិនិត្យបែបនោះបាន ឧ. ការចុះត្រួតពិនិត្យត្រូវបាន

គេរៀបចំគ្រប់ពេលដែលត្រូវចុះមែនឬយ៉ាងណា។

- ការអនុវត្តជាក់ស្តែង និងភាពញឹកញាប់នៃការចុះត្រួតពិនិត្យដោយសភានៅក្នុងអង្គភាពយោធា ឬមូលដ្ឋានយោធាជាតិ។

- ធានាថា របាយការណ៍លំអិតជាលាយលក្ខណ៍អក្សរអំពីការចុះត្រួតពិនិត្យបែបនោះ ត្រូវបានដាក់ជូនសភា ឬគណៈកម្មការដែលពាក់ព័ន្ធ និងជាកម្មវត្ថុនៃការពិភាក្សាដេញដោល។
- ធ្វើការវាយតម្លៃ ផលប៉ះពាល់នៃការចុះត្រួតពិនិត្យដែលបានធ្វើរួចហើយទាំងនោះ។
- ពិនិត្យមើលថាតើ រដ្ឋរបស់អ្នកបានផ្តល់សច្ចាប័នលើអនុសញ្ញាអង្គការសហប្រជាជាតិប្រឆាំងនឹងការធ្វើទារុណកម្ម និងពិធីសារបំពេញ បន្ថែមរបស់វាដែរឬយ៉ាងណា។

សមាជិកនៃគណៈប្រតិភូសភាដែលចុះធ្វើការត្រួតពិនិត្យ

- ធានាថា គណៈប្រតិភូសភាមិនមានបក្សពួក ដែលមានតំណាងសមាមាត្រ
- ត្រឹមត្រូវនៃបក្សដែលមានសម្លេងភាគច្រើន និង បក្សប្រឆាំងនៅក្នុងសភា។
- ពិនិត្យមើលថាតើគណៈប្រតិភូដែលចុះត្រួតពិនិត្យមានគុណ្យភាពយេនឌ័រដែរឬទេ។

ការត្រៀមចុះត្រួតពិនិត្យ

- ដើម្បីបញ្ចៀសនូវលទ្ធផលផ្ទុយ ត្រូវធានាថាការចុះត្រួតពិនិត្យរបស់សភា មានការសម្របសម្រួលជាមួយក្រសួងការពារជាតិ។

ការរាយការណ៍ទៅសភា

- ធានាថា មានរបាយការណ៍លំអិតមួយត្រូវបានដាក់ជូនសភា/គណៈកម្មការមានសមត្ថកិច្ចរបស់សភា ហើយរបាយការណ៍នេះអាចធ្វើការពិភាក្សាដេញដោលបាន។
- ធានាថា អាជ្ញាធរមានសមត្ថកិច្ចក្នុងវិស័យសន្តិសុខអាចមានសិទ្ធិទទួលរបាយការណ៍ជាមុន ដើម្បីពួកគេអាចផ្តល់នូវយោបល់ផ្សេងៗ។

ផលប៉ះពាល់ និងការផ្សព្វផ្សាយជាសាធារណៈ

- ធានាថា លទ្ធផល និងអនុសាសន៍របស់គណៈប្រតិភូសភា រួមទាំងសេចក្តីសម្រេចពាក់ព័ន្ធរបស់សភា ត្រូវបានយកទៅអនុវត្តធ្វើតាម ហើយត្រូវមានការសម្រេចលើការផ្សព្វផ្សាយនូវលទ្ធផល និងអនុសាសន៍ទាំងនេះជាសាធារណៈផង។

ផ្នែកទី V

ការត្រួតពិនិត្យតាមជាន់សេវាសន្តិសុខ
ជាក់ស្តែង៖ កាល:ទេស: និងប្រតិបត្តិការពិសេស

ជំពូកទី ១៨

ស្ថានភាពនៃអញ្ញត្រកម្ម

មានកាល:ទេស:ត្រូវលើកលែង ដូចជា ករណីនៃសង្គ្រាម ករណីនៃជម្លោះផ្ទៃក្នុង ឬស្ថានភាពអាសន្នផ្សេងទៀត ដែលរដ្ឋមួយត្រូវអនុវត្តនូវអំណាច និងនីតិវិធីពិសេសដើម្បីដោះស្រាយនូវវិបត្តិនោះ។ ការឆ្លើយតបបែបនោះ គួរត្រូវបានអនុវត្តដោយមិនឲ្យប៉ះពាល់ដល់ប្រព័ន្ធតាមបែបប្រជាធិបតេយ្យរបស់រដ្ឋាភិបាលឡើយ។

សង្គ្រាម និងស្ថានភាពអាសន្នមួយចំនួនតម្រូវឲ្យមានការឆ្លើយតបដោយយោធា ឬអាចមានការប្រកាសច្បាប់អាជ្ញាសឹក។ នៅក្នុងករណីទាំងនេះ យោធា និងវិស័យសន្តិសុខទាំងមូលនៅតែជាកម្មវត្ថុនៃគោលការណ៍ និងការធានាជាអន្តរជាតិ ដូចជា វិធាននៃច្បាប់មនុស្សធម៌អន្តរជាតិ ហើយត្រូវស្ថិតនៅក្រោមការត្រួតពិនិត្យតាមបែបប្រជាធិបតេយ្យ។ សិទ្ធិមនុស្សក៏ត្រូវលើកស្ទួយឲ្យខ្ពស់តាមដែលអាចធ្វើបាន។ ការអនុវត្តទាំងឡាយណាដែលចាត់ទុកថាវាប្រាសចាកពីច្បាប់ និង គោលការណ៍កំណត់ គេមិនត្រូវអនុវត្តនោះទេ ដូចដែលមានបញ្ជាក់យ៉ាងច្បាស់ ដោយគណៈកម្មការសិទ្ធិមនុស្សសហ

ប្រជាជាតិ នៅក្នុងយោបល់ទូទៅរបស់ខ្លួនលេខ ២៩ ខែសីហា ឆ្នាំ ២០០១ លើមាត្រា ៥នៃកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និង សិទ្ធិនយោបាយ។

ស្ថានភាពសង្គ្រាម

មាត្រា ២.៤ នៃធម្មនុញ្ញអង្គការសហប្រជាជាតិ ចែងថា៖

> *"នៅក្នុងទំនាក់ទំនងអន្តរជាតិ របស់រដ្ឋជាសមាជិក អង្គការសហប្រជាជាតិ សមាជិកទាំងអស់ត្រូវ ចៀសវាងការគម្រាមកំហែង ឬប្រើប្រាស់កម្លាំង (...)" ។*

ការប្រើប្រាស់កម្លាំងប្រឆាំងនឹងរដ្ឋមួយទៀត គឺត្រូវបានហាម ឃាត់ដាច់ខាត។ តួនាទីមួយរបស់សភាគឺត្រូវត្រួតពិនិត្យមើលថាតើ អង្គនីតិប្រតិបត្តិ បានគោរពតាមបម្រាមជាអន្តរជាតិទាំងនេះស្តីពីការ ប្រើប្រាស់ និងការគម្រាមកំហែងសង្គ្រាម និងមិនធ្វើហួសព្រំដែន អំណាចរបស់ពួកគេនៅក្នុងអំឡុងពេលមានជម្លោះ។ ប្រទេស អព្យាក្រិត ដូចជា ប្រទេសស្វីសបានបដិសេធយ៉ាងដាច់ខាតមិន ប្រើប្រាស់សង្គ្រាម ជាមធ្យោបាយនៃការដោះស្រាយជម្លោះនៅក្នុង ទំនាក់ទំនងការបរទេសរបស់ខ្លួនឡើយ។ យ៉ាងហោចណាស់ក៏មាន ប្រទេសមួយ គឺប្រទេសជប៉ុន ដែលរដ្ឋធម្មនុញ្ញរបស់គេ (ឆ្នាំ ១៩៤៦) បានហាមឃាត់យ៉ាងច្បាស់ មិនឲ្យមានការរក្សាកងទ័ព។ ប្រទេស ដទៃដូចជា ប្រទេសហុងគ្រី បានបដិសេធមិនប្រើប្រាស់សង្គ្រាមជា មធ្យោបាយនៃការដោះស្រាយជម្លោះរវាងប្រជាជាតិ និងប្រជាជាតិ

ឡើយ។

ក្នុងពេលសង្គ្រាម វាអាស្រ័យលើបទប្បញ្ញត្តិនៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញ សភាអាចចូលរួម នៅក្នុងដំណើរការនៃការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្ត យ៉ាងហោចណាស់ ៣របៀបខុសៗគ្នាដែរ (រៀបពីមិនសំខាន់ទៅសំខាន់)៖

(១) រដ្ឋធម្មនុញ្ញ អាចអនុញ្ញាតឲ្យសភាខ្លួនឯងធ្វើការប្រកាសសង្គ្រាម និងសន្តិភាព។ ជាការអនុវត្តសព្វថ្ងៃ លក្ខខណ្ឌនេះវាទំនងមានទម្រង់ជាសម្មតិកម្ម ដោយហេតុថាសង្គ្រាមជាញឹកញាប់ចាប់ផ្តើមដោយមិនមានការព្រមាន ហើយវាអាចថា សភាមិនមានសមត្ថភាពក្នុងការឈានទៅធ្វើសេចក្តីសម្រេច។

(២) រដ្ឋធម្មនុញ្ញ អាចតម្រូវឲ្យអង្គនីតិប្រតិបត្តិទទួលយកសិទ្ធិអំណាចជាក់លាក់ពីសភាជាមុន មុនខ្លួនចាប់ផ្តើមធ្វើសង្គ្រាម ឬបង្កើតសន្តិភាព។ បទបញ្ញត្តិបែបនេះនឹងអនុញ្ញាតឲ្យសភាធ្វើការពិភាក្សាដេញដោលលើបញ្ហាមុនការធ្វើសង្គ្រាម និងមុនការធ្វើអន្តរាគមន៍យោធាណាមួយនៅឯបរទេស។

(៣) រដ្ឋធម្មនុញ្ញ អាចតម្រូវឲ្យអង្គនីតិប្រតិបត្តិជូនដំណឹងទៅសភា អំពីការធ្វើសង្គ្រាម ដោយមិនចាំបាច់ឲ្យអង្គនីតិប្រតិបត្តិទទួលបាននូវការព្រមព្រៀងជាមុនពីសភាឡើយ។ រដ្ឋធម្មនុញ្ញភាគច្រើនតម្រូវឲ្យមានការជូនដំណឹងទៅសភា។

ស្ថានភាពក្នុងគ្រាអាសន្ន

ស្ថានភាពក្នុងគ្រាអាសន្ន
ឬស្ថានភាពនៃវិបត្តិជាតិអាចកើតមានក្នុងស្ថានភាពផ្សេងៗ។
រដ្ឋធម្មនុញ្ញ និងច្បាប់ជាតិប្រមើលឃើញនូវ ស្ថានភាពមួយចំនួន
នៅពេលមានការប្រកាសភាពអាសន្នក្នុងនោះ
មានដូចជាសកម្មភាពប្រដាប់អាវុធ ដែលគម្រាមកំហែងដល់
សណ្តាប់ធ្នាប់រដ្ឋធម្មនុញ្ញ ឬសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ រហូតដល់
គ្រោះមហន្តរាយធម្មជាតិ ជម្ងឺរាតត្បាត ឬវិបត្តិហិរញ្ញវត្ថុ និងវិបត្តិ
សេដ្ឋកិច្ចជាតិជាដើម។

ការប្រកាស់ដាក់ប្រទេសក្នុងស្ថានភាពអាសន្ន អាចធ្វើទៅបាននៅ
ក្នុងករណីលើកលែង និងគួរតែអនុលោមតាមគោលការណ៍សំខាន់ៗ
ខ្លះ ដើម្បីឲ្យគោលការណ៍ប្រជាធិបតេយ្យមិនត្រូវបានគេរំលោភ៖
សូមអានប្រអប់ទី ៤១។ និយមន័យនៃកាល:ទេស:លើកលែងវា
អាស្រ័យលើរដ្ឋធម្មនុញ្ញ និងច្បាប់ជាតិនីមួយៗ។ រដ្ឋធម្មនុញ្ញ និង
ច្បាប់គួរទប់ស្កាត់អង្គនីតិប្រតិបត្តិ មិនឲ្យប្រកាសដាក់ប្រទេសក្នុង
ស្ថានភាពអាសន្ន ដោយសារតែចេតនានយោបាយរបស់គណបក្ស
ឡើយ។ លើសពីនេះ រដ្ឋធម្មនុញ្ញ និងច្បាប់ដែលពាក់ព័ន្ធគួរចែងថា
ការធ្វើរដ្ឋប្រហារដោយយោធា គឺជាការរំលោភរដ្ឋធម្មនុញ្ញ។

ប្រអប់ទី ៤១

ស្ថានភាពក្នុងគ្រាអាសន្ន៖ គោលបំណង និងគោលការណ៍

"រាល់ប្រព័ន្ធច្បាប់ទាំងអស់ ចែងអំពីវិធានការពិសេសដើម្បីដោះស្រាយស្ថានភាពអាសន្ន។ ទោះដូច្នេះក្តី ការប្រព្រឹត្តខុស ឬការព្យួរសិទ្ធិណាមួយ ដែលចាំបាច់ក្នុងការដោះស្រាយវិបត្តិអាចមានលក្ខណៈជាបណ្តោះអាសន្នតែប៉ុណ្ណោះ និងអាចមានគោលបំណងត្រឹមស្តារស្ថានភាពឲ្យមករកប្រក្រតីភាព និងរក្សាការពារសិទ្ធិជាមូលដ្ឋានបំផុតតែប៉ុណ្ណោះ។ (...)

គោលការណ៍អន្តរជាតិ

"គោលការណ៍អន្តរជាតិ ដែលបានបង្កើតឡើងទាក់ទងនឹងស្ថានភាពអាសន្ន អាចសង្ខេបដូចខាងក្រោម៖

គោលការណ៍នីត្យានុកូលភាពដែលពាក់ព័ន្ធម្យ៉ាងជាមួយកិច្ចព្រមព្រៀងដែលមានរវាងការប្រកាសភាពអាសន្ន និងវិធានការនៃភាពអាសន្នដែលបានដាក់ចេញ និងម្យ៉ាងរវាងការប្រកាសភាពអាសន្ន និងច្បាប់ផ្ទៃក្នុងរបស់ប្រទេស។ គោលការណ៍នេះចង់ធានាបន្ថែមទៀតថា ច្បាប់ផ្ទៃក្នុងត្រូវស្របជាមួយច្បាប់អន្តរជាតិ។

គោលការណ៍នៃការប្រកាស ដែលសំដៅលើតម្រូវការនៃការប្រកាសភាពអាសន្នជាសាធារណៈ។

គោលការណ៍នៃការធ្វើទំនាក់ទំនង ដែលសំដៅលើកាតព្វកិច្ចដែលត្រូវជូនដំណឹងដល់រដ្ឋជាភាគីដទៃទៀត ដែលជាភាគីនៃសន្ធិសញ្ញាដែលពាក់ព័ន្ធ តាមរយៈអ្នកនាំពាក្យរបស់រដ្ឋជាភាគីនោះ ក៏ដូចជា តាមរយៈ

អ្នករាយការណ៍ពិសេសអង្គការសហប្រជាជាតិ
ស្តីពីស្ថានភាពសិទ្ធិមនុស្សនៅ
ក្នុងអំឡុងពេលនៃការដាក់ប្រទេសស្ថិតក្នុងស្ថានភាពអាសន្ន។

គោលការណ៍បណ្តោះអាសន្នសំដៅលើលក្ខណៈលើកលែងនៃស្ថាន
ភាពប្រកាសអាសន្ន និងរយៈពេលកំណត់នៃស្ថានភាពអាសន្ននោះ។

គោលការណ៍នៃការគម្រាមកំហែងជាក់ស្តែង ដែលតម្រូវឲ្យមានវិបត្តិ
ជាក់ស្តែងពិតប្រាកដ ថ្មី ឬយ៉ាងហោចណាស់បង្កគ្រោះថ្នាក់
ខ្លាំងណាស់ចំពោះសហគមន៍។

គោលការណ៍សមាមាត្រ សំដៅលើតម្រូវការឲ្យមានទម្ងន់នៃវិបត្តិដែល
មានលក្ខណៈសមាមាត្រទៅនឹងវិធានការ ដែលប្រកាន់យកដើម្បី
ទប់ទល់ជាមួយវិបត្តិនោះ។

គោលការណ៍នៃភាពប៉ះពាល់មិនបានពាក់ព័ន្ធជាមួយសិទ្ធិជាមូលដ្ឋាន
ដ៏ជាក់លាក់ ដែលមិនអាចដកហូតបាន។

"វាសំខាន់ខ្លាំងណាស់ដែលសភា ដែលជាអ្នកការពារសិទ្ធិមនុស្ស
មិនគួរ ក្លាយជាជនរងគ្រោះដំបូងគេនៃការប្រកាសភាពអាសន្ននេះនោះ
ទេ ទាំងតាមរយៈការរំលាយសភា ទាំងការព្យួរ ទាំងការកាត់បន្ថយ
អំណាចសភាយ៉ាងច្រើន និងអំណាចរបស់សភាក្នុងការត្រួតពិនិត្យតាម
ដានអង្គនីតិប្រតិបត្តិ។ វាក៏សំខាន់ផងដែរសម្រាប់សភាក្នុងការមាន

សមត្ថភាពដើរតួនាទីរបស់ខ្លួនជាអ្នកប្រកាសអាសន្ន និងជាអ្នកដក
ប្រកាសអាសន្ន។ (...)

លក្ខណៈផ្លូវច្បាប់នៃការប្រកាសភាពអាសន្ន

"(...) លក្ខណៈផ្លូវច្បាប់នៃការប្រកាសភាពអាសន្ន គឺថា ជាសកម្មភាព
ទាំងឡាយ ដែលបង្កើតបានជាសេចក្តីប្រកាស ការផ្តល់សច្ចាប័ន
។ល។ និងវិធានការដែលបានដាក់ចេញ នៅពេលដែលមានការព្យួរ
ឬការកំហិតសិទ្ធិខ្លះ ។ល។ ត្រូវតែស្ថិតនៅក្នុងវង្វង់ក្របខណ្ឌនៃ
គោលការណ៍ទាំងឡាយ ដែលគ្រប់គ្រងដោយនីតិរដ្ឋ ដូច្នេះវាជាកម្មវត្ថុ
នៃការគ្រប់គ្រង។ (...)

ការបំពេញតួនាទីរបស់សភា

"មានការទទួលស្គាល់ថា គោលការណ៍នៃឯករាជ្យភាព និងតុល្យភាព
នៃអំណាចផ្សេងៗ នៅក្នុងរដ្ឋមួយ (...) គឺជាផ្នែកមួយ និងកញ្ចប់មួយនៃ
នីតិរដ្ឋ។ ដូច្នេះហើយបានជាប្រព័ន្ធផ្លូវច្បាប់ភាគច្រើនបំផុត
នៅក្នុងពិភពលោក ផ្តល់សិទ្ធិអំណាចឲ្យសភាចូលរួមយ៉ាងសកម្មនៅ
ក្នុងការប្រកាសដាក់ប្រទេសក្នុងស្ថានភាពអាសន្ន ឬនៅក្នុង
ការផ្តល់សច្ចាប័នរបស់ខ្លួន នៅពេលដែលអង្គនីតិប្រតិបត្តិបានសម្រេច
លើការដាក់ប្រទេសក្នុងស្ថានភាពអាសន្ន។ គោលបំណង គឺត្រូវទប់
ស្កាត់អង្គនីតិប្រតិបត្តិពីការមានសមត្ថកិច្ចដាច់មុខ ចំពោះការដាក់ចេញ
នូវវិធានការដែលមានស្ថានទម្ងន់។ (...)

ហានានុក្រមនៃបទបញ្ញត្តិផ្លូវច្បាប់ទាក់ទងនឹងការប្រកាសភាពអាសន្ន

"តាមបទពិសោធន៍បង្ហាញថា មានការចង់ឲ្យបទបញ្ញត្តិដែលគ្រប់គ្រង
លើស្ថានភាពអាសន្ន មានហានានុក្រមក្នុងវិធានរដ្ឋធម្មនុញ្ញ។

ច្បាប់ភាគច្រើន ចែងយ៉ាងច្បាស់ត្រង់ចំណុចនេះ ទោះបីជាច្បាប់ផ្សេងទៀតចែងនៅក្នុងទម្រង់ប្រយោល ដោយសរសេរថា "គ្មានអាជ្ញាធរណាអាចអនុវត្តមុខងារជាអង្គនីតិបញ្ញត្តិ ដោយហេតុផលតែប្រទេសស្ថិតនៅក្នុងស្ថានភាពអាសន្ននោះទេ"។ (...)

សម្រង់ពីរបាយការណ៍របស់អ្នករាយការណ៍ពិសេសអង្គការសហប្រជាជាតិ ស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស និងករណីអញ្ញត្រកម្ម , លោក L. Despouy, ដាក់ជូនវេទិកា IPU ស្តីពីសភា អ្នកការពារសិទ្ធិមនុស្ស ទីក្រុងប៊ុយតាប៉ែស្ត ,
១៩៩៣

ករណីអញ្ញត្រកម្មជាក់ស្តែង និងយូរអង្វែង

ករណីអញ្ញត្រកម្មមានរយៈពេលវែង ដែលត្រូវបានសភាពន្យារាប់ឆ្នាំ ឬរាប់ទសវត្សរ៍ អញ្ញត្រកម្មនេះក៏អាចនាំទៅរកស្ថានភាពមួយដែលគោលការណ៍នៃឧត្តមភាពស៊ីវិល លើអង្គការវិស័យសន្តិសុខ ជួបហានិភ័យ និងនាំទៅរកស្ថានភាពដែលអង្គការទាំងនេះអាចមាននិទណ្ឌភាព ដែលធ្វើឲ្យប៉ះពាល់ដល់លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ។ ហេតុការណ៍នេះ រុញច្រានសភាចូលទៅក្នុងស្ថានភាពទន់ខ្សោយ និងងាយរងគ្រោះ។ អញ្ញត្រកម្មជាក់ស្តែង និងគ្មានអ្វីទប់បានដូចដែលបានកើតឡើងនៅក្នុងប្រទេសមួយចំនួន ពិតជាបង្កការគម្រាមកំហែងដោយផ្ទាល់ ចំពោះការត្រួតពិនិត្យតាមដានរបស់សភាទៅលើវិស័យសន្តិសុខ។

ក្នុងនាមជាតំណាងរាស្ត្រអ្នកអាចធ្វើអ្វីបានខ្លះ

ច្បាប់ស្តីពីអញ្ញត្រកម្ម

- ធានាថា ប្រភេទផ្សេងៗនៃអញ្ញត្រកម្មត្រូវបានកំណត់និយមន័យច្បាស់លាស់នៅក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ឬច្បាប់។
- ករណីអញ្ញត្រកម្ម គួរតែអស់សុពលភាពក្នុងរយៈពេល ៣ ឬ ៦ ខែ លើកលែងតែត្រូវបានពន្យាតាមរយៈការពិភាក្សាដេញដោលនិងបោះឆ្នោតគាំទ្រការពន្យាដោយសភា។
- ជម្រុញ ឲ្យមានការគោរពគោលការណ៍អន្តរជាតិស្តីពីនិត្យានុកូលភាព ការប្រកាសភាពអាសន្ន ការធ្វើទំនាក់ទំនងភាពបណ្តោះអាសន្ន ការគម្រាមកំហែងដែលមានការលើកលែង សមាមាត្រភាព និងច្បាប់ទាក់ទងនឹងអញ្ញត្រកម្ម។
- ធានាថា ច្បាប់មនុស្សធម៌ ការធានាដោយរដ្ឋធម្មនុញ្ញ និងច្បាប់សិទ្ធិមនុស្សដែលនៅជាធរមាន ត្រូវបានគោរពក្នុងអំឡុងពេលនៃអញ្ញត្រកម្ម។
- ធានាថា សមត្ថកិច្ចពាក់ព័ន្ធរបស់អង្គនីតិប្រតិបត្តិ និងសភាទាក់ទងនឹងការប្រកាស និងការលើកអញ្ញត្រកម្មត្រូវបានកំណត់និយមន័យយ៉ាងច្បាស់ និងពេញលេញនៅក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ឬច្បាប់។

សភាក្នុងអំឡុងពេលអញ្ញត្រកម្ម

- ធានាថា ការមានអញ្ញត្រកម្មពិតជាមិនបានរារាំងទាំងស្រុងនូវអំណាចរបស់សភា ក្នុងការត្រួតពិនិត្យតាមដានសកម្មភាពរបស់

អង្គនីតិប្រតិបត្តិ ពាក់ព័ន្ធជាមួយបញ្ហាសន្តិសុខ និងការគោរព
សិទ្ធិមនុស្សដែលមិនអាចលក់ ឬបញ្ចាំបាន។

ជំពូកទី ១៩

ការរក្សាសន្តិសុខផ្ទៃក្នុង

សន្តិសុខផ្ទៃក្នុង (ឬសន្តិសុខសាធារណៈ) និងសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ គឺជាប្រយោជន៍សាធារណៈដ៏សំខាន់មួយ។ វាផ្តល់ផលប្រយោជន៍ដល់សាធារណជនទូទៅនៅលើទឹកដីជាតិ ដោយមិនមានការរើសអើង ក្នុងនោះមានទាំងជនអន្តោប្រវេសន្ត និងជនបរទេសផងដែរ។ ពាក្យសន្តិសុខផ្ទៃក្នុង និងសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈនេះមិនគួរ ត្រូវបានគេបង្វែរទៅបម្រើគោលបំណងអនិមិត្តរបស់អ្នកដឹកនាំនយោបាយ ឬកងកម្លាំង ឬបម្រើដល់ផលប្រយោជន៍វិស័យសន្តិសុខខ្លួនឯង ដែលបេសកកម្មរបស់វិស័យសន្តិសុខនេះគឺជាឧបករណ៍ដាច់មុខសម្រាប់រក្សាការពារពួកគេនោះទេ។

សន្និទានភាព និងទិដ្ឋភាពទូទៅនៃច្បាប់បែបនោះ

គ្រប់ប្រព័ន្ធផ្លូវច្បាប់ទាំងអស់ មានច្បាប់ដែលគ្របដណ្តប់លើស្ថានភាព ដែលមិនតម្រូវឲ្យមានអញ្ញត្រកម្មនៃការប្រកាសភាពអាសន្ន ក៏ប៉ុន្តែវាបង្កឲ្យមានការគម្រាមកំហែងជាក់ស្តែង ឬបង្កគ្រោះថ្នាក់ចំពោះសន្តិសុខផ្ទៃក្នុង និងសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ។

ច្បាប់ទាំងនោះ ដែលមានឥទ្ធិពលខុសៗគ្នា បានប្រគល់អំណាចពិសេសដល់អង្គនីតិប្រតិបត្តិ និងមានបទបញ្ញត្តិរឹតត្បិត ឬព្យួរនូវសិទ្ធិខ្លះដោយមានគោលបំណងការពារសិទ្ធិ ជាមូលដ្ឋានដទៃផ្សេងទៀតដែលសំខាន់ជាង និង ដែលអាចត្រូវបានរំលោភបំពាន នៅក្រោម

កាល:ទេស:ខ្លះ ដែលកាល:ទេស:ទាំងនេះ ចាំបាច់ត្រូវកំណត់ឲ្យ
បានច្បាស់ដោយច្បាប់ដែលពាក់ព័ន្ធ។

សិទ្ធិដែលត្រូវបានគេនិយមរិតត្បិត ឬព្យួរបំផុតមានដូចជា សិទ្ធិ
ទទួលបានព័ត៌មាន សិទ្ធិធ្វើបាតុកម្មជាសាធារណៈ សិទ្ធិមាន
សេរីភាព និងសិទ្ធិទទួលបានការជ្រកកោន។ ច្បាប់អន្តរជាតិបាន
ហាមឃាត់យ៉ាងច្បាស់ នូវការព្យួរសិទ្ធិដែលមិនអាចលក់ ឬបញ្ចាំបាន
ដូចជា សិទ្ធិមានជីវិត និងសិទ្ធិមិនទទួលរងការធ្វើទារុណ ឬទទួលរង
នូវការដាក់ទណ្ឌកម្មលើរាងកាយ ឬការប្រព្រឹត្តដែលមានលក្ខណៈ
បន្ទាបបន្ថោក ឬបៃបអមនុស្សធម៌។ ជាធម្មតាអ្នកដែលដាក់នៅក្រោម
ការត្រួតពិនិត្យពិសេស មានដូចជា ជនចំណាកស្រុក
អ្នកសារព័ត៌មាន សកម្មជននយោបាយ អ្នកការពារសិទ្ធិមនុស្ស អ្នក
ស្វែងរកសិទ្ធិជ្រកកោន និងជនភៀសខ្លួន ក៏ដូចជា ជនជាតិភាគតិច
និងក្រុមកាន់សាសនា។

ហានិភ័យពាក់ព័ន្ធផ្សេងៗដែលមិនអាចចៀសបាន

ហានិភ័យផ្សេងៗដែលមិនអាចចៀសបានចំពោះច្បាប់ ស្តីពីការថែ
រក្សាសន្តិសុខផ្ទៃក្នុង និងសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈមានដូចជា៖

- ✓ និយមន័យអំពីលក្ខណៈនៃការគម្រាមកំហែង មាន
  លក្ខណៈមិនច្បាស់លាស់ ដែលបណ្តាលឲ្យមាន
  ការបកស្រាយ ស្របទៅតាមសេចក្តីត្រូវការរបស់អង្គនីតិ
  ប្រតិបត្តិ។
- ✓ ច្បាប់ ដែលផ្តល់ដល់អង្គនីតិប្រតិបត្តិនូវអង្គការវិស័យ
  សន្តិសុខមួយចំនួន ដោយមានអំណាចជាប់លាប់ និង

ច្រើនហួសហេតុ ដោយមិនមានការត្រួតពិនិត្យ និង
ថ្លឹងថ្លែងសមស្រប និងដោយមិនមានការដាក់ទោស
រដ្ឋបាល និងតាមផ្លូវតុលាការដ៏សមស្រប។

- ✓ ពេលខ្លះ ការរក្សាការពារសន្តិសុខផ្ទៃក្នុង និងសណ្តាប់
ធ្នាប់សាធារណៈ ត្រូវបានគេរំលោភបំពានដើម្បីការពារ
ផលប្រយោជន៍ដាច់មុខរបស់វិស័យមួយ ឬវិស័យជាច្រើន
ការពារថ្នាក់ដឹកនាំនយោបាយ ឬវិស័យសន្តិសុខខ្លួនឯង
និង ត្រូវបានគេប្រើប្រាស់ជាមធ្យោបាយមួយនៃការ
រិតត្បិតសិទ្ធិ និងធ្វើការត្រួតត្រាលើសាធារណជនទូទៅ។
- ✓ យោធូបនីយកម្មកងកម្លាំងនគរបាល ដែលជាអ្នក
ការពារច្បាប់ជាតិ និងសណ្តាប់ធ្នាប់ វាធ្វើឲ្យមានការ
បែងចែកមិនដាច់ស្រេច រវាងកងកម្លាំងនគរបាល និង
យោធា ដែលជាអ្នកការពារសន្តិសុខខាងក្រៅ។ នេះ
គឺជាគ្រោះថ្នាក់ ជាពិសេសនៅពេលដែលកងកម្លាំង
ទាំងនោះ ទទួលបានការឧបត្ថម្ភមូលនិធិតិចតួច
ដូច្នេះពួកគេ អាចរំលោភបំពានអំណាចនៅក្នុងវិស័យ
សន្តិសុខ និងប្រព្រឹត្តអំពើពុករលួយដោយមាន
និទណ្ឌភាព។ គ្រោះថ្នាក់មួយទៀតនៃយោធូបនីយកម្ម
កងកម្លាំងនគរបាល គឺថា អ្នកដែលកាន់អំណាចអាចប្រើ
ប្រាស់នគរបាល (និងពេលខ្លះក៏ប្រើប្រាស់ក្រុម
ស៊ើបការណ៍សម្ងាត់ និងការកម្លាំងពាក់កណ្តាលយោធា)
ជាឧបករណ៍មួយ មិនត្រឹមការពារសន្តិសុខផ្ទៃក្នុង និង
សណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈប៉ុណ្ណោះនោះទេ តែថែមទាំងធ្វើ
ការត្រួតត្រា និងគាបសង្កត់អ្នកប្រឆាំងថែមទៀតផង។
លើសពីនេះ ការប្រើប្រាស់ជាញឹកញាប់នូវកងកម្លាំង

យោធាដើម្បីគ្រប់គ្រងសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ អាចនាំទៅរកនយោបាយនូបនីយកម្មយោធា។

- ✓ ការហាមឃាត់សកម្មភាពរបស់សភា និងរបស់តុលាការជាពិសេស នៅពេលដែលទាំងសភា និងតុលាការមិនមានអំណាចតវ៉ាជាមួយអាជ្ញាធរនៅក្នុងអង្គនីតិប្រតិបត្តិ។

ដូច្នេះ វិធានការដែលប្រកាន់យកដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហាសន្តិសុខ និងសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ អាចនាំទៅរកការរំលោភសិទ្ធិមនុស្ស ដោយសមាជិកនៃកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ ហើយនៅក្នុងបរិបទ និងបរិយាកាសខ្លះ សមាជិកទាំងនោះថែមទាំងបានទទួលអត្តប្រយោជន៍ពីនិទណ្ឌភាពថែមទៀតផង តាមរយៈការអនុវត្តនូវវិធានការទាំងនោះ។ សិទ្ធិដូចខាងក្រោមជាញឹកញាប់ត្រូវបានរំលោភនៅក្នុងបរិបទទាំងនោះ៖ សិទ្ធិមានជីវិត សិទ្ធិមិនទទួលរងការធ្វើទារុណកម្ម ការប្រព្រឹត្តបៃបអមនុស្សធម៌ ឬមានលក្ខណៈបន្ទាបបន្ថោក សិទ្ធិរួចចាកផុតពីការចាប់ខ្លួនតាមទំនើងចិត្ត សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ ដោយសាលាក្តីឯករាជ្យមួយ ដែលបង្កើតដោយច្បាប់ សេរីភាពនៃការបញ្ចេញមតិ និងសេរីភាពនៃការប្រមូលផ្តុំ។

ប្រអប់ទី ៤២

ការថែរក្សាទាំងសន្តិសុខ និងលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ

យោងតាមប្រវត្តិសាស្ត្រ និងតាមបទពិសោធន៍នៅក្នុងប្រទេសកំពុងអភិវឌ្ឍន៍ជាច្រើន បច្ចុប្បន្ននេះ រដ្ឋាភិបាលផ្តាច់ការបានទប់ទល់ ឬ

ផ្លាស់ប្តូរយុទ្ធសាស្ត្រឆ្ពោះទៅរកលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ ដោយយកលេសថាលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ មានវិសមិតភាពជាមួយសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ និងសន្តិសុខបុគ្គល។ ក៏ប៉ុន្តែតាមឯកសារនានាបញ្ជាក់ថា ធាតុពិត វាផ្ទុយទៅវិញនោះទេ៖ ការត្រួតពិនិត្យតាមដានដោយស៊ីវិលតាមបែបប្រជាធិបតេយ្យទៅលើកងកម្លាំងសន្តិសុខរបស់រដ្ឋ ក្រៅពីមិនប្រឆាំងនឹងសន្តិសុខបុគ្គល វាថែមទាំងផ្តល់អត្ថប្រយោជន៍ដល់កងកម្លាំងសន្តិសុខទៅវិញ។ ប្រសិនបើគ្មានការត្រួតពិនិត្យតាមដានបែបនេះទេនោះ អ្នកដែលមានតួនាទីធានាសន្តិសុខបុគ្គលអាចក្លាយជាអ្នកគម្រាមកំហែងធំបំផុត។ (...)

ប្រភព៖ របាយការណ៍អភិវឌ្ឍន៍មនុស្សរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ ឆ្នាំ ២០០២ (ទំព័រទី ៨៧)

នៅក្នុងប្រទេសខ្លះ ច្បាប់ស្តីពីការការពារលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យត្រូវបានអនុម័ត។ ឧទាហរណ៍ នៅក្នុងប្រទេសអាហ្សង់ទីន ច្បាប់លេខ ២៣.០៧៧ ឆ្នាំ ១៩៨៥ ស្តីពី "ការការពារលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ" បានកែសម្រួលលើក្រមព្រហ្មទណ្ឌ និងបង្កើតនូវបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌមួយចំនួន ដែលប្រឆាំងនឹងប្រព័ន្ធលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ ឧ. ការដាក់ទោសដល់សមាគមខុសច្បាប់ ដែលមានគោលបំណងបង្កគ្រោះថ្នាក់ដល់លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ និងការគោរពរដ្ឋធម្មនុញ្ញ។

ការឃុំខ្លួនបុគ្គល ដោយហេតុផលនៃការគម្រាមកំហែងដល់សន្តិសុខផ្ទៃក្នុង និងសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ

ច្បាប់ទាំងអស់ ស្តីពីការថែរក្សាសន្តិសុខផ្ទៃក្នុង និងសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ ចែងអំពីការឃុំខ្លួនបុគ្គលដែលសង្ស័យពីការគម្រាមកំហែងដល់សន្តិសុខ និងសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈនោះ។
ក្នុងន័យនេះ យ៉ាងហោចណាស់មានច្បាប់ ២ប្រភេទ៖

- ✓ ច្បាប់ ចែងអំពីការឃុំខ្លួនបុគ្គលដែលបង្កការគម្រាមកំហែងជាក់ស្តែងដល់សន្តិសុខជាតិ៖ ការឃុំខ្លួននោះជាធម្មតាត្រូវបានបង្គាប់ដោយតុលាការ តែក្នុងករណីពិសេស ការឃុំខ្លួននេះអាចបង្គាប់ដោយអង្គនីតិប្រតិបត្តិតែឯកឯងក៏បានដែរ។
- ✓ ច្បាប់ ចែងពីការឃុំខ្លួនបុគ្គលណាម្នាក់ ដែលអង្គនីតិប្រតិបត្តិយល់ឃើញថា អាចបង្កការគម្រាមកំហែងដល់សន្តិសុខជាតិ ឧ. ច្បាប់ផ្តល់សិទ្ធិអំណាចពិសេសដល់អង្គនីតិប្រតិបត្តិ ផ្អែកតាមការវិនិច្ឆ័យរបស់ពួកគេដើម្បីធ្វើការគ្រប់គ្រង ឬទប់ស្កាត់ស្ថានការណ៍ដែលទំនងបង្កគ្រោះថ្នាក់ដល់សន្តិសុខជាតិ។

ប្រទេសភាគច្រើន ដែលបង្កើតបានជាផ្នែកមួយនៃខមិនវែលរបស់ចក្រភពអង់គ្លេស (British Commonwealth) មានទម្រង់ច្បាប់ដូចប្រភេទនៃឧទាហរណ៍ទី ២នៃច្បាប់ខាងលើ។ នៅក្រោមច្បាប់នោះ អង្គនីតិប្រតិបត្តិជាធម្មតាត្រូវបានអនុញ្ញាតឲ្យអនុវត្តនូវសិទ្ធិអំណាចធំៗមួយចំនួន ដែលព្យួរបញ្ញត្តិមួយចំនួនស្តីពីការធានាដោយរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ដោយមិនបាច់មានការ

យល់ព្រមជាមុន ឬមានការចូលរួមពីអង្គនីតិបញ្ញត្តិ ឬអង្គតុលាការ។ មានបញ្ហាគន្លឹះមួយ ទាក់ទងនឹងតួនាទីរបស់អង្គនីតិប្រតិបត្តិក្នុងការបង្គាប់ឲ្យមានការឃុំខ្លួនបុគ្គល ដែលអាចបង្កការគម្រាមកំហែងដល់សន្តិសុខជាតិ តាមបែបរដ្ឋបាល ឬតាមការបង្គាប់ដោយរដ្ឋមន្ត្រី។ បុគ្គលទាំងនេះ ត្រូវបានឃុំខ្លួនដោយអង្គនីតិប្រតិបត្តិក្នុងរយៈពេលដ៏វែង ឬខ្លី ឬមួយត្រូវពន្យាពេលបន្តទៀត ឬគ្មានកាលកំណត់។ ច្បាប់ខ្លះ មិនមែនច្បាប់ទាំងអស់នោះទេ មានចែងអំពីការបង្កើតនូវស្ថាប័នសើរើរឿងក្តីមួយ ដែលមានតួនាទីបង្គាប់ឲ្យអង្គនីតិប្រតិបត្តិធ្វើការដោះលែងអ្នកជាប់ឃុំ តាមរយៈការពិគ្រោះយោបល់ ឬមិនបាច់មានការពិគ្រោះយោបល់ក៏បាន។ សមាសភាពនៃស្ថាប័ននេះអាចមានទំនាក់ទំនងជាមួយអង្គនីតិប្រតិបត្តិ ក្នុងកម្រិតផ្សេងៗ។

នៅក្នុងប្រទេសជាច្រើន ច្បាប់បែបនោះ ជាទូទៅ មានមកតាំងពីសម័យអាណានិគមនិយម ហើយកំពុងត្រូវបានគេពិភាក្សាយ៉ាងទូលំទូលាយ និងមានការជំទាស់មកដល់សព្វថ្ងៃ ដោយហេតុថាច្បាប់នេះ ផ្តល់នូវសិទ្ធិអំណាចខុសគេខុសឯង ដល់អង្គនីតិប្រតិបត្តិ និងអង្គការវិស័យសន្តិសុខ ជាពិសេស គឺនគរបាល ហើយវាមានផលប៉ះពាល់អវិជ្ជមាន មកលើសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ។

ប្រអប់ទី ៤៣

ការភ័ន្តច្រលំដែលនាំឲ្យប៉ះពាល់ដោយមានផលវិបាកធ្ងន់ធ្ងរ

នៅពេលដែលរដ្ឋាភិបាល ពឹងផ្អែកលើវិស័យសន្តិសុខដើម្បីរក្សាមូលដ្ឋាននៃអំណាចរបស់ខ្លួន កងកម្លាំងសន្តិសុខជាញឹកញាប់គឺជាបុព្វហេតុនៃអសន្តិសុខ ចំពោះប្រជាពលរដ្ឋ និងរដ្ឋជិតខាងរបស់ពួកគេ។ (...) នៅពេលដែលកងកម្លាំងរបស់ក្រសួងមហាផ្ទៃ

កងរាជអាវុធហត្ថ និងសេវាចារកម្ម ត្រូវបានអូសទាញឲ្យចូលរួមនៅក្នុងការតស៊ូនយោបាយ ការខិតខំប្រឹងប្រែងដើម្បីកែលំអការត្រួតពិនិត្យតាមដានដោយស៊ីវិលតាមបែបប្រជាធិបតេយ្យ ជាញឹកញាប់ត្រូវបានគេធ្វើឲ្យចុះខ្សោយ។

របាយការណ៍អភិវឌ្ឍន៍មនុស្សអង្គការសហប្រជាជាតិ ឆ្នាំ ២០០២
(ទំព័រទី ៨៧ និង ៩២)

ក្នុងនាមជាតំណាងរាស្ត្រអ្នកអាចធ្វើអ្វីបានខ្លះ

តាក់តែងច្បាប់ដើម្បីថែរក្សាការពារសន្តិសុខផ្ទៃក្នុង និងសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ

- ត្រូវចងចាំថាការរក្សាការពារសន្តិសុខ និងសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ គឺដើម្បីប្រជាពលរដ្ឋ និងមិនមែនសម្រាប់ប្រើប្រាស់ជាឧបករណ៍សម្រាប់ធ្វើការគាបសង្កត់លើប្រជាពលរដ្ឋនោះទេ ឬ ក៏សម្រាប់បម្រើឲ្យគោលបំណងរបស់គណបក្សនយោបាយនោះក៏ទេដែរ។ ត្រូវធានាឲ្យមានការបញ្ចៀសនូវការប្រើប្រាស់ និង ការធ្វើយោធានូបនីយកម្មនគរបាលច្រើនហួសហេតុដើម្បីធ្វើការគាបសង្កត់លើប្រជាពលរដ្ឋ។
- ត្រូវធ្វើឲ្យអង្គនីតិប្រតិបត្តិមានគណនេយ្យភាពចំពោះសភា និងផ្តល់អំណាចតាមផ្លូវច្បាប់ដ៏ច្បាស់លាស់ក្នុងចំនួនកំហិតមួយ។
- ត្រូវកំណត់នៅក្នុងច្បាប់ថា វិស័យសន្តិសុខនឹងទទួលរងនូវការដាក់ទោសរដ្ឋបាល និងតាមផ្លូវតុលាការ បើចាំបាច់ ក្នុងករណីដែលមានការប្រើប្រាស់នូវអំណាច ឬកងកម្លាំងណាមួយច្រើន

ហួសហេតុ។

- ធ្វើការវិភាគពីភាពអនុវត្តបាន និងភាពសមហេតុសមផលនៃច្បាប់ការពារលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ។

ការត្រួតពិនិត្យតាមដានដោយសភា

- ត្រូវធានាថា សភាត្រូវធ្វើការពិភាក្សាដេញដោលជាទៀងទាត់នូវបញ្ហាទាក់ទងនឹងសន្តិសុខផ្ទៃក្នុង និងសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ ព្រមទាំងពិនិត្យមើលនូវភាពពាក់ព័ន្ធនៃច្បាប់ ដែលនៅជាធរមានដែលមានការពាក់ព័ន្ធជាមួយវិស័យនេះ។
- ត្រូវធានាថា គណៈកម្មការមានសមត្ថកិច្ចរបស់សភាបានប្រើប្រាស់នូវគ្រប់មធ្យោបាយ និងធនធានទាំងអស់ដែលខ្លួនមាន ដើម្បីទទួលបាននូវព័ត៌មានដ៏សមស្រប និងធ្វើការត្រួតពិនិត្យប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព តាមដែលអាចធ្វើទៅបានទាក់ទងនឹងបញ្ហាសន្តិសុខផ្ទៃក្នុង និងសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ។ ប្រសិនបើចាំបាច់ ត្រូវពង្រឹងនូវមធ្យោបាយ និងធនធាន ព្រមទាំងជំនាញសម្រាប់គណៈកម្មការដែលពាក់ព័ន្ធ។
- បើអាចធ្វើបាន និងប្រសិនបើចាំបាច់ ត្រូវលើកទឹកចិត្តឲ្យមានសវនការសាធារណៈទាក់ទងនឹងបញ្ហាទាំងនេះ។
- បង្កើតឲ្យមានកិច្ចសន្ទនា ជាលក្ខណៈស្ថាប័ន ឬឯកជនជាមួយអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល ដែលមានការពាក់ព័ន្ធជាមួយបញ្ហាសន្តិសុខផ្ទៃក្នុង និងសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ រួមទាំងផលប៉ះពាល់នៃវិធានការ ដែលប្រកាន់យកដែលបានប៉ះពាល់ដល់សិទ្ធិមនុស្ស និងសេរីភាពជាសារវន្តរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ។

ជំពូកទី ២០

អំពើភេរវកម្ម

"អំពើភេរវកម្ម គឺជាការគម្រាមកំហែងមួយប្រឆាំងនឹងរដ្ឋ ដែលរដ្ឋ ចាំបាច់ត្រូវការពារប្រជាពលរដ្ឋរបស់ខ្លួន។ រដ្ឋមិនត្រឹម មានសិទ្ធិប៉ុណ្ណោះនោះទេ តែក៏មានកាតព្វកិច្ចក្នុងការ ការពារប្រជាពលរដ្ឋរបស់ខ្លួនថែមទៀតផង។ ក៏ប៉ុន្តែរដ្ឋ ក៏ត្រូវយកចិត្តទុកដាក់ខ្ពស់បំផុត ដើម្បីធានាថាវិធានការ ប្រឆាំងភេរវកម្ម មិនត្រូវប្រែទៅជាវិធានការបិទបាំង ឬ រំលោភសិទ្ធិមនុស្សនោះទេ"។

"នៅក្នុងប្រទេសមួយ គ្រោះថ្នាក់តែងកើតឡើង ដោយសារគេយកលេសថា ចាត់វិធានការដើម្បីរក្សា សន្តិសុខ តែធ្វើបែបនេះធ្វើឲ្យយើងលះបង់នូវសិទ្ធិសេរីភាពសំខាន់ៗ ជាលទ្ធផលវាមិនត្រឹមតែមិនពង្រឹង សន្តិសុខរបស់យើង វាថែមទាំងធ្វើឲ្យប៉ះពាល់ដល់ សន្តិសុខរួមរបស់យើងថែមទៀត ហេតុដូច្នេះហើយវា នឹងធ្វើឲ្យវិនាសនូវរដ្ឋាភិបាលប្រជាធិបតេយ្យមួយ"។

កូហ្វី អាណាន់ អគ្គលេខាធិការអង្គការសហប្រជាជាតិ
ថ្ងៃទី ២១ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០១

អំពើភេរវកម្ម គឺជាការគម្រាមកំហែងដ៏ធំបំផុតមួយដល់សន្តិសុខក្នុងប្រទេស សន្តិសុខក្នុងតំបន់ និងអន្តរជាតិ។ ការឆ្លើយតបចំពោះអំពើភេរវកម្ម មានលក្ខណៈស្មុគ្រស្មាញ ជាពិសេសនៅពេលដែលអំពើភេរវកម្ម មានទំនាក់ទំនងជាមួយឧក្រិដ្ឋកម្មដែលមានអង្គការចាត់តាំង។ ការឆ្លើយតបនោះអាចមានការឆ្លើយតបចាប់ពីកងកម្លាំង

នគរបាល និងតម្រួតព្រំដែន រហូតដល់ ក្រុមចារកម្ម ហើយវិធានការមានទាំងវិធានការក្នុងវិស័យហិរញ្ញវត្ថុ រហូតដល់វិធានការក្នុងវិស័យច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ និងព័ត៌មានវិទ្យា។

ចាប់តាំងពីថ្ងៃទី ១១ ខែកញ្ញាមក រដ្ឋជាច្រើនបានមើលឃើញពីសារៈសំខាន់ និងភាពចាំបាច់ក្នុងការពង្រឹងឡើងវិញនូវច្បាប់របស់ខ្លួនពាក់ព័ន្ធនឹងបញ្ហាខាងលើ។ លើសពីនេះ សហប្រតិបត្តិការអន្តររដ្ឋ ក៏ត្រូវបានពង្រឹងផងដែរ ជាពិសេស ពាក់ព័ន្ធជាមួយការចែករំលែកនូវព័ត៌មានចារកម្ម និងព័ត៌មានវិទ្យា។ វិធានការទាំងអស់នេះ ពិតណាស់ វាមិនមែនមិនប៉ះពាល់ដល់សិទ្ធិមនុស្ស និងសិទ្ធិសេរីភាពនៃជនស៊ីវិលទាល់តែសោះនោះដែរ។

ទាក់ទងនឹងសហប្រតិបត្តិការអន្តរជាតិ ដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហាភេរវកម្ម មានសេចក្តីសម្រេចចិត្តរបស់ក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខសហប្រជាជាតិលេខ ១៣៧៣ (ដែលបានអនុម័តថ្ងៃទី ២៨ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ ២០០១ សូមអានប្រអប់ទី ៥៤) បានសង្កត់ធ្ងន់ជាពិសេសលើបញ្ហានៃការគ្រប់គ្រងលើទ្រព្យសម្បត្តិផ្នែកហិរញ្ញវត្ថុរបស់ភេរវករ។ សេចក្តីសម្រេចលេខ ១៣៧៣ ក៏ផ្តល់សារៈសំខាន់ដល់ការត្រួតពិនិត្យព្រំដែន និងការត្រួតពិនិត្យអត្តសញ្ញាណប័ណ្ណសម្គាល់ខ្លួន និងឯកសារធ្វើដំណើរ ដើម្បីធ្វើការទប់ស្កាត់នូវចលនាខាងក្នុង និងឆ្លងដែនរបស់ភេរវករ ឬក្រុមភេរវករ។ សេចក្តីសម្រេចនេះក៏មានអនុសាសន៍ ស្តីពីរបៀបបង្ក្រាបការជ្រើសរើសសមាជិកនៃក្រុមភេរវករ និងការផ្គត់ផ្គង់អាវុធយុទ្ធភ័ណ្ឌធម្មតាដល់ពួកភេរវករហើយអនុសាសន៍នេះ ក៏បានលើកឡើងនូវរបៀបពង្រឹងវិធានការទប់ស្កាត់តាមរយៈសហប្រតិបត្តិការអន្តររដ្ឋផងដែរ។ អនុសាសន៍ជម្រុញឲ្យមានការបញ្ជូនអ្នកទាំងឡាយណា ដែលចូលរួមនៅក្នុងការផ្តល់ហិរញ្ញវត្ថុ ធ្វើផែនការ រៀបចំ ឬប្រព្រឹត្តអំពើភេរវកម្ម ឬគាំទ្រសកម្មភាពភេរវកម្ម មកកាន់តុលាការ។ សេចក្តីសម្រេចក៏បានជម្រុញឲ្យមានការចែងនៅក្នុងច្បាប់ជាតិ និងលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តនានាថាសកម្មភាពភេរវកម្មខាងលើនោះ គឺជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ និងត្រូវទទួលការផ្តន្ទាទោសធ្ងន់ធ្ងរ។ សេចក្តីសម្រេចក៏បានអំពាវនាវឲ្យមានការផ្លាស់ប្តូរនូវព័ត៌មាន អនុលោមតាមច្បាប់ជាតិ និងអន្តរជាតិ និងអំពាវនាវឲ្យមានកិច្ចសហប្រតិបត្តិការផ្នែករដ្ឋបាល និងតុលាការដើម្បីទប់ស្កាត់ការប្រព្រឹត្តសកម្មភាពភេរវកម្ម។ សេចក្តីសម្រេចក៏

បានបង្កើតនូវគណៈកម្មការក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខមួយផងដែរ ដែលមានរាល់សមាជិកទាំងអស់នៃក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខ ដើម្បីធ្វើការត្រួតពិនិត្យតាមដានការអនុវត្តសេចក្តីសម្រេចនេះ ដោយមានជំនួយពីអ្នកជំនាញដ៏សមស្រប។

ប្រអប់ទី ៤៤

ការឆ្លើយតប របស់ក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខអង្គការសហប្រជាជាតិចំពោះព្រឹត្តិការណ៍ថ្ងៃទី ១១ ខែកញ្ញា

ក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខ (...)

៣. អំពាវនាវដល់រដ្ឋទាំងអស់៖

ក. រិះរកវិធីសាស្ត្រពង្រីក និងពន្លឿននូវការផ្លាស់ប្តូរព័ត៌មានប្រតិបត្តិការ ជាពិសេសព័ត៌មានពាក់ព័ន្ធជាមួយសកម្មភាព ឬចលនារបស់ពួកភេវរករ ឬបណ្តាញភេវរករ ព័ត៌មានអំពីការក្លែងឯកសារធ្វើដំណើរ ចរាចរណ៍អាវុធ គ្រឿងផ្ទុះ និងអាវុធគីមី និងជីវសាស្ត្រ ការប្រើប្រាស់បច្ចេកវិទ្យាធ្វើទំនាក់ទំនងដោយក្រុមភេវរករ និងការគម្រាមកំហែងពីអាវុធមហាប្រល័យដោយក្រុមភេវរករ។

ខ. ផ្លាស់ប្តូរព័ត៌មាន ដោយអនុលោមតាមច្បាប់ជាតិ និងអន្តរជាតិ និងធ្វើសហប្រតិបត្តិការលើផ្នែករដ្ឋបាល និងតុលាការដើម្បីទប់ស្កាត់ការប្រព្រឹត្តសកម្មភាពភេវរកម្ម។

គ. ធ្វើសហប្រតិបត្តិការ ជាពិសេស តាមរយៈកិច្ចព្រមព្រៀងទ្វេភាគី និងពហុភាគី ដើម្បីទប់ស្កាត់ និងបង្ក្រាបការវាយប្រហាររបស់ភេវរករ និងចាត់វិធានការប្រឆាំងក្រុមភេវរករ។

ឃ. ចូលជាភាគីនៃអនុសញ្ញា និងពិធីសារអន្តរជាតិដែលពាក់ព័ន្ធឲ្យបានឆាប់តាមដែលអាចធ្វើបាន ទាក់ទងនឹងអំពើភេវរកម្ម រួមទាំង អនុសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីការបង្ក្រាបការផ្តល់ហិរញ្ញវត្ថុដល់អំពើភេវរកម្ម ចុះថ្ងៃទី ៩ ខែធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៩៩។

ង. បង្កើនសហប្រតិបត្តិការ និងអនុវត្តពេញលេញនូវអនុសញ្ញា និងពិធីសារអន្តរជាតិ ដែលពាក់ព័ន្ធអំពើភេវរកម្ម និងសេចក្តី

សម្រេចចិត្តរបស់ក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខលេខ ១២៦៩ (១៩៩៩) និងលេខ ១៣៦៨ (២០០១)។

ច. ចាត់វិធានការសមស្របៗតាមបទប្បញ្ញត្តិច្បាប់ជាតិ និងអន្តរជាតិ ក្នុងនោះមានបទដ្ឋានអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិមនុស្សមុនផ្តល់ស្ថានភាពជាជនភៀសខ្លួន ដើម្បីធានាថាអ្នកសុំសិទ្ធិជ្រកកោនពិតជាមិនបានរៀបចំផែនការ សម្របសម្រួល ឬចូលរួមនៅក្នុងការប្រព្រឹត្តអំពើភេរវកម្ម។

ឆ. ដោយអនុលោមតាមច្បាប់អន្តរជាតិ ធានាថាស្ថានភាពជាជនភៀសខ្លួន មិនត្រូវបានរំលោភបំពានដោយជនល្មើស អ្នករៀបចំ ឬអ្នកសម្របសម្រួលសកម្មភាពភេរវកម្ម និងធានាមិនឲ្យមានការទទួលស្គាល់ចេតនានយោបាយ ជាហេតុផលដើម្បីបដិសេធសំណើសុំធ្វើបត្យាប័នភេរករ ដែលទទួលរងការចោទប្រកាន់ (...)។

ប្រភព៖ ក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខអង្គការសហប្រជាជាតិ
សេចក្តីសម្រេចលេខ ១៣៧៣, S/RES/១៣៧៣, ចុះថ្ងៃទី ២៨ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ ២០០១ http://www.un.org/Docs/scres/2001/sc2001.htm

អនុសញ្ញាអន្តរជាតិ ស្តីពីការបង្ក្រាបការផ្តល់ហិរញ្ញវត្ថុដល់អំពើភេរវកម្ម ដែលបានអនុម័តដោយមហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិថ្ងៃទី ៩ ខែធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៩៩ តម្រូវឲ្យរដ្ឋចុះកិច្ចសន្យាទាំងអស់ធ្វើបត្យាប័ន បុគ្គលដែលជាប់ចោទពីការផ្តល់មូលនិធិដល់សកម្មភាពភេរវករ និងតម្រូវឲ្យដាក់ចេញនូវវិធានការនានាដើម្បីធ្វើការស៊ើបអង្កេតប្រតិបត្តិការហិរញ្ញវត្ថុដែលសង្ស័យទាំងឡាយ។ មកដល់ថ្ងៃទី ២ ខែមេសា ឆ្នាំ ២០០២ មានប្រទេសចំនួន ១៣២ប្រទេសបានចុះហត្ថលេខាលើអនុសញ្ញានេះ ហើយមានប្រទេសចំនួន ២៦ប្រទេសផ្សេងទៀត បានបំពេញដំណើរការផ្តល់សច្ចាប័ន
និងក្លាយជារដ្ឋភាគីនៃ អនុសញ្ញា។
អនុសញ្ញានេះបានចូលជាធរមានក្នុងឆ្នាំ ២០០២។

សម្រាប់តំណាងរាស្ត្រ វាសំខាន់ខ្លាំងណាស់ក្នុងការពិនិត្យ តាមដាននូវការដាក់ចេញនូវវិធីសាស្ត្រ ដែលមានតុល្យភាពប្រឆាំងនឹងការវាយប្រហារដោយពួកភេរវករ ជាវិធីសាស្ត្រមួយដែលការពារទាំងសន្តិសុខ និងសិទ្ធិមនុស្ស។ តាមទស្សនៈរបស់តំណាងរាស្ត្របញ្ហាទាក់ទងនឹងអំពើភេរវកម្ម ត្រូវមានច្បាប់ចែងនូវវិធីសាស្ត្រថ្មីគ្រប់ជ្រុងជ្រោយមួយ ដែលកំណត់នូវវិធានការសន្តិសុខ និងប្រឆាំងអំពើភេរវកម្ម និងថ្លឹងថ្លែងរវាងសន្តិសុខ និងសិទ្ធិសេរីភាពដែលធានានូវការគោរពដ៏ពេញលេញ ចំពោះច្បាប់មនុស្សធម៌ និងសិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិដែលនៅជាធរមាន។

ការកំណត់និយមន័យអំពើភេរវកម្មតាមផ្លូវច្បាប់

រហូតមកដល់ពេលនេះ មិនមានការកំណត់និយមន័យអំពីអំពើភេរវកម្ម ដែលបានព្រមព្រៀងជាអន្តរជាតិនោះទេ។ ទាល់តែសហគមន៍អន្តរជាតិ ឈានដល់ការព្រមព្រៀងគ្នាលើនិយមន័យរួមតែមួយ បើមិនដូច្នោះទេនិយមន័យនៃអំពើភេរវកម្មនឹងត្រូវបានគេបន្តឲ្យនិយមន័យ ទៅតាមអ្វីដែលមិនមែនជានិយមន័យដ៏ពិតប្រាកដរបស់វា។ យោងតាមនីតិសាស្ត្រអន្តរជាតិ ការតស៊ូរំដោះជាតិ និងដណ្តើមឯករាជ្យពីការកាន់កាប់ដោយបរទេស គឺជាសិទ្ធិស្របច្បាប់ដូច្នេះអំពើបែបនេះ មិនបង្កើតបានជាអំពើភេរវកម្មនោះទេ។ លើសពីនេះ សហគមន៍អន្តរជាតិ រួមទាំង IPU ផងដែរ បានកំណត់ហើយកំណត់ទៀតថា អំពើភេរវកម្មមិនអាចសម្អាងយោងត្រឹមតែសាសនា សញ្ជាតិ ឬអារ្យធម៌ ឬគ្រាន់តែឈ្មោះរបស់វាតែប៉ុណ្ណោះនោះទេ។ មកដល់ពេលនេះវិធីមួយទៀតនៃការកំណត់និយមន័យនៃអំពើភេរវកម្ម គឺគេគ្រាន់តែអាចរៀបរាប់ប្រភេទនៃការវាយប្រហារដែលគេនិយមហៅថាអំពើភេរវកម្ម ដែលសហគមន៍អន្តរជាតិបានធ្វើការថ្កោលទោសជាប្រចាំតែប៉ុណ្ណោះគឺ៖ ការវាយប្រហារដោយយោរយៅមិនរើសមុខ ជាពិសេស ការវាយប្រហារមកលើជនស៊ីវិលស្លូតត្រង់ ឬទម្រង់នៃអំពើហិង្សាដោយមិនរើសមុខដែលប្រព្រឹត្ត

ដោយក្រុមតូចៗនៅក្នុងប្រទេស ឬភ្នាក់ងារលួចលាក់ផ្សេងទៀត។

ការវាយប្រហារដោយពួកភេរវករ មានលក្ខណៈជាអំពើហិង្សាមិនរើសមុខប្រឆាំងនឹងជនស៊ីវិល ដោយមិនគិតពីមនុស្សធម៌ និងចង់លេចមុខលេចមាត់ជាខ្លាំងជាសាធារណៈ។ វិធីសាស្ត្រជារួមដែលពួកគេនិយមប្រើប្រាស់រួមមាន ការប្លន់យន្តហោះ ការដាក់គ្រាប់បែកក្នុងរថយន្ត ការដាក់គ្រាប់បែកអត្តឃាត ការធ្វើឃាត និងការសម្លាប់រង្គាល។ យុទ្ធនាការដ៏មាននិរន្តរភាពរបស់ពួកភេរវករតម្រូវឲ្យមានការគាំទ្រហិរញ្ញវត្ថុ ការផ្គត់ផ្គង់អាវុធ និងគ្រាប់រំសេវជាប្រចាំ និងការជួយគាំទ្រពីបណ្តាញអង្គការអន្តរជាតិ។ ជាញឹកញាប់ប្រទេសទី ៣ តែងតែផ្តល់ដល់ពួកភេរវកនូវជំនួយ និងទីកន្លែងលាក់ខ្លួន។ ប្រអប់ទី ៥៥ ខាងក្រោមពន្យល់នូវចំណុចសំខាន់ៗខ្លះនៃវិធីសាស្ត្រដែលមានតុល្យភាពចំពោះអំពើភេរវកម្ម ដោយគួសបញ្ជាក់ទាំងតម្រូវការសម្រាប់ការពារសិទ្ធិស្របច្បាប់ក្នុងការតវ៉ា ក៏ដូចជា តម្រូវការសម្រាប់ប្រកាន់យកវិធានការប្រឆាំងនឹងអំពើភេរវកម្ម។ ចំណុចទី ៣៧ នៅក្នុងប្រអប់ ពន្យល់អំពីភាពចាំបាច់នៃវិធានការប្រឆាំងអំពើភេរវកម្ម ដែលមិនត្រឹមផ្តោតលើការប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងអំពើភេរវកម្មប៉ុណ្ណោះនោះទេ តែថែមទាំងផ្តោតលើការអភិវឌ្ឍសង្គម នយោបាយ និងសេដ្ឋកិច្ចរបស់ប្រទេសទាំងឡាយ ដែលអាចជាជម្រកភេរវករជំនាន់ថ្មីថែមទៀតផង។

ប្រអប់ទី ៥៥

ការប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងអំពើភេរវកម្ម

៣៤. (...) សន្និសីទរំលឹកថា ការតស៊ូសម្រាប់ការរំដោះជាតិ និងឯករាជ្យពីការកាន់កាប់ដោយបរទេស គឺជាសិទ្ធិស្របច្បាប់ដែលមានចែងនៅក្នុងសេចក្តីសម្រេចជាអន្តរជាតិ និងថាអំពើបែបនេះមិនបង្កើតបានជាអំពើភេរវកម្មនោះឡើយ។ ទោះដូច្នេះក៏ដោយ សន្និសីទបញ្ជាក់ថាគ្មានការតស៊ូណាមួយ អាចបង្កឲ្យមានការវាយប្រហារដោយមិនរើសមុខជាពិសេស ទៅលើជនស៊ីវិលស្លូតត្រង់ ឬទៅលើទម្រង់ណាមួយនៃអំពើភេរវកម្មដែលមានអង្គការចាត់តាំងដោយរដ្ឋ។

៣៧. សន្និសីទ ចង់សង្កត់ធ្ងន់ចំពោះតម្រូវការដ៏សំខាន់ឲ្យមានវិធានការសន្តិសុខប្រឆាំងអំពើភេរវកម្ម ដែលគាំទ្រដោយវិធានការគ្រប់ជ្រុងជ្រោយ ដែលបង្កើតឡើងដើម្បីអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ច និងសង្គម និងពង្រឹងរដ្ឋាភិបាលដែលជាប់ឆ្នោតតាមបែបប្រជាធិបតេយ្យ។ ប្រភព៖ ឯកសារចុងក្រោយនៃសន្និសីទលើកទី ៣របស់ IPU ស្តីពីសន្តិសុខ និងសហប្រតិបត្តិការនៅក្នុងសមុទ្រមេឌីទែរ៉ានេ Valetta, Malta ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ១៩៩៥

ច្បាប់ប្រឆាំងអំពើភេរវកម្ម ដូចជា ច្បាប់របស់ប្រទេសអូទ្រីស (សេចក្តីព្រាង កថាខណ្ឌ ២៧៨ខ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ) ច្បាប់របស់ប្រទេសអាល្លឺម៉ង់ ១២៩ក នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ និងច្បាប់របស់ប្រទេសកាណាដា (Bill C-36) មានបញ្ចូលនូវទិដ្ឋភាពដូចខាងក្រោម៖

- បញ្ជីសកម្មភាពភេរវកម្មមួយចំនួន ឧ. ជាអំពើ ឬការគម្រាមកំហែង ដែលបង្កើតបានជាបទល្មើស ដូចជា ឃាតកម្ម ការចាប់ចំណាប់ខ្មាំង ការដណ្តើមយកដោយខុសច្បាប់នូវយន្តហោះ ការដាក់គ្រាប់បែកដោយភេរវករ ឬការផ្តល់ហិរញ្ញវត្ថុដល់សកម្មភាពភេរវកម្ម។ ភាគច្រើនៃបញ្ជីបទល្មើសនោះសំដៅលើអំពើខុសច្បាប់ នៅក្នុងច្បាប់ជាធរមាន (ច្បាប់ប្រឆាំងអំពើភេរវកម្មនៃប្រទេសអាល្លឺម៉ង់ អូទ្រីស និងកាណាដា)។
- ការដឹកនាំ ឬការគាំទ្រ (ហិរញ្ញវត្ថុ) ដល់សមាគមភេរវករ ក៏ជាអំពើខុសច្បាប់ដែរ (នៅក្នុងប្រទេសអាល្លឺម៉ង់ កាណាដា និងអូទ្រីស)។
- បុព្វហេតុនៃសកម្មភាពភេរវកម្ម ដែលមានលក្ខណៈជានយោបាយ មនោគមន៍វិជ្ជា ឬសាសនា (ប្រទេសកាណាដា)។
- ចេតនានៃសកម្មភាពភេរវកម្ម ដែលធ្វើការបំភិតបំភ័យ ឬគម្រាមកំហែងសាធារណជនទូទៅ ឬបង្ខិតបង្ខំសាធារណជន

ទូទៅ ឬរដ្ឋាភិបាលឲ្យប្រព្រឹត្តសកម្មភាពមួយចំនួន ឬរាំងពី
ការអនុវត្តនូវសកម្មភាពមួយចំនួន (ប្រទេសកាណាដា)។

- គោលដៅផ្ទាល់របស់សកម្មភាពភេរវកម្ម ដែលបង្កឲ្យមាន
ការស្លាប់ ឬរបួសដល់ប្រជាពលរដ្ឋតាមមធ្យោបាយដ៏
ឃោរឃៅ ដែលធ្វើឲ្យជីវិតមនុស្សមានគ្រោះថ្នាក់
ដែលបណ្តាលឲ្យខូចខាត ឬរំខានដល់សេវា
ឬប្រព័ន្ធសាធារណៈ ឬ ឯកជនសំខាន់ (ប្រទេស កាណាដា)។
- ការមិនរាប់បញ្ចូលនូវសកម្មភាពទាំងឡាយ ដែលបានអនុវត្ត
ក្នុងគោលបំណងបង្កើត ឬ បង្កើតឡើងវិញនូវលទ្ធិប្រជា
ធិបតេយ្យ និងនីតិរដ្ឋ ក៏ដូចជា ការការពារច្បាប់មនុស្សធម៌
(ប្រទេសអូទ្រីស)។ បទប្បញ្ញត្តិច្បាប់បែបនេះហាមឃាត់ការ
តវ៉ាស្របច្បាប់ និងចាត់ទុកការតស៊ូជាបទល្មើស។

ពាក់ព័ន្ធនឹងទិដ្ឋភាពនៃច្បាប់ប្រឆាំងអំពើភេរវកម្មទាំងនេះ ជាគំនិត
រួមគឺថា អំពើភេរវកម្មមានទំនាក់ទំនងជាមួយអំពើហិង្សា និងការបង្ក
ការខូចខាតដល់បុគ្គល ឬស្ថាប័ន។ ក្រៅពីនេះ ច្បាប់មានចែងនូវ
បញ្ជីសកម្មភាពមួយចំនួន ដែលបង្កើតបានជាអំពើភេរវកម្ម។ មិនត្រឹម
តែការប្រព្រឹត្តអំពើភេរវកម្ម អាចចាត់ទុកថាជាអំពើខុសច្បាប់
ប៉ុណ្ណោះនោះទេ តែថែមទាំងគ្រាន់តែចូលរួមក្រុមភេរវករមួយ
(ជាសមាជិក ជាអ្នកគាំទ្រ ឬជាអ្នកដឹកនាំ) ក៏គេចាត់ទុកថាជា
សកម្មភាពភេរវកម្មដែរ។

តាមទស្សនៈនៃការត្រួតពិនិត្យតាមដានដោយសភា វាសំខាន់ខ្លាំង
ណាស់ក្នុងការធានាឲ្យមានការបកស្រាយ ដ៏សមស្របនូវពាក្យ
អំពើភេរវកម្ម នៅក្នុងច្បាប់ប្រឆាំងអំពើភេរវកម្មថ្មី។ ម្យ៉ាងទៀត
និយមន័យ មិនត្រូវមានលក្ខណៈចង្អៀតពេកនោះទេ ពីព្រោះវាអាច
មិនរាប់បញ្ចូលនូវអំពើ ដែលប្រព្រឹត្តដោយសមាគមភេរវករ។ ម្យ៉ាង
និយមន័យភេរវកម្ម ក៏មិនត្រូវទូលាយពេករហូតដល់វាគម្រាមកំហែង
ដល់ការដាក់ការតវ៉ាស្របច្បាប់ និងតាមបែបប្រជាធិបតេយ្យជាអំពើ
ល្មើសនោះដែរ។ សំណួរដំបូងនៅទីនេះគឺថា តើអំពើហិង្សាក្នុងកម្រិត
ណាទើបចាត់ទុកថាជាអំពើភេរវកម្ម នៅក្នុងសង្គមប្រជា
ធិបតេយ្យមួយ? អ្នកធ្វើច្បាប់នៃប្រទេសផ្សេងៗបានឆ្លើយនឹងសំណួរ
នេះខុសៗគ្នា ដោយហេតុថាសង្គមនីមួយៗបានបង្កើតនូវនិយមន័យ

តាមផ្លូវច្បាប់នៃអំពើហិង្សារៀងៗខ្លួន។ នៅពេលកំពុងពិចារណានូវសំណួរនេះ គេគួរតែចងចាំនូវគោលដៅនៃអំពើហិង្សា។ ប្រសិនបើតាមផ្លូវច្បាប់ អំពើហិង្សាត្រូវបានគេចាត់ទុកថា ជាអំពើភេរវកម្ម មែននោះ ស្ថានទម្ងន់របស់វា ត្រូវតែសមាមាត្រជាមួយគោលដៅរបស់វា។

សំណួរទី ២ គឺថា វិធានការប្រឆាំងអំពើភេរវកម្មគួរសមាមាត្រក៏ដូចជា គួរមានទំនាក់ទំនងជាមួយការគម្រាមកំហែងរបស់ភេរវករខ្លួនឯង។ គេគួរចងចាំថា គោលបំណងរបស់ច្បាប់ប្រឆាំងអំពើភេរវកម្ម គឺជួយនគរបាល និងសេវាសន្តិសុខដទៃទៀតឲ្យចាត់វិធានការដ៏មានប្រសិទ្ធភាពប្រឆាំងនឹងអ្នក ដែលមានការពាក់ព័ន្ធជាមួយសកម្មភាពភេរវកម្ម។ វាមិនមានបំណង ថែមទាំងគេមិនគួរប្រើប្រាស់វាដើម្បីបំបិទសិទ្ធិសេរីភាពនៃការបញ្ចេញមតិ និងសមាគមនោះទេ ថែមទាំងវាមិនគួរនាំទៅរកការហាមឃាត់ការប្រឆាំង ឬការផ្លាស់ប្តូរនយោបាយដោយស្របច្បាប់នោះដែរ។

វិធីសាស្ត្រ ៣យ៉ាងប្រឆាំងអំពើភេរវកម្ម

សេវាសន្តិសុខ អាចអនុវត្តវិធានការ ៣យ៉ាងដើម្បីការពារសង្គម និង ស្ថាប័នរដ្ឋរបស់ខ្លួនប្រឆាំងនឹងការវាយប្រហារពីភេរវករ៖

- ✓ **វិធានការប្រឆាំងអំពើភេរវកម្ម៖** កាត់បន្ថយគ្រោះថ្នាក់ដល់ប្រជាពលរដ្ឋ ជីវិតសាធារណៈ អាគារ និងហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធនានា។
- ✓ **វិធានការទប់ទល់អំពើភេរវកម្ម៖** ទប់ស្កាត់ភេរវករពីការវាយប្រហារ តាមរយៈការកំណត់អត្តសញ្ញាណ និងបញ្ឈប់ពួកគេ។
- ✓ **ការគ្រប់គ្រងវិបត្តិ៖** ការដោះស្រាយ និងការធ្វើឲ្យស្ថានការណ៍មានស្ថិរភាពឡើងវិញ (ស្ថានការណ៍គ្រោះមហន្តរាយ ស្ថានការណ៍ប្រកាសភាពអាសន្ន) ក្រោយពីការវាយប្រហារដោយពួកភេរវករ។

ការវិភាគបង្ហាញថា សកម្មភាពប្រឆាំងភេរវកម្មភាគច្រើនមានទំនាក់ទំនងជាមួយ (១) ច្បាប់ជាតិ ការសម្របសម្រួល ការផ្តល់មូលនិធិ (២) សន្តិសុខផ្ទៃក្នុង (៣) មនុស្សចម្លែក (៤) ការធ្វើដំណើរ និងការត្រួតពិនិត្យព្រំដែន (៥) ការផ្តល់ហិរញ្ញវត្ថុ (៦) សហប្រតិបត្តិការអន្តរជាតិ និង (៧) ការគម្រាមកំហែងគ្រាប់បែកបរមាណូ ជីវសាស្ត្រ និងគីមីសាស្ត្រ។ បញ្ហីនៃសកម្មភាពដ៏ច្រើនទាំងនេះគួរត្រូវបានគេពិចារណាថា ជាបញ្ហីមួយសម្រាប់រៀបចំជាវិធានការប្រឆាំងអំពើភេរវកម្ម។

<u>ច្បាប់ជាតិ ការសម្របសម្រួល និងថវិកា</u>

- អនុម័តច្បាប់ប្រឆាំងអំពើភេរវកម្មពិសេស ឬកែសម្រួលច្បាប់ដែលនៅជាធរមាន។
- ផ្តល់មូលនិធិបន្ថែមដល់កងកម្លាំងនគរបាល ឆ្មាំព្រំដែន អាកាសចរណ៍ជាតិ អាជ្ញាធរសុខាភិបាលជាតិ ប្រៃសណីយ៍ជាតិ យោធា។
- បង្កើនការចែករំលែក ព័ត៌មានរវាងសេវាសន្តិសុខក្នុងប្រទេស។
- បុគ្គលិករយៈពេលវែង និងមជ្ឈមណ្ឌលសម្របសម្រួលទទួលបន្ទុកសម្រាប់ការធ្វើសុខដុមនីយកម្ម និងការសម្របសម្រួលនូវគោលនយោបាយផ្សេងៗ នៃសេវាសន្តិសុខ (សេវាចារកម្ម ឆ្មាំព្រំដែន នគរបាល យោធា) នៅថ្នាក់តំបន់ និងថ្នាក់សហព័ន្ធ/ជាតិ។
- ផ្តល់សិទ្ធិដល់មន្ត្រីចារកម្ម និងមន្ត្រីអនុវត្តច្បាប់ទទួលបាននូវកំណត់ហេតុព័ត៌មានអំពីបុគ្គលទាំងឡាយ នៅឯការិយាល័យគយ និង ពន្ធដារ។

<u>សន្តិសុខផ្ទៃក្នុង</u>

- លុចស្តាប់ការសម្ងាត់នៃការធ្វើទំនាក់ទំនង តាមប្រព័ន្ធអ៊ីនធឺណែត ទូរស័ព្ទ ហ្វាក់ (ដោយមិនបាច់ជូនដំណឹងដល់ស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធ ឧ. តុលាការ)។
- តម្រូវឲ្យក្រុមហ៊ុនទូរគមនាគមន៍ ឃាត់ទុកនូវទិន្នន័យ

ចរាចរណ៍របស់អតិថិជនរបស់ពួកគេ (ឧ. ទិន្នន័យក្នុងរយៈពេល ១ឆ្នាំ) ដែលអាចឲ្យភ្នាក់ងារអនុវត្តច្បាប់អាចទទួលបានន្ូវទិន្នន័យទូរគមនាគមន៍ទាំងនេះ។

- ទទួលកំណត់ហេតុអេឡិកត្រូនិក របស់បុគ្គលម្នាក់ៗពីធានាគារ ក្រុមហ៊ុនអ៊ីនធឺណែត និងស្ថាប័នឥណទានដោយមិនជូនដំណឹងដល់បុគ្គលដែលសង្ស័យ។
- បង្កើតប្រព័ន្ធស្រាវជ្រាវតាមកុំព្យូទ័រ ដែលកាន់តែមានប្រសិទ្ធភាព តាមរយៈការផ្សារភ្ជាប់ជាមួយប្រព័ន្ធព័ត៌មានទិន្នន័យស៊ីវិលមួយចំនួន។
- អនុញ្ញាតឲ្យមន្ត្រីដែលមិនមែនជានគរបាល ចូលឆែកមើលសំណុំឯកសារផ្ទាល់ខ្លួន ដែលមាននៅក្នុងប្រព័ន្ធទិន្នន័យនគរបាល។
- ឃុំខ្លួនបុគ្គលសង្ស័យរយៈពេលវែង ដើម្បីសាកសួរព័ត៌មានឲ្យបានច្រើនថែមទៀត។
- បង្កើតនូវប្រព័ន្ធតាមដានថ្នាក់ជាតិ ឧ. អត្តសញ្ញាណប័ណ្ណសម្គាល់ខ្លួន។

<u>ជនបែ្លកមុខ (ជនអន្តោប្រវេសន៍ អ្នកសុំសិទ្ធិជ្រកកោន និងជនបរទេស)</u>

- ផ្តល់សិទ្ធិដល់សេវាសន្តិសុខ ឲ្យចូលឆែកមើលប្រព័ន្ធទិន្នន័យអំពីជនបរទេស/ជនបែ្លកមុខ។
- តាមដានជន ដែលជាសមាជិកនៃក្រុមជនជាតិភាគតិចខ្លះ (ក្រុមធ្លាប់ប្រកាន់ពូជសាសន៍)។
- ដកហូតសិទ្ធិ មិនឲ្យទទួលបានន្ូវការស្នើសុំសើរើរឿងក្តីនៅតុលាការ ប្រសិនបើអ្នកសុំសិទ្ធិជ្រកកោនត្រូវបានសង្ស័យថាមានជាប់ពាក់ព័ន្ធនៅក្នុងសកម្មភាពភេរវកម្ម។
- បដិសេធសំណើសុំសិទ្ធិជ្រកកោន ប្រសិនបើអាជ្ញាធរពាក់ព័ន្ធ (រដ្ឋមន្ត្រី) បញ្ជាក់ថា បុគ្គលស្នើសុំសិទ្ធិជ្រកកោននោះបង្កការគម្រាមកំហែងដល់សន្តិសុខជាតិ។
- រក្សាទុក (រហូតដល់ ១០ឆ្នាំ) ន្ូវស្នាមក្រយៅដៃដែលខាងអន្តោប្រវេសន្តបានយកពីជនបរទេស និងពីអ្នកសុំសិទ្ធិ

ជ្រកកោន។

- បង្កើនការពិនិត្យរកអត្តសញ្ញាណ ដោយប្រើប្រាស់នូវនីតិវិធីទាក់ទងនឹងការសុំទិដ្ឋិការ។ បង្កើនការត្រួតពិនិត្យប្រវត្តិនយោបាយ របស់អ្នកសុំទិដ្ឋិការ និងអ្នកសុំសិទ្ធិជ្រកកោន។

<u>ការធ្វើដំណើរ និងការត្រួតពិនិត្យច្រកព្រំដែន</u>

- រឹតត្បិតកន្លែងត្រួតពិនិត្យព្រំដែន។
- បំពាក់អាវុធឲ្យបុគ្គលយន្តហោះស៊ីវិល។
- បំពាក់ទ្វារការពារគ្រាប់កាំភ្លើង នៃបន្ទប់បើកបរយន្តហោះ។
- ត្រួតពិនិត្យវ៉ាលីសធ្វើដំណើរ ១០០%នៅព្រលានយន្តហោះតាមម៉ាស៊ីនស្កែន។
- បន្ថែមជីវមាត្រនៅក្នុងអត្តសញ្ញាណប័ណ្ណសម្គាល់ខ្លួន/លិខិតឆ្លងដែន។
- ធ្វើការឆែកឆេរឲ្យបានញឹកញាប់ និងពេញលេញនៅចំណុចដែលងាយរងគ្រោះ (កំពង់ផែ ផ្លូវក្រោមដី និងព្រលានយន្តហោះ)។
- សាកសួរប្រវត្តិរូបនៅចំណុចចេញចូល។

<u>ហិរញ្ញវត្ថុ</u>

- ត្រួតពិនិត្យប្រតិបត្តិការហិរញ្ញវត្ថុ។
- បង្កើនការត្រួតពិនិត្យធនាគារ និងស្ថាប័នឥណទានទាំងឡាយ ដើម្បីបញ្ឈៀសការលាងលុយកខ្វក់ និងការកិបកេងប្រាក់ខុសច្បាប់។ បង្កកគណនីធនាគារ ដែលមានការពាក់ព័ន្ធជាមួយសកម្មភាពភេរវកម្ម។
- តម្រូវឲ្យធនាគារ ផ្តល់នូវព័ត៌មានអំពីរាល់គណនីទាំងអស់របស់ពួកគេ រួមទាំងមូលបត្ររបស់ពួកគេដល់ប្រព័ន្ធទិន្នន័យកណ្តាល (ការផ្លាស់ប្តូរព័ត៌មានគណនីធនាគារ) រួមទាំងកំណត់ជាបទល្មើស ចំពោះធនាគារណាមិនរាយការណ៍អំពីប្រតិបត្តិការ នៅពេលដែលខ្លួនបានដឹង ឬមានការសង្ស័យថា មានការធ្វើប្រតិបត្តិការបម្រើដល់

សកម្មភាពភេរវកម្ម។

- បង្កើត អង្គភាពចារកម្មហិរញ្ញវត្ថុដ៏មានប្រសិទ្ធភាពមួយ (នៅឯក្រសួងហិរញ្ញវត្ថុ)

<u>សហប្រតិបត្តិការអន្តរជាតិ</u>

- បង្កើនសហប្រតិបត្តិការអន្តរជាតិ ឧ. ដីកាចាប់ខ្លួនចេញដោយ សហភាពអឺរ៉ុប ឬការធ្វើបត្យាប័នរហ័ស។
- បញ្ចូលកិច្ចព្រមព្រៀងអន្តរជាតិ ស្តីពីការប្រយុទ្ធប្រឆាំងអំពើភេរវកម្មទៅក្នុងច្បាប់ជាតិ។
- ពង្រាយទ័ព ជាផ្នែកមួយនៃកងកម្លាំងជំនួយផ្នែកសន្តិសុខអន្តរជាតិ (ISAF) នៅក្នុងប្រទេសអាហ្គានីស្ថាន។
- ចុះហត្ថលេខា និងផ្តល់សច្ចាប័នលើអនុសញ្ញាសហប្រជាជាតិស្តីពីភេរវកម្ម។
- ចែករំលែកព័ត៌មានជាអន្តរជាតិ ជាមួយសេវាសន្តិសុខតួចៗដទៃទៀត។
- ធ្វើការដោះស្រាយ បញ្ហាជាឬសគល់នៃបុព្វហេតុនៃអំពើភេរវកម្ម ដោយផ្តល់នូវជំនួយអភិវឌ្ឍន៍សម្រាប់ប្រទេសដែលជាជម្រករបស់ពួកភេរវករ។

<u>ការគម្រាមកំហែងដោយគ្រាប់បែកបរមាណូ អាវុធជីវសាស្ត្រ និងគីមីសាស្ត្រ</u>

- បង្កើត ឬធ្វើឲ្យមជ្ឈមណ្ឌលនុយក្លេអ៊ែរ ជីវសាស្ត្រ គីមីសាស្ត្រ និងវិទ្យុសាស្ត្រ ដែលមានស្រាប់កាន់តែមានប្រសិទ្ធភាពខ្ពស់។ ធ្វើការសម្របសម្រួលកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងដែលមានស្រាប់ នៅក្នុងវិស័យនេះ ទាំងការផលិតវ៉ាក់សាំង /ការស្តុកទុកវ៉ាក់សាំង (វ៉ាក់សាំងជម្ងឺអុតស្វាយ)។
- បង្កើន ការត្រៀមជាមុនរបស់អាជ្ញាធរផ្នែកសុខាភិបាលដោយធានាឲ្យមានការផ្តត់ផ្តង់ថ្នាំសង្កូវគ្រប់គ្រាន់។
- កែលំអកិច្ចការពារទីតាំងនុយក្លេអ៊ែរ (ឧ. ការបំពាក់វ៉ាដាសម្រាប់ចាប់យន្តហោះតូច ហោះក្នុងរយៈកម្ពស់ទាប

ស៊ើបយកការណ៍)។

ការរក្សាតុល្យភាពនៃសិទ្ធិរវាងសិទ្ធិមនុស្ស និង ការរក្សាសន្តិសុខ

វិធានការទាំងនេះ ដែលមាននៅជាធរមាននៅក្នុងប្រទេសមួយចំនួន មិនមែនជាវិធានការបណ្តោះអាសន្ននោះទេ តែវានៅជាធរមានសម្រាប់រយៈពេលវែង។ ដូច្នេះ វិធានការប្រឆាំងអំពើភេរវកម្ម មិនមែនជាវិធានការអញ្ញត្រកម្មនោះទេ តែវាជាវិធានការធម្មតាដែលកើតមាននៅក្នុងជីវភាពធម្មតានៅក្នុងសង្គម។ នេះសំខាន់ខ្លាំងណាស់ ជាពិសេសនៅពេលដែលវិធានការទាំងនេះ វាមានផលប៉ះពាល់ទៅលើសិទ្ធិពលរដ្ឋ ដូចជា សេរីភាពនៃការបញ្ចេញមតិ សេរីភាពក្នុងការបង្កើតសមាគម និងសិទ្ធិឯកជនភាពជាដើម។ ពាក់ព័ន្ធជាមួយលក្ខណៈស្ថិតស្ថេរនៃវិធានការប្រឆាំងភេរវកម្ម ការដាក់ប្រទេសនៅក្នុងស្ថានភាពអាសន្ន ឬការប្រកាសស្ថានភាពអញ្ញត្រកម្ម វាមានលក្ខណៈមិនសមស្រប ពីព្រោះចេតនានៃវិធានការទាំងនេះ វាមានរយៈពេលយូរពេក។

ក្រៅពីនេះ វិធានការប្រឆាំងភេរវកម្មបែងចែកការងារមិនច្បាស់លាស់រវាងកងកម្លាំងអនុវត្តច្បាប់ និងកងចារកម្ម។ ភ្នាក់ងារអនុវត្តច្បាប់ ដូចជា នគរបាល និងសេវាចារកម្ម មានគោលបំណងខុសគ្នា។ សេវាចារកម្មធ្វើការប្រមូលព័ត៌មានដែលពាក់ព័ន្ធនឹងការគម្រាមកំហែងធំៗ ខណៈពេលដែលនគរបាលមានតួនាទីរក្សាច្បាប់ និងសណ្តាប់ធ្នាប់។ ជាធម្មតា សេវាចារកម្មមិនបញ្ឈប់ ឬចាប់ខ្លួនជនសង្ស័យនោះទេ តែនគរបាលវិញមិនបំពេញ"ការងារផ្នែកចារកម្ម" មុនពួកគេមានភស្តុតាងគួរឲ្យជឿជាក់ថា បទល្មើសមួយនេះពិតជាត្រូវបានប្រព្រឹត្តមែននោះ។ តាមទស្សនៈនៃអភិបាលកិច្ចតាមបែបប្រជាធិបតេយ្យ សេវាចារកម្ម មិនគួរចូលពាក់ព័ន្ធនៅក្នុងការងារ "ស៊ើបយកការណ៍សម្ងាត់" ពីប្រជាពលរដ្ឋខ្លួនឯងនោះទេ។ ការបែងចែកការងារបែបនេះ វាមានការពិបាកទៅៗ ដោយហេតុថាការប្រយុទ្ធប្រឆាំងភេរវកម្មនៅក្នុងប្រទេសខ្លះ វាបណ្តាលឲ្យមានការបន្ធូរបន្ថយការរឹតត្បិតទៅលើការប្រើប្រាស់ចារកម្ម (បរទេស) ដើម្បី

ជួយគាំទ្រដល់ការស៊ើបអង្កេតបទល្មើសនៅក្នុងប្រទេស។

បញ្ហាទី ៣ គឺថា សេវាសន្តិសុខត្រូវបានអនុញ្ញាតឲ្យដាក់ប្រជាពលរដ្ឋនៅក្រោមការឃ្លាំមើលរបស់ពួកគេ ដោយមិនបាច់ជូនដំណឹងដល់ស្ថាប័នត្រួតពិនិត្យតាមដាន ដូចជា តុលាការជាដើម។ នេះវាអាចបង្កើតនូវការរំលោភសិទ្ធិមនុស្សប្រកបដោយគ្រោះថ្នាក់។ វាពិបាកសម្រាប់ប្រជាពលរដ្ឋ ការិយាល័យទទួលពាក្យបណ្តឹង និងអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល ក្នុងការធ្វើឲ្យរដ្ឋាភិបាល និងភ្នាក់ងាររបស់រដ្ឋាភិបាលមានការទទួលខុសត្រូវចំពោះសកម្មភាពរបស់ពួកគេ ពីព្រោះពួកគេមិនចាំបាច់ មានគេជូនដំណឹងអំពីសកម្មភាពឃ្លាំមើលទៅលើប្រជាពលរដ្ឋនោះទេ។

ទី ៤ ជនអន្តោប្រវេសន៍ អ្នកសុំសិទ្ធិជ្រកកោន និងជនបរទេសទំនងគឺជាគោលដៅនៃវិធានការប្រឆាំងអំពើភេរវកម្ម។ គ្រោះថ្នាក់អាចកើតមានឡើង ពីព្រោះវិធានការទាំងនេះអាចបង្កើនភាពតានតឹងរវាងក្រុមជនជាតិភាគតិចផ្សេងៗនៅក្នុងសង្គម ក៏ដូចជាធ្វើឲ្យប៉ះពាល់ដល់បទដ្ឋានច្បាប់ ដែលមនុស្សគ្រប់រូបមានសិទ្ធិស្មើៗគ្នាចំពោះមុខច្បាប់។

ទោះបីជា វិធានការទាំងអស់នេះអាចជាវិធានការដ៏ចាំបាច់សម្រាប់ការប្រយុទ្ធប្រឆាំង អំពើភេរវកម្មប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពក៏ដោយ ក៏សភាគូរធានាថា វិធានការទាំងនេះ វាស្របជាមួយនឹងច្បាប់មនុស្សធម៌ និងគោលការណ៍អន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស។ ម្យ៉ាងទៀត ការប្រឹងប្រែងដើម្បីរក្សាសន្តិសុខដាច់ខាតមិនត្រឹមតែមានភាពមិនប្រាកដនិយមប៉ុណ្ណោះនោះទេ តែវាអាចធ្វើឲ្យរដ្ឋមិនគោរពកាតព្វកិច្ចជាតិ និងអន្តរជាតិទៀតផង។ ចង់បានសន្តិសុខដាច់ខាត ទាល់តែមានសិទ្ធិអំណាចដាច់ខាត ដែលនេះវាផ្ទុយពីទស្សនទាននៃលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ។ ហេតុដូច្នេះហើយបានជារាល់ប្រព័ន្ធច្បាប់ទាំងអស់ បង្កើតនូវការរិតត្បិតនូវអំណាចពិសេសដែលត្រូវប្រគល់ទៅឲ្យនីតិប្រតិបត្តិ។ ពាក់ព័ន្ធជាមួយការប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងអំពើភេរវកម្មបច្ចុប្បន្នវិញ ភាពតានតឹងរវាងសិទ្ធិសេរីភាព និងការរក្សាសន្តិសុខ អាចបង្កជាការប្រឈមធ្ងន់ធ្ងរដល់សភា។ ក៏ប៉ុន្តែវាពិតជាសំខាន់ក្នុងការធ្វើឲ្យមានតុល្យភាព រវាងសិទ្ធិសេរីភាព និងការរក្សាសន្តិសុខ ដែលវាមិនគួរជាការទទួលខុសត្រូវដាច់មុខរបស់

នីតិប្រតិបត្តិតែឯកឯងនោះទេ ហើយក្នុងនាមជាតំណាង និង
អ្នកធានានូវសិទ្ធិរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ សភាគួរអនុវត្តនូវការត្រួតពិនិត្យ
ឲ្យបានដិតដល់នៅក្នុងបញ្ហានេះ។

ក្នុងនាមជាតំណាងរាស្ត្រអ្នកអាចធ្វើអ្វីបានខ្លះ

ការប្រយុទ្ធប្រឆាំងអំពើភេរវកម្ម

- ការអនុវត្តតាមវិធីសាស្ត្រដ៏ទូលំទូលាយ ប្រឆាំងអំពើភេរវកម្ម
  មិនត្រឹមផ្តោតលើការការពារ និងរក្សាសន្តិសុខប៉ុណ្ណោះនោះទេ
  តែថែមទាំង ត្រូវធ្វើការដោះស្រាយនូវបុព្វហេតុជាឫសគល់
  របស់វាថែមទៀតផង ដូចជា ជម្លោះផ្ទៃក្នុង ជាដើម។ ចូរចងចាំ
  ថា ការដោះស្រាយជម្លោះតំបន់ តាមរយៈមធ្យោបាយសន្តិវិធី
  និងការលើកកម្ពស់កិច្ចសន្ទនាអន្តរវប្បធម៌ និងការយោគយល់
  គ្នាគឺជាវិធីសាស្ត្រដ៏សំខាន់ក្នុងការទប់ស្កាត់អំពើភេរវកម្ម។

- ជម្លោះថ្នាក់តំបន់មួយចំនួន មានឫសគល់ចេញពីជម្លោះរវាង
  ជនជាតិភាគច្រើន និងជនជាតិភាគតិច រួមទាំងអ្នកប្រកាន់
  សាសនាផងដែរ។ សេវាប្រដាប់អាវុធអាចត្រូវបានប្រើប្រាស់ ឬ
  ប្រើប្រាស់ខុសនៅក្នុងជម្លោះបែបនោះ។ តំណាងរាស្ត្រមកពី
  សហគមន៍ជនជាតិភាគតិច គួរតែជាសមាជិកនៃគណៈកម្មការ
  ការពារជាតិ ចារកម្ម និងកិច្ចការតុលាការ។ សភាគួរបង្កើតនូវ
  គណៈកម្មការពិសេស និងសាលាក្តីពិសេសសម្រាប់ការពារ
  ជនជាតិភាគតិច។

- ត្រូវធានាថា រដ្ឋរបស់អ្នកគឺជាភាគីនៃអនុសញ្ញា និងពិធីសារ
  អន្តរជាតិដែលពាក់ព័ន្ធនឹងអំពើភេរវកម្ម រួមទាំងអនុសញ្ញា
  អន្តរជាតិស្តីពីការបង្ក្រាបការផ្តល់ហិរញ្ញវត្ថុដល់ភេរវកម្មចុះថ្ងៃទី
  ៩ខែធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៩៩ផងដែរ។ បើអាចធ្វើបាន ចាត់វិធានការឲ្យ
  មានការផ្តល់សច្ចាប័ន ឬការគោរពតាមលិខិតូបករណ៍ទាំងនេះ
  និងអនុម័តនូវច្បាប់ និងគោលនយោបាយដែលពាក់ព័ន្ធ។

- ពិនិត្យតាមដានយ៉ាងដិតដល់នូវសកម្មភាព ដែលមានគោលបំណងដាក់ចេញនូវអនុសញ្ញាស្តីពី ការបង្ក្រាបការបង្កអំពើភេរវកម្មនុយក្លេអ៊ែរ និងអនុសញ្ញាស្តីពីការលុបបំបាត់អំពើភេរវកម្មគ្រប់ជ្រុងជ្រោយ ដោយមហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិ។

- ខិតខំដាក់ចេញនូវវិធានការច្បាប់ ដែលអនុញ្ញាតឲ្យមានការសងសំណងដល់ជនរងគ្រោះពីអំពើភេរវកម្ម ដើម្បីសាមគ្គីភាពជាតិជាធ្លុងមួយ។

- ធានាថា ច្បាប់ប្រឆាំងអំពើភេរវកម្ម រក្សានូវតុល្យភាពដ៏សមស្របមួយ រវាងការរក្សាសន្តិសុខ និងការគោរពសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ រវាងផលប៉ះពាល់ដែលអាចកើតមានច្បាប់ ខាងលើជាមួយ ការចំណាយដែលអាចកើតមានលើការអនុវត្ត។

  សូមអាននូវសំណូមពរទាំងឡាយ ដែលមាននៅក្នុងប្រអប់ក្នុងជំពូកទី ១៨ ស្តីពីបញ្ហាអញ្ញត្រកម្ម និងជំពូកទី ១៩ស្តីពីការថែរក្សាសន្តិសុខផ្ទៃក្នុង និងសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ។

ជំពូកទី ២១

សន្តិសុខ និងបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន៖ ឧបករណ៍ថ្មី និង ការប្រឈមថ្មី

ការកើតមាននូវបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មានថ្មី បានជួយថែរក្សាការពារសន្តិសុខផង និងបង្កជាការគម្រាមកំហែងធ្ងន់ធ្ងរថ្មីផង។ សេចក្តីសម្រេចរបស់ក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខអង្គការសហប្រជាជាតិលេខ ១៣៧៣ (២០០១) (សូមអានប្រអប់ទី ៥៥) ដែលបាននិយាយយោងនៅក្នុង ជំពូកមុន បានផ្តល់នូវភស្តុតាងយ៉ាងច្បាស់អំពីការយល់ដឹងរបស់សហគមន៍អន្តរជាតិ អំពីការអនុវត្តជាន់គ្នានេះនៃបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មានដែលមានទំនាក់ទំនងជាមួយភេរវកម្មអន្តរជាតិ និងហានិភ័យចំពោះសន្តិសុខ និងសន្តិភាពអន្តរជាតិ។

នៅក្នុងប៉ុន្មានទសវត្សរ៍ចុងក្រោយនេះ អង្គការអន្តរជាតិមួយចំនួន

បានខិតខំទប់ស្កាត់ការប្រើប្រាស់បច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន ដើម្បីគាំទ្រ
បទល្មើស និងសកម្មភាពដែលគម្រាមកំហែងដល់សន្តិសុខអន្តរជាតិ
ហើយអង្គការទាំងនេះ បានខិតខំបង្កើតគោលការណ៍ណែនាំដើម្បី
ទប់ស្កាត់រដ្ឋទាំងឡាយ ពីការប្រើប្រាស់នូវបច្ចេកវិទ្យាទាំងនេះ
ដែលបង្កនូវការគម្រាមកំហែងដល់សិទ្ធិមនុស្ស និងសេរីភាព។

ចំណុចខាងក្រោមនេះ អាចជាទុនសម្រាប់សភាក្នុងការយកទៅ
ធ្វើការអភិវឌ្ឍច្បាប់ ដើម្បីដោះស្រាយនូវការប្រឈមទាំងនោះ។

ឧក្រិដ្ឋកម្មតាមប្រព័ន្ធអ៊ីនធឺណែត

និយមន័យនៃអ្វី ដែលបង្កើតបានជាឧក្រិដ្ឋកម្មលើប្រព័ន្ធ
អ៊ីនធឺណែត កំពុងត្រូវបានរៀបចំនៅឡើយ។ ទោះដូច្នេះក្តី ពាក្យ
ដែលគេនិយមប្រើជាទូទៅនោះ គឺជាបទល្មើស និងការរំលោភបំពាន
ពាក់ព័ន្ធជាមួយព័ត៌មានវិទ្យា ដូចជា ការលួចមើលជាសម្ងាត់នូវ
ព័ត៌មានទាំងឡាយនៅលើប្រព័ន្ធកុំព្យូទ័រ និងការបង្កើតមេរោគ
កុំព្យូទ័រជាដើម។ ទោះបីជាក្នុងរយៈពេលប៉ុន្មានឆ្នាំចុងក្រោយនេះគេ
ឃើញមានការចាប់អារម្មណ៍យ៉ាងច្រើននៅក្នុងផ្នែកនេះក៏ដោយ ក៏
បញ្ហានៃឧក្រិដ្ឋកម្មតាមកុំព្យូទ័រនេះ មិនមែនជាបញ្ហាថ្មីនោះដែរ
ពីព្រោះវាមានឧបទ្ទវហេតុបែបនេះបានកើតឡើង តាំងពីថ្ងៃដំបូង
ដែលកុំព្យូទ័រលេចចេញជារូបរាងមកម្ល៉េះ។ ភាពខុសគ្នានោះគឺថា
មានការកើនឡើងនូវការវាយប្រហារបែបនេះ ដោយសារតែប្រព័ន្ធ
អ៊ីនធឺណែតកាន់តែមានប្រជាប្រិយភាពខ្លាំងឡើង។ បច្ចុប្បន្ន
សាធារណជនបានទទួលយក World Wide Web ជាមធ្យោបាយ
នៃការធ្វើទំនាក់ទំនងនៅលើអ៊ីនធឺណែត។ ទោះដូច្នេះក្តី ការប្រើ
ប្រាស់កាន់តែច្រើន ក៏មានភ្ជាប់មកនូវបញ្ហាក៏កាន់តែច្រើនដែរ។ ក្នុង
១ថ្ងៃៗ យ៉ាងហោចណាស់ក៏មានការរាយការណ៍ពីបទល្មើសតាម
អ៊ីនធឺណែតកើតឡើងខ្លះដែរ។

នៅថ្ងៃទី ២៣ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០១ ក្រុមប្រឹក្សាអឺរ៉ុបបានអនុម័តនូវ
អនុសញ្ញាស្តីពីឧក្រិដ្ឋកម្មតាមប្រព័ន្ធអ៊ីនធឺណែត ដែលបច្ចុប្បន្នកំពុង

បើកផ្លូវឲ្យមានការផ្តល់សច្ចាប័ន ហើយអនុសញ្ញានេះនឹងចូលជាធរមាន នៅពេលដែលមានរដ្ឋ ៥បានផ្តល់សច្ចាប័ន ក្នុងនោះយ៉ាងហោចត្រូវមានរដ្ឋ ៣ដែលជាសមាជិកនៃក្រុមប្រឹក្សាអឺរ៉ុប (ក្នុងខែឧសភា ឆ្នាំ ២០០២ អនុសញ្ញាត្រូវបានចុះហត្ថលេខារួចរាល់ដោយរដ្ឋចំនួន ២៩រដ្ឋ នៃក្រុមប្រឹក្សាអឺរ៉ុប និងរដ្ឋ ៥ទៀតដែលមិនមែនជាសមាជិកនៃក្រុមប្រឹក្សាអឺរ៉ុប)។ អនុសញ្ញាតម្រូវឲ្យមានគោលនយោបាយរួមមួយ សំដៅការពារសង្គម តាមរយៈការអនុម័តច្បាប់ដ៏សមស្រប និងជម្រុញលើកកម្ពស់សហប្រតិបត្តិការអន្តរជាតិ។

សន្តិសុខនៃប្រព័ន្ធព័ត៌មាន

កំណើនដ៏គំហុកនៃការប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធព័ត៌មាន នៅក្នុងវិស័យផ្សេងៗក្នុងគោលបំណងផ្សេងៗ បណ្តាលឲ្យអង្គការអន្តរជាតិនានាមានក្តីកង្វល់អំពីហានិភ័យដែលពាក់ព័ន្ធ។ កង្វល់នេះបានបណ្តាលឲ្យក្រុមប្រឹក្សានៃអង្គការសម្រាប់សហប្រតិបត្តិការសេដ្ឋកិច្ច និងអភិវឌ្ឍន៍ (OECD) ចេញនូវគោលការណ៍ណែនាំលំអិតមួយក្នុងខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ១៩៩២ ស្តីពីសន្តិសុខនៃប្រព័ន្ធព័ត៌មានដែលមាន "គោលបំណង៖

- ✓ លើកកម្ពស់ការយល់ដឹងអំពី ហានិភ័យនៃប្រព័ន្ធព័ត៌មាន និង វិធីសាស្ត្រការពារហានិភ័យទាំងនោះ។
- ✓ បង្កើតនូវក្របខណ្ឌទូទៅមួយ ដើម្បីជួយអ្នកទទួលខុសត្រូវនៅក្នុងវិស័យសាធារណៈ និងឯកជនក្នុងការរៀបចំ និងអនុវត្តនូវវិធានការ និងនីតិវិធីរួមគ្នាមួយសម្រាប់រក្សាសន្តិសុខនៃប្រព័ន្ធព័ត៌មាន។
- ✓ ដើម្បីជម្រុញសហប្រតិបត្តិការរវាងវិស័យសាធារណៈ និងឯកជន នៅក្នុងការរៀបចំ និងអនុវត្តនូវវិធានការ និងនីតិវិធីទាំងនោះ។
- ✓ បង្កើនទំនុកចិត្ត នៅក្នុងប្រព័ន្ធព័ត៌មាន និងនៅក្នុងរបៀបប្រើប្រាស់ និងផ្តល់ព័ត៌មាន (...)។

- ✓ ជម្រុញសហប្រតិបត្តិការអន្តរជាតិ ដើម្បីរក្សាសន្តិសុខនៅក្នុងប្រព័ន្ធព័ត៌មាន"។

នៅពេលក្រុមប្រឹក្សានៃអង្គការ OECD អនុម័តនូវគោលការណ៍ណែនាំនេះ ពួកគេបានគូសបញ្ជាក់ថា "គោលការណ៍ណែនាំនេះមិនប៉ះពាល់ ដល់សិទ្ធិជាអធិបតេយ្យភាពរបស់ប្រទេសនីមួយៗឡើយ ទាក់ទងនឹងសន្តិសុខជាតិ និងសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ ហើយអ្វីដែលមានចែងនៅក្នុងគោលការណ៍នេះ ស្ថិតនៅក្រោមអំណាចនៃបទប្បញ្ញត្តិដែលមានចែងនៅក្នុងច្បាប់ជាតិ"។

សំណុំឯកសារបុគ្គលនៅក្នុងប្រព័ន្ធកុំព្យូទ័រ

នៅក្នុងខែធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៩០ មហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិ បានអនុម័ត *គោលការណ៍ណែនាំទាក់ទងនឹងសំណុំឯកសារបុគ្គលនៅក្នុងកុំព្យូទ័រ*។ កាលពីប៉ុន្មានឆ្នាំមុននោះ ក្នុងខែកញ្ញា ឆ្នាំ ១៩៨០ អង្គការ OECD បានដាក់ចេញនូវអនុសាសន៍ទាក់ទងនឹងគោលការណ៍ណែនាំស្តីពីការគ្រប់គ្រង និងការការពារឯកជនភាព និងលំហូរឆ្លងដែននៃទិន្នន័យបុគ្គល នៅក្នុងឆ្នាំ ១៩៨១ ក្រុមប្រឹក្សាអឺរ៉ុប បានអនុម័តនូវ *អនុសញ្ញាមួយស្តីពីការការពារបុគ្គលទាក់ទងនឹងកិច្ចដំណើរការដោយស្វ័យប្រវត្តិនូវទិន្នន័យបុគ្គល*។ សូមអានប្រអប់ទី ៤៦។

ប្រអប់ទី ៤៦

អនុសញ្ញា ស្តីពីការគាំពារបុគ្គលទាក់ទងនឹងកិច្ចដំណើរការដោយស្វ័យប្រវត្តិ នូវទិន្នន័យបុគ្គល (ETS no. 108)

"អនុសញ្ញានេះ គឺជាលិខិតូបករណ៍អន្តរជាតិចងកាតព្វកិច្ចដំបូងគេដែលការពារបុគ្គលពីការរំលោភបំពានទាំងឡាយ ទាក់ទងនឹងការប្រមូល និងផ្សព្វផ្សាយទិន្នន័យបុគ្គល (data processing)។ អនុសញ្ញានេះក៏មានបំណងគ្រប់គ្រង លំហូរឆ្លងដែននៃទិន្នន័យបុគ្គលផងដែរ។ ក្រៅពី

ការផ្តល់ការធានាទាក់ទងនឹងការប្រមូល និងការផ្សព្វផ្សាយទិន្នន័យបុគ្គល អនុសញ្ញានេះបានកំណត់ថា ការព្វផ្សាយទិន្នន័យដែលមានលក្ខណៈ "រសើប" អំពីជាតិសាសន៍ នយោបាយ សុខភាព សាសនា គេទលិខិតថ្កោលទោស ជាដើម គឺជាអំពើខុសច្បាប់ ក្នុងខណៈពេលដែលមិនមានច្បាប់ដ៏សមស្របចែងអំពីបញ្ហាទាំងនេះ។ អនុសញ្ញាក៏បានចែងអំពីសិទ្ធិបុគ្គល ក្នុងការដឹងអំពីព័ត៌មានដែលបាន រក្សាទុកទាក់ទងនឹងរូបបុគ្គលនោះ ប្រសិនបើចាំបាច់គេមានសិទ្ធិធ្វើការកែតម្រូវនូវព័ត៌មានមិនសមស្របទាំងឡាយ។ មានការហាមឃាត់លើសិទ្ធិដែលមានចែងនៅក្នុងអនុសញ្ញា លើកលែងតែការប្រើសិទ្ធិនោះធ្វើឲ្យប៉ះពាល់ដល់ផលប្រយោជន៍ធំៗ (ឧ. សន្តិសុខជាតិ ការការពារជាតិ ។ល។)។ អនុសញ្ញាក៏បានហាមឃាត់ ផងដែរទៅលើលំហូរឆ្លងដែននៃទិន្នន័យបុគ្គលទៅដល់រដ្ឋនានា ដែលនៅក្នុងរដ្ឋទាំងនោះច្បាប់របស់ពួកគេ មិនមានចែង អំពីកិច្ចការពារប្រហាក់ប្រហែលនេះ"។

*ប្រភព៖ ក្រុមប្រឹក្សាអឺរ៉ុប គេហទំព័រ*http://conventions.coe.int

ក្នុងនាមជាតំណាងរាស្ត្រអ្នកអាចធ្វើអ្វីបានខ្លះ

ច្បាប់ស្តីពីបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន

- ធានាឲ្យមានច្បាប់គ្រប់ជ្រុងជ្រោយ ទាក់ទងនឹងបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន ឧក្រិដ្ឋកម្មតាមអ៊ីនធឺណែត។ ដោយបច្ចេកវិទ្យាមានការរីកចម្រើនយ៉ាងរហ័ស វាតម្រូវឲ្យមានការពិនិត្យច្បាប់ពាក់ព័ន្ធឡើងវិញ និងធ្វើបច្ចុប្បន្នភាពច្បាប់ទាំងនេះ។
- ធានាថា រដ្ឋរបស់អ្នក គឺជាភាគីមួយនៃអនុសញ្ញាតំបន់ និងអន្តរជាតិដែលពាក់ព័ន្ធ និងបញ្ចូលបទបញ្ញត្តិផ្សេងៗនៅក្នុងអនុសញ្ញាទៅក្នុងច្បាប់ និងគោលនយោបាយជាតិ។
- ត្រូវយកចិត្តទុកដាក់ថា ច្បាប់ និងគោលនយោបាយជាតិពាក់ព័ន្ធជាមួយការប្រើប្រាស់បច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន និងឧក្រិដ្ឋកម្មតាមប្រព័ន្ធអ៊ីនធឺណែត ត្រូវបានពិភាក្សាយ៉ាងលម្អិត និងអនុវត្តដោយ យកចិត្តទុកដាក់

អំពីសារៈសំខាន់នៃការរក្សាការពារសិទ្ធិមនុស្ស
និងសេរីភាពជាសារវ័ន្ត។

- ប្រសិនបើអាចធ្វើបាន ចាត់វិធានការ តាមរយៈការសួរដេញ ដោលរដ្ឋាភិបាលដោយសភា ឬស្នើសុំឲ្យមានសវនការ ឬបង្កើតច្បាប់សម្រាប់សងសំណងដល់វិធានការ ដែលបង្កផលប៉ះពាល់ទាំងឡាយ។

មធ្យោបាយ និងធនធានរបស់សភា

- ធានាថា គណៈកម្មការសភា ឬអនុគណៈកម្មការសភាទទួលបន្ទុកតាមដាន បញ្ហាវិវត្តន៍ទាក់ទងនឹងបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន និងការអនុវត្តបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន។
- ប្រសិនបើចាំបាច់ ចាត់វិធានការបង្កើតនូវគណៈកម្មការ ឬ អនុគណៈកម្មការ ឬធានាឲ្យមានការបញ្ចូលនូវបញ្ហានេះទៅក្នុងអាណត្តិរបស់គណៈកម្មការអចិន្ត្រៃយ៍ដែលមានស្រាប់។
- ធានាថា ស្ថាប័នសភាដែលមានសមត្ថកិច្ចមានធនធាន និងជំនាញគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីបំពេញបេសកកម្មរបស់ខ្លួន។
- ប្រសិនបើអាច បង្កើតគណៈកម្មការព័ត៌មានសភាដើម្បីតាមដាន និងជម្រុញឲ្យមានការពិភាក្សាដេញដោល និងចាត់វិធានការនៅក្នុងផ្នែកព័ត៌មាន។ គណៈកម្មការនោះមិនគួរមានបក្ខពួកនិយម និងបើអាច គណៈកម្មការនេះគួរជាទ្វិសភា។

ជំពូកទី ២២

បេសកកម្មរក្សាសន្តិភាពអន្តរជាតិ

នៅក្នុងបរិបទអន្តរជាតិបច្ចុប្បន្ន មានការបង្កើនកិច្ចខិតខំដោះស្រាយជម្លោះតាមមធ្យោបាយ ដែលមានចែងនៅក្នុងបទបញ្ញត្តិនៃធម្មនុញ្ញអង្គការសហប្រជាជាតិ ជំពូកទី ៦ (ការដោះស្រាយជម្លោះដោយសន្តិវិធី) ឬ ជំពូកទី ៧ (វិធានការទាក់ទងនឹងការគម្រាមកំហែងសន្តិភាព ការរំលោភបំពានសន្តិភាព និងសកម្មភាពឈ្លានពានទាំងឡាយ)។ ផ្អែកលើបទប្បញ្ញត្តិទាំងនេះ អង្គការសហប្រជាជាតិបាន រៀបចំនូវទស្សនទាន និងប្រតិបត្តិការមួយចំនួន (សម្រាប់និយមន័យ សូមអានប្រអប់ទី ៤៧) រួមទាំងនីតិវិធីសម្រាប់រៀបចំ និងអនុវត្តនូវ បេសកកម្មបែបនោះ

(សូមអានប្រអប់ទី ៤៨ស្តីពីដំណើរការនៃ
ប្រតិបត្តិការរក្សាសន្តិភាពអង្គការសហប្រជាជាតិ ជាជំហានៗ
និងប្រអប់ទី
៥០ស្តីពីការហ្វឹកហ្វឺនអ្នករក្សាសន្តិភាពអង្គការសហប្រជាជាតិ)។
យោងតាម ការវិវត្តន៍ដែលប៉ះពាល់ដល់សន្តិសុខអន្តរជាតិ
គេអាចអំពាវនាវដល់រដ្ឋទាំងឡាយ
ឲ្យចូលរួមនៅក្នុងសកម្មភាពរក្សាសន្តិភាព។

ការរួមចំណែកដល់បេសកកម្មសន្តិភាពនៅឯបរទេស

ការរក្សាសន្តិភាព ការជម្រុញសន្តិភាព ឬ ប្រតិបត្តិការបង្កើត
សន្តិភាព វាអាស្រ័យលើការចូលរួមពីរដ្ឋជាសមាជិក តាមរយៈ
អំណាចរបស់ក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខ។ រដ្ឋផ្តល់ទ័ពឲ្យបំពេញបេសកកម្ម
នៅឯបរទេស ក្នុងគោលបំណងបង្កើតឡើងវិញនូវសន្តិភាព និង
សន្តិសុខនៅក្នុងតំបន់ដែលមានអស្ថិរភាព។ វាសំខាន់ខ្លាំងណាស់
ក្នុងការបញ្ជាក់ថា រាល់ការតាំងពង្រាយទ័ពទាំងឡាយ វាត្រូវតែស្រប
ជាមួយវិធាន និងគោលការណ៍អន្តរជាតិ។ សំខាន់បំផុតនោះគឺវិធាន
និងគោលការណ៍ដែលមានបញ្ជាក់នៅក្នុងជំពូកទី ៥ ដែលមាន
ចំណងជើងថាគោនយោបាយសន្តិសុខជាតិ និងលិខិតបទដ្ឋាន
គតិយុត្តអន្តរជាតិ។

តាមទស្សនៈអភិបាលកិច្ចល្អ នៅក្នុងប្រព័ន្ធស្តីពីការត្រួតពិនិត្យ
ដើម្បីតុល្យភាពនៃអំណាចរវាងសភា និងរដ្ឋាភិបាល សភាគួរមាន
ឱកាសដើម្បីចូលរួម នៅក្នុងការធ្វើសេចក្តីសម្រេចអំពីការបញ្ជូនកង
កម្លាំងប្រដាប់អាវុធចេញទៅក្រៅប្រទេស។

ប្រអប់ទី ៤៧

ការបង្កើតសន្តិភាព ការរក្សាសន្តិភាព ការជម្រុញសន្តិភាព ការកសាង សន្តិភាព៖ និយមន័យសំខាន់ៗខ្លះរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ

ការបង្កើតសន្តិភាព

ការបង្កើតសន្តិភាព សំដៅលើការប្រើប្រាស់នូវមធ្យោបាយការទូតដើម្បី
អូសទាញភាគីក្នុងជម្លោះឲ្យបញ្ឈប់អរិភាពជាមួយគ្នា និងចាប់ផ្តើម
ចរចារដោះស្រាយជម្លោះដោយសន្តិវិធី។ អង្គការសហប្រជាជាតិ
អាចមានតួនាទីផ្តល់នូវវិធានការការពារ ដ៏រាបណាភាគីក្នុងជម្លោះ
ឯកភាពគ្នាស្នើសុំឲ្យអង្គការសហប្រជាជាតិធ្វើបែបនោះ។ ដូច្នេះការបង្កើតសន្តិភាព
មិនមានការប្រើប្រាស់នូវកម្លាំងប្រឆាំងភាគីណា
មួយដើម្បីបង្ខំបញ្ចប់អរិយភាពនឹងគ្នានោះទេ។

ការរក្សាសន្តិភាព

ចាប់តាំងពីឆ្នាំ ១៩៤៨មក មានប្រតិបត្តិការរក្សាសន្តិភាពសហប្រជាជាតិចំនួន
៥៤លើក។ ក្នុងនោះមានប្រតិបត្តិការចំនួន ៤១ ត្រូវបានបង្កើត
ឡើងដោយក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខ នៅក្នុងរយៈពេល ១២ឆ្នាំចុងក្រោយនេះ។ បច្ចុប្បន្ន
មានប្រតិបត្តិការរក្សាសន្តិភាពសហប្រជាជាតិចំនួន ១៥កន្លែង។

ជាដំបូង ការរក្សាសន្តិភាពគឺជាមធ្យោបាយសម្រាប់ដោះស្រាយជម្លោះ នៅក្នុងរដ្ឋ
ហើយវាមានការពាក់ព័ន្ធជាមួយការតាំងពង្រាយនូវបុគ្គលិក
យោធាមកពីប្រទេសមួយចំនួន នៅក្រោមការបញ្ជារបស់អង្គការសហ ប្រជាជាតិ
ដើម្បីជួយត្រួតពិនិត្យតាមដាន និងដោះស្រាយជម្លោះប្រដាប់អាវុធ។ បច្ចុប្បន្ន
ការរក្សាសន្តិភាពកំពុងត្រូវបានអនុវត្តច្រើនឡើងៗ នៅក្នុងជម្លោះក្នុងរដ្ឋ
និងសង្គ្រាមស៊ីវិល។ ភារកិច្ចរបស់ អ្នករក្សាសន្តិភាពអង្គការសហប្រជាជាតិ-
បុគ្គលិកយោធា នគរបាលស៊ីវិល និង ប្រជាជនស៊ីវិលមួយចំនួនធំ-
បានជួយឲ្យភាគីក្នុងជម្លោះមិនប្រទូស្តរាយ នឹងគ្នា និងជួយឲ្យពួកគេ
ធ្វើការជាមួយគ្នាដោយសន្តិវិធី។
នេះមានន័យថា ជួយអនុវត្តនូវកិច្ចព្រមព្រៀងសន្តិភាព ត្រួតពិនិត្យបទ ឈប់បាញ់
បង្កើតនូវតំបន់ទ្រនាប់ និងបង្កើតនូវស្ថាប័ននយោបាយ
ដោយសហការជាមួយរដ្ឋាភិបាល អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល និងក្រុម
ប្រជាពលរដ្ឋមូលដ្ឋាន ដើម្បីផ្តល់នូវជំនួយសង្គ្រោះបន្ទាន់ កាត់បន្ថយ
អតីតអ្នកប្រយុទ្ធ និងធ្វើសមាហរណកម្មពួកគេចូលក្នុងសង្គមជាតិ បោសសម្អាតមីន
រៀបចំការបោះឆ្នោត និងជម្រុញការអភិវឌ្ឍប្រកប ដោយនិរន្តរភាព។
រដ្ឋជាសមាជិកស្ម័គ្រចិត្តផ្តល់នូវទ័ព និងឧបករណ៍
ដោយអង្គការសហប្រជាជាតិមិនមានកងទ័ព ឬនគរបាលស៊ីវិលនោះទេ។
អ្នកសង្កេតការណ៍បោះឆ្នោត អ្នកពិនិត្យតាមដានសិទ្ធិមនុស្ស

និងជនស៊ីវិលដទៃទៀត សហការគ្នាជាមួយបុគ្គលិកមានឯកសណ្ឋាន។ "អាវុធ" ដ៏រឹងមាំបំផុតរបស់អ្នករក្សាសន្តិភាព គឺភាពមិនលំអៀងនៅក្នុងការអនុវត្តអាណត្តិរបស់ពួកគេ។ ក៏ប៉ុន្តែការរក្សាសន្តិភាពគឺជាការងារប្រកបដោយគ្រោះថ្នាក់មួយ។ ចាប់តាំងពីឆ្នាំ ១៩៤៨មក មានអ្នករក្សាសន្តិភាពអង្គការសហប្រជាជាតិជាយោធា និងស៊ីវិលបានស្លាប់ជាង ១៦៥០នាក់នៅក្នុងការបំពេញភារកិច្ចរបស់ពួកគេ។

ការជម្រុញសន្តិភាព៖ តើវិធានការជម្រុញសន្តិភាពដូចគ្នានឹងការរក្សាសន្តិភាពដែរឬទេ?

នៅក្នុងករណីនៃវិធានការជម្រុញសន្តិភាព ក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខផ្តល់នូវសិទ្ធិអំណាចដល់រដ្ឋជាសមាជិក ដើម្បីចាត់វិធានការដ៏ចាំបាច់ទាំងឡាយដើម្បីធ្វើឲ្យសម្រេចនូវគោលបំណង ដែលបានកំណត់។ ការព្រមព្រៀងរបស់ភាគីមិនមែនជាការចាំបាច់នោះទេ។ វិធានការ ជម្រុញសន្តិភាពត្រូវបានប្រើប្រាស់នៅក្នុងករណីមួយចំនួនតូច។ ឧ. ដូចជា សង្គ្រាមនៅក្នុងឈូងសមុទ្រ ប្រទេសសូម៉ាលី ប្រទេសរ៉ូវ៉ាន់ដា ប្រទេសហៃទី បូស្នៀ និងហឺហ្សីហ្គូវីណា អាល់បានី និងទីម័រខាងកើត។
ប្រតិបត្តិការជម្រុញសន្តិភាពទាំងនេះ មិនមែនស្ថិតនៅក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិនោះទេ។ ផ្ទុយទៅវិញវាស្ថិតនៅក្រោមការដឹកនាំដោយផ្ទាល់ដោយប្រទេសមួយ ឬក្រុមមួយនៃប្រទេសមួយចំនួន ដូចជា ប្រទេសអូស្ត្រាលីជួយនៅក្នុងប្រទេសទីម័រ ខាងកើត (១៩៩៩) អង្គការណាតូនៅក្នុងប្រទេសបូស្នៀ និងហឺហ្សីហ្គូវីណា (ពីឆ្នាំ ១៩៩៥) និងនៅក្នុងប្រទេសកូសូវ៉ូ (១៩៩៩) ដែល អង្គការណាតូជាអ្នកដឹកនាំទ័ព ហើយអង្គការសហប្រជាជាតិដឹកនាំ បេសកកម្មរដ្ឋបាលបណ្តោះអាសន្ន។

បទបញ្ញត្តិនៃធម្មនុញ្ញអង្គការសហប្រជាជាតិ ស្តីពីការរក្សាសន្តិភាព និងសន្តិសុខអន្តរជាតិ គឺជាមូលដ្ឋានគ្រឹះសម្រាប់ទាំងការរក្សាសន្តិភាពផង និងវិធានការជម្រុញសន្តិភាពផង។

ការកសាងសន្តិភាព

ការកសាងសន្តិភាព សំដៅលើសកម្មភាពទាំងឡាយណាដែលមានគោលបំណងជួយប្រទេសមួយឲ្យមានសន្តិភាពល្អតលាស់ឡើងក្រោយជម្លោះ។

ប្រតិបត្តិការបែបនោះមានអាណត្តិទូលំទូលាយខ្លាំង ណាស់
ពីព្រោះប្រតិបត្តិការទាំងនេះមានភារកិច្ចស្តារ និងកសាងរដ្ឋ ឡើងវិញ។

បេសកកម្មមនុស្សធម៌

បេសកកម្មទាំងនេះ មានគោលបំណងផ្តល់នូវជំនួយមនុស្សធម៌នៅក្នុង
ករណីនៃសង្គ្រាមស៊ីវិល គ្រោះទុរភិក្ស និងគ្រោះមហន្តរាយធម្មជាតិ ដូចជា ទឹកជំនន់
គ្រោះរាំងស្ងួត ខ្យល់ព្យុះ និងរំជួយផែនដីជាដើម។
អ្នកចូលរួមនៅក្នុងប្រតិបត្តិការទាំងនេះមាន រដ្ឋាភិបាល អង្គការមិនមែន រដ្ឋាភិបាល
ទីភ្នាក់ងារអង្គការសហប្រជាជាតិ រួមគ្នាធ្វើការឆ្លើយតបផ្នែនៗគ្នា ចំពោះគ្រោះអាសន្ន
ដែលមានលក្ខណៈស្មុគ្រស្មាញទាំងនេះ ដែលពេលខ្លះ
ក៏មានការជួយភស្តុភាពីកងកម្លាំងយោធាក្នុងការអនុវត្តដែលជាវិធីតែមួយគត់ក្នុងការ
ធានានូវកម្មវិធីជួយសង្គ្រោះទាំងនេះ។

ប្រភព៖ គេហទំព័រអង្គការសហប្រជាជាតិ៖ http://www.un.org

មានការលើកឡើងថា វាអាស្រ័យលើរដ្ឋាភិបាល និងប្រជាពលរដ្ឋ
ក្នុងការចូលរួមជាមួយសភា ឲ្យបានច្រើនតាមដែលអាចធ្វើបាន
នៅក្នុងដំណើរការនៃការបញ្ជូនទ័ពទៅបរទេស ដោយហេតុថាការ
ពិភាក្សាដេញដោល និងបោះឆ្នោតដោយសភា វាលើកកម្ពស់នូវភាព
ស្របច្បាប់តាមបែបប្រជាធិបតេយ្យរបស់បេសកកម្ម និងបង្កើននូវ
ការគាំទ្រពីប្រជាពលរដ្ឋ។

ការចូលរួមរបស់សភា នៅក្នុងដំណើរការនៃការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្ត អំពីការបញ្ជូនទ័ពទៅបរទេស

ទោះបីជាការបញ្ជូនទ័ពទៅបរទេស កាន់តែមានសារៈសំខាន់ខ្លាំង
ឡើងៗយ៉ាងណាក៏ដោយ នៅក្នុងបរិបទនៃការដោះស្រាយជាមួយ
ការគម្រាមកំហែងថ្មីៗ និងលទ្ធភាពក្នុងការដោះស្រាយនូវរបិត្តិ
អន្តរជាតិ តួនាទីរបស់សភានៅក្នុងរដ្ឋខ្លះនៅមានកម្រិត ហើយពេល
ខ្លះមិនមានទាល់តែសោះ ទាក់ទងនឹងការអនុម័តយល់ព្រមលើការ
ចូលរួមនៅក្នុងបេសកកម្មសន្តិភាព។ បញ្ហានេះអាច និងគួរតែធ្វើការ
ផ្លាស់ប្តូរ យ៉ាងហោចណាស់ មួយផ្នែក វាបានជួយធានានូវការត្រួត

ពិនិត្យតាមដានតាមបែបប្រជាធិបតេយ្យ នៅក្នុងបញ្ហាសន្តិសុខ
ផងដែរ។

មានស្ថានភាព ៣ខុសៗគ្នាដែលស្ថានភាពនីមួយៗត្រូវមានការ
ចូលរួមដោយផ្ទាល់ពីសភាដើម្បីអភិបាលកិច្ចល្អ។

ការអនុម័តយល់ព្រមពីសភាមុន និងក្រោយ (តួនាទីដ៏សំខាន់)

ប្រសិនបើការអនុម័តយល់ព្រមជាមុនពីសភា វាជាការចាំបាច់
កងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ អាចបញ្ជូនទៅក្រៅប្រទេសល្ហឹកណាតែវា
ស្របតាមសេចក្តីសម្រេចពីសភាតែប៉ុណ្ណោះ។ មានភាពខុសគ្នាបន្តិច
រវាងស្ថានភាព ដែលសភាមានអំណាចធ្វើការពិភាក្សាដេញដោល
និងធ្វើការបោះឆ្នោតអនុម័តលើប្រធានបទនេះ (ដូចជា សហរដ្ឋ
អាមេរិក) ជាមួយនឹងករណីនៅពេលដែលវាជាកាតព្វកិច្ចដែលត្រូវ
អនុម័តច្បាប់ពិសេស ដែលមានចែងអំពីមូលហេតុ និងអាណត្តិ
សម្រាប់បេសកកម្មបែបនោះ (ប្រទេសស៊ុយអែត)។ ករណីទាំង ២
បង្កើតបានជាភាពស្របច្បាប់ នៃអន្តរាគមន៍មនុស្សធម៌ និង
បេសកកម្មរក្សាសន្តិភាព តាមបែបប្រជាធិបតេយ្យ។

ពេលវេលាសំខាន់ខ្លាំងណាស់ នៅក្នុងបញ្ហាការពារជាតិ ហើយ
នីតិវិធីរបស់សភា ជាទូទៅមិនលឿននោះទេ ដូច្នេះលក្ខខណ្ឌឲ្យមាន
ការអនុម័តជាមុនដោយសភា ជានិច្ចវាពិបាកអនុវត្តតាម។
ហេតុដូច្នេះហើយនៅក្នុងករណីភាគច្រើន បានជាមានការចូលរួមពី
សភាជាខាងក្រោយនៅក្នុង ដំណើរការនៃការតាំងពង្រាយទ័ពនៅ
ឯបរទេស។ ឧ. នៅក្នុង"សេចក្តីសម្រេចអំណាចធ្វើសង្គ្រាម" របស់
សហរដ្ឋអាមេរិក សភាត្រូវតែឯកភាពយល់ព្រមជាក្រោយរាល់ការ
បញ្ជូនទ័ពទាំងអស់ទៅបរទេសក្នុងរយៈពេលលើសពី ៩២ថ្ងៃ។
ជាពិសេស សម្រាប់ពេលខ្លះទ័ពត្រូវបានបញ្ជូនរួចទៅហើយមុនសភា
អាចផ្តល់នូវការយល់ព្រមរបស់ខ្លួន។ ផ្ទុយទៅវិញ នៅក្នុងប្រទេស
ហ្វាំងឡង់ មាត្រា ១០០នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញបានអំពាវនាវឲ្យមានការធ្វើ
សហប្រតិបត្តិការជាមុនរវាងសភា និងរដ្ឋាភិបាលទាក់ទងនឹង

កងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ ដែលត្រូវបញ្ជូនចេញទៅបរទេសដោយចៃដន្យ ថាសភា ត្រូវទទួលបាននូវរាល់ព័ត៌មានដ៏ចាំបាច់ទាំងអស់ជាមុនទាក់ទងនឹងការតាំងពង្រាយកងទ័ព សម្រាប់ជម្រុញ និងលើកកម្ពស់ការអនុវត្តច្បាប់ និងសណ្តាប់ធ្នាប់អន្តរជាតិ។ មាត្រានេះក៏មានចែងអំពីជំនួយមនុស្សធម៌នៅក្នុងករណីមានជម្លោះប្រដាប់អាវុធកើតឡើង។

តួនាទីរបស់សភា មានកម្រិតនៅក្នុងការពិភាក្សាដេញដោលលើបញ្ហាបញ្ជូនទ័ពទៅបរទេស (តួនាទីមានកម្រិត)

រដ្ឋធម្មនុញ្ញ ឬច្បាប់កំហិតនូវតួនាទីរបស់សភា។ សភាត្រូវបានអនុញ្ញាតឲ្យធ្វើការពិភាក្សាដេញដោល លើការបញ្ជូនទ័ពទៅបរទេសនៅក្នុងករណីជាក់ស្តែង តែមិនអាចផ្លាស់ប្តូរសេចក្តីសម្រេចចិត្តរបស់នីតិប្រតិបត្តិនោះទេ។ លើសពីនេះ សភាមិនអាចបោះឆ្នោតលើប្រធានបទនេះថែមទៀតផង។ ក្នុងករណីនេះ រដ្ឋាភិបាលគ្រាន់តែជូនដំណឹងទៅសភាជាការស្រេច។ ទោះបីជាសភាមិនអាចបោះឆ្នោតលើសេចក្តីសម្រេចដែលពាក់ព័ន្ធ តែការពិភាក្សាដេញដោលបែបនេះវាជួយលើកស្ទួយភាពស្របច្បាប់នៃការបញ្ជូនទ័ព ទៅបរទេសតាមបែបប្រជាធិបតេយ្យ។

នៅក្នុងករណីដែលអំណាចសភាមានការរិតត្បិតខ្លាំង សភាមិនអាចដឹងជាផ្លូវការអំពីនីតិវិធីនៃការបញ្ជូនទ័ព ទៅបរទេសនោះទេ។ ទោះដូច្នេះក្តី ការអនុវត្តជាទម្លាប់នៅក្នុងប្រទេសខ្លះ វាមានការពិភាក្សាដេញដោលគ្នារវាងសភា និងរដ្ឋាភិបាល និងការបោះឆ្នោតអនុម័តលើការបញ្ជូនទ័ពទៅបរទេស។

សភាមិនត្រូវបានបញ្ចូលទៅក្នុងដំណើរការនៃការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្ត (គ្មានតួនាទី)

នេះកើតឡើងនៅពេលដែលសភា ទាំងមិនអាចធ្វើការពិភាក្សាដេញដោលលើការបញ្ជូនទ័ពទៅបរទេស ទាំងការអនុម័តយល់ព្រមជាក្រោយក៏មិនចាំបាច់មាន។ ការបញ្ជូនទ័ពទៅបរទេសត្រូវបានចាត់ទុកថា ជាសេចក្តីសម្រេចគោលនយោបាយការបរទេសដ៏សំខាន់

និងសេចក្តីសម្រេច ដែលជាកម្មសិទ្ធិផ្តាច់មុខរបស់នីតិប្រតិបត្តិ។ នេះគឺថា សភាមិនចូលរួមនៅក្នុងដំណើរការនៃការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្តដែលនេះ វាធ្វើឲ្យសភាមិនអាចធ្វើការត្រួតពិនិត្យតាមដានបេសកកម្មរក្សាសន្តិភាពរបស់រដ្ឋាភិបាលបាន។

មធ្យោបាយដទៃទៀតដែលសភាអាចប្រើបាន

សូម្បីសភា មិនត្រូវបានគេបញ្ចូលទៅក្នុងដំណើរការនៃការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្តយ៉ាងណាក៏ដោយ ឬគ្រាន់តែអាចមានតួនាទីខ្លះក៏ដោយ ក៏សភាអាចដាក់សម្ពាធដោយប្រយោលលើរដ្ឋាភិបាលយ៉ាងហោចណាស់តាមវិធី ៤យ៉ាង៖

- ✓ សភា អាចបង្ខំនីតិប្រតិបត្តិឲ្យធ្វើការពន្យល់អំពីការទទួលខុសត្រូវរបស់ពួកគេ នៅចំពោះមុខសភា សម្រាប់ការសម្រេចចិត្តបញ្ជូនទ័ពទៅបរទេស។ ទោះដូច្នោះក្តី ប្រសិនបើ សភាមិនត្រូវបានជម្រាបពេញលេញអំពីកិច្ចព្រមព្រៀងអន្តរជាតិរបស់រដ្ឋាភិបាលទេនោះ សភាមិនអាចតវ៉ាប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព លើសេចក្តីសម្រេចរបស់រដ្ឋាភិបាលនោះឡើយ។
- ✓ សភាអាចតវ៉ាជាមួយនីតិប្រតិបត្តិ នៅពេលមានការស្នើសុំកែសម្រួលថវិកា។ ក្នុងករណីដែលមានបេសកកម្មរក្សាសន្តិភាពដែលមិនបានគ្រោងទុក ឬរំពឹងទុក សភាត្រូវបានស្នើសុំឲ្យធ្វើការអនុម័តយល់ព្រម លើមូលនិធិបន្ថែមដែលមិនបានបញ្ចូល នៅក្នុងថវិកាដែលបានសម្រេចហើយ។ ដូច្នេះសភាមានលទ្ធភាពបញ្ចេញមតិតាមរយៈអំណាចកាបូបដាក់ប្រាក់ (ឧ. ប្រទេសបារាំង)។
- ✓ ការចូលរួមរបស់សភា មិនមែនសំខាន់ត្រឹមក្នុងអំឡុងពេលពិភាក្សាដេញដោល និងបោះឆ្នោតបញ្ជូនទ័ពទៅបរទេសនោះទេ។ ក្នុងអំឡុងនៃបេសកកម្មរក្សាសន្តិភាព តំណាងរាស្ត្រ អាចចោទសំណួរ ឬប្រើប្រាស់ម៉ោងសួរឆ្លើយ ដើម្បីចោទសួររដ្ឋាភិបាលក៏បានដែរទាក់ទងនឹងបេសកកម្មនេះ។ ក្រៅពីនេះ តំណាងរាស្ត្រអាចចុះត្រួតពិនិត្យទ័ពនៅឯបរទេសថែមទៀតផង (សូមអានជំពូកទី

១៧)។

- ✓ យោងតាមទស្សន: គណនេយ្យភាពក្រោយបេសកកម្ម ក្រោយពីបេសកកម្មរក្សាសន្តិភាពត្រូវបានបញ្ចប់ សភាអាចធ្វើការចោទសួរ ឬសុំឲ្យរដ្ឋាភិបាលធ្វើការវាយតម្លៃអំពីបេសកកម្មរក្សាសន្តិភាពរបស់ខ្លួន។

ប្រអប់ទី ៤៨

ដំណើរការតាំងពង្រាយទ័ពរក្សាសន្តិភាពអង្គការសហប្រជាជាតិជាជំហានៈ

អង្គការសហប្រជាជាតិ មិនមានកងទ័ពនោះទេ។ ប្រតិបត្តិការរក្សាសន្តិភាពនីមួយៗ ត្រូវបានគេរៀបចំឡើងដើម្បីបំពេញតាមលក្ខខណ្ឌនៃស្ថានភាពថ្មីនីមួយៗ និងទៅតាមការអំពាវនាវពីក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខ។ សមាសភាពរបស់វា កើតឡើង "ពីបាតដៃទទេ"។

សមាជិកទាំង ១៥រូបរបស់ក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខ ផ្តល់សិទ្ធិអំណាចឲ្យមានការតាំងពង្រាយប្រតិបត្តិការរក្សាសន្តិភាព និងជាអ្នកកំណត់នូវអាណត្តិរបស់បេសកកម្មនេះ។ សេចក្តីសម្រេចបែបនេះ តម្រូវឲ្យមានសម្លេងឆ្នោត យ៉ាងតិចបំផុត ៩សម្លេងគាំទ្រ ហើយត្រូវមិនមានការបោះឆ្នោតអវិជ្ជមានពីសមាជិកអចិន្ត្រៃយ៍ទាំង ៥របស់ក្រុមប្រឹក្សា (មានប្រទេសចិន បារាំង សហព័ន្ធរុស្សី ចក្រភពអង់គ្លេស និងសហរដ្ឋអាមេរិក)។ អគ្គលេខាធិការចេញអនុសាសន៍ពីរបៀបដែលប្រតិបត្តិការត្រូវអនុវត្តដូចម្តេចខ្លះ និងរបៀបធ្វើរបាយការណ៍អំពីវឌ្ឍនភាពរបស់ប្រតិបត្តិការនោះ។ ផ្នែកប្រតិបត្តិការរក្សាសន្តិភាព (DPKO) ទទួលខុសត្រូវចំពោះការដឹកនាំផ្នែកប្រតិបត្តិ ការគ្រប់គ្រង និងការជួយគាំទ្រផ្នែកភស្តុភាប្រចាំថ្ងៃ
សម្រាប់ប្រតិបត្តិការរក្សាសន្តិភាពអង្គការសហប្រជាជាតិ
នៅទូទាំងពិភពលោក។

អគ្គលេខាធិការ ជ្រើសរើសមេបញ្ជាការទ័ព និងស្នើសុំឲ្យរដ្ឋជាសមាជិករួមវិភាគទានទ័ព នគរបាលស៊ីវិល ឬបុគ្គលិកដទៃទៀត។ រដ្ឋជាសមាជិក ឬក្រុមហ៊ុនឯកជនក៏ចូលរួមផ្តល់នូវគ្រឿងបរិក្ខា ឧបករណ៍ ការដឹកជញ្ជូន

និងការគាំទ្រភស្តុភារផ្សេងៗផងដែរ។ បុគ្គលិកគាំទ្រស៊ីវិល ក្នុងនោះមានបុគ្គលិក ដែលត្រូវបានតែងតាំងពីក្នុងប្រព័ន្ធរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ ក៏ត្រូវបានសុំខ្ចីដោយរដ្ឋជាសមាជិក រួមទាំងបុគ្គលដែលបានជ្រើសរើសជាអន្តរជាតិ ឬក្នុងស្រុកដើម្បីបំពេញបេសកកម្មជាក់ លាក់ផងដែរ។

ពេលវេលា ដែលតម្រូវឲ្យមានការតាំងពង្រាយបេសកកម្មមានមិនដូចគ្នា ហើយវាអាស្រ័យសំខាន់លើឆន្ទៈរបស់រដ្ឋជាសមាជិកក្នុងការរួមចំណែកទ័ពដល់ប្រតិបត្តិការនោះ។ ពេលវេលាសម្រាប់ផ្តល់ធនធានហិរញ្ញវត្ថុ និងសមត្ថភាពជាយុទ្ធសាស្ត្រក៏អាចប៉ះពាល់ដល់ប្រតិបត្តិការនេះផងដែរ។ ឧទាហរណ៍ ក្នុងឆ្នាំ ១៩៧៣ បុគ្គលិករបស់កងជំនួយសង្គ្រោះបន្ទាន់របស់អង្គការសហប្រជាជាតិទី ២ (UNEF II) ត្រូវបានតាំងពង្រាយនៅក្នុងមជ្ឈិមបូព៌ាក្នុងរយៈពេល ២៤ម៉ោង។ ទោះដូច្នេះក្តី សម្រាប់បេសកកម្មខ្លះ ដែលមានអាណត្តិស្មុគស្មាញ ឬ មានការលំបាកខាងភស្តុភា ឬអ្នករក្សាសន្តិភាពជួបប្រទះនូវហានិភ័យខ្ពស់ វាអាចចំណាយពេលរាប់ខែដើម្បីប្រមូលផ្តុំ និងតាំងពង្រាយបុគ្គលិកដ៏ចាំបាច់ទាំងនោះ។

ប្រភព៖ គេហទំព័រអង្គការសហប្រជាជាតិ៖ http://www.un.org

ប្រអប់ទី ៤៩

វិធានទាក់ទងការចូលរួមនៅក្នុងបេសកកម្មរក្សាសន្តិភាព

នៅពេលដែលសភា ផ្តល់សិទ្ធិអំណាចឲ្យបញ្ជូនទ័ពទៅបរទេស សភាក៏អាចកំណត់កម្រិតនៃកងកម្លាំង ដែលត្រូវអនុញ្ញាតឲ្យប្រើប្រាស់នៅក្រោមកាលៈទេសៈអ្វីខ្លះ មានន័យថា សភាកំណត់នូវវិធាននៃការចូលរួម។

យើងយល់ថា តាមរយៈវិធាននៃការចូលរួម (ROE) មានការដាក់កម្រិតដល់អ្នករក្សាសន្តិភាព ឲ្យបញ្ចៀសនូវប្រតិបត្តិការដែលបណ្តាលឲ្យបាត់បង់ជីវិត។ បញ្ហានេះ ត្រូវសម្រេចជាលក្ខណៈបុគ្គល និងព្យាយាមកាត់បន្ថយឲ្យបានច្រើនតាមដែលអាចធ្វើទៅបាន ដោយអនុញ្ញាតឲ្យអ្នករក្សាសន្តិភាពធ្វើការការពារខ្លួនគេ។ គោលការណ៍គ្រឹះនៃការការពារខ្លួន

ត្រូវតែមានសុពលភាព។ ROE គឺជាកត្តាគាំទ្របុគ្គលិករក្សាសន្តិភាព ក៏ដូចជា ប្រតិបត្តិការ ឬការកំណត់យុទ្ធសាស្ត្ររបស់ពួកគេ។ យុទ្ធសាស្ត្រទាំងនេះត្រូវ តែមានការរៀបចំយ៉ាងប្រុងប្រយ័ត្ន ដើម្បីឲ្យវាអនុលោមតាមប្រតិបត្តិការ និងគោលនយោបាយ ក៏ដូចជា លិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តជា អន្តរជាតិ ដូចជា សេចក្តីសម្រេចរបស់ក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខសហប្រជាជាតិជាដើម។

ROE ត្រូវមានចែងនូវលក្ខខណ្ឌវិនិច្ឆ័យ ដែលគួសបញ្ជាក់យ៉ាងច្បាស់នូវការប្រើប្រាស់ទ័ពច្រើនឡើង។ ដើម្បីធ្វើឲ្យមានតុល្យភាពដ៏ចាំបាច់រវាងការបញ្ឈប់ ការបង្កើន ឬការដោះស្រាយការប្រឈមមុខដាក់គ្នា។ ការកំណត់ ROE ទាក់ទងនឹងការបង្កើនការឆ្លើយតប វាជួយឲ្យមានការតាំងពង្រាយទ័ពដ៏ចាំបាច់ ដើម្បីបំពេញតាមកម្រិតផ្សេងៗនៃអំពើហិង្សាទន្ទឹមនោះវាជួយកាត់បន្ថយនូវគ្រោះថ្នាក់ផ្សេងៗ។ ក្នុងន័យនេះ ROE អាចចែងនូវការប្រើប្រាស់ទ័ពក្នុងកម្រិតដូចខាងក្រោម (ចាប់ពីតិចបំផុតទៅច្រើនបំផុត)៖

- សម្រាប់តែការការពារខ្លួនទ័ពតែប៉ុណ្ណោះ។
- ការការពារខ្លួនទ័ព រួមទាំងការការពារជីវិតរបស់ជនស៊ីវិល។
- ការពារខ្លួនទ័ព ជីវិតរបស់ជនស៊ីវិល និងការពារនូវទីតាំងសំខាន់ៗ (ឧ. មន្ទីរពេទ្យ ស្ពាន ។ល។)
- ការប្រើប្រាស់នូវវិធានការដ៏ចាំបាច់ទាំងអស់ ដើម្បីធានាឲ្យមានការធ្វើឲ្យសម្រេចនូវគោលបំណងរបស់ប្រតិបត្តិការ។

ទន្ទឹមនោះ ROE គួរបញ្ចូលនូវប្រភេទនៃអាវុធ ដែលអនុញ្ញាតឲ្យប្រើប្រាស់នៅក្នុងប្រតិបត្តិការរក្សាសន្តិភាពមួយៗ។ លក្ខខណ្ឌអាចចាប់ពីគ្មានអាវុធទាល់តែសោះ រហូតដល់ការប្រើប្រាស់នូវអាវុធធន់ធ្ងន់រួមទាំងនាវា យន្តហោះ និងបច្ចេកវិទ្យាមីស៊ីល។

ការបណ្តុះបណ្តាលទាហានសម្រាប់រក្សាសន្តិភាព

ការចូលរួមនៅក្នុងប្រតិបត្តិការរក្សាសន្តិភាព គឺជាភារកិច្ចដ៏ធ្ងន់ធ្ងរសម្រាប់កងកម្លាំងយោធា ហើយវាទាមទារនូវការហ្វឹកហ្វឺនបំប៉នបន្ថែម និងការណែនាំថែមពីលើការត្រៀមរៀបចំទ័ពឲ្យស្របតាម

ស្តង់ដារ។

ការហ្វឹកហ្វឺនបំប៉ននេះជាការចាំបាច់ ដូចជា ជំនាញពិសេសខាងដោះមីន សមត្ថភាពក្នុងការប្រាស្រ័យទាក់ទងជាមួយជនស៊ីវិល រួមទាំងជំនាញសមាធិជាក់ស្តែង (ក៏ដូចជា ចំណេះដឹងខាងផ្នែកភាសាអ្នកស្រុក) ចំណេះដឹងអំពីប្រពៃណី និងទំនៀមទម្លាប់របស់អ្នកស្រុក ការយល់ដឹងយ៉ាងច្បាស់អំពីច្បាប់មនុស្សធម៌ និងច្បាប់សិទ្ធិមនុស្ស និងជាពិសេសត្រូវមានចំណេះដឹងជ្រៅជ្រះអំពីវិធាននៃការចូលរួមនៅក្នុងបេសកកម្មនីមួយៗ។ ទាក់ទងនឹងចំណុចចុងក្រោយនេះ វាសំខាន់ខ្លាំងណាស់ក្នុងការគូសបញ្ជាក់ថា នៅក្នុងបេសកកម្មរក្សាសន្តិភាព ជាធម្មតាការប្រើប្រាស់កម្លាំងទ័ពត្រូវបានរិតត្បិត ហើយក្នុងករណីខ្លះ កម្លាំងយោធាមិនកាន់អាវុធទាល់តែសោះ។

តម្រូវការនូវការហ្វឹកហ្វឺនពិសេស ក៏ចាំបាច់ផងដែរនៅក្នុងដំណាក់កាលរៀបចំផែនការ ដែលកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធពាក់ព័ន្ធនៅក្នុងបេសកកម្មរក្សាសន្តិភាព ជាញឹកញាប់ត្រូវបានពង្រាយឆ្ងាយពីប្រទេស នៅក្នុងទីកន្លែងដ៏លំបាកដែលមិនបានគិតដល់។ នៅក្នុងកាល:ទេស:បែបនេះ ការដឹកជញ្ជូន និងការផ្តល់ទ័ពពិតជាការប្រឈមដ៏លំបាក ហើយក្នុងកាល:ទេស:ខ្លះពួកគេមានសម្ភារ: ឧបករណ៍ត្រូវយកតាមខ្លួនជាច្រើនថែមទៀត។

ជាចុងក្រោយ ការហ្វឹកហ្វឺន និងត្រៀមខ្លួនបន្ថែមក៏ជាការចាំបាច់ផងដែរ នៅដំណាក់កាលបញ្ជា និងផ្គត់ផ្គង់ភស្តុភា។ នៅពេលដែលទ័ពនៃប្រទេសជាច្រើន ធ្វើប្រតិបត្តិការនៅក្នុងតំបន់តែមួយនៅក្រោមការត្រួតពិនិត្យរួម ខ្សែចង្វាក់នៃការបញ្ជាជាប្រពៃណីពីក្រសួងការពារជាតិត្រូវផ្លាស់ប្តូរ។ ការសម្របសម្រួលរវាងកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធនៃប្រជាជាតិផ្សេងៗ និងអង្គការផ្សេងៗ ដូចជា គណៈកម្មការកាកបាតក្រហមអន្តរជាតិ រិតតែមានសារៈសំខាន់ខ្លាំងឡើង។

នៅក្នុងករណីដែលបេសកកម្មរក្សាសន្តិភាព
ដឹកនាំដោយអង្គការសហប្រជាជាតិ
ការបញ្ជាទ័ពមានការលំបាកមិនត្រឹមតែ
ដោយសារសេចក្តីសម្រេចចិត្ត របស់ក្រុមប្រឹក្សារក្សាសន្តិសុខ
ប៉ុណ្ណោះនោះទេ តែដោយសារវិធាននៃការចូលរួម វិធានប្រតិបត្តិ

របស់អង្គការសហប្រជាជាតិ
និងក្រមសីលធម៌អង្គការសហប្រជាជាតិ រួមទាំងលក្ខខណ្ឌរដ្ឋបាល
ទាំងឡាយ ទាក់ទងនឹងកងកម្លាំងពហុជាតិរបស់
អង្គការសហប្រជាជាតិទៀតផង។

ប្រអប់ទី ៥០

ការហ្វឹកហ្វឺនរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិចំពោះអ្នករក្សាសន្តិភាពរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ

អង្គភាពហ្វឹកហ្វឺនមួយ ដែលបានបង្កើតនៅក្នុងផ្នែកប្រតិបត្តិការរក្សា សន្តិភាពរបស់លេខាធិការដ្ឋាន
ជាអ្នកផ្តល់ការណែនាំ អ្នកជំនាញ និង ព័ត៌មានផ្សេងៗ
ដល់រដ្ឋជាសមាជិកអំពីការហ្វឹកហ្វឺនអ្នករក្សាសន្តិភាព។ អង្គភាពនេះ ជាអ្នករៀបចំនូវកម្មវិធី
និងឯកសារបណ្តុះបណ្តាលដែល មានគោលបំណងពង្រីកចំណេះដឹង និងនីតិវិធីប្រតិបត្តិតាមស្តង់ដារ
ដែលទទួលបានពីបទពិសោធន៍ប្រតិបត្តិការរក្សាសន្តិភាព ដែលមានរយៈពេលរាប់ឆ្នាំ។
អង្គភាពហ្វឹកហ្វឺនសហការជាមួយសាលាយោធា និងស្ថាប័នបណ្តុះបណ្តាលថ្នាក់ជាតិ
និងតំបន់នៅក្នុងប្រទេសជាច្រើន និងជាមួយបេសកកម្មរក្សាសន្តិភាព។
ក្រុមជំនួយបណ្តុះបណ្តាលសហ ប្រជាជាតិ និងវគ្គ "គ្រូបណ្តុះបណ្តាលបន្ត" ត្រូវបានបង្កើតឡើងដើម្បី
ជួយរដ្ឋជាសមាជិក នៅក្នុងការរៀបចំ និងអនុវត្តនូវកម្មវិធីបណ្តុះបណ្តាលស្តីពីការរក្សាសន្តិភាព។
ក្រមសីលធម៌ និងសៀវភៅណែនាំ និងមេរៀនដទៃទៀត ត្រូវបានរៀបចំឡើងជាលក្ខណៈស្តង់ដារដើម្បី
ផ្តល់ការហ្វឹកហ្វឺនដល់អ្នករក្សាសន្តិភាពទាំងឡាយ។

ប្រភព៖ គេហទំព័រអង្គការសហប្រជាជាតិ៖ http://www.un.org

លក្ខខណ្ឌវិនិច្ឆ័យ សម្រាប់បញ្ជូនទ័ពចូលរួមក្នុងបេសកកម្មមនុស្សធម៌នៅឯបរទេស

សភា និងរដ្ឋាភិបាលអាចរៀបចំជាលក្ខខណ្ឌវិនិច្ឆ័យសម្រាប់
បញ្ជូនទ័ពទៅបរទេស។ ការប្រើប្រាស់នូវលក្ខខណ្ឌវិនិច្ឆ័យ
ច្បាស់លាស់ វាបង្កើននូវតម្លាភាពនៃដំណើរការនៃការធ្វើសេចក្តី
សម្រេចចិត្ត ដែលជាលទ្ធផល វាអាចបង្កើននូវការគាំទ្រពីសាធារណៈ
ចំពោះប្រតិបត្តិការរក្សាសន្តិភាព។ មានលក្ខខណ្ឌវិនិច្ឆ័យ ២ដែល
សំខាន់ (សូមអានប្រអប់ខាងក្រោម)។ លក្ខខណ្ឌវិនិច្ឆ័យទី ១ពាក់ព័ន្ធ

ជាមួយបរិបទនយោបាយ និងប្រភេទប្រតិបត្តិការ។ លក្ខខណ្ឌវិនិច្ឆ័យទី ២ ពាក់ព័ន្ធជាមួយបេសកកម្ម អាណត្តិ ការបញ្ជា រយៈពេល និងប្រភេទនៃទ័ពដែលត្រូវបញ្ជូន។

ក្នុងនាមជាតំណាងរាស្ត្រអ្នកអាចធ្វើអ្វីបានខ្លះ

លក្ខខណ្ឌទូទៅពាក់ព័ន្ធជាមួយបរិបទ និងប្រភេទនៃបេសកកម្មរក្សាសន្តិភាព

- សភា ឬគណៈកម្មការមានសមត្ថកិច្ចរបស់សភាត្រូវសិក្សាឬពិនិត្យមើល៖
  - ការប្តេជ្ញាចិត្តជាអន្តរជាតិរបស់រដ្ឋ។
  - ភាពសមស្របនៃការបញ្ជូន/ទទួលទ័ពចូលរួមនៅក្នុងបេសកកម្មសន្តិភាព។
  - មូលហេតុ ឬប្រវត្តិទាក់ទងនឹងអន្តរាគមន៍ពិសេសណាមួយ (ឧ. ការរំលោភសិទ្ធិមនុស្សក្នុងទ្រង់ទ្រាយធំនៅក្នុងប្រទេសមានវិបត្តិនោះ)។
  - បង្កើតនូវលក្ខខណ្ឌការងារ (ToR) សម្រាប់បេសកកម្មសន្តិភាពថ្នាក់តំបន់ ឬសាកលលោក។
  - វិធានជាមូលដ្ឋាននៃការចូលរួមរបស់ទាហាននៅក្នុងបេសកកម្មសន្តិភាពតំបន់ ឬសាកលលោក។
  - ការប្រើប្រាស់ដ៏សមស្របនូវកម្លាំងយោធា។
  - ការបង្កើតសេចក្តីសម្រេចចិត្តផ្នែកនយោបាយដ៏មានប្រសិទ្ធភាព។
  - ការកម្រិតនូវសិទ្ធិអំណាចរបស់រដ្ឋ។
  - ការគាំទ្ររបស់សាធារណជន ឬមិនគាំទ្រចំពោះការចូលរួមនៅក្នុងបេសកកម្មសន្តិភាព។
  - នីតិវិធីវាយតម្លៃ និងគោលការណ៍ផ្សេងៗពាក់ព័ន្ធជាមួយការពិនិត្យតាមដានបន្ត។
  - ភាពចាំបាច់របស់សភាក្នុងការទទួលនូវព័ត៌មានពេញលេញ នៅពេលបញ្ចប់បេសកកម្មដើម្បីសិក្សា

ឡើងវិញអំពីបេសកកម្មសន្តិភាពទាំងមូល។

លក្ខខណ្ឌវិនិច្ឆ័យជាក់លាក់ពាក់ព័ន្ធជាមួយបេសកកម្មសន្តិភាព

- សភា និងគណៈកម្មការមានសមត្ថកិច្ចរបស់សភាត្រូវពិនិត្យមើលនូវបញ្ហាដូចខាងក្រោម៖
  - និយមន័យ វិសាលភាព និងអាណត្តិរបស់បេសកកម្មសន្តិភាព។
  - ប្រភេទនៃអង្គភាពយោធាដែលត្រូវចូលរួម។
  - លទ្ធភាពរបស់យោធានៅក្នុងបេសកកម្ម។
  - ភាពមាន និងនិរន្តរភាពនៃអង្គភាព និងសម្ភារៈយោធា។
  - រយៈពេលរំពឹងទុកនៃប្រតិបត្តិការ និងលក្ខខណ្ឌវិនិច្ឆ័យដែលត្រូវបំពេញ ទាក់ទងនឹងការពន្យាបេសកកម្មប្រសិនបើចាំបាច់។
  - បញ្ហាថវិកា
  - ប្រតិកម្មរបស់សាធារណជនចំពោះបេសកកម្ម។

ប្រើប្រាស់នីតិវិធីរបស់សភា ពាក់ព័ន្ធនឹងបេសកកម្មសន្តិភាព

- ប្រសិនបើចាំបាច់ សភាអាច៖
  - រៀបចំសវនការសាធារណៈអំពីបេសកកម្មសន្តិភាព។
  - សាកសួរបន្ថែមអំពីការអនុវត្តបេសកកម្មសន្តិភាព។
  - ស្នើសុំឲ្យមានការនាំខ្លួនបុគ្គលិកដែលពាក់ព័ន្ធនៅក្នុងបេសកកម្មសន្តិភាព ដែលសង្ស័យថារំលោភសិទ្ធិមនុស្សឲ្យឡើងមកបកស្រាយ។
- កុំរុញរាក្នុងការប្រើប្រាស់នីតិវិធីចោទសួរ និងសវនការសភាពាក់ព័ន្ធជាមួយបេសកកម្មសន្តិភាពដែលកំពុងអនុវត្ត។

ផ្នែកទី VI

ធនធានហិរញ្ញវត្ថុ៖

ការធ្វើឱ្យសម្រេចបានទូវការត្រួតពិនិត្យ ថវិកាពាក់ព័ន្ធនឹងបញ្ហាសន្តិសុខ ប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព

ជំពូកទី ២៣

សន្តិសុខ និងអំណាចនៃការបូបដាក់ប្រាក់

សភា និងដំណើរការការចាត់ចែងថវិកាពាក់ព័ន្ធនឹងបញ្ហាសន្តិសុខ

គ្រប់ទីកន្លែងនៅក្នុងពិភពលោក តាមច្បាប់ សភាមានតួនាទីគន្លឹះមួយ នៅក្នុងការអនុម័ត និងត្រួតពិនិត្យតាមដានការផ្តល់ថវិកាពាក់ព័ន្ធជាមួយវិស័យសន្តិសុខ ទោះបីជា តួនាទីនេះមានមិនដូចគ្នាពីប្រទេសមួយទៅប្រទេសមួយ ដោយសារតែបញ្ហានយោបាយ ឬលទ្ធភាពបំពេញតួនាទីរបស់សភាខុសៗគ្នាក៏ដោយ។ ជាញឹកញាប់ និងជាក់ស្តែង សភាមិនមានឥទ្ធិពលលើការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្ត ហើយវិធានការរបស់ពួកគេ ត្រូវបានរារាំងដោយការសម្ងាត់ និងការមិនបង្ហើបឲ្យដឹងពីការវិភាជន៍ថវិកាទៅលើវិស័យសន្តិសុខ និងការចំណាយមួយចំនួនដែលពាក់ព័ន្ធ។ វប្បធម៌ដែលបានបង្កើតឡើងយ៉ាងយូរអង្វែង នៃអំណាចដ៏ឧត្តុង្គឧត្តមរបស់

នីតិប្រតិបត្តិនៅក្នុងវិស័យសន្តិសុខ ជាញឹកញាប់ បានរារាំងវិធានការរបស់សភា ដែលធ្វើឲ្យរាល់គំនិតផ្តួចផ្តើមទាំងអស់នៃការរៀបចំវដ្តនៃថវិកាការពារជាតិ ធ្លាក់ចូលក្នុងដៃរបស់នីតិប្រតិបត្តិ និងកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ។

ទោះដូច្នេះក្តី តំណាងរាស្ត្រមិនគួរមើលស្រាលលើអំណាចចេញសេចក្តីសម្រេចលើថវិកាជាតិនោះទេ ដោយសារវាជាឧបករណ៍មួយសម្រាប់ត្រួតពិនិត្យតាមដាន និងធ្វើកំណែទម្រង់វិស័យសន្តិសុខទៅតាមតម្រូវការរបស់សង្គមជាតិ។ "អំណាចកាបូបដាក់ប្រាក់" ("power of the purse") អាច និងត្រូវតែប្រើប្រាស់ដើម្បីធានាឲ្យមានការប្រើប្រាស់ការធ្វើវិភាជន៍ថវិកា ដោយមានគណនេយ្យភាពចំពោះសាធារណជន។

ប្រអប់ទី ៥១

ថវិកា៖ ឧបករណ៍សំខាន់សម្រាប់អភិបាលកិច្ចតាមបែប ប្រជាធិបតេយ្យ

- "ថវិកាជាតិ មិនត្រឹមតែជាឧបករណ៍បច្ចេកទេសមួយដែលមានរួមបញ្ចូលប្រាក់ចំណូល និងចំណាយប៉ុណ្ណោះនោះទេ។ វាជាសេចក្តីថ្លែងការណ៍គោលនយោបាយដ៏សំខាន់មួយ ដែលនីតិប្រតិបត្តិធ្វើឡើងក្នុងមួយឆ្នាំៗ។ វាឆ្លុះបញ្ចាំងនូវខ្លឹមសារជាមូលដ្ឋាន ដែលមានចែងនៅក្នុងគោលនយោបាយជាតិ។ វាគួសបញ្ជាក់អំពីទស្សនៈរបស់រដ្ឋាភិបាល អំពីស្ថានភាពសេដ្ឋកិច្ចសង្គមរបស់ប្រទេសជាតិ។ វាជាសេចក្តីប្រកាសមួយរបស់រដ្ឋាភិបាលអំពីគោលបំណង ទាក់ទងនឹងបញ្ហាសារពើពន្ធ

ហិរញ្ញវត្ថុ និងសេដ្ឋកិច្ច ហើយវាឆ្លុះបញ្ចាំងអំពីអាទិភាពសង្គម និងសេដ្ឋកិច្ចរបស់រដ្ឋាភិបាល។ (...) ថវិកា ក៏ជាឧបករណ៍មួយ សម្រាប់វាស់វែងនូវចេតនានាពេលអនាគត និងការអនុវត្ត ការងាររបស់រដ្ឋាភិបាលក្នុងពេលអតីតកាលផងដែរ។

- "ថវិកា គឺជាឯកសារដ៏សំខាន់មួយក្នុងការធានានូវតម្លាភាព គណនេយ្យភាព ភាពគ្រប់ជ្រុងជ្រោយ និងអភិបាលកិច្ចល្អ។ តាមរយៈការពន្យល់លំអិតអំពីចំណាយ ដែលបានស្នើ វាអាចឲ្យ សភា និងសាធារណជនទូទៅ "ដឹងថាតើប្រាក់វាទៅកន្លែងណា ខ្លះ" ធ្វើដូចនេះ វាបង្កើនូវតម្លាភាព។ លើសពីនេះ ថវិកាតម្រូវ ឲ្យមានការអនុម័តយល់ព្រមពីសភា មុនរដ្ឋាភិបាលអាច ចំណាយប្រាក់ ឬបង្កើនប្រាក់ចំណូល តាមរយៈនេះវាធ្វើឲ្យ រដ្ឋមន្ត្រីមានគណនេយ្យភាពចំពោះសភា និងគណៈកម្មការ របស់សភា។
- "តម្លាភាព និងគណនេយ្យភាព ត្រូវតែជាលក្ខខណ្ឌដែល កំណត់ដោយរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ជាពិសេស ពាក់ព័ន្ធជាមួយដំណើរការ នៃថវិកាជាតិ។ រួមជាមួយតម្លាភាពនៅក្នុងដំណើរការថវិកា ទាំងមូល គណនេយ្យភាពគឺជាចំណុចក្រអៅបេះដូងនៃលទ្ធិ ប្រជាធិបតេយ្យ"។

សម្រង់ចេញពី របាយការណ៍ទូទៅនៃសិក្ខាសាលា IPU ស្តីពី សភា និងដំណើរការការចាត់ចែងថវិកា រួមទាំងដកស្រង់ចេញពីសៀវភៅស្តីពី ទស្សនៈយេនឌ័រ Nairobi ខែឧសភា ឆ្នាំ ២០០០

តាមពិត សភាអាចយកចិត្តទុកដាក់លើបញ្ហាសន្តិសុខ និងវិស័យសន្តិសុខ នៅក្នុងដំណាក់កាលសំខាន់ៗ ៤នៃវដ្តថវិកា៖

ដំណាក់កាលរៀបចំថវិកា៖ ដំណាក់កាលនេះជាដំណាក់កាលដែលនីតិប្រតិបត្តិ ស្នើសុំវិភាជន៍ថវិកាសម្រាប់គោលបំណងមួយចំនួន ក៏ប៉ុន្តែ សភា និងសមាជិកសភាអាចរួមវិភាគទានដល់ដំណើរការនេះតាមរយៈយន្តការផ្លូវការ និងមិនផ្លូវការមួយចំនួន។

ដំណាក់កាលអនុម័តថវិកា៖ នៅក្នុងដំណាក់កាលនេះ សភាអាចធ្វើការសិក្សា និងកំណត់នូវការចាប់អារម្មណ៍របស់សាធារណជន និងភាពសមស្របនៃវិភាជន៍ថវិកា ហើយក្នុងករណីខ្លះ សភាអាចផ្តល់នូវយោបល់ជាក់លាក់ខ្លះទាក់ទងនឹងថវិកាសន្តិសុខនេះ។

ដំណាក់កាលអនុវត្តថវិកា ឬចំណាយ៖ នៅក្នុងដំណាក់កាលនេះ សភា ពិនិត្យឡើងវិញ និងធ្វើការតាមដានការចំណាយរបស់រដ្ឋាភិបាល ដើម្បីពង្រឹងតម្លាភាព និងគណនេយ្យភាព។ សូមអាននូវផ្នែកពាក់ព័ន្ធខាងក្រោម។ ក្នុងករណីមានការស្នើសុំថវិកាបន្ថែម សភាធ្វើការតាមដាន និងត្រួតពិនិត្យនូវសំណើនេះដើម្បីទប់ស្កាត់នូវការចំណាយហៀរហូរ។

ដំណាក់កាលធ្វើសវនកម្ម ឬសើរើ៖ នៅក្នុងដំណាក់កាលនេះ សភាធ្វើការត្រួតពិនិត្យថាតើ មានការប្រើប្រាស់ថវិកាដែលបានវិភាជន៍ឲ្យ

ត្រឹមត្រូវដែរឬយ៉ាងណា។ លើសពីនេះ
សភាវាយតម្លៃជាទៀងទាត់នូវ ដំណើរការថវិកា និង
សវនកម្មទាំងមូលដើម្បីធានានូវគណនេយ្យភាព ប្រសិទ្ធភាព
និងសុក្រិតភាព។

ប្រអប់ទី ៥២

ហេតុអ្វីសភាគួរចូលរួមយ៉ាងសកម្មនៅក្នុងបញ្ហាថវិកា?

- គណបក្សប្រឆាំង អាចប្រើប្រាស់ការពិភាក្សាដេញដោលលើ បញ្ហាថវិកា ដើម្បីដាក់នូវសំណើផ្សេងៗ។
- សម្លេងភាគច្រើន នៅក្នុងការបោះឆ្នោតសម្រេចលើថវិកា បង្ហាញនូវទំនុកចិត្តរបស់តំណាងរាស្ត្រភាគច្រើន នៅក្នុង វិធានការរបស់នីតិប្រតិបត្តិ។
- ការត្រួតពិនិត្យថវិកា គឺជាវិធីមួយដ៏មានសារៈសំខាន់បំផុតក្នុង ការមានឥទ្ធិពលទៅលើគោលនយោបាយរបស់រដ្ឋាភិបាល។
- នៅក្រោមច្បាប់ស្តីពីការកែសម្រួលថវិកា ច្បាប់នេះអនុញ្ញាតឲ្យ នីតិប្រតិបត្តិ ធ្វើការទូទាត់ដោយបញ្ចប់វដ្តនៃកញ្ចប់ថវិកា។

សម្រង់ពីរបាយការណ៍ទូទៅនៃសិក្ខាសាលាស្តីពី "សភា និងដំណើរការការចាត់ចែងថវិកា រួមទាំងពីសៀវភៅទស្សនៈយេនឌ័រ"
Bamako, Mali, ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០១

ការចំណាយលើវិស័យការពារជាតិ

ប្រអប់ខាងក្រោម ពន្យល់អំពីទិដ្ឋភាពទូទៅនៃការចំណាយលើវិស័យការពារជាតិ នៅក្នុងប្រទេសផ្សេងៗនៅក្នុងពិភពលោក។ ការធ្លាក់ចុះ នៅក្នុងការចំណាយខាងការពារជាតិបានកើតឡើងនៅក្រោយយុគសម័យនៃសង្គ្រាមត្រជាក់ ដែលបង្ហាញថា ប្រទេសជាច្រើនកំពុងចំណេញប្រាក់ពីរបស់ដែលហៅថា "ចំណែកសន្តិភាព"។ ទោះដូច្នោះក្តី ប្រទេសដទៃទៀត នៅក្នុងទ្វីបអាស៊ី និងអាហ្វ្រិកបានបង្កើននូវការចំណាយរបស់ខ្លួន នៅក្នុងវិស័យការពារជាតិ នៅក្នុងរយៈពេលនេះ។

ប្រអប់ទី ៥៣

ការចំណាយលើការពារជាតិគិតជា ភាគរយ នៃGDP របស់ពិភពលោក និងប្រទេសមួយចំនួន

	១៩៨៥	២០០០	២០០១
អង្គការណាតូ	៤.០	២.២	២.២
សហរដ្ឋអាមេរិក	៦.៥	៣.០	៣.២
អង់គ្លេស	៥.២	២.៤	២.៥
បារាំង	៤.០	២.៦	២.៦
អាល្លឺម៉ង់	៣.២	១.៦	១.៥
ប្រទេសនៅអឺរ៉ុបមិនមែនជាសមាជិកអង្គការណាតូ	៤.៣	២.៨	២.៣

សហភាពសូវៀត/រុស្សី	១៦.១	៥.០	៤.៣
មជ្ឈិមបូព៌ា និង អាហ្វ្រិកខាងជើង	១១.៩	៦.៧	៧.២
អាស៊ីកណ្តាល និង អាស៊ីខាងត្បូង	៤.៣	៥.២	៣.៨
អាស៊ីបូព៌ា និង អូស្ត្រាលី	៦.៤	៣.៥	៣.៣
ជប៉ុន	១.០	១.០	១.០
កាណាដា និងអាមេរិក	៣.២	១.៧	១.៧
ឡាទីន			
អនុសមុទ្រខ្សាច់នៅ អាហ្វ្រិក	៣.១	៣.៨	៣.៤
អេរ៉ែទ្រា	មិនដឹង	៣០.០	២០.៩
សរុបជាសាកល	៦.៧	៣.៦	៣.៥

ប្រភព៖ តុល្យភាពយោធា ២០០២-២០០៣, IISS, ទីក្រុងឡុងដ៍

ការរៀបចំថវិកាពាក់ព័ន្ធនឹងសន្តិសុខប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព

គណនេយ្យភាព និងតម្លាភាព គឺជាលក្ខខណ្ឌពិសេសសម្រាប់ឲ្យមានការរៀបចំថវិកាប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព។ គណនេយ្យភាពកើតមានឡើង តាមរយៈការធ្វើថវិកាដែលមានតម្លាភាព។ តម្លាភាព និងគណនេយ្យភាព អាចកើតចេញមកពីគោលការណ៍នៃការធ្វើថវិកា

ប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព៖

ការផ្តល់សិទ្ធិអំណាចជាមុន – សភាត្រូវផ្តល់សិទ្ធិអំណាចដល់នីតិប្រតិបត្តិដើម្បីអនុវត្តការចំណាយ។

ឯកភាព – រាល់ការចំណាយ និងចំណូលត្រូវបញ្ចូលនៅក្នុងឯកសារថវិកាតែមួយ សម្រាប់ដាក់ជូនសភា។

រយៈពេល – នីតិប្រតិបត្តិ ត្រូវគោរពក្របខណ្ឌពេលវេលាក្នុងការដាក់ឯកសារថវិកាជូនសភាជារៀងរាល់ឆ្នាំ។ ត្រូវមានការបញ្ជាក់ក្របខណ្ឌពេលវេលា ដែលនឹងត្រូវចំណាយថវិកាដែលបានវិភាជន៍ទៅឲ្យ។

ភាពជាក់លាក់ – ត្រូវមានបញ្ជាក់ឲ្យបានច្បាស់អំពីចំនួន និងសេចក្តីពណ៌នាទូទៅ នៃរាល់ខ្ទង់ថវិកាចំណាយរបស់រដ្ឋាភិបាល។ ដូច្នេះ ការពន្យល់អំពីខ្ទង់ថវិកានីមួយៗត្រូវតែច្បាស់លាស់ រួមទាំងមូលនិធិដែលពាក់ព័ន្ធនឹងថវិកាមិនត្រូវច្រើនពេកនោះទេ។

នីតានុកូលភាព – រាល់ការចំណាយ និងសកម្មភាពទាំងអស់ត្រូវស្របតាមច្បាប់កំណត់។

រចនាសម្ព័ន្ធងាយយល់ – នីតិប្រតិបត្តិត្រូវដាក់ជូនសភានូវផែនការ

នៃការចំណាយប៉ាន់ស្មាន ដែលមានលក្ខណៈងាយគ្រប់គ្រង និងងាយយល់សម្រាប់សាធារណៈជនទូទៅ។

ភាពគ្រប់ជ្រុងជ្រោយ – ថវិការដ្ឋពាក់ព័ន្ធនឹងទិដ្ឋភាពផ្សេងៗនៃវិស័យសន្តិសុខ ត្រូវតែមានលក្ខណៈពេញលេញ និងគ្រប់ជ្រុងជ្រោយ។ គ្មានការចំណាយណាមួយ ដែលមិនមានគណនេយ្យភាព រួមទាំងថវិកាសម្រាប់សេវាសន្តិសុខទាំងអស់ ក្នុងនោះមាន យោធា អង្គការយោធារបស់រដ្ឋផ្សេងទៀត នគរបាល និងសេវាចារកម្ម ក៏ដូចជាក្រុមហ៊ុនយោធាឯកជន ដែលបានជួលដោយនីតិប្រតិបត្តិ។

ការផ្សព្វផ្សាយជាសាធារណៈ – ប្រជាពលរដ្ឋគ្រប់រូប (បុគ្គល ឬជាអង្គការ) ត្រូវមានឱកាសដើម្បីសំដែងនូវចំណាប់អារម្មណ៍របស់ពួកគេអំពីថវិកា។ នេះវាទាមទារឲ្យរាល់ឯកសារថវិកាទាំងអស់ត្រូវរៀបចំឲ្យមានរចនាសម្ព័ន្ធ ដែលមានលក្ខណៈងាយយល់ ងាយអានគ្រប់ទីកន្លែងនៅក្នុងប្រទេស (ឧ. តាមរយៈការផ្ញើឯកសារនេះទៅតម្កល់នៅបណ្ណាល័យក្នុងមូលដ្ឋាន)។

ភាពស៊ីសង្វាក់គ្នា – ត្រូវមានទំនាក់ទំនងដ៏ច្បាស់លាស់រវាងគោលនយោបាយ ផែនការ សំណើសុំថវិកា និងលទ្ធផលនៃការអនុវត្ត។

មធ្យោបាយ និងលទ្ធផល – ត្រូវមានការពន្យល់អំពីគោលបំណងនៃថវិកាដើម្បីឲ្យមានការយល់ដឹងដ៏ច្បាស់លាស់ទាក់ទងនឹង ក)

ធនធានដែលត្រូវផ្តល់ឲ្យ ខ) ការបំពេញភារកិច្ច ឬសមត្ថភាព ដើម្បីបានទទួលជោគជ័យ និង គ) លទ្ធផលដែលអាចវាស់វែងបាន។ ផែនការថវិកា គួរមានលក្ខណៈបត់បែន ដែលអាចធ្វើការកែសម្រួលបាននៅក្នុងចំណុចណាមួយនៃចំណុច ៣ខាងលើ។

តាមពិត គោលការណ៍ទាំងនេះអាចជាលក្ខខណ្ឌវិនិច្ឆ័យបែបគុណភាពសម្រាប់ការរៀបចំថវិកាដ៏សមស្របបែបទំនើប។ នៅពេលដែលតំណាងរាស្ត្រ ខ្វះនូវព័ត៌មានដ៏សមស្របអំពីវិស័យសន្តិសុខ ពួកគេមិនអាច សំដែងនូវកង្វល់ទាក់ទងនឹងវដ្តថវិកាការពារជាតិបាននោះទេ។

លក្ខខណ្ឌនៃការរៀបចំថវិកាសន្តិសុខដ៏សមស្រប

មានធាតុជាច្រើន ទាក់ទងនឹងការរៀបចំថវិកាដ៏សមស្របដែលលើកកម្ពស់ការត្រួតពិនិត្យតាមដានរបស់សភា ទៅលើថវិកាវិស័យសន្តិសុខ។ ក្នុងចំណោមនោះ ក្នុងក្របខណ្ឌផ្លូវច្បាប់ និងធម្មនុញ្ញដ៏ច្បាស់លាស់ ធាតុទាំងនោះមានការចំណាយដើម្បីបានលទ្ធផលជាក់ស្តែង បែបបទនៃថវិកា ពេលវេលា និងការធ្វើទំនាក់ទំនងជាមួយសង្គមស៊ីវិលសុទ្ធតែជាបញ្ហាសំខាន់។

ក្របខណ្ឌច្បាប់ និងរដ្ឋធម្មនុញ្ញដ៏ច្បាស់លាស់

សិទ្ធិរបស់តំណាងរាស្ត្រ ក្នុងការត្រួតពិនិត្យតាមដានវិស័យសន្តិសុខ ត្រូវតែមានចែងឲ្យច្បាស់នៅក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញ និងច្បាប់ដទៃ

ទៀត។ លើសពីនេះ សភាត្រូវបង្កើតច្បាប់ស្តីពីការទទួលព័ត៌មានពីរដ្ឋាភិបាល ហើយអំណាចគាស់កកាយព័ត៌មានពីរដ្ឋាភិបាលត្រូវអនុវត្តស្របតាមច្បាប់ទាំងនោះ។ ការត្រួតពិនិត្យតាមដានដោយសភាលើវិស័យសន្តិសុខ តាមរយៈការធ្វើថវិកា ត្រូវតែធ្វើវាឲ្យក្លាយជាទម្លាប់នយោបាយរបស់សភា។ នេះវាតម្រូវឲ្យមានការខិតខំប្រឹងប្រែងសម្បើមណាស់។

ការចំណាយដើម្បីបានលទ្ធផលជាក់ស្តែង

ដំណើរការនៃការរៀបចំថវិកា គួរអនុវត្តតាមវិធានជាមូលដ្ឋាន ២នៃការចំណាយដើម្បីបានលទ្ធផលជាក់ស្តែង៖

- ✓ ប្រសិទ្ធភាព៖ ធ្វើឲ្យសម្រេចនូវគោលដៅរបស់គោលនយោបាយ (“អនុវត្តចំចំណុចដែលចង់បាន”)។
- ✓ ប្រសិទ្ធិផល៖ ធ្វើឲ្យសម្រេចនូវគោលដៅរបស់គោលនយោបាយ ដោយប្រើប្រាស់នូវធនធានតិចបំផុត (“អនុវត្តចំចំណុចដែលចង់បានដោយភាពសន្សំសំចៃខ្ពស់”)។

ប្រអប់ទី ៥៤

ប្រព័ន្ធរៀបចំផែនការ កម្មវិធី និងថវិកា(PPBS)

“(...) ប្រព័ន្ធរៀបចំផែនការ កម្មវិធី និងថវិកា (PPBS) ជាដំបូង

ត្រូវបានប្រើប្រាស់នៅក្នុងសហរដ្ឋអាមេរិក (ដើមទសវត្សរ៍ទី ៦០) សម្រាប់ការរៀបចំថវិកាការពារជាតិ (ហើយបច្ចុប្បន្នប្រព័ន្ធនេះត្រូវបានប្រើប្រាស់នៅក្នុងប្រទេសជាច្រើន (...)។ វដ្តនៃប្រព័ន្ធ PPBS រួមមាន ដំណាក់កាលធ្វើផែនការដំបូង ដែលនៅក្នុងដំណាក់កាលនេះគេចាប់ផ្តើមវិភាគលើបរិស្ថានសន្តិសុខ ក៏ដូចជា ផលប្រយោជន៍ជាតិ និងការគម្រាមកំហែង ដើម្បីកំណត់នូវភារកិច្ច សមភាព និងវចនាសម្ព័ន្ធរបស់កងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ។ ដោយធ្វើការពិចារណាលើភាពចាំបាច់នេះ ទើបមានការរៀបចំជាកម្មវិធីឡើង។ កម្មវិធី គឺជាទម្រង់មួយនៃផែនការការងារ ដែលកំណត់នូវគោលបំណងជាក់លាក់ដែលត្រូវធ្វើឲ្យសម្រេច។ វាមានទំនាក់ទំនងសំខាន់ខ្លាំងណាស់នៅក្នុងវដ្តនៃប្រព័ន្ធនេះ ដោយសារវាភ្ជាប់ទំនាក់ទំនងនៃគោលបំណងដែលបានកំណត់ជាមួយនឹងធនធានហិរញ្ញវត្ថុ។ តាមវិធីនេះ ប្រព័ន្ធ PPBS វាភ្ជាប់គ្នាជាមួយការវិភាជន៍ធនធាន ទៅតាមតម្រូវការដែលបានកំណត់ និងផែនការ និងកម្មវិធីស្របតាមថវិកាដែលបានព្យាករណ៍។ ដូច្នេះវាសំខាន់ខ្លាំងណាស់ថា ត្រូវមានការរៀបចំកម្មវិធីដោយផ្អែកទៅលើអាទិភាព ដែលត្រូវបំពេញតាមតម្រូវការបន្ទាន់បំផុតរបស់កងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ។ ការវាយតម្លៃពីហានិភ័យទាក់ទងនឹងផលវិបាកដែលមិនបានសម្រេចតាមគោលបំណងដែលបានកំណត់ អាចត្រូវបានប្រើប្រាស់សម្រាប់កំណត់អាទិភាព។ នៅចុងបញ្ចប់នៃវដ្តនៃប្រព័ន្ធ PPBS គឺដំណាក់កាលវាស់វែងលើការអនុវត្ត ដែលនៅក្នុងដំណាក់កាលនេះក្រសួង និងសង្គមទាំងមូលអាចកំណត់បានថា តើនៅចុងឆ្នាំមានគោលបំណងចំនួនប៉ុន្មានត្រូវបានធ្វើឲ្យសម្រេច។ នៅពេលនោះទើបគេអាចធ្វើការបែងចែកធនធានប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពបាន...”។

ប្រភព៖ តម្លាភាពថវិកាការពារជាតិនៅលើអ៊ីនធឺណែត ដោយ Kate Starkey និង Andri van Meny ព័ត៌មាន & សន្តិសុខ, លេខ ៥ , ២០០០។ C4 នៅក្នុង Defence of Reengineering (ការធ្វើវិស្វកម្មការពារជាតិឡើងវិញ)

ដើម្បីធ្វើការវាយតម្លៃថាតើ ថវិកាការពារជាតិពិតជាត្រូវបានចំណាយស្របតាមគោលបំណង ទៅតាមទ្រឹស្តីទំនើបនៃថវិកា ការចំណាយគួរតែមានទំនាក់ទំនងជាមួយកម្មវិធី និងគោលបំណង (សូមអានប្រអប់ទី ៥៤) ឧ. ការចំណាយគួរមានការពាក់ព័ន្ធជាមួយគោលដៅ និងគោលបំណងនៃគោលនយោបាយ (ឧ. បេសកកម្មរក្សាសន្តិភាព ធ្វើការអប់រំ)។ រាល់ការចំណាយទាំងអស់គួរបញ្ចូលទៅតាមខ្នង់នៃកញ្ចប់សកម្មភាព។ លើសពីនេះសភាត្រូវមានសមត្ថភាព ធ្វើការវាយតម្លៃលើការចំណាយទាំងនោះតើវាស្របជាមួយគោលបំណងឬយ៉ាងណា ដោយមានជំនួយពីសវនករ (សូមអានជំពូកបន្ទាប់)។ នេះមានន័យថា រដ្ឋាភិបាលដាក់ជូនសភានូវធាតុចេញនៃថវិកា និងលទ្ធផលរបស់វា មិនមែនធាតុចូលនៃថវិកាដែលស្នើសុំ នោះទេ។ ប្រព័ន្ធរៀបចំថវិកាដែលមានលក្ខណៈជាប្រព័ន្ធដូចជា PPBS អាចប្រើប្រាស់បាន លុះត្រាតែសេវាសន្តិសុខរៀបចំផែនការរបស់ពួកគេមានតម្លាភាព ស្របតាមលក្ខខណ្ឌនៃការរក្សាការសម្ងាត់។

បែបបទថវិកា

ដើម្បីដឹងថា រដ្ឋាភិបាលពិតជាអនុវត្តតាមវិធាននៃក្របខណ្ឌច្បាប់ និងអនុវត្តតាមថវិកា ដែលសភាបានអនុម័តយល់ព្រមមែននោះ ការមានបែបបទថវិកាគឺជាការងារដ៏សំខាន់។ សភាគួរពិចារណានូវធាតុខាងក្រោមនៃបែបបទថវិកា៖

- ✓ ទំនាក់ទំនងរវាងថវិកាការពារជាតិ (ការគណនាការចំណាយ) និងការរៀបចំតម្លៃ។
- ✓ ការប្រើប្រាស់បទដ្ឋានសម្រាប់ពិនិត្យតាមដាន និងកំណត់ការដាក់កំហិតលើការចាយមិនអស់ និងការចាយលើស។
- ✓ ក្នុងករណីចាយថវិកាការពារជាតិមិនអស់ ឬលើស ត្រូវមានការជូនដំណឹង ដល់រដ្ឋមន្ត្រីហិរញ្ញវត្ថុ និងខុទ្ទកាល័យ។
- ✓ វិធានសម្រាប់សងថវិកាដែលចាយលើស៖ ការសងលើថវិកា ដែលបានចាយលើសចេញពីថវិកាការពារជាតិ ឬការសងលើថវិកាដែលបានចាយលើសចេញពីថវិការដ្ឋាភិបាល។

ក្របខណ្ឌពេលវេលា និងរយៈពេល

ដើម្បីសម្រេចបាននូវការរៀបចំថវិកាដ៏សមស្រប ប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពនៅក្នុងវិស័យសន្តិសុខ វាជាការចាំបាច់ត្រូវទុកពេលគ្រប់គ្រាន់សម្រាប់ពិនិត្យមើលសំណើថវិកាការពារជាតិ មុនមានការបោះឆ្នោត។ រយៈពេលដ៏សមស្របគួរយ៉ាងហោចណាស់ក៏មានរយៈពេល

៤៥ថ្ងៃ រហូតដល់ ៣ខែ ដែលអាចឲ្យសភាធ្វើការពិនិត្យឡើងវិញនូវ
ភាពស្មុគ្រស្មាញនៃសំណើថវិកាការពារជាតិ ឲ្យបានគ្រប់
ជ្រុងជ្រោយ។

ការផ្តល់នូវព័ត៌មានដ៏សុក្រិត គ្រប់ជ្រុងជ្រោយ និងទាន់ពេលវេលា
អំពីគោលនយោបាយថវិកាការពារជាតិ ក៏សំខាន់ផងដែរសម្រាប់
ហេតុផលដូចខាងក្រោម៖

- ✓ ព័ត៌មាននេះ គឺជាបុរេនិច្ឆ័យមួយសម្រាប់ការពិភាក្សាជា
  សាធារណៈ។
- ✓ វាជួយក្នុងការកំណត់នូវចំណុចខ្វះខាតនិង តម្រូវការ
  សម្រាប់ធ្វើការកែសម្រួល និងបំពេញបន្ថែមពីការ
  ចំណាយផ្នែកសន្តិសុខ និងការចំណាយរបស់រដ្ឋាភិបាល
  ផ្សេងទៀត។
- ✓ ការគ្រប់គ្រងថវិកាវិស័យសន្តិសុខ ប្រកបដោយតម្លាភាព
  លើកកម្ពស់នូវគណនេយ្យភាពចំពោះសាធារណជន និង
  សភា និងបង្កើននូវទំនុកចិត្តសាធារណជនចំពោះ
  រដ្ឋាភិបាល។

ការធ្វើទំនាក់ទំនងជាមួយសង្គមស៊ីវិល

សភា អាចសុំជំនួយពីអ្នកជំនាញខាងធ្វើផែនការហិរញ្ញវត្ថុ និង
ថវិកាពីអង្គការសង្គមស៊ីវិលឲ្យជួយដល់ពួកគេ ក្នុងដំណើរការពិនិត្យ
ឡើងវិញ និងតាមដានហិរញ្ញវត្ថុ។ នេះវាសំខាន់ខ្លាំងណាស់
ជាពិសេស នៅក្នុងការរៀបចំនូវថវិកាពាក់ព័ន្ធជាមួយវិស័យសន្តិសុខ

ដែលជានិច្ចជាកាល វាមានលក្ខណាស្មុគ្រស្មាញ និងពិបាកយល់។
តម្លាភាព នៃដំណើរការរៀបចំថវិកា
គួរតែផ្អែកលើច្បាប់ស្តីពីសេរីភាពនៃការ ទទួលព័ត៌មាន
និងនីតិវិធីដទៃទៀត។

ការបណ្តុះបណ្តាល និងជំនាញ

ជាចុងក្រោយ សភាភាគច្រើនត្រូវការលើកកម្ពស់សមត្ថភាពទាំង
សមាជិកសភា ទាំងបុគ្គលិកសភា តាមរយៈការបណ្តុះបណ្តាល និង
ការសិក្សាស្រាវជ្រាវ ជាពិសេសសម្រាប់បុគ្គលិកជំនាញ។
ក្នុងន័យនេះ ដើម្បីលើកកម្ពស់អភិបាលកិច្ចតាមបែបប្រជាធិបតេយ្យ
និងការងាររបស់សភាប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព សភា IPU កំពុងរៀប
ចំនូវសិក្ខាសាលាថ្នាក់តំបន់ និងថ្នាក់អនុតំបន់សម្រាប់ទាំង
តំណាងរាស្ត្រ និងបុគ្គលិករបស់សភា (សូមអាន www.ipu.org)
ព្រមទាំងរៀបចំនូវសៀវភៅបណ្តុះបណ្តាល ជាច្រើនទៀតដូច
សៀវភៅនេះដែរ។

ប្រអប់ទី ៥៥

**សមាសភាគជាមូលដ្ឋាននៃថវិកាការពារជាតិ៖ ថវិកាការពារជាតិនៃ
ប្រទេសអេស្ប៉ាញឆ្នាំ ២០០២**

ទំនិញ និងសេវាកម្ម

- ស្បៀងអាហារ
- ការជួសជុលហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ

- ប្រេងឥន្ធនៈ
- សេវាៈ ភ្លើង ទឹក ទូរស័ព្ទ ។ល។
- សម្លៀកបំពាក់
- ប្រាក់ឧត្តម្ភ
- ការដឹកជញ្ជូន
- ការបណ្តុះបណ្តាល
- ការថែទាំវេជ្ជសាស្ត្រ
- ការចំណាយលើប្រតិបត្តិការផ្សេងទៀត។

ការចំណាយហិរញ្ញវត្ថុផ្សេងទៀត

និន្នាការនៃផ្នែរនានា

- អង្គការអន្តរជាតិ
- អង្គភាពស្វ័យយ័ត
- ការផ្នែរផ្សេងទៀត។

ការវិនិយោគជាក់ស្តែង

- ការធ្វើទំនើបកម្មនៃកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ
- ការជួសជុលអាវុធ និងសម្ភារៈ
- ការស្រាវជ្រាវ និងអភិវឌ្ឍន៍
- ការវិនិយោគផ្សេងទៀត។

ការផ្នែរមូលធន

ទ្រព្យហិរញ្ញវត្ថុ

ប្រភព៖ ថវិកាការពារជាតិនៃប្រទេសអេស្ប៉ាញឆ្នាំ ២០០២ ក្រសួងការពារជាតិនៃប្រទេសអេស្ប៉ាញ

តម្លាភាព និងគណនេយ្យភាពនៅក្នុងការរៀបចំថវិកាវិស័យសន្តិសុខ

តម្លាភាព និង ការសម្ងាត់

តម្លាភាពនៃការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្ត មានសារៈសំខាន់ណាស់ដើម្បីធានាថា លទ្ធផលនៃការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្ត វាស្របគ្នាជាមួយការចង់បានរបស់សាធារណជន និងគោលបំណងនៃគោលនយោបាយ។ តម្លាភាពនៅក្នុងការរៀបចំថវិកាការពារជាតិជួយឲ្យសភាបំពេញតួនាទី ត្រួតពិនិត្យតាមដានរបស់ខ្លួនប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព។ វាបង្កើនទំនុកចិត្តរបស់សង្គមនៅក្នុងវិស័យសន្តិសុខ។ កង្វះនូវតម្លាភាពនៅក្នុងការរៀបចំថវិកាការពារជាតិ ជាញឹកញាប់វាមានទំនាក់ទំនងជាមួយការរៀបចំថវិកាបែបហួសសម័យ ឬក៏ការកំណត់នូវគោលបំណងសន្តិសុខមិនបានត្រឹមត្រូវ។ វាក៏មានទំនាក់ទំនងជាមួយការខ្វះជំនាញជាពហុវិស័យ នៅក្នុងអង្គការសវនកម្មជាតិ រួមទាំងបទបញ្ញត្តិដ៏ទន់ខ្សោយរបស់រដ្ឋធម្មនុញ្ញទាក់ទងនឹងការផ្តល់ព័ត៌មាន ដើម្បីធ្វើឲ្យមានការត្រួតពិនិត្យជាសាធារណៈលើសេចក្តីសម្រេចនានា រួមទាំងការិយាល័យធិបតេយ្យដែលតម្រូវឲ្យមានការលាក់ការណ៍សម្ងាត់ដែលវា រត់បញ្ច្រាសពី

គណនេយ្យភាព។ អាជ្ញាធរសវនកម្ម និងតំណាងរាស្ត្រត្រូវកំណត់
និងធ្វើការដោះស្រាយនូវភាពកម្សោយនានា ដែលមានលក្ខណៈ
ជាប្រព័ន្ធដ៏ធំធេងនេះឲ្យបាន (សូមអានជំពូកបន្ទាប់)។

ប្រអប់ទី ៥៦

ឧបសគ្គសំខាន់ៗ ចំពោះតម្លាភាពនៃការបង្កើតកញ្ចប់ថវិការវិស័យសន្តិសុខ

"កង្វះតម្លាភាព និងគណនេយ្យភាព វាជាបញ្ហានៅក្នុងការធ្វើថវិកាដែលមានបុគ្គលិកពីរបីនាក់នៅក្នុងផ្នែកនីតិប្រតិបត្តិ ជាអ្នកធ្វើសេចក្តីសម្រេចលើគោលនយោបាយ និងធនធាននៅក្នុងវិស័យសន្តិសុខ។ មន្ត្រីសំខាន់ៗ នៅក្នុងក្រសួងហិរញ្ញវត្ថុ និងផ្នែកខ្លះនៃនីតិប្រតិបត្តិ ជាញឹកញាប់ត្រូវបានជាត់ចេញពីការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្ត ឬសេចក្តីសម្រេចចិត្តរបស់ពួកគេមិនត្រូវបានគេទទួលយក។ ស្ថាប័នសភាដែលអាចមានអំណាចត្រួតពិនិត្យ ដែលតម្រូវដោយរដ្ឋធម្មនុញ្ញជាតិ រួមទាំងប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ និងសង្គមស៊ីវិលត្រូវបានគេទុកមួយដុំនៅកន្លែងងងឹតឈឹង"។ ...

"រាល់ការចំណាយទាំងអស់ ទៅលើកម្លាំងសន្តិសុខផ្សេងៗ ទាំងបុគ្គលិកប្រតិបត្តិការ និងឧបករណ៍ គួរតែបញ្ចូលទៅក្នុងថវិកា។ ថវិកាទាំងនោះគួរតែបង្ហាញពីរបៀបផ្តល់ហិរញ្ញវត្ថុដល់ការចំណាយ នីមួយៗ"។ ក៏ប៉ុន្តែថវិកាសន្តិសុខភាគច្រើនមិនបានបំពេញលក្ខខណ្ឌ ណាមួយនោះទេ។ ការវិភាជន៍ថវិកាខាងក្នុងមានភាពងងឹតស្លុបហើយ ការចំណាសរុបដែលអាចបញ្ចូលមូលនិធិពីក្រសួងផ្សេងៗ នៅតែមាន

ភាពស្រពិចស្រពិល។ នៅក្នុងប្រទេសដែលអនុវត្តសកម្មភាពដ៏ច្រើន ដោយគ្មានថវិកា រដ្ឋាភិបាលខ្លួនឯងតែងតែខ្វះនូវព័ត៌មានសុក្រិត។ ហេតុដូច្នេះហើយ បានជាម៉ែត្រសម្រាប់វាស់គណនេយ្យភាពដោយធ្វើការប្រៀបធៀបផែនការ និងការប្រតិបត្តិ មិនអាចប្រើប្រាស់បាន។ មន្ត្រីនៅក្នុងក្រសួងការពារជាតិ និងផ្នែកដទៃទៀតនៃផ្នែកនីតិប្រតិបត្តិត្រូវការនូវចំណេះដឹងផ្នែកបច្ចេកទេសជាក់លាក់ ទាក់ទងនឹងការពារជាតិ ដើម្បីខ្លួនអាចធ្វើសេចក្តីសម្រេចដ៏សមស្របទៅលើគោលនយោបាយការពារជាតិ ថវិកា និងលទ្ធកម្ម។ ការដោះស្រាយបញ្ហាមិនមានថវិកា ជាញឹកញាប់ គឺមានលក្ខណៈនយោបាយខ្ពស់ ដែលតម្រូវឲ្យមានការផ្លាស់ប្តូរជាមូលដ្ឋានរយៈពេលវែងនៅក្នុងទំនាក់ទំនងរវាងស៊ីវិលនិងយោធា។

ប្រភព៖ របាយការណ៍អភិវឌ្ឍន៍មនុស្សឆ្នាំ ២០០២ (ទំព័រ ៨៩ ដល់៩១)

ការចំណាយទាក់ទងនឹងការពារជាតិ និងសន្តិសុខដែលអាច និងមិនអាចត្រួតពិនិត្យបាន

ប្រសិនបើដើម្បីត្រួតពិនិត្យតាមដានវិស័យសន្តិសុខ និងអាចធ្វើការវាយតម្លៃថាតើ ប្រាក់គួរត្រូវចំណាយលើសេវាសន្តិសុខ ឬក្នុងផ្នែកណាមួយរបស់រដ្ឋាភិបាល សភាចាំបាច់ត្រូវមានសិទ្ធិទទួលបាននូវឯកសារថវិកាដែលពាក់ព័ន្ធ ដើម្បីធានានូវសុចរិតភាពហិរញ្ញវត្ថុ។ ការផ្តល់ដល់សភាត្រឹមតែចំនួនសរុប វារំលោភលើគោលការណ៍ស្តីពី

ភាពជាក់លាក់ ដែលជាគោលការណ៍មួយនៃការរៀបចំថវិកាឲ្យបានសមស្រប (សូមអានសេចក្តីពន្យល់ខាងលើ)។ នៅពេលដែលព័ត៌មានមិនត្រូវបានផ្តល់ជាក់លាក់ទេនោះ សភាមិនអាចបំពេញនូវភារកិច្ចតាមរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ក្នុងការពិនិត្យតាមដានថវិកាការពារជាតិបាននោះទេ។

សភា ត្រូវមានសិទ្ធិទទួលបាននូវឯកសារថវិកាការពារជាតិទាំងអស់។ នៅក្នុងប្រទេសខ្លះ (ឧ. ប្រទេសដាណឺម៉ាក និងប្រទេសលុយហ្សំប៊ួរ) គេបានផ្តល់ព័ត៌មានដល់សភា ទាក់ទងនឹងខ្លឹងថវិកាដែលត្រូវចំណាយ ដែលជាឯកសារថវិកាលំអិតបំផុត។ នៅក្នុងប្រទេសដទៃ (ដូចជា ប្រទេសបារាំង ក្រិច និងប៉ូឡូញ) គណៈកម្មការការពារជាតិសភា គឺជាស្ថាប័នតែមួយគត់ដែលជាអ្នកផ្តល់ព័ត៌មានអំពីខ្លឹងថវិកាការពារជាតិ។ តាមទស្សនៈអភិបាលកិច្ចល្អ គួរមានការធានាថា គណៈកម្មាធិការ ឬមួយសភា ត្រូវមានសិទ្ធិទទួលបាននូវឯកសារថវិកាទាំងអស់ (ប្រសិនបើចាំបាច់ដំណើរការនេះគួរធ្វើជាសាធារណៈ)។ នីតិវិធីដូចគ្នានេះ គួរអនុវត្តចំពោះសេវាសន្តិសុខដទៃទៀត ដូចជា សេវាចារកម្មជាដើម។

ការធ្វើចំណាត់ថ្នាក់ថវិកាសេវាសន្តិសុខ ត្រូវអនុលោមតាមច្បាប់ និងជាពិសេសច្បាប់ស្តីពីសិទ្ធិទទួលព័ត៌មាន (សូមអានប្រអប់ទី ៥៧)។

ខណៈពេលដែលសភាធ្វើការពិភាក្សា និងបោះឆ្នោតលើថវិកាសន្តិសុខ សេរីភាពរបស់សភាទាក់ទងនឹងការកែសម្រួលថវិកាត្រូវបានកំហិត ដោយឯកសារចំណាយជាប់កាតព្វកិច្ចមួយចំនួន (ឧ. កិច្ចសន្យាលទ្ធកម្ម ដែលបានចុះហត្ថលេខានៅឆ្នាំមុនៗ) និងគោលនយោបាយនានា (ឧ. គោលនយោបាយស្តីពីប្រាក់សោធននិវត្តន៍ និងគោលនយោបាយថែទាំសុខភាពសម្រាប់យោធិន)។

ការចំណាយទាំងនេះ អាចធ្វើការកែសម្រួលតែក្នុងរយៈពេលវែងប៉ុណ្ណោះ។

ប្រអប់ទី ៥៧

ចំណាត់ថ្នាក់ ៣កម្រិតនៅក្នុងថវិកាសន្តិសុខ

តំណាងរាស្ត្រ ចាំបាច់ត្រូវធានាឲ្យមានតុល្យភាពរវាងការសម្ងាត់នៃព័ត៌មាននៅក្នុងកាលៈទេសៈពិសេស និងការវិភាជន៍ថវិកាការពារជាតិជាមួយគណនេយ្យភាព។ វិធីមួយអាចថា ត្រូវមានការបំបែកនូវខ្នង់ថវិកាលំអិតតូចៗ ទៅតាមការងារនៃផ្នែកសន្តិសុខដូចខាងក្រោម៖

- ថវិកាការពារជាតិទូទៅដាក់ជូនសភាពិនិត្យ។
- ការចំណាយមូលធនសម្រាប់ការងារខាងចារកម្ម និងចំណាយសម្រាប់ប្រតិបត្តិការ ដែលអាចអនុគណៈកម្មការថវិកាការពារជាតិ និង ការចំណាយយោធាធ្វើការត្រួតពិនិត្យ។
- ការចំណាយ ដែលពាក់ព័ន្ធជាមួយការងារចារកម្មយោធាដែលអាចត្រួតពិនិត្យ ដោយសមាជិកនៃគណៈកម្មការត្រួតពិនិត្យរបស់សភា។ គណៈកម្មការនេះត្រូវមានសិទ្ធិចូលឆែកមើលឯកសារ ទៅតាមនីតិវិធីដែលមានចែងនៅក្នុងច្បាប់ស្តីពីការសម្ងាត់ជាតិ។

ប្រភព៖ Ravinder Pal Singh, ដំណើរការធ្វើសេចក្តីសម្រេចទាក់ទង

នឹងការជាវលទ្ធកម្មអាវុធ, លេខ ១, OUP, Oxford, ១៩៩៨

តម្លាភាពប្រឆាំងនឹងការកិបកេងមូលនិធិសាធារណៈ និងអំពើពុករលួយ

សភា ដើរតួនាទីដ៏សំខាន់ក្នុងការធានាថា រដ្ឋាភិបាលមិនកិបកេងមូលនិធិសាធារណៈ។ មានការបង្ហាញថា ការបំពានបែបនេះអាចកើតឡើង ជាពិសេស ទាក់ទងនឹងថវិកាដែលបានវិភាជន៍ទៅឲ្យវិស័យសន្តិសុខ ដោយសារតែលក្ខណៈពិសេសរបស់វា ដូចជាបញ្ហាស្មុគ្រស្មាញទាក់ទងនឹងបច្ចេកទេស រួមទាំងលក្ខខណ្ឌដែលមានចែងនៅក្នុងយុទ្ធសាស្ត្រសន្តិសុខជាតិ។

តម្លាភាព និងគណនេយ្យភាពនៅក្នុងការរៀបចំថវិកាការពារជាតិ គឺជាលក្ខខណ្ឌចាំបាច់ សម្រាប់ឲ្យសភាធ្វើការត្រួតពិនិត្យវិស័យសន្តិសុខប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព។ តម្លាភាពគឺជាបុរេលក្ខខណ្ឌចំពោះគណនេយ្យភាព ដែលជាមូលដ្ឋានគ្រឹះនៃអភិបាលកិច្ចល្អ។ ដូច្នេះទស្សនទានទាំង ២ គឺជាគន្លឹះនៅក្នុងវដ្តថវិកាទាំងមូល។

> *"ដោយសារកង្វះនូវគណនេយ្យភាព និងតម្លាភាពទូទៅនៅក្នុងការរៀបចំថវិកាការពារជាតិ វាអាច [...] ធ្វើឲ្យមានកង្វល់អំពីទំហំ សមត្ថភាព និងចេតនារបស់កងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ របស់ប្រទេសមួយ ការមានតម្លាភាពកាន់តែច្រើន វាធ្វើឲ្យមានការទាញការចាប់អារម្មណ៍ ចំពោះការចំណាយលើ*

យោធា និងកាត់បន្ថយភាពមិនច្បាស់លាស់ និង ការយល់ខុស ដែលនាំទៅរកជម្លោះ"។

Paul George, "ការចំណាយការពារជាតិក្នុងទសវត្សរ៍ ឆ្នាំ ១៩៩០៖ បញ្ហាគោលនយោបាយស្តីពីថវិកា និង សារពើពន្ធសម្រាប់ ប្រទេសកំពុងអភិវឌ្ឍន៍" ឆ្នាំ ២០០២។

មានការទទួលស្គាល់ជាទូទៅថា ការចំណាយលើយោធាដ៏ច្រើន លើសលុប វាអាចបង្វែរធនធានដ៏មានតម្លៃសម្រាប់ប្រើប្រាស់លើការ កាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ និងការអភិវឌ្ឍសង្គម។ តំណាងរបស់ប្រជា ពលរដ្ឋ ត្រូវទទួលបាននូវព័ត៌មានអំពីមូលហេតុ និងវិធីសាស្ត្រដែល នីតិប្រតិបត្តិ មានផែនការរៀបចំសន្តិសុខសម្រាប់សង្គមជាតិ ដោយសារថវិកាទាំងនេះ ចេញមកពីការរួមវិភាគទានពីការបង់ពន្ធ របស់ប្រជាពលរដ្ឋ។ នៅក្នុងប្រទេសកំពុងអភិវឌ្ឍន៍ ការប្រើប្រាស់ ថវិកាមិនត្រឹមត្រូវបង្កឲ្យមានការខាតបង់ច្រើនណាស់។ ខណៈពេល ដែលរដ្ឋាភិបាល កំពុងប្រកាន់ខ្ជាប់នូវអភិបាលកិច្ចល្អ ខ្លួនក៏មាន កាតព្វកិច្ច ត្រូវអនុញ្ញាតឲ្យសាធារណជនចូលរួមនៅក្នុងការពិភាក្សា ទាក់ទងនឹងវិស័យសន្តិសុខផងដែរ។ សភាត្រូវធានាថា ថវិកា ការពារជាតិមានតុល្យភាពរវាងការអភិវឌ្ឍន៍ និងតម្រូវការផ្នែក សន្តិសុខ។ វាមានបញ្ហាជាច្រើនដែលអាចរារាំងនូវការត្រួតពិនិត្យ ថវិកាវិស័យសន្តិសុខ ប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពដោយសភា ដូចមាន ពន្យល់នៅក្នុងប្រអប់ខាងក្រោម។

ប្រអប់ទី ៥៨

បញ្ហាចម្បងៗរារាំងការត្រួតពិនិត្យថវិការវិស័យសន្តិសុខប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព

- **ការអវត្តមានក្របខណ្ឌរដ្ឋធម្មនុញ្ញ-** វាមានការលំបាកដែលអាចកើតឡើងដោយសារការអវត្តមាននូវក្របខណ្ឌរដ្ឋធម្មនុញ្ញដ៏ច្បាស់លាស់ដែលផ្តល់សិទ្ធិអំណាចដល់តំណាងរាស្ត្រ ដើម្បីត្រួតពិនិត្យសកម្មភាពរបស់វិស័យសន្តិសុខ។
- **កង្វះពត៌មាន-** បន្ទាប់ពីបញ្ហាខ្វះក្របខណ្ឌរដ្ឋធម្មនុញ្ញមក ពុំមានច្បាប់ស្តីពីសិទ្ធិទទួលព័ត៌មាន ដែលបង្កឲ្យមានការបញ្ចេញនូវព័ត៌មានរសើបនានា។ ដូច្នេះ ភាពមិនល្អឥតខ្ចោះ និងភាពស្រពិចស្រពិលនៅក្នុងក្របខណ្ឌច្បាប់ អាចរារាំងនូវការខិតខំរបស់សភា ក្នុងការពិនិត្យតាមដានលើសកម្មភាពវិស័យសន្តិសុខនេះ។ ផលវិបាកគឺថា សាធារណជន និងសភាត្រូវបានគេដកហូតគណនេយ្យភាពរបស់ពួកគេ ដែលត្រូវបានធានាដោយប្រព័ន្ធលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យដ៏ល្អមួយ។
- **សកម្មភាព និងប្រភពប្រាក់ចំណូលនៃវិស័យសន្តិសុខដែលមានលក្ខណៈមិនច្បាស់លាស់-** លក្ខណៈជាក់ស្តែង និងអត្ថប្រយោជន៍ នៃប្រភពប្រាក់ចំណូលនៃវិស័យសន្តិសុខមិនច្បាស់លាស់ សម្រាប់សកម្មភាពពិសេស (ជាពិសេសសកម្មភាពពាណិជ្ជកម្ម ដូចជា ប្រាក់ចំណេញរបស់ក្រុមហ៊ុនយោធា ឬប្រាក់ចំណេញពីការផ្តល់សេវាកម្មទាំងឡាយ) ជានិច្ចសភាមិនបានដឹង ឬសូម្បីមន្ត្រីយោធាខ្លួនឯងហ្នឹងក៏មិនដឹងផង។ សកម្មភាពទាំងនេះ ត្រូវតែមានគណនេយ្យភាពចំពោះសភា

ដូចគ្នានឹងការផ្តល់ហិរញ្ញវត្ថុដល់វិស័យសន្តិសុខដែរ។

- **ការលាក់បាំងការចំណាយការពារជាតិ-** ការចំណាយវិស័យការពារជាតិលើប្រាក់សោធននិវត្តន៍ ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ ដឹកជញ្ជូន ជាដើម ជាញឹកញាប់ត្រូវបានផ្ទេរចូលទៅក្នុងថវិការបស់ក្រសួង/វិស័យផ្សេងទៀត ដូចជា សុខុមាលភាព លំនៅដ្ឋាន ផ្លូវរថភ្លើង ជាដើម។ ការធ្វើបែបនេះ វាធ្វើឲ្យបាត់រូបរាងជាថវិកាការពារជាតិ ហើយវាធ្វើអោយសាធារណជន និងសភា មិនអាចធ្វើការវាយតម្លៃទៅលើការចំណាយការពារជាតិដ៏ពិតប្រាកដបាន។
- **ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយទន់ខ្សោយ-** ប្រទេសជាច្រើនមានប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយទន់ខ្សោយ (ក្នុងន័យថាខ្វះជំនាញ និងធនធាន) ដែលមិនអាចធ្វើការតាមដាននូវការងាររបស់វិស័យសន្តិសុខ និងសភាបាន។ បញ្ហានេះវាធ្វើឲ្យសាធារណជនទូទៅមិនអាចទទួលបាននូវព័ត៌មានថ្មីៗ និងត្រូវបានធ្វើបច្ចុប្បន្នភាពអំពីសកម្មភាពរបស់តំណាងរាស្ត្ររបស់ខ្លួន និងភាគីនៅក្នុងវិស័យសន្តិសុខ។
- **មានពេលវេលាតិចពេក សម្រាប់ធ្វើការត្រួតពិនិត្យដ៏សមស្រប-** ដូចដែលបានលើកឡើងខាងដើម ការមានពេលវេលាតិចពេក សម្រាប់ធ្វើការត្រួតពិនិត្យលើថវិកាការពារជាតិ វាអាចធ្វើឲ្យការត្រួតពិនិត្យតាមដាន ដោយសភាមិនមានប្រសិទ្ធភាព។
- **ខ្វះហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ ជំនាញ និងបុគ្គលិក-** សភាភាគច្រើនខ្វះហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ ជំនាញ និងបុគ្គលិកដើម្បីអនុវត្តនូវរាល់តម្រូវការទាំងអស់ ដែលចាំបាច់ដើម្បីធានាថា នីតិប្រតិបត្តិមាន

គណនេយ្យភាពចំពោះប្រជាពលរដ្ឋដែលខ្លួនបម្រើ។

ការត្រួតពិនិត្យថវិកានៅក្នុងប្រទេសកាន់ លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ

រលកលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ ដែលបានបក់បោកចូលទៅក្នុងទ្វីបអឺរ៉ុបក្នុងទសវត្សរ៍ឆ្នាំ ១៩៩០ បានបង្ហាញថា ការអនុវត្តការត្រួតពិនិត្យតាមដានដោយសភា ពិតជាមានការពាក់ព័ន្ធជាពិសេសជាមួយប្រទេសកាន់លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យពិតប្រាកដមែន។ ប្រអប់ទី ៥៩ ពន្យល់យ៉ាងលំអិតអំពីការអនុវត្តថវិកា នៅក្នុងរដ្ឋអឺរ៉ុបភាគអាគ្នេយ៍ ដែលបានបញ្ចូលប្រព័ន្ធនយោបាយរបស់ពួកគេទៅក្នុងក្របខណ្ឌនៃការរៀបចំថវិកាប្រកបដោយតម្លាភាព និងគណនេយ្យភាព។

ប្រអប់ទី ៥៩

ការអនុវត្តថវិកាការពារជាតិនៅក្នុងរដ្ឋមួយចំនួននៅក្នុងអឺរ៉ុបភាគអាគ្នេយ៍ (គិតត្រឹមឆ្នាំ ២០០១)

ប្រទេសអាល់បានី៖ ការិយាល័យគ្រប់គ្រងថវិកាត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅក្នុងខែតុលា ឆ្នាំ ២០០០។ ឯកសារគោលនយោបាយការពារជាតិត្រូវបានបោះពុម្ពផ្សាយ ដោយគូសបញ្ជាក់ពីលក្ខខណ្ឌការពារជាតិរហូតដល់ឆ្នាំ ២០០៨។ ក្រសួងការពារជាតិជាអ្នកទទួលខុសត្រូវចំពោះដំណើរការនៃការរៀបចំថវិកាជាតិ។

ប្រទេសប៊ុលហ្គារី៖ ថវិកាការពារជាតិត្រូវបានពិភាក្សាដោយសភាជាតិ (សភាប៊ុលហ្គារី) អស់រយៈពេល ១០ឆ្នាំ។ មានការរំពឹងជាទូទៅថាសភានឹងកែលំអសមត្ថភាពត្រួតពិនិត្យរបស់ខ្លួន ដើម្បីឲ្យការងារត្រួតពិនិត្យតាមដានលើវិស័យសន្តិសុខនេះមានលក្ខណៈពេញលេញ។

ប្រទេសក្រូអាត៖ ថវិកាត្រូវបានរដ្ឋាភិបាលជាអ្នកស្នើ បន្ទាប់មកទើបដាក់ជូនសភា និងត្រូវបានបោះពុម្ពផ្សាយនៅក្នុង "ព្រឹត្តបត្រព័ត៌មានផ្លូវការ"។ ដំណើរការធ្វើថវិកាចាប់ពីខែកក្កដាដល់ខែវិច្ឆិកា រួចដាក់ទៅក្រសួងហិរញ្ញវត្ថុ និងក្រសួងការពារជាតិ។ សភាសម្រេចត្រឹមតែលើចំនួនសរុបនៃថវិកាការពារជាតិប៉ុណ្ណោះ តែមិនមានសិទ្ធិអំណាចសម្រេចលើរចនាសម្ព័ន្ធថវិកាឡើយ។

សាធារណៈរដ្ឋម៉ាសេដូនី៖ ក្រសួងការពារជាតិជាអ្នករៀបចំសំណើថវិកាបន្ទាប់មកដាក់ទៅក្រសួងហិរញ្ញវត្ថុ។ នៅដំណាក់កាលនេះ មានការពិភាក្សាគ្នាជាមួយក្រសួងដទៃ ដើម្បីផ្គូរផ្គងជាមួយលទ្ធភាពរបស់ប្រទេស។ បន្ទាប់មកថវិកាត្រូវបានដាក់ទៅរដ្ឋាភិបាល។ បន្ទាប់ពីមានការពិនិត្យរួចរាល់ហើយ ថវិកាក៏បានបញ្ជូនទៅសភា។ រដ្ឋមន្ត្រីការពារជាតិ ដាក់សំណើថវិកាជូនគណៈកម្មការគោលនយោបាយផ្ទៃក្នុង និងការពារជាតិ។ បន្ទាប់ពីមានការបោះឆ្នោត ថវិកាត្រូវបានពង្រាងបញ្ចូលជាក្រិតដោយប្រធាន។ ថវិកាជាតិគឺ ២.១២% នៃ GDP។

ប្រទេសរ៉ូម៉ានី៖ ប្រព័ន្ធធ្វើផែនការ កម្មវិធី ថវិកា និងវាយតម្លៃ (PPBES) ត្រូវបានអនុវត្ត ចាប់តាំងពីខែមករា ឆ្នាំ ២០០០ ដោយក្រសួង

ការពារជាតិ។ គោលបំណងរបស់ប្រព័ន្ធនេះគឺត្រូវពង្រឹងតម្លាភាពចំពោះរាល់សកម្មភាពទាំងអស់របស់វិស័យសន្តិសុខ។ មានគណៈកម្មការមួយចំនួននៅក្នុងសភា ដែលមានការពាក់ព័ន្ធនៅក្នុងដំណើរការនៃការធ្វើថវិកានេះ៖ ការពារជាតិ សណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ សន្តិសុខជាតិ ថវិកាហិរញ្ញវត្ថុ និងធនាគារ។ នាយកដ្ឋាននៅខាងក្នុងក្រសួងការពារជាតិមានឈ្មោះថា នាយកដ្ឋានទំនាក់ទំនងជាមួយសភា ច្បាប់ សុខដុមនីយកម្ម និងទំនាក់ទំនងសាធារណៈ។ ឯកសារផែនការ-ការពារជាតិសំខាន់ត្រូវបានផ្សព្វផ្សាយនៅលើអ៊ីនធឺណែត។

ក្នុងនាមជាតំណាងរាស្ត្រអ្នកអាចធ្វើអ្វីបានខ្លះ

វិស័យសន្តិសុខនៅក្នុងវដ្តថវិកា

- សភាត្រូវយកចិត្តទុកដាក់ចំពោះវិស័យសន្តិសុខ នៅក្នុងដំណាក់កាលសំខាន់ៗ ៤នៃវដ្តថវិកា៖ ដំណាក់កាលរៀបចំថវិកា ដំណាក់កាលអនុម័តថវិកា ដំណាក់កាលអនុវត្តថវិកា និងដំណាក់កាលធ្វើសវនកម្មលើការចំណាយថវិកា។
- ត្រូវធានាឲ្យមានការត្រួតពិនិត្យតាមដាន ដោយស្ថាប័នសវនកម្មដែលបង្កើតដោយច្បាប់។
- សភា និងស្ថាប័នត្រួតពិនិត្យដទៃទៀតគួរ ធ្វើសវនកម្មលើទំនាក់ទំនងនៃតម្រូវការថវិកា និងលទ្ធផលរបស់វា (ការធ្វើសវនកម្មលើលទ្ធផលសកម្មភាព)។

ចំណាត់ការសភាប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព ដើម្បីធានាឲ្យមានតម្លាភាព

នៅក្នុងការធ្វើថវិការវិស័យសន្តិសុខ

- តម្រូវថា ត្រូវរៀបចំថវិកាទៅតាមគោលការណ៍ដែលបានពន្យល់នៅក្នុងជំពូកនេះស្តីពីការរៀបចំថវិកាប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព។
- ព្យាយាមសុំជំនួយពីអ្នកជំនាញឯករាជ្យ ដែលអាចជួយសភា ឬខ្លួនអ្នកផ្ទាល់ ក្នុងការវាយតម្លៃលើសំណើសុំថវិកាសន្តិសុខថាតើវាសមស្រប និងពាក់ព័ន្ធដែរឬទេ ហើយការដាក់សំណើនេះត្រូវធ្វើក្នុងទម្រង់មួយប្រកបដោយតម្លាភាព។
- ធានាថា សេវាសន្តិសុខកំពុងប្រើប្រាស់នូវវិធីសាស្ត្រទំនើបក្នុងការធ្វើផែនការហិរញ្ញវត្ថុ និងថវិកា ដែលអាចឲ្យសភាធ្វើការវាយតម្លៃ ទៅលើការចំណាយលើការពារជាតិបានដោយស្របច្បាប់ និងមានការយល់ពីទំនាក់ទំនងរវាងគោលបំណង ថវិកាដែលបានផ្តល់ឲ្យ និងលទ្ធផលទទួលបាន។
- តាមដានស្ថានភាពនៅក្នុងសភារបស់អ្នក ដោយប្រើប្រាស់នូវចំណុចពន្យល់នៅក្នុងប្រអប់ទី ៥៨ និងផ្តួចផ្តើមគំនិតដើម្បីកែលំអចំណុចខ្សោយរបស់អ្នក ទៅតាមបរិបទនយោបាយរបស់ប្រទេសអ្នក។

ជំពូកទី ២៤

ការធ្វើសវនកម្មលើការចំណាយថវិកាជាតិ ទាក់ទងនឹងវិស័យសន្តិសុខ

សភា និងការិយាល័យសវនកម្មជាតិ

ការទទួលខុសត្រូវរបស់សភាចំពោះថវិកាជាតិ មិនមែនចប់ត្រឹមសភាធ្វើការអនុម័តលើថវិកានោះទេ។ សភាត្រូវបំពេញតួនាទីជាអ្នកត្រួតពិនិត្យតាមដាន និងធ្វើសវនកម្ម ដោយចងចាំថា ការធ្វើសវនកម្មបញ្ជីគណនេយ្យដ៏ពេញលេញ ទៅលើសេវាសន្តិសុខជាផ្នែកមួយនៃដំណើរការតាមលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ ហើយចងចាំថាដំណើរការសវនកម្មត្រូវគ្របដណ្តប់ទាំង ការធ្វើសវនកម្មលើតួលេខ និងការធ្វើសវនកម្មទាំងលទ្ធផលអនុវត្ត។ បញ្ជីចំណូលចំណាយ និងរបាយការណ៍ប្រចាំឆ្នាំរបស់សេវាសន្តិសុខ គឺជាប្រភពដ៏សំខាន់មួយសម្រាប់សភាធ្វើការវាយតម្លៃថាតើ មានប្រាក់ប៉ុន្មានត្រូវបានចំណាយនៅក្នុងឆ្នាំថវិកាឆ្នាំមុន។

ក្នុងមុខនាទីជាអ្នកត្រួតពិនិត្យតាមដាន សភាត្រូវទទួលជំនួយពីស្ថាប័នឯករាជ្យ ដែលជាការិយាល័យសវនកម្មជាតិមួយ (ពេលខ្លះគេហៅថា ការិយាល័យអគ្គសវនកម្មជាតិ ការិយាល័យថវិកា ឬការិយាល័យគណនេយ្យ) ដែលគួរតែត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយច្បាប់រដ្ឋធម្មនុញ្ញ ជាស្ថាប័នឯករាជ្យមួយរបស់ផ្នែកនៃនីតិប្រតិបត្តិ នីតិបញ្ញត្តិ និងតុលាការ។ តាមពិត សភាគួរធានាថាអគ្គសវនករ៖

- ✓ ត្រូវបានតែងតាំងដោយសភា និងមានអាណត្តិការងារដ៏ច្បាស់លាស់។

- ✓ មានមធ្យោបាយតាមផ្លូវច្បាប់ និងធនធានដើម្បីបំពេញបេសកកម្មរបស់ពួកគេដោយឯករាជ្យ។
- ✓ មានសិទ្ធិអំណាចឯករាជ្យ ក្នុងការរាយការណ៍ទៅសភា និង គណៈកម្មការថវិការបស់ខ្លួននៅពេលណាក៏បាន អំពីបញ្ហាណាមួយទាក់ទងនឹងការចំណាយ។

សភា ត្រូវត្រួតពិនិត្យមើលថា តើមានការដាក់ទោសតាមផ្លូវតុលាការ ដែលមានចែងដោយច្បាប់ដែរឬទេ ចំពោះករណីនៃអំពើពុករលួយ និងការចាត់ចែងមិនត្រឹមត្រូវនូវធនធានរបស់រដ្ឋដោយមន្ត្រី និងស្ថាប័ននយោបាយ។ សភាគួរត្រួតពិនិត្យផងដែរថាតើមានការប៉ះប៉ូវសងវិញដែរឬទេ ក្នុងករណីមានការចោទប្រកាន់ខុស។

ប្រអប់ទី ៦០

អគ្គសវនករ

"ទោះបីជា អគ្គសវនករស្ថិតនៅក្រោមនីតិប្រតិបត្តិ នីតិបញ្ញត្តិ ឬតុលាការក៏ដោយ ក៏វាចាំបាច់ណាស់សម្រាប់ការិយាល័យសវនកម្មត្រូវតែឯករាជ្យ និងស្វ័យយ័តពិតប្រាកដ។ ការិយាល័យមួយនេះត្រូវមានធនធានគ្រប់គ្រាន់ ដើម្បីបំពេញបេសកកម្មរបស់ខ្លួនឲ្យបានជោគជ័យ។ មុខងាររបស់ការិយាល័យនេះមាន ៣៖

ធ្វើការត្រួតពិនិត្យហិរញ្ញវត្ថុ

ការិយាល័យសវនកម្ម ត្រូវធ្វើការពិនិត្យផ្សៀងផ្ទាត់ពីសុក្រិតភាព ភាពជឿជាក់ និងភាពពេញលេញនៃហិរញ្ញវត្ថុរបស់អង្គភាពទាំងអស់របស់នីតិប្រតិបត្តិ និងនាយកដ្ឋានសាធារណៈ។

ការិយាល័យនេះត្រូវពិនិត្យផ្សៀងផ្ទាត់ថា រាល់ប្រតិបត្តិការហិរញ្ញវត្ថុទាំងអស់ត្រូវបានអនុវត្ត ស្របតាមលិខិតបទដ្ឋានស្តីពីមូលនិធិសាធារណៈ។ នៅក្នុងបរិបទនៃការបំពេញមុខងារត្រួតពិនិត្យតាមដាន ការិយាល័យសវនកម្ម ត្រូវបំពេញបេសកកម្មជាគណនេយ្យករ និងមន្ត្រីដែលអនុញ្ញាតឲ្យមានការទូទាត់ប្រាក់។ ពួកគេត្រូវមានគណនេយ្យភាព

ចំពោះសាច់ប្រាក់
ពួកគេបានចាត់ចែងលើកលែងតែក្នុងករណីដែលមិនមែន
ជាការទទួលខុសត្រូវរបស់ពួកគេ។ ក្នុងករណីមានការចាយវាយមិន
ត្រឹមត្រូវ ឬមានអំពើពុករលួយ ការិយាល័យសវនកម្មមានកាតព្វកិច្ចក្នុង
ការរាយការណ៍អំពីលទ្ធផលរបស់ពួកគេទៅកាន់តុលាការ។

ការត្រួតពិនិត្យតាមដានផ្លូវច្បាប់

ការិយាល័យសវនកម្ម ត្រូវធ្វើការពិនិត្យផ្ទៀងផ្ទាត់ថា រាល់ការចំណាយ
និងចំណូលសាធារណៈទាំងអស់ត្រូវតែបានធ្វើស្របតាមច្បាប់ស្តីពីការ
គ្រប់គ្រងថវិកា។

ការធានានូវការប្រើប្រាស់ដ៏សមស្របនូវមូលនិធិសាធារណៈ

ការិយាល័យសវនកម្មទំនើប ដែលបំពេញមុខនាទីជាអ្នក
អភិបាលកិច្ចល្អ ត្រូវធានាឲ្យមានការប្រើប្រាស់ដ៏សមស្របនូវមូលនិធិ
សាធារណៈ ដោយផ្អែកលើមូលដ្ឋាននៃលក្ខខណ្ឌវិនិច្ឆ័យ ៣ខាងក្រោម៖

I. ***ការប្រើប្រាស់ធនធានឲ្យចំគោលដៅ៖*** ត្រូវធានាថាធនធាន
ត្រូវបានប្រើប្រាស់ ដើម្បីជាផលប្រយោជន៍ជាអតិបរមាទាំង
គុណភាព និងបរិមាណ។

II. ***ប្រសិទ្ធភាព៖*** ចាត់វិធានការដើម្បីធ្វើឲ្យសម្រេចគោលបំណង
ដែលបានកំណត់។

III. ***ប្រសិទ្ធិផល៖*** ចាត់វិធានការដើម្បីឲ្យមានការប្រើប្រាស់ធនធាន
ដើម្បីសម្រេចបាននូវលទ្ធផលជាអតិបរមា។

ការត្រួតពិនិត្យទាំងមុន និងក្រោយត្រូវធ្វើតាមគំនិតផ្តួចផ្តើមរបស់
ការិយាល័យសវនកម្ម ឬតាមសំណើរបស់សភា"។

*សម្រង់ពីរបាយការណ៍ទូទៅនៃសិក្ខាសាលា IPU ស្តីពីសភា និង
ដំណើរការថវិកា ដោយមានបញ្ជូលទស្សនវិស័យយេនឌ័រ Bamako, Mali,
ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០១)*

ការធ្វើសវនកម្មថវិកាលើវិស័យសន្តិសុខក្នុងការអនុវត្តជាក់ស្តែង

ការធ្វើសវនកម្មថវិកាវិស័យសន្តិសុខ ពិតជាដំណើរការដ៏ស្មុគ្រស្មាញមួយសម្រាប់សភាមែន ដោយសារតែវាមានការពាក់ព័ន្ធជាមួយការវិភាគទៅលើរបាយការណ៍សវនកម្ម ដែលមានបញ្ហាខ្លះមានទំនាក់ទំនងផ្ទាល់ និងបញ្ហាខ្លះមានទំនាក់ទំនងដោយប្រយោលជាមួយវិស័យសន្តិសុខ ឧ. បញ្ហាពាណិជ្ជកម្ម ឧស្សាហកម្ម ការធ្វើទំនាក់ទំនង ឬការផ្ទេរប្រាក់។ ការប្រឈមដ៏ធំគឺការយល់ដឹងមិនច្បាស់អំពីទំនាក់ទំនងនៃសកម្មភាព ដែលមិនមានទំនាក់ទំនងនឹងគ្នា។

ជាក់ស្តែង ក្រសួងសាមីផ្នែកសន្តិសុខ ការពារជាតិ មហាផ្ទៃ ពាណិជ្ជកម្ម ឧស្សាហកម្ម គមនាគមន៍ និងហិរញ្ញវត្ថុ ជាទម្លាប់ត្រូវដាក់ជូន សភាជាទៀងទាត់នូវរបាយការណ៍ដ៏ពេញលេញស្តីពីរបៀបដែលពួកគេចំណាយថវិកាដែលបានវិភាជន៍ទៅឲ្យ។ នីតិវិធីដែលសភាប្រើប្រាស់ អាចមាន៖ ការពិនិត្យរបាយការណ៍ប្រចាំឆ្នាំដែលផ្ញើមកពីក្រសួងនីមួយៗ ការពិនិត្យមើលឡើងវិញអំពីការវិភាជន៍ថវិកានីមួយៗដោយគណៈកម្មការសភា ការធ្វើសវនកម្មបញ្ជីគណនេយ្យប្រចាំឆ្នាំរបស់ក្រសួងនីមួយៗ
ការពិភាក្សាដេញដោលជា
មួយក្រសួងនីមួយៗនៅក្នុងសភាជាដើម។

ដូច្នេះ ដំណើរការធ្វើសវនកម្មអាចជួយសភាក្នុងការវាយតម្លៃថាតើវដ្តថវិកាត្រូវបានគោរព តាមគោលការណ៍នីត្យានុកូលភាព ប្រសិទ្ធិផលនៃការចំណាយ និងប្រសិទ្ធភាពក្នុងការធ្វើឲ្យសម្រេចជោគជ័យតាមគោលបំណងដែលបានកំណត់ឬយ៉ាងណា។

ការត្រួតពិនិត្យតាមដានដោយសភាលើវិស័យសន្តិសុខ

ដោយត្រូវបានបង្កើតឡើងជាស្ថាប័នឯករាជ្យមួយក្នុងឆ្នាំ ១៩៨៣ និងដឹកនាំដោយមន្ត្រីជម្រះបញ្ជីម្នាក់ និងអគ្គសវនករម្នាក់ (C&AG) ការិយាល័យសវនកម្មជាតិរបស់ចក្រភពអង់គ្លេស (NAO) ត្រូវរាយការណ៍ ជូនសភាអំពីការចំណាយប្រាក់របស់រដ្ឋាភិបាលកណ្តាល។ NAO **<u>ធ្វើសវនកម្មហិរញ្ញវត្ថុ</u>** និងរាយការណ៍អំពី **<u>លទ្ធផលដែលកើតពីការប្រើប្រាស់ថវិកានោះ</u>**។

- **ធ្វើសវនកម្មហិរញ្ញវត្ថុ៖** យោងតាមច្បាប់ C&AG និង NAO ទទួលខុសត្រូវ ចំពោះការធ្វើសវនកម្មលើគណនេយ្យរបស់នាយកដ្ឋាន និងភ្នាក់ងារទាំងអស់របស់រដ្ឋាភិបាល និងរាយការណ៍លទ្ធផលជូនសភា។ ជាមួយសវនកររដ្ឋផ្សេងទៀត C&AG ត្រូវផ្តល់នូវគំនិតរបស់ខ្លួនអំពីគណនីយទាំងនោះថាតើ ពិតជាមិនមានការរាយការណ៍ខុសពីការពិតនោះទេ។ C&AG ក៏ត្រូវបញ្ជាក់ថា រាល់ប្រតិបត្តិការនៅក្នុងគណនេយ្យ សុទ្ធតែបានទទួលការអនុញ្ញាតដ៏សមស្របពីសភារួចហើយ។ ប្រសិនបើ NAO បានរកឃើញនូវកំហុសណាមួយ C&AG នឹងបញ្ចេញនូវមតិយោបល់របស់ខ្លួន។ ក្នុងករណីដែលមិនមានកំហុស ឬភាពមិនប្រក្រតីនៅក្នុងគណនេយ្យទេនោះ C&AG អាចរៀបចំរបាយការណ៍ដាក់ជូនសភាអំពីបញ្ហាសំខាន់ៗផ្សេងទៀត។ របាយការណ៍បែបនោះអាចត្រូវបានពិចារណា ដោយគណៈកម្មការគណនេយ្យសាធារណៈរបស់សភាជាន់ទាប។
- **សវនកម្មលើលទ្ធផលសម្រេចបាន**

  ជារៀងរាល់ឆ្នាំ មានរបាយការណ៍ប្រហែល ៥០របាយការណ៍ត្រូវបានដាក់ជូនសភា ដោយមន្ត្រីជម្រះបញ្ជី និងអគ្គសវនកររដ្ឋអំពីលទ្ធផលសម្រេចបាន ដោយនាយកដ្ឋាន និងភ្នាក់ងាររដ្ឋាភិបាល បន្ទាប់ពីបានទទួលធនធានពីការិយាល័យសវនកម្ម។ ការិយាល័យសវនកម្មជាតិពិនិត្យ និងរាយការណ៍អំពីការសន្សំសំចៃ ប្រសិទ្ធភាព និងប្រសិទ្ធិផលនៃការ

ចំណាយសាធារណៈ។ ខណៈពេលដែលរបាយការណ៍អាចបង្ហាញនូវការអនុវត្តមិនបានល្អ ឬការអនុវត្តល្អ របាយការណ៍ក៏ផ្តល់នូវអនុសាសន៍ ដើម្បីជួយធ្វើឲ្យសម្រេចបាននូវលទ្ធផលខ្ពស់ផងដែរ។ NAO ជឿថាតាមរយៈការអនុវត្តតាមអនុសាសន៍ទាំងអស់ ដែលខ្លួនបានលើកឡើងក្នុងរយៈពេល ៣ឆ្នាំ រដ្ឋាភិបាលបានសន្សំប្រាក់បានចំនួន ១.៤ ពាន់លានផោន។ របាយការណ៍អំពីសមិទ្ធិផលការពារជាតិ បានគ្របដណ្តប់លើការចំណាយផ្សេងៗដូចជា ឧទ្ធម្ភាគចក្រដឹកភស្តុភារការធ្វើអត្តសញ្ញាណកម្មក្រុមប្រយុទ្ធ ឃ្លាំងស្តុកនិងជួសជុលនិងកែលម្អឧបករណ៍ប្រើប្រាស់នៅលើដី និងការកសាងអាគារធំៗរបស់ក្រសួងការពារជាតិឡើងវិញ។ NAO ក៏ រាយការណ៍អំពីវឌ្ឍនភាពនៃគម្រោងធំៗទាំង ៣០ផងដែរ។

- **ទំនាក់ទំនងជាមួយសភា និងវដ្តនៃគណនេយ្យភាព**

ទំនាក់ទំនងជាមួយសភា ជាពិសេស ជាមួយគណៈកម្មការគណនេយ្យសាធារណៈ មានសារៈសំខាន់ខ្លាំងណាស់ចំពោះការងាររបស់ការិយាល័យសវនកម្ម។ យោងតាមលក្ខន្តិកៈ C&AG គឺជាមន្ត្រីរបស់សភាជាន់ទាប ហើយការងារដ៏ចម្បងរបស់មន្ត្រីរូបនេះ គឺធ្វើជាតំណាងសភា។ តាមវិធីនេះ វដ្តនៃគណនេយ្យភាពអាចប្រតិបត្តិបាន។ នៅពេលដែលថវិកាសាធារណៈត្រូវបានចំណាយ ដោយរដ្ឋាភិបាលកណ្តាល C&AG មានសេរីភាពក្នុងការរាយការណ៍ជូនសភាអំពីភាពប្រក្រតី ភាពសមស្រប និងសមិទ្ធិផលដែលទទួលបានពីការចំណាយថវិកានេះ។ គណៈកម្មការគណេយ្យសាធារណៈអាចទទួលនូវភស្តុតាង ដែលមាននៅក្នុងរបាយការណ៍នេះពីមន្ត្រីជាន់ខ្ពស់បំផុត នៅក្នុងស្ថាប័នសាធារណៈនោះ និងអាចលើកឡើងនូវអនុសាសន៍នានា ដែលរដ្ឋាភិបាលត្រូវធ្វើការឆ្លើយតប។ ក្រៅពីនេះ NAO ត្រូវឆ្លើយនូវសំណួរជាង ៥០០ សំណួរពីសមាជិកសភាអំពីបញ្ហា ដែលប៉ះពាល់ដល់ការ

ចំណាយសាធារណៈ។

ប្រភព៖ Tom McDonald, មន្ត្រីសវនករជាន់ខ្ពស់ ,ការិយាល័យសវនកម្ម ជាតិចក្រភពអង់គ្លេស ឆ្នាំ ២០០២

ធាតុសំខាន់ៗរបស់ការិយាល័យសវនកម្ម

ការិយាល័យសវនកម្ម គឺជាឧបករណ៍ដ៏សំខាន់បំផុតមួយសម្រាប់សភាក្នុងការត្រួតពិនិត្យតាមដាន។ ការិយាល័យនេះត្រូវមានលក្ខណៈសម្បត្តិសំខាន់ៗដូចខាងក្រោម ដើម្បីខ្លួនអាចបំពេញការងារប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពខ្ពស់៖

- ✓ អាជ្ញាធរសវនកម្មជាតិ រាយការណ៍ទៅគណៈកម្មការគណនេយ្យសភា ដែលជាគណៈកម្មការមួយខុសពីគណៈកម្មការថវិកា។
- ✓ ការិយាល័យនេះ គួរមានសិទ្ធិចូលឆែកមើលឯកសារសម្ងាត់នានា តែមិនត្រូវធ្វើការផ្សព្វផ្សាយជាសាធារណៈនូវឯកសារទាំងនោះទេ។
- ✓ ការិយាល័យនេះ ត្រូវមានសមត្ថភាពជាពហុវិស័យជាមួយជំនាញខាងវិស័យសន្តិសុខ
  ការគ្រប់គ្រងវិស័យការពារជាតិ បច្ចេកទេស ហិរញ្ញវត្ថុ និងច្បាប់។

ប្រអប់ទី ៦២

សភារបស់ប្រទេសចចចា និងការត្រួតពិនិត្យថវិកា

នៅចុងឆ្នាំ ២០០១ តំណាងរាស្ត្រនៃប្រទេសចចចាបានពន្យាការពិភាក្សាដេញដោលរបស់សភាអំពីច្បាប់ស្តីពីថវិកាឆ្នាំ ២០០២ រយៈពេល ១ខែ ពីព្រោះមានការខ្វែងយោបល់គ្នាអំពីតួលេខជាមូលដ្ឋាន និងកង្វះពេលវេលាសម្រាប់ធ្វើការពិភាក្សា ពីព្រោះរដ្ឋាភិបាលបានផ្ញើសេចក្តីព្រាងថវិកាមកយឺតពេក។ ទន្ទឹមនោះ ដោយមានជំនួយពីអ្នកជំនាញអាមេរិក

ក្រសួងការពារជាតិ បានរៀបចំកម្មវិធីថវិកាការពារជាតិមួយដែលមិនធ្លាប់មានពីមុនមក។ តំណាងរាស្ត្រមានឱកាសពិនិត្យមើលធាតុនៃរចនាសម្ព័ន្ធជាមូលដ្ឋាននៃកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ និងផ្តល់នូវមតិយោបល់អំពីការចំណាយលើការពារជាតិ។ ក្រៅពីនេះ សេចក្តីព្រាងថវិកា ដែលបានរៀបចំតាមស្តង់ដារអង្គការណាតូ បានបែងចែកការចំណាយជា ៣ផ្នែក៖ បុគ្គលិក ជួសជុលឧបករណ៍សម្ភារៈ និងវិនិយោគ។

យោងតាមទស្សនៈនៃការគ្រប់គ្រងដោយសភា បញ្ហាសំខាន់គឺថាសភាបានអនុម័តយល់ព្រមលើថវិកានៅចុងខែមករា ឆ្នាំ ២០០២ និងថា ក) ប្រធានាធិបតី រដ្ឋមន្ត្រីហិរញ្ញវត្ថុ
និងរដ្ឋមន្ត្រីការពារជាតិមានទស្សនៈខុសគ្នាលើ
ការចំណាយដ៏ច្រើនលើវិស័យការពារជាតិ ខ)
មានការកែប្រែភ្លាមៗនៅក្នុង តួលេខថវិកា
ដែលមិនបានពន្យល់ដល់តំណាងរាស្ត្រ គ) តំណាងរាស្ត្រ
មិនត្រូវបានគេជម្រាបជូន អំពីកាលវិភាគនៃការកាត់បន្ថយបុគ្គលិកនៅក្នុងក្រសួងការពារជាតិ និងផលប៉ះពាល់ផ្នែកហិរញ្ញវត្ថុមកលើ
វិធានការកាត់បន្ថយបុគ្គលិកនេះ។ ទន្ទឹមនោះ សំណើសុំថវិការបស់ភ្នាក់ងាររដ្ឋាភិបាលដែល
មិនទាន់បានបញ្ចូលទៅក្នុងច្បាប់ថវិកាត្រូវបាន
រួចផុតពីការត្រួតពិនិត្យរបស់សភា។

នៅចុងក្រោយ កម្មវិធីថវិកាការពារជាតិបានទទួលរងនូវការប៉ះពាល់យ៉ាងខ្លាំង ពីព្រោះសភា បានអនុម័តយល់ព្រមត្រឹមតែ ៣៨លានដែល (លុយនៃប្រទេសចចថា) សម្រាប់ការចំណាយការពារជាតិ ខណៈដែលកម្មវិធីថវិកានោះត្រូវការសរុបរហូតដល់ ៧១លានដែល។
នៅក្នុងបរិបទនេះ ប្រធានាធិបតី និងក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខជាតិ
នឹងសម្រេចពីរបៀបត្រូវ
វិភាជន៍មូលនិធិថវិកាទៅឲ្យស្ថាប័នផ្សេងៗរបស់រដ្ឋាភិបាល។ សភាអាចឈ្លាតយកឱកាសដ៏មានតម្លៃនេះ

ដើម្បីអនុវត្តនូវការត្រួតពិនិត្យតាមដាន បែបប្រជាធិបតេយ្យ
តាមរយៈនីតិវិធីសភាដើម្បីពិភាក្សាដេញដោល និង
អនុម័តយល់ព្រមលើថវិកាដែលបានស្នើ។

ប្រភព៖ David Darchiashvili ប្រធានផ្នែកស្រាវជ្រាវសភានៃសភា
ប្រទេសចចចាឆ្នាំ ២០០២

ក្នុងនាមជាតំណាងរាស្ត្រអ្នកអាចធ្វើអ្វីបានខ្លះ

ការធ្វើសវនកម្មដោយឯករាជ្យ និងមានប្រសិទ្ធភាព

- ជម្រុញ ឲ្យមានការបញ្ចូលនូវការបង្កើតនូវស្តាប់ន៍សវនកម្ម
  កំពូលមួយទៅក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ឬច្បាប់ដែលមានចែងអំពី៖
  - លក្ខណៈ និងវិសាលភាពនៃទំនាក់ទំនងរវាងស្តាប់ន
    សវនកម្មជាតិ និងសភា។
  - ឯករាជ្យភាពរបស់ស្តាប់នសវនកម្មជាតិ និងសមាជិក
    ព្រមទាំងមន្ត្រីរបស់ស្តាប់ននេះ ក៏ដូចជា ឯករាជ្យភាព
    ផ្នែកហិរញ្ញវត្ថុរបស់ស្តាប់ន។
  - ចែងពីការពិនិត្យតាមដាននូវការឆ្លើយតប និង វិធានការ
    របស់រដ្ឋាភិបាល បន្ទាប់ពីមានការធ្វើរបាយការណ៍
    ដោយការិយាល័យសវនកម្ម និងគណៈកម្មការ
    គណនេយ្យសាធារណៈរបស់សភា។
- ពិនិត្យថាតើគោលការណ៍ ដែលមានចែងនៅក្នុងសេចក្តីប្រកាស
  លីម៉ាស្តីពីគោលការណ៍ណែនាំអំពីច្បាប់សវនកម្ម (the Lima
  Declaration of Guidelines on Auditing Precepts) ត្រូវបានឆ្លុះ
  បញ្ចាំងនៅក្នុងច្បាប់ជាតិ និងការអនុវត្តរបស់អ្នកដែរឬទេ។
  សេចក្តីប្រកាសនេះ អាចរកបាននៅលើគេហទំព័ររបស់អង្គការ
  អន្តរជាតិរបស់វិទ្យាស្ថានសវនកម្មកំពូលគឺ www.intosai.org ។

សវនកម្មតាមនីត្យានុកូលភាព ប្រក្រតីភាពសវនកម្ម និងសកម្មភាព សវនកម្ម

- ពិនិត្យមើលថាតើ ស្តាប់នសវនកម្មជាតិបានយកចិត្តទុកដាក់លើ

ទិដ្ឋភាពទាំង ៣នេះដែរឬទេ ទាក់ទងនឹងបញ្ហាសន្តិសុខ។

- ពិនិត្យមើលថា ទោះបីជាមានការធ្វើសវនកម្មក្រោយការចំណាយលើវិស័យសន្តិសុខក៏ដោយ ក៏សភាបានរៀនសូត្រ និងដកបទពិសោធន៍ដ៏ចាំបាច់ ព្រមទាំងធ្វើការពិចារណានូវបញ្ហាពាក់ព័ន្ធនានា នៅពេលដែលកំពុងពិភាក្សាលើថវិការវិស័យសន្តិសុខនៅពេលក្រោយ។
- របាយការណ៍សវនកម្មភាគច្រើន មានការធ្វើសវនកម្មលើហិរញ្ញវត្ថុបន្តិចបន្តួច។ អាជ្ញាធរសវនកម្មស្របច្បាប់គួរតែអាចធ្វើសវនកម្មលើគម្រោងដ៏ជាក់លាក់ជាលំអិត ឬប្រើប្រាស់ទីប្រឹក្សាដើម្បីធ្វើការវាយតម្លៃឯករាជ្យ ប្រសិនបើអាជ្ញាធរសវនកម្មនេះខ្វះខាតនូវជំនាញរបស់ខ្លួន។
- អាជ្ញាធរសវនកម្មស្របច្បាប់ ក៏គួរធ្វើសវនកម្មលើការបំពេញមុខងាររបស់អង្គភាពហិរញ្ញវត្ថុនៃសេវាសន្តិសុខផងដែរ។

ផ្នែកទី VII

ធនធានមនុស្សនៅក្នុងវិស័យសន្តិសុខ៖ ការធានាឲ្យមានវិជ្ជាជីវៈ និង ការត្រួតពិនិត្យតាមជាន់តាមបែបប្រជាធិបតេយ្យ

ជំពូកទី ២៥

ការលើកកម្ពស់តម្លៃលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យនៅក្នុងវិស័យសន្តិសុខ

ការរៀនសូត្រអំពីលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ និងឥរិយាបថរបស់កងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ ចាំបាច់ត្រូវតែលើកកម្ពស់ដើម្បីឲ្យពួកគេអាចធ្វើសមាហរណកម្មចូលទៅក្នុងសង្គម និងមិនបង្កការគម្រាមកំហែងដល់លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ។ នៅក្នុងផ្នែកផ្សេងៗនៃពិភពលោក បទពិសោធន៍បានបង្ហាញថា យោធាមិនត្រូវបានគ្រប់គ្រងត្រឹមត្រូវ និងតាមបែបប្រជាធិបតេយ្យ ឬមិនបានបញ្ចូលពេញលេញទៅក្នុងស្រទាប់សង្គម ហើយបញ្ហានេះ វាអាចបង្កជាការគម្រាមកំហែងដល់លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ៖

- ✓ ពួកគេ អាចប្រើប្រាស់ឥទ្ធិពលរំលោភលើរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ឬអាចធ្វើរដ្ឋប្រហារយោធា។
- ✓ ពួកគេ អាចធ្វើសកម្មភាពយោធាតាមទំនើងចិត្ត ឬអាចធ្វើការជួញដូរផ្សេងៗ។
- ✓ ពួកគេ អាចស្រូបយកធនធានច្រើនជ្រុលហួសហេតុដែលចាំបាច់សម្រាប់ប្រើប្រាស់ នៅក្នុងវិស័យដទៃទៀត

នៅក្នុងសង្គម។

- ✓ ពួកគេ អាចប្រើប្រាស់មិនត្រឹមត្រូវនូវមូលនិធិដែលបានវិភាជន៍ឲ្យ។
- ✓ ពួកគេ អាចរំលោភសិទ្ធិមនុស្ស (ឧ. លួច ប្លន់ ធ្វើអំពើខុសច្បាប់ផ្សេងៗដោយហិង្សា ឬចាប់រំលោភកូនគេជាដើម)។

យន្តការសម្រាប់បណ្តុះបណ្តាលបុគ្គលិកប្រជាធិបតេយ្យនៅក្នុងវិស័យសន្តិសុខ

ការលើកកម្ពស់ ឥរិយាបថប្រជាធិបតេយ្យរបស់កងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធមានន័យថា ជាការបង្កើតនូវយន្តការនៅក្នុងអង្គការយោធាដែលរួមចំណែកដល់ការលើកកម្ពស់ការយល់ដឹង និងការគោរពលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ គោរពស្តាប័ន និងគោលការណ៍សិទ្ធិមនុស្ស។ យន្តការផ្ទៃក្នុងទាំងនេះ វាចាំបាច់ខ្លាំងណាស់ដើម្បីបំពេញបន្ថែមដល់ការត្រួតពិនិត្យរបស់សភា រដ្ឋាភិបាល និងសាធារណជនទៅលើកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ។ លក្ខណៈសម្បត្តិខាងក្រោមអាចជួយក្នុងការពង្រឹងលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យដល់កងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ។

ការមានស្វាមីភក្តិចំពោះរដ្ឋធម្មនុញ្ញ និងស្ថាប័នរដ្ឋ

អភិបាលកិច្ចល្អ រួមមានការបណ្តុះសីលធម៌ ការគោរពនីតិរដ្ឋ និងរដ្ឋធម្មនុញ្ញ និងស្ថាប័នជាតិនៅក្នុងវិស័យសន្តិសុខ។ ទាហាន និងអ្នកការពារសង្គមប្រជាធិបតេយ្យដទៃទៀត ត្រូវស្បថថាខ្លួនត្រូវមានស្វាមីភក្តិចំពោះរដ្ឋធម្មនុញ្ញ និងស្ថាប័នរដ្ឋ មិនមែនមានស្វាមីភក្តិចំពោះមេដឹកនាំនយោបាយនោះទេ។ ការស្បថ "មិនចំពោះមុខ" អំពីការមានស្វាមីភក្តិនេះ គឺជានិមិត្តរូបតំណាងឲ្យពាក្យថា សេវា

សន្តិសុខ មិនត្រឹមមានភាពស្មោះត្រង់ចំពោះរដ្ឋាភិបាលបច្ចុប្បន្ន នេះប៉ុណ្ណោះនោះទេ តែត្រូវគោរពរដ្ឋធម្មនុញ្ញ និងច្បាប់ដែលបានអនុម័តដោយតំណាងស្របច្បាប់របស់ប្រជាពលរដ្ឋ។ ការត្រួតពិនិត្យតាមដានដោយប្រជាពលរដ្ឋលើវិស័យសន្តិសុខ គួរមានដូចជា ការដឹងអំពីសម្បថជាក់លាក់របស់យោធា និងតើត្រូវធ្វើដូចម្តេចដើម្បីឲ្យយោធាអនុវត្តតាមសម្បថរបស់ខ្លួន។

បទបញ្ជាផ្ទៃក្នុងដែលបានកំណត់យ៉ាងល្អនៃវិស័យសន្តិសុខ

វាសំខាន់ខ្លាំងណាស់ ក្នុងការបញ្ចូលក្របខណ្ឌច្បាប់ទាក់ទងនឹងការត្រួតពិនិត្យតាមដាន តាមបែបប្រជាធិបតេយ្យទៅក្នុងបទបញ្ជាផ្ទៃក្នុងនៃវិស័យសន្តិសុខ ដូចជា៖

- ✓ ការដាក់កំហិតសិទ្ធិតាមរដ្ឋធម្មនុញ្ញរបស់មន្ត្រីយោធា។
- ✓ ការអនុម័ត ឬពិនិត្យឡើងវិញនូវច្បាប់ជ្រើសរើសកងទ័ព ច្បាប់ស្តីពីការចូលបម្រើកងទ័ព ក្រមព្រហ្មទណ្ឌយោធា ដោយបញ្ចូលក្របខណ្ឌច្បាប់ ស្របតាមអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ។
- ✓ ការគោរពបទបញ្ជាគឺជាកាតព្វកិច្ចរបស់បុគ្គលិកយោធា។

នៅក្នុងរដ្ឋភាគច្រើន នៅពេលដែលរដ្ឋធម្មនុញ្ញធានាសិទ្ធិ និងសេរីភាពជាមូលដ្ឋានរបស់ប្រជាពលរដ្ឋគ្រប់រូប ច្បាប់នៅក្រោមរដ្ឋធម្មនុញ្ញមួយចំនួន អាចរឹតត្បិតសិទ្ធិរបស់យោធាក្នុងករណីដែលពួកគេត្រូវបានប្រគល់ភារកិច្ចដ៏ជាក់លាក់មួយចំនួន។ ដូច្នេះជាគោលការណ៍ យោធាមានសិទ្ធិដូចជាប្រជាពលរដ្ឋដទៃ ពីព្រោះយោធាក៏ជាប្រជាពលរដ្ឋដែរ ខុសគ្នាត្រង់ពួកគេមានឯកសណ្ឋាន។

ទោះដូច្នេះក្តី យោធាទទួលរងនូវការរឹតត្បិតនូវសេរីភាពនៃការ

បញ្ចេញមតិ សិទ្ធិចូលពិនិត្យមើលឯកសារសម្ងាត់ សេរីភាពដើរហើរ ពីព្រោះ វាពាក់ព័ន្ធជាមួយ ការត្រៀមខ្លួនរួចរាល់របស់យោធា/វិស័យ សន្តិសុខ និងសិទ្ធិត្រូវបានគេបោះឆ្នោតនៅក្នុងតំណែងនយោបាយ។ មិនមែន រាល់ប្រទេសកាន់លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យទាំងអស់សុទ្ធតែ រឹតត្បិតសិទ្ធិពលរដ្ឋរបស់យោធានោះទេ។ ឧទាហរណ៍ នៅក្នុង ប្រទេសទាំងឡាយនៅតំបន់ស្កង់ឌីណាវ ដូចជាប្រទេសអាល្លឺម៉ង់ និង ប្រទេសហុល្លង់ យោធាមានសិទ្ធិបង្កើត និងចូលរួមនៅក្នុងសហជីព។ នៅក្នុងរដ្ឋដទៃ យោធាមានសិទ្ធិបង្កើត និងចូលរួមនៅក្នុងសមាគម តែប៉ុណ្ណោះ។ ទោះដូច្នេះក៏ដោយ ក្នុងគ្រប់ករណី រាល់ការរឹតត្បិត ទាំងឡាយ ត្រូវតែចែងឲ្យច្បាស់នៅក្នុងច្បាប់ និងបញ្ជាក់ឲ្យច្បាស់ថា មន្ត្រីយោធា នៅក្នុងសន្តិសុខជាតិ ហាន:តួនាទីកម្រិតត្រឹមណាដែល ច្បាប់តម្រូវឲ្យមានការរឹតត្បិត។

សមាគម និងសហជីពយោធា

នៅក្នុងរដ្ឋជាច្រើន មានការហាមឃាត់មិនឲ្យយោធាបង្កើត ឬ ចូលរួមនៅក្នុងសហជីព ដើម្បីការពារផលប្រយោជន៍របស់អ្នកចូល បម្រើយោធាដោយស្ម័គ្រចិត្ត និង/ឬអ្នកដែលត្រូវបានកេណ្ឌឲ្យចូល បម្រើទ័ព។ ការប្រឆាំងជាធម្មតាចំពោះការចូលរួមសហជីពពីបុគ្គលិក យោធាគឺថា ពួកគេអាចធ្វើឲ្យប៉ះពាល់ដល់វិន័យ និងសណ្តាប់ធ្នាប់ យោធានៅក្នុងកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ។ ទោះដូច្នេះក៏ដោយ នៅក្នុង រដ្ឋផ្សេងទៀត ដែលអនុវត្តស្របតាមមាត្រា ១១នៃអនុសញ្ញាអឺរ៉ុប ស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស និងសេរីភាពជាមូលដ្ឋាន (ECHR) អនុញ្ញាតឲ្យ បុគ្គលិកយោធា បង្កើត និងចូលរួមសមាគម ឬសហជីព។ ប្រទេស ទាំងនោះមានដូចជាប្រទេសអូទ្រីស បែលហ្សិក សាធារណៈរដ្ឋឆែក ដាណឺម៉ាក ហ្វាំងឡង់ អាល្លឺម៉ង់ ហុងគ្រី អៀរឡង់ដ៍ ឡុចហ្សំប៊ួរ

ហុលង់ ន័រវ៉េ ព័រទុយហ្គាល់ រុស្សី សាធារណៈរដ្ឋស្លូវ៉ាគី ស្លូវ៉ានៀ ស៊ុយអែត និងស្វីស។ នៅក្នុងរដ្ឋទាំងនេះ បុគ្គលិកយោធាដែលមានសមាគម ឬសហជីពមានសិទ្ធិខុសៗគ្នា អាស្រ័យលើប្រភេទសមាគមដែលពួកគេចូលរួមនោះ។ ពួកគេទាំងអស់មានសិទ្ធិពិគ្រោះយោបល់ជាមួយរដ្ឋមន្ត្រីការពារជាតិ ហើយអ្នកខ្លះមានសិទ្ធិចរចាលក្ខខណ្ឌការងាររបស់ពួកគេថែមទៀតផង។ នៅក្នុងករណីនីមួយៗ ពួកគេបានលើកកម្ពស់នូវលក្ខខណ្ឌអំពីសុខភាព និងសុវត្ថិភាពរបស់យោធា ហើយពួកគេជួយគាំទ្រដល់សមាជិកម្នាក់ៗរបស់ពួកគេ ឧ. ក្នុងករណីមានជម្លោះទាក់ទងនឹងផ្នែកច្បាប់ រវាងបុគ្គលិកយោធា និងថ្នាក់ដឹកនាំរបស់ពួកគេ។ អឺរ៉ុបមានអង្គការមេចំនួន ២សម្រាប់បុគ្គលិកយោធា។ នៅក្នុងទីក្រុងប្រ៊ុយសែល EUROMIL គឺជាអង្គការបុគ្គលិកយោធាអឺរ៉ុបតែមួយគត់ ដោយមិនគិតពីហាន:។ អង្គការមេទី ២នៅក្នុងអឺរ៉ុប គឺក្រុមប្រឹក្សាអឺរ៉ុបនៃអង្គការជ្រើសរើសទ័ព (ECCO) នៅក្នុងទីក្រុងស្តុកខុម។

ប្រអប់ទី ៦៣

អនុសាសន៍ របស់ក្រុមប្រឹក្សាអឺរ៉ុបស្តីពីសិទ្ធិចងក្រងសមាគមសម្រាប់បុគ្គលិកអាជីពនៃកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ

១. សភារំលឹក (...) ដើម្បីផ្តល់ដល់សមាជិកអាជីពនៃកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ នៅក្រោមកាល:ទេស:ធម្មតា នូវសិទ្ធិចងក្រងសមាគមតែមិនមានសិទ្ធិធ្វើកូដកម្មនោះទេ (...)។
៤. នៅក្នុងរយៈពេលជាច្រើនឆ្នាំនេះ កងទ័ពនៃរដ្ឋជាសមាជិកខ្លះបានផ្លាស់ប្តូរពីប្រព័ន្ធកេណ្ឌទ័ព មកជាប្រព័ន្ធទ័ពអាជីពសុទ្ធសាធ។ ជាផលវិបាក បុគ្គលិកយោធាបានក្លាយជាបុគ្គលិក "អចិន្ត្រៃយ" ដែលស្ថាប័នរបស់ពួកគេគឺជា ក្រសួងការពារជាតិ ដូច្នេះពួកគេមានលក្ខណៈ

សម្បត្តិគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការមានសិទ្ធិ ដែលបានប្រគល់ឲ្យនៅក្នុងអនុសញ្ញាអឺរ៉ុបស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស និងធម្មនុញ្ញអឺរ៉ុបស្តីពីបញ្ហាសង្គមកិច្ច។

៥. នៅពេលដែលកងទ័ពមិនបំពេញភារកិច្ចទ័ព សមាជិកនៃកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ ដូចជា "ប្រជាពលរដ្ឋក្នុងឯកសណ្ឋាន" ដែរ គួរមានសិទ្ធិពេញលេញក្នុងការបង្កើត ចូលរួមយ៉ាងសកម្មនៅក្នុងសមាគមណាមួយ ដែលបានបង្កើតដើម្បីការពារនូវផលប្រយោជន៍ជាអាជីពរបស់ពួកគេ នៅក្នុងក្របខណ្ឌនៃស្ថាប័នប្រជាធិបតេយ្យ ខណៈពេលពួកគេនៅជាកងទ័ព។

៦. បុគ្គលិកយោធា គួរមានសិទ្ធិអនុវត្តនូវសិទ្ធិដូចគ្នា រួមទាំងសិទ្ធិចូលរួមជាមួយគណបក្សនយោបាយដែលស្របច្បាប់។

៧. ដូច្នេះ សភាស្នើឲ្យគណៈកម្មការនៃរដ្ឋមន្ត្រីអំពាវនាវដល់រដ្ឋាភិបាលនៃរដ្ឋជាសមាជិក៖

I. អនុញ្ញាតឲ្យសមាជិកនៃកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ និងបុគ្គលិកយោធា អាចបង្កើតជាសមាគមដែលមានសិទ្ធិធ្វើការចរចាអំពីបញ្ហាដែលពាក់ព័ន្ធជាមួយប្រាក់ខែ និងលក្ខខណ្ឌការងារ។
II. ដកចេញនូវការរឹតត្បិតលើសិទ្ធិ ដែលមិនចាំបាច់នាពេលបច្ចុប្បន្នក្នុងការបង្កើតសមាគម សម្រាប់សមាជិកនៃកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ។
III. អនុញ្ញាតឲ្យសមាជិកនៃកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ និងបុគ្គលិកយោធា ក្លាយជាសមាជិកនៃគណបក្សនយោបាយដែលស្របច្បាប់។
IV. ដើម្បីបញ្ចូលនូវសិទ្ធិទាំងនេះ ទៅក្នុងលិខិតបទដ្ឋានយោធា និងក្រមយោធារបស់រដ្ឋជាសមាជិក។
V. ពិនិត្យមើលពីលទ្ធភាព នៃការបង្កើតការិយាល័យទទួល

ពាក្យបណ្តឹង ដែលបុគ្គលិកយោធាអាចដាក់ពាក្យបណ្តឹងបាន ក្នុងករណីមានវិវាទការងារ ឬវិវាទផ្សេងទៀតទាក់ទងនឹង សេវាយោធា។

៨. សភា ក៏អំពាវនាយដល់គណៈកម្មការរដ្ឋមន្ត្រីដើម្បីពិនិត្យមើល លទ្ធភាពនៃការកែសម្រួល ធម្មនុញ្ញអឺរ៉ុបស្តីពីវិស័យសង្គមកិច្ចដោយធ្វើ វិសោធនកម្មលើមាត្រា ៥ ដែលចែងថា "ដោយមានគោលបំណង ដើម្បីធានា ឬលើកកម្ពស់សេរីភាពរបស់កម្មករនិយោជិត និង និយោជក ក្នុងការបង្កើតនូវអង្គការមូលដ្ឋាន អង្គការជាតិ ឬអង្គការ អន្តរជាតិ សម្រាប់ការពារផលប្រយោជន៍សេដ្ឋកិច្ចសង្គម និងដើម្បី ចូលរួមនៅក្នុងអង្គការទាំងនោះ ភាគីត្រូវធានាថា ច្បាប់ជាតិមិនត្រូវ ឬ ត្រូវបានគេយកទៅធ្វើឲ្យប៉ះពាល់ដល់សេរីភាពនេះនោះទេ។ ការធានា ដែលមាននៅក្នុងមាត្រានេះ ត្រូវយកទៅអនុវត្តចំពោះនគរបាល និង សមាជិកនៃកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ ហើយការធានានេះត្រូវតែកំណត់ នៅក្នុងលិខិតបទដ្ឋាន និងច្បាប់ជាតិ"។

អនុសាសន៍លេខ ១៥៧២ (២០០២) ក្រុមប្រឹក្សាសភាអឺរ៉ុប ថ្ងៃទី ៣ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ ២០០២

ការលើកកម្ពស់ការបណ្តុះបណ្តាលអំពីតម្លៃ និង បទដ្ឋានសំខាន់ៗ

ការបណ្តុះបណ្តាលដល់យោធា គួរផ្តោតលើការកសាងយោធា ដែលមានវិជ្ជាជីវៈ ដែលមានការប្តេជ្ញាចិត្តខ្ពស់ និងត្រៀមខ្លួនដើម្បី បំពេញភារកិច្ចរបស់ពួកគេ។ ការបណ្តុះបណ្តាលគួរមានលក្ខណៈ

អព្យាក្រិតខាងនយោបាយ និងមិនគួរបញ្ចូលមនោគមន៍វិជ្ជា
នយោបាយ និងការឃោសនានយោបាយនោះឡើយ។ ការបណ្តុះ
បណ្តាលនេះ គួរមានវគ្គស្តីពីលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ រដ្ឋធម្មនុញ្ញ ច្បាប់
មនុស្សធម៌អន្តរជាតិ និងសិទ្ធិមនុស្ស។ ការផ្តល់វគ្គបណ្តុះបណ្តាល
ដល់វិស័យសន្តិសុខអំពីច្បាប់មនុស្សធម៌អន្តរជាតិ និងច្បាប់សិទ្ធិ
មនុស្ស មានសារៈសំខាន់ខ្លាំងណាស់សម្រាប់ជម្រុញលទ្ធិ
ប្រជាធិបតេយ្យនៅក្នុងវិស័យនោះ។ ដើម្បីមានការយល់ដឹងអំពីច្បាប់
សិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិ សមាជិកសភាអាចសិក្សាពីសៀវភៅមាន
ចំណងជើងថា សៀវភៅណែនាំសម្រាប់សភាស្តីពី "ការគោរពច្បាប់
មនុស្សធម៌អន្តរជាតិ" ដែលបានចេញផ្សាយក្នុងឆ្នាំ ១៩៩៩ដោយ
សហភាពអន្តរសភា និងគណៈកម្មការកាកបាទក្រហមអន្តរជាតិ
(Handbook N° 1)។ ទាំងគណៈកម្មការកាកបាទក្រហមអន្តរជាតិ
(ICRC) ទាំងការិយាល័យឧត្តមស្នងការជាន់ខ្ពស់សម្រាប់សិទ្ធិមនុស្ស
អង្គការសហប្រជាជាតិ (UNHCHR)
បានផ្តល់នូវជំនួយបច្ចេកទេសដល់រដ្ឋ
ដែលមានបំណងពង្រឹងសមត្ថភាពរបស់ពួកគេ ទាក់ទងនឹងការគោរព
ច្បាប់មនុស្សធម៌អន្តរជាតិ និងច្បាប់សិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិ។

អព្យាក្រិតភាពនយោបាយ និងការចូលរួមមិនសកម្ម

សេវាសន្តិសុខ ត្រូវតែមានអព្យាក្រិតភាពនយោបាយ។
នេះមានន័យថា គណបក្សនយោបាយមិនអនុញ្ញាតឲ្យធ្វើយុទ្ធនាការ
នៅក្នុងបន្ទាយយោធាឡើយ។ នៅក្នុងប្រទេសខ្លះ យោធាសកម្មត្រូវ
បានអនុញ្ញាតឲ្យក្លាយជាសមាជិកនៃគណបក្សនយោបាយ ចំណែក
នៅក្នុងប្រទេសផ្សេងទៀត ជាពិសេសរដ្ឋដែលបានប្តូរពីរបប

កុំម្មុយនីស្ត បុគ្គលិកយោធាមិនអនុញ្ញាតឲ្យចូលរួមនៅក្នុងបក្ស នោះទេ។ ឧទាហរណ៍ នៅក្នុងប្រទេសប៉ូឡូញ បុគ្គលិកនៃក្រសួងមហាផ្ទៃ ដូចជា សេវាចារកម្ម ឬនគរបាល ត្រូវបានហាមឃាត់មិនឲ្យចូលជាសមាជិកនៃគណបក្សនយោបាយឡើយ។ នៅក្នុងប្រទេសភាគច្រើន យោធាមិនអាចជាសមាជិកនៃសភាជាតិឡើយ។ ទោះដូច្នេះក្តី នៅក្នុងប្រទេសខ្លះ ឧ. ប្រទេសហុលង់ និងប្រទេសអាល្លឺម៉ង់ យោធាសកម្មអាចជាសមាជិកនៃសភាមូលដ្ឋាន ឬសភាតំបន់បាន។

សេវាសន្តិសុខគឺជាកញ្ចក់ឆ្លុះបញ្ចាំងសង្គម

ជាគោលការណ៍ រាល់តួនាទី និង ហាន:នៅក្នុងសេវាសន្តិសុខត្រូវតែបើកចំហដល់ប្រជាពលរដ្ឋទាំងអស់ ដោយមិនគិតពីយេនឌ័រ បក្សនយោបាយ វណ្ណៈ ពូជសាសន៍ ឬសាសនាឡើយ។ អ្នកដែលឆ្មើមជាងគេទោះស្រី ឬប្រុសត្រូវស្ថិតនៅក្នុងលក្ខខណ្ឌវិនិច្ឆ័យសម្រាប់ធ្វើការជ្រើសរើស។ រដ្ឋភាគច្រើនយល់ឃើញថា បុគ្គលិកសេវាសន្តិសុខ ជាពិសេស នគរបាល និងកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ ត្រូវតែជាកញ្ចក់ឆ្លុះបញ្ចាំងសង្គមទាំងមូល។ រដ្ឋទាំងនេះបានដាក់ចេញនូវគោលនយោបាយដ៏ជាក់លាក់ ដើម្បីលើកទឹកចិត្តក្រុមទាំងឡាយនៅក្នុងសង្គម ដែលមិនមានតំណាងនៅក្នុងសេវាសន្តិសុខឲ្យដាក់ពាក្យចូលបម្រើការងារនៅទីនោះ។

ច្បាប់ដាក់ទោសដល់ការមិនគោរពច្បាប់ និងបំពានបទបញ្ជា

លក្ខណៈវិសាលភាព ប្រតិបត្តិការ ភារកិច្ច ការរាយការណ៍ ការទទួលខុសត្រូវ និងការត្រួតពិនិត្យតាមដានលើសេវាសន្តិសុខទាំងអស់ត្រូវតែគ្រប់គ្រងដោយច្បាប់។ សេវាសន្តិសុខមិនមាន

អំណាចលើកលែងតែ មានការចង្អុលបង្ហាញដោយច្បាប់។ ពាក់ព័ន្ធ ជាមួយយោធា ច្បាប់ជាក់លាក់ ដូចជា ច្បាប់ស្តីពីបុគ្គលិកយោធា ឬ ក្រមព្រហ្មទណ្ឌយោធា គួរបញ្ជាក់ឲ្យច្បាស់អំពីកម្រិតនៃបទបញ្ជា ដែលយោធាត្រូវគោរពតាម។ នៅក្នុងប្រទេសភាគច្រើន ច្បាប់ទាំងនេះ ចងកាតព្វកិច្ចឲ្យមេបញ្ជាការនីមួយត្រូវគោរពនីតិរដ្ឋ នៅពេលណាក៏ដោយ ដែលមានការចេញបទបញ្ជា ដែលធ្វើដូច្នេះវា ដូចជារឹតត្បិតនូវសិទ្ធិអំណាចរបស់មេបញ្ជាការខ្លះដែរ។ ច្បាប់ចែងថា បុគ្គលិកយោធា មានភារកិច្ចមិនអនុវត្តនូវបទបញ្ជា (បទល្មើស) ខុសច្បាប់។ គ្មានបុគ្គលិកយោធាណាម្នាក់អាចយកលេសថាខ្លួនធ្វើបែបនេះ ទៅតាមបញ្ជារបស់មេបញ្ជាការរបស់ខ្លួន ដែលជាអ្នកបញ្ជាឲ្យខ្លួនប្រព្រឹត្តល្មើសបែបនេះ។ លើសពីនេះ បុគ្គលិកយោធាមិនមានកាតព្វកិច្ច អនុវត្តបទបញ្ជា ប្រសិនបើវាមិនមែនជាភារកិច្ចរបស់ខ្លួន ឬ អំពើនោះវារំលោភសេចក្តីថ្លៃថ្នូររបស់មនុស្ស។ នេះមានន័យថា បុគ្គលិកខ្លួនឯង ជានិច្ច ត្រូវមានគណនេយ្យភាពផ្ទាល់ខ្លួនចំពោះសកម្មភាពរបស់ខ្លួន ទោះបីជាពួកគេត្រូវបានបញ្ជាដោយមេរបស់ខ្លួនក៏ដោយ។

ថ្នាក់ដឹកនាំយោធាកំពូល ត្រូវបានលើកទឹកចិត្តឲ្យធ្វើជាគម្រូគេ និងត្រូវឲ្យសាធារណជនបានដឹងថា សកម្មភាពដែលផ្ទុយពីលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ ប្រឆាំង ឬផ្ទុយពីរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ឬបទបញ្ជាអសីលធម៌ របស់យោធាមិនត្រូវបានអនុញ្ញាតឡើយ។ នេះវាសំខាន់ខ្លាំងណាស់ សម្រាប់កងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធនៃអតីតយោធាផ្តាច់ការ។ ឧ. ក្រោយពីមានការវិលត្រឡប់មកវិញនូវលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ នៅក្នុងប្រទេសអាហ្សង់ទីន ឧត្តមសេនីយ៍កំពូលៗរបស់យោធាអាហ្សង់ទីនបានប្រកាសថា " *ឈប់ប្រព្រឹត្តអំពើមិនគប្បីតទៅទៀត។ អ្នកណាក៏ដោយដែលចេញបទបញ្ជាអសីលធម៌ ហើយអ្នកណាក៏ដោយដែលធ្វើតាម*

បទបញ្ជាអសីលធម៌ គឺជាការរំលោភច្បាប់"។ តាមរយៈការថ្លែងបែបនេះ ថ្នាក់ដឹកនាំកំពូលបានបញ្ជាក់ច្បាស់ថា រាល់បុគ្គលិកយោធាគ្រប់រូប នឹងត្រូវមានគណនេយ្យភាពផ្ទាល់ខ្លួនម្នាក់ៗចំពោះបទល្មើសនិងបទមជ្ឈិម ហើយពួកគេមិនត្រូវយកលេសថា ពួកគេគោរពតាមបទបញ្ជា (ខុសច្បាប់) ពីថ្នាក់លើរបស់ពួកគេឡើយ។

បញ្ហាដែលពាក់ព័ន្ធមួយជាមួយការទប់ស្កាត់ និងការប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងនិទណ្ឌភាព គឺត្រូវធានាថា ការប្រព្រឹត្តខុសវិជ្ជាជីវៈ និងការរំលោភច្បាប់មនុស្សធម៌អន្តរជាតិ និងសិទ្ធិមនុស្សនឹងត្រូវផ្តន្ទាទោសដោយស្ថាប័នតុលាការ ឬស្ថាប័នរដ្ឋបាលមានសមត្ថកិច្ច។

ការបង្កើតនូវលក្ខខណ្ឌវិនិច្ឆ័យសម្រាប់តែងតាំងបុគ្គលិកសន្តិសុខ

ហាន: និងតួនាទីកំពូលរបស់សេវាសន្តិសុខ ដូចជាអគ្គមេបញ្ជាការ ឬប្រធានសេវាចារកម្ម ត្រូវតែងតាំងដោយខុទ្ទកាល័យ ឬរដ្ឋមន្ត្រីការពារជាតិ។ នៅក្នុងរដ្ឋខ្លះ ការតែងតាំងទាំងនេះ ត្រូវដាក់ស្ថិតនៅក្រោមការពិភាក្សាដេញដោលដោយសភា និង/ឬមានការអនុម័តយល់ព្រមពីសភា។ ទោះបីជាមន្ត្រីកំពូលត្រូវបានតែងតាំង ដោយថ្នាក់ដឹកនាំនយោបាយស៊ីវិលក៏ដោយលក្ខខណ្ឌវិនិច្ឆ័យវិជ្ជាជីវៈ គឺមានសារៈសំខាន់បំផុតនៅក្នុងដំណើរការជ្រើសរើស។

មន្ត្រីស៊ីវិលនៅក្នុងគណៈគ្រប់គ្រងកំពូលនៅក្នុងវិស័យសន្តិសុខ

ជាចុងក្រោយ តាមទស្សនៈអភិបាលកិច្ចល្អ សេវាសន្តិសុខ ដូចជាកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ គួរមានមន្ត្រីស៊ីវិលនៅក្នុងគណៈគ្រប់គ្រងកំពូល។ មូលហេតុចម្បងគឺថា រដ្ឋមន្ត្រីពាក់ព័ន្ធត្រូវទទួលយោបល់

មិនត្រឹមពីឧត្តមសេនីយ៍យោធាប៉ុណ្ណោះនោះទេ តែថែមទាំងត្រូវទទួលយោបល់ពីមន្ត្រីស៊ីវិលផងដែរ ដើម្បីធានាឲ្យដំណើរការនៃការធ្វើសេចក្តីសម្រេចមានតុល្យភាព។

ក្រមសីលធម៌វិជ្ជាជីវៈ

ក្រមសីលធម៌ការងារវិជ្ជាជីវៈ ត្រូវបានបង្កើតឡើងចេញពីការអនុវត្ត ចេញពីច្បាប់ និងគោលនយោបាយ។ បុគ្គលិកយោធាត្រូវរួមសហការគ្នាដោយសុទ្ធចិត្តជាមួយស្ថាប័នរដ្ឋ និងគោរពរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ហ៊ានលះបង់បម្រើសេវាសាធារណៈ បំពេញភារកិច្ចរបស់ខ្លួនដោយប្រសិទ្ធភាព និងប្រសិទ្ធិផល និងមិនបំពានអំណាច ឬប្រើប្រាស់ថវិកាសាធារណៈមិនត្រឹមត្រូវនោះទេ។ វាសំខាន់ខ្លាំងណាស់ថា ក្រមសីលធម៌ វិជ្ជាជីវៈ ត្រូវមានលក្ខណៈអនុវត្តតាមដោយសុទ្ធចិត្ត ដោយមិនត្រូវមានត្រឹមតែ
លក្ខណៈជាការចាប់បង្ខំឲ្យអនុវត្តតាមតែមួយមុខគត់នោះទេ។ ការអនុវត្តតាមដោយសុទ្ធចិត្តមានន័យថា បុគ្គលិកយោធាមានបុរេនិច្ឆ័យវិជ្ជមានចំពោះរដ្ឋធម្មនុញ្ញ និងស្ថាប័នជាតិ ពីព្រោះពួកគេ បានយល់ដឹងអំពីគុណប្រយោជន៍នៃលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យនៅក្នុងសង្គមជាតិរបស់ពួកគេ។

នៅក្នុងប្រទេសភាគច្រើន បានដាក់ចេញនូវក្រមសីលធម៌ដែលគ្រប់គ្រងលើអាកប្បកិរិយារបស់បុគ្គលិកយោធា។ ឧទាហរណ៍ ក្រមសីលធម៌វិជ្ជាជីវៈរបស់អាល្លឺម៉ង់ សម្រាប់កងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធមានពន្យល់នៅក្នុងប្រអប់ទី ៦៤។

ប្រអប់ទី ៦៤

ការអប់រំភាពជាអ្នកដឹកនាំ និងពលរដ្ឋវិជ្ជាដល់កងកម្លាំងប្រដាប់អាល្លឺម៉ង់៖ គោលការណ៍"Innere Führung"

"(...) ក្នុងអំឡុងពេលពិភាក្សាដេញដោលលើការបង្កើត Bundeswehr (កងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធរួបរួមមួយរបស់អាល្លឺម៉ង់) ក្រោយពីសង្គ្រាមលោកលើកទី ២ ទស្សនទាននៃពាក្យ Innere Führung (ការដឹកនាំប្រកបដោយសីលធម៌ និងការអប់រំពលរដ្ឋវិជ្ជា) ត្រូវបានគេចាត់ទុកថាជា វិធីសាស្ត្រមួយនៅក្នុងកំណែទម្រង់កងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ តាមរយៈការចាកចេញប្រកបដោយមនសិការពីប្រពៃណីបុរាណ។ (...) មានការឯកភាពជាទូទៅថា គោលការណ៍ Innere Führung ផ្តល់នូវការណែនាំជាមូលដ្ឋានសម្រាប់អង្គការផ្ទៃក្នុងនៃ Bundeswehr អំពីការធ្វើសមាហរណកម្មរបស់ខ្លួនចូលទៅក្នុងរដ្ឋ និងសង្គម។ (...) Innere Führung ជួយកាត់បន្ថយនូវស្ថានភាពតឹងតែង ឬជម្លោះដែលកើតឡើងរវាងសិទ្ធិបុគ្គល និងសេរីភាពរបស់បុគ្គលិកយោធាក្នុងនាមជាប្រជាពលរដ្ឋ ជាមួយនឹងតម្រូវការឲ្យមានការបំពេញភារកិច្ចយោធា។ អ្នកដឹកនាំជាមន្ត្រីជាន់ខ្ពស់ត្រូវមានការគោរពយ៉ាងជ្រាលជ្រៅចំពោះសេចក្តីថ្លៃថ្នូររបស់មនុស្ស ដែលជាមូលដ្ឋានគ្រឹះនៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញរបស់យើង (...)។ ម្យ៉ាងទៀត គោលបំណងគឺដើម្បីធ្វើសមាហរណកម្ម Bundeswehr ចូលទៅក្នុងរដ្ឋ និងសង្គមឲ្យក្លាយជាស្ថាប័នមួយ ហើយគ្រប់បុគ្គលិកយោធាទាំងអស់ឲ្យក្លាយជាប្រជាពលរដ្ឋ (...)។ គោលបំណងគឺត្រូវបំបាត់នូវការព្រួយបារម្ភទាំងឡាយ ដែល Bundeswehr អាចក្លាយជា "រដ្ឋក្នុងរដ្ឋ" ដែលជាគ្រោះថ្នាក់មួយនៅក្នុងគ្រប់កងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធទាំងអស់ (...)។ គោលបំណងរបស់ Innere Führung គឺ៖

- ធ្វើឲ្យបុគ្គលិកយោធា មានការយល់ដឹងយ៉ាងច្បាស់អំពីមូលដ្ឋានគ្រឹះតាមផ្លូវនយោបាយ និងច្បាប់របស់ Bundeswehr ក៏ដូចជា

គោលបំណង និងអត្ថន័យនៃបេសកកម្មយោធារបស់ពួកគេ ផងដែរ។

- ដើម្បីជម្រុញការធ្វើសមាហរណកម្មរបស់ Bundeswehr និងបុគ្គលិកយោធារបស់ពួកគេ ទៅក្នុងរដ្ឋ និងសង្គម និងដើម្បីបង្កើត ឲ្យមានការយល់ដឹងពីសាធារណជនកាន់តែច្រើនអំពីបេសកកម្មរបស់ពួកគេ។
- ដើម្បីលើកកម្ពស់ឆន្ទៈរបស់បុគ្គលិកយោធា ក្នុងការអនុវត្តនូវភារកិច្ចរបស់ពួកគេប្រកបដោយមនសិកា និងដើម្បីរក្សានូវវិន័យ និងសាមគ្គីភាពនៅក្នុងកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ។
- ដើម្បីធានាថា រចនាសម្ព័ន្ធផ្ទៃក្នុងរបស់កងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធត្រូវបានរៀបចំ ដោយឈរលើមូលដ្ឋាននៃការគោរពសេចក្តីថ្លៃថ្នូររបស់មនុស្ស និងស្របតាមច្បាប់ និងរដ្ឋធម្មនុញ្ញ និងដើម្បីសម្រួលដល់ការអនុវត្តនូវបេសកកម្ម របស់កងកម្លាំងប្រដាប់ប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពខ្ពស់។

ខ្លឹមសារ និងគោលបំណងជាក់ស្តែងរបស់ Innere Führung នៅក្នុងជីវិតយោធាប្រចាំថ្ងៃ មានចែងនៅក្នុងច្បាប់ បទបញ្ជា និងលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តរបស់យោធា។ (...)"។

ប្រភព៖ គេហទំព័ររបស់សភាសហព័ន្ធអាល្លឺម៉ង់ www.bundestag.de

នៅថ្នាក់អន្តរជាតិ រហូតមកដល់ពេលនេះមានក្រមសីលធម៌ចំនួន ២ ដែលត្រូវបានរៀបចំ ដែលមានចែងក្របខណ្ឌសម្រាប់ក្រមសីលធម៌វិជ្ជាជីវៈរបស់បុគ្គលិកយោធា នៅក្នុងសង្គមកាន់លទ្ធិប្រជា

ធិបតេយ្យ។ ទី ១ ក្នុងឆ្នាំ ១៩៧៩ មហាសន្និបាតបានអនុម័តលើ
ក្រមអន្តរជាតិសម្រាប់មន្ត្រីអនុវត្តច្បាប់៖ សូមអានប្រអប់ទី ៦៥។ ក្រម
នេះចែងពីលក្ខណៈទូទៅមួយ និងត្រូវបានអនុវត្តមិនត្រឹមចំពោះ
បុគ្គលិកយោធាឯកសណ្ឋានប៉ុណ្ណោះនោះទេ តែថែមទាំងសម្រាប់
មន្ត្រីសាធារណៈទាំងអស់ ដែលធ្វើការនៅក្នុងទីភ្នាក់ងារ
អនុវត្តច្បាប់ទៀតផង។

ប្រអប់ទី ៦៥

ក្រមប្រតិបត្តិសម្រាប់មន្ត្រីអនុវត្តច្បាប់

ត្រូវបានអនុម័តដោយសេចក្តីសម្រេចមហាសន្និបាត ៣៤/១៦៩ នៅថ្ងៃទី ១៧ ខែធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៧៩

មាត្រា ១- គ្រប់ពេលវេលា មន្ត្រីអនុវត្តច្បាប់ ត្រូវបំពេញភារកិច្ចដែល
ច្បាប់បានប្រគល់ដល់ពួកគេ ដោយបម្រើសហគមន៍ និងការពារជន
គ្រប់រូបពីអំពើខុសច្បាប់ ដោយមានការទទួលខុសត្រូវខ្ពស់តាមវិជ្ជាជីវៈ
របស់ខ្លួន។

មាត្រា ២- នៅក្នុងការអនុវត្តភារកិច្ចរបស់ពួកគេ មន្ត្រីអនុវត្តច្បាប់ត្រូវ
គោរព និងការពារសេចក្តីថ្លៃថ្នូរមនុស្ស និងរក្សា និងលើកស្ទួយសិទ្ធិ
មនុស្សរបស់បុគ្គលគ្រប់រូប។

មាត្រា ៣- មន្ត្រីអនុវត្តច្បាប់ អាចប្រើប្រាស់កម្លាំងតែក្នុងករណីចាំបាច់
បំផុត និងតម្រូវឲ្យមានការបំពេញភារកិច្ចរបស់ខ្លួនតែប៉ុណ្ណោះ។

មាត្រា ៤- បញ្ហាទាក់ទងនឹងការសម្ងាត់នៅក្នុងវិជ្ជាជីវៈ មន្ត្រីអនុវត្ត

ច្បាប់ ត្រូវរក្សាការសម្ងាត់ លើកលែងតែការអនុវត្តភារកិច្ច ឬតម្រូវឲ្យមានការស្វែងរកយុត្តិធម៌។

មាត្រា ៥- គ្មានមន្ត្រីអនុវត្តច្បាប់ណាម្នាក់ អាចធ្វើទារុណកម្ម ញុះញង់ឲ្យមានការធ្វើទារុណកម្ម ឬអត់ឱនឲ្យអំពើធ្វើទារុណកម្ម ឬប្រព្រឹត្តអំពីឃោរឃៅ អមនុស្សធម៌ ឬបន្ទាបបន្ថោក ឬដាក់ទណ្ឌកម្ម ឬថែមទាំងមន្ត្រីអនុវត្តច្បាប់ មិនអាចយកលេសថាអនុវត្តតាមបទបញ្ជាថ្នាក់លើ ឬយកលេសថាជាកាល:ទេស:លើកលែង ដូចជា ប្រទេសមានសង្គ្រាម ឬការគម្រាមកំហែងពីសង្គ្រាម ឬមានការគម្រាមកំហែងដល់សន្តិសុខជាតិ អស្ថិរភាពនយោបាយផ្ទៃក្នុង ឬភាពអាសន្នសាធារណ:ផ្សេងទៀត ដើម្បីបានជាមូលហេតុដើម្បីធ្វើទារុណកម្ម ឬប្រព្រឹត្តអំពើឃោរឃៅ អមនុស្សធម៌ ឬបន្ទាបបន្ថោក ឬដាក់ទណ្ឌកម្មនោះឡើយ។

មាត្រា ៦- មន្ត្រីអនុវត្តច្បាប់ ត្រូវធានានូវការការពារដ៏ពេញលេញចំពោះសុខភាពរបស់បុគ្គលនៅក្នុងមណ្ឌលឃុំឃាំង និងជាពិសេស ត្រូវចាត់វិធានការជាបន្ទាន់ ដើម្បីធានាឲ្យមានការយកចិត្តទុកដាក់ផ្នែកវេជ្ជសាស្ត្រចំពោះបុគ្គលទាំងនោះក្នុងករណីចាំបាច់។

មាត្រា ៧- មន្ត្រីអនុវត្តច្បាប់ មិនត្រូវប្រព្រឹត្តអំពើពុករលួយណាមួយ។ ពួកគេត្រូវប្រឆាំង និងប្រយុទ្ធប្រឆាំងជាដាច់ខាតនូវអំពើទាំងអស់បែបនោះ។

មាត្រា ៨- មន្ត្រីអនុវត្តច្បាប់ ត្រូវគោរពច្បាប់ និងក្របជាធរមាន។ ពួកគេក៏ត្រូវទប់ស្កាត់ តាមសមត្ថភាពរបស់ពួកគេ និងប្រឆាំងដាច់ខាតចំពោះការរំលោភច្បាប់។ មន្ត្រីអនុវត្តច្បាប់ ដែលមានហេតុផលគួរឲ្យ

ជឿបានថា មានការរំលោភច្បាប់ពិតប្រាកដមែន ឬជិតមានការរំលោភច្បាប់កើតឡើង ត្រូវរាយការណ៍អំពីបញ្ហាទាំងនេះទៅអាជ្ញាធរថ្នាក់លើ ហើយបើចាំបាច់ ត្រូវរាយការណ៍ទៅអាជ្ញាធរដ៏សមស្របដទៃទៀត ឬស្ថាប័នដទៃទៀតដែលមានសិទ្ធិអំណាចក្នុងការសើរើ ឬផ្តល់សំណង។

កំណត់សម្គាល់៖ មាត្រានីមួយៗនៃក្រមប្រតិបត្តិនេះមានបញ្ចូលនូវបទអត្ថាធិប្បាយ ដែលមិនត្រូវបានសរសេរនៅក្នុងផ្នែកនេះឡើងវិញនោះទេ។ ដើម្បីអានឯកសារទាំងមូល សូមចូលទៅ៖ www.UN.org

ក្រមប្រតិបត្តិទី ២គឺក្រមសីលធម៌ OSCE ស្តីពីទិដ្ឋភាពនយោបាយ និងយោធានៃវិស័យសន្តិសុខ (សូមអានប្រអប់ទី ៦៦)។ ក្រមនេះត្រូវអនុវត្ត ចំពោះបុគ្គលិកយោធានៃអង្គការវិស័យសន្តិសុខទាំងអស់ ហើយវា បានផ្តល់នូវការណែនាំសម្រាប់បុគ្គលិកកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ។ ក្រមចែងថា បុគ្គលិកយោធាត្រូវគោរពគោលការណ៍នៃនីត្យានុកូលភាព លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ អព្យាក្រិតភាព គោរពសិទ្ធិមនុស្ស និងអនុលោមតាមច្បាប់មនុស្សធម៌អន្តរជាតិ។ ក្រមបានចង្អុលបង្ហាញថា បុគ្គលិកយោធាអាចចាប់ឲ្យទទួលខុសត្រូវជាបុគ្គលចំពោះការរំលោភច្បាប់មនុស្សធម៌។ ទោះដូច្នេះក្តី ច្បាប់បានលើកពីបញ្ហាជាច្រើន ដែលស្ថិតនៅក្រោមយុត្តាធិការរបស់ប្រទេសសាមី។ ដូច្នេះ ក្រមនេះគឺជាក្រមឈានមុខមួយដ៏សំខាន់ពាក់ព័ន្ធជាមួយអំណាចរបស់រដ្ឋ ដែលត្រូវបានការពារយ៉ាងប្រុងប្រយ័ត្នមកដល់ពេលនេះ។ ចាប់តាំងពីបញ្ហារដ្ឋ OSCE បានចុះហត្ថលេខាលើក្រមនេះក្នុង ឆ្នាំ ១៩៩៤មក បណ្តារដ្ឋ OSCE បានបន្តរៀបចំជាបទដ្ឋានស្តីពីរបៀប ជ្រើសរើស បណ្តុះបណ្តាល ហ្វឹកហ្វឺន ឬបញ្ជាទ័ពរបស់ពួកគេ។ នេះ

វាមានទំនាក់ទំនងជាមួយចំណុចសំខាន់ៗ នៅក្នុងក្រមដែលចែងថា
ការកសាងកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធប្រកបដោយវិជ្ជាជីវៈ
ត្រូវស្របទៅតាម ការត្រួតពិនិត្យលើកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ
តាមបែបប្រជាធិបតេយ្យ។

ប្រអប់ទី ៦៦

ក្រមប្រតិបត្តិរបស់ OSCE ស្តីពីទិដ្ឋភាព នយោបាយ-យោធាទាក់ទងនឹងវិស័យសន្តិសុខ៖ ទិដ្ឋភាពសំខាន់ៗ

- ទស្សនទានដ៏ទូលំទូលាយនៃកងកម្លាំងផ្ទៃក្នុង មានដូចជា សេវាចារកម្ម កងកម្លាំងពាក់កណ្តាលយោធា និងនគរបាល។ បញ្ញត្តិទាំងនេះ បញ្ជាក់ពីភារកិច្ចរបស់រដ្ឋក្នុងការរក្សាកងកម្លាំងទាំងនោះឲ្យស្ថិតនៅក្រោមការត្រួតពិនិត្យ តាមបែបប្រជាធិបតេយ្យ តាមរយៈអាជ្ញាធរដែលមានសិទ្ធិស្របច្បាប់តាមលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ (កថាខណ្ឌទី ២០ និង២១)។
- ការផ្តល់ ការអនុម័តយល់ព្រមពីសភាចំពោះថវិកាការពារជាតិ និងការលើកទឹកចិត្តឲ្យមានការកាត់បន្ថយការចំណាយលើយោធា។ តម្លាភាព និងសិទ្ធិទទួលបានព័ត៌មានរបស់សាធារណជននូវព័ត៌មាន ដែលពាក់ព័ន្ធជាមួយកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ (កថាខណ្ឌទី២២)។
- អព្យាក្រិតភាពនយោបាយរបស់កងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ (កថាខណ្ឌទី ២៣)។

- បុគ្គលិកកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ អាចចាប់ឲ្យទទួលខុសត្រូវជាលក្ខណៈបុគ្គល ចំពោះការរំលោភច្បាប់មនុស្សធម៌អន្តរជាតិ (កថាខណ្ឌទី ៣១)។
- ទោះជាក្នុងពេលមានសន្តិភាព និងទោះជាក្នុងពេលមានសង្គ្រាម កងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ ត្រូវបានបញ្ជា ធ្វើការបណ្តុះបណ្តាល និងបំពាក់ឧបករណ៍ ដោយអនុលោមតាមបទបញ្ញត្តិនៃច្បាប់អន្តរជាតិ (កថាខណ្ឌទី៣៤)។
- ការប្រើប្រាស់កម្លាំង ដើម្បីបំពេញបេសកកម្មសន្តិសុខផ្ទៃក្នុង ត្រូវតែសមស្របជាមួយតម្រូវការ។ កងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ ត្រូវយកចិត្តទុកដាក់ខ្ពស់ បំផុតដើម្បីបញ្ចៀសនូវគ្រោះថ្នាក់ដល់ជនស៊ីវិល ឬទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ពួកគេ (កថាខណ្ឌទី ៣៦)។
- កងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ មិនត្រូវបានគេប្រើប្រាស់ដើម្បីរឹតត្បិតការអនុវត្តសិទ្ធិមនុស្ស និងសិទ្ធិពលរដ្ឋដោយសន្តិវិធី និងស្របច្បាប់បានឡើយ ឬដើម្បីដកហូតអត្តសញ្ញាណជាតិ សាសនា វប្បធម៌ ភាសា ឬជាតិពន្ធុពីប្រជាពលរដ្ឋបានឡើយ (កថាខណ្ឌទី ៣៧)។

ប្រភព៖ ក្រមប្រតិបត្តិរបស់ OSCE ផ្នែកទី VII និង VIII។ សូមអាន៖ គេហទំព័ររបស់ OSCE៖ www.osce.org *និងគេហទំព័រក្រមប្រតិបត្តិរបស់ OSCE៖* http://www.osce.org/docs/english/1990-1999/summits/buda94e.htm#Anchor_COD_65130

យុត្តាធិការយោធា

លក្ខខណ្ឌសម្រាប់ដាក់ពិន័យយោធា ផ្អែកលើលក្ខខណ្ឌជាច្រើន

ដែលចេញមកពី លក្ខណៈពិសេសនៃបេសកកម្មយោធា។
ឧទាហរណ៍ យោធា និងស៊ីវិលមានទស្សនៈវិស័យខុសៗគ្នាអំពីការ
ប្រព្រឹត្តល្មើសរបស់យោធា។

បុគ្គលិកស៊ីវិលម្នាក់ មិនទទួលរងនូវការចោទប្រកាន់ព្រហ្មទណ្ឌ
ចំពោះការដើរចេញពីការងារដែលបានចាត់តាំងឲ្យធ្វើ ឬខកខានមិន
បានបំពេញនូវការងារនោះអោយបានល្អ។
ប្រធានស្ថាប័នអាចគ្រាន់តែ បណ្តេញចេញនូវបុគ្គលិកនោះ
ចំពោះការបំពេញការងារមិនបានល្អ របស់បុគ្គលិកនោះ
និងអាចបដិសេធមិនផ្តល់នូវការគាំទ្រគាត់នៅ
ពេលគាត់ទៅដាក់ពាក្យនៅកន្លែងធ្វើការផ្សេង ក៏ប៉ុន្តែប្រធានស្ថាប័ន
នោះមិនបានប្តឹងគាត់ទៅតុលាការព្រហ្មទណ្ឌនោះទេ។ ចំណែក
បុគ្គលិកយោធាវិញ ត្រូវទទួលរងនូវការចោទប្រកាន់ព្រហ្មទណ្ឌ
ចំពោះការចាកចេញពីតំណែងរបស់គាត់ ឬមិនបានបំពេញនូវភារកិច្ច
ដែលបានចាត់តាំង ដោយអនុលោមតាមបទដ្ឋាន និងលក្ខខណ្ឌមួយ
ចំនួន។ ការប្រព្រឹត្តបែបនោះមិនត្រឹមតែត្រូវបានចោទប្រកាន់ថាបាន
បោះបង់ចោលភារកិច្ចប៉ុណ្ណោះនោះទេ តែត្រូវបានចោទប្រកាន់ថា
បានធ្វើឲ្យប៉ះពាល់ដល់សុវត្ថិភាព និងសុខុមាលភាពរបស់បុគ្គលិក
យោធាដទៃទៀតផងដែរ។ មានឧទាហរណ៍ផ្សេងទៀតនៃបទល្មើស
យោធា ដែលមិនបានទទួលស្គាល់នៅក្នុងសង្គមស៊ីវិល ក្នុងនោះមាន
ការបង្កើតបញ្ជីឈ្មោះទាហានក្លែងបន្លំ ការរត់ចោលជួរ ការឈប់
ដោយគ្មានច្បាប់ ការមិនគោរពចំពោះថ្នាក់លើ ការចចេសមិនព្រម
ស្តាប់បង្គាប់ ការជួយដល់ខ្មាំង និងការដេកពេលយាមជាដើម។

បញ្ហានេះ បង្កជាកង្វល់ដ៏ធំមួយថាតើបទល្មើសអ្វីខ្លះគួរស្ថិតនៅ
ក្រោមយុត្តាធិការយោធា ហើយបទល្មើសដូចម្តេចខ្លះគួរស្ថិតនៅ
ក្រោមយុត្តាធិការស៊ីវិល។ ជាគោលការណ៍ គេគួរប្រើតុលាការយោធា

ក្នុងរបៀបកំហិតមួយ ហើយគេគួរប្រើប្រាស់យុត្តាធិការរបស់តុលាការស៊ីវិលឲ្យបានច្រើនតាមដែលអាចធ្វើបាន។ យុត្តាធិការយោធាគួរត្រូវបានរិតត្បិតត្រឹមបទល្មើស ដែលបានប្រព្រឹត្តនៅក្នុងពេលកំពុងអនុវត្តមុខងារយោធា ហើយក្រមសីលធម៌យោធាគួរមានភាពត្រួតគ្នាតិចបំផុតជាមួយច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌស៊ីវិល។

វាសំខាន់ខ្លាំងណាស់ក្នុងការគូសបញ្ជាក់ថា នៅក្នុងប្រទេសភាគច្រើន នៅក្នុងកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធតុលាការយោធាមិនត្រឹមតែជាផ្នែកមួយនៃសាលាក្តីតុលាការ តែក៏ជាសាលាក្តីរដ្ឋបាលដែលជាផ្នែកមួយនៃនីតិប្រតិបត្តិ។ នេះមានន័យថា ចៅក្រមយោធាជាញឹកញាប់ មិនត្រូវបានតែងតាំងតាមរយៈបទបញ្ញត្តិតាមរដ្ឋធម្មនុញ្ញ និង លក្ខខណ្ឌនៃការតែងតាំងចៅក្រមនោះទេ។ ទោះដូច្នោះក្តី គេត្រូវចងចាំថា នៅក្នុងគ្រប់ករណីទាំងអស់ តុលាការយោធាគួរត្រូវបានពិនិត្យតាមដានដោយផ្នែកតុលាការ។ នៅក្នុងប្រទេសភាគច្រើនគេធ្វើដូច្នេះ តាមរយៈការបង្កើតនូវសាលាឧទ្ធរណ៍ស៊ីវិល នៅពេលមានការប្តឹងទាស់ចំពោះយុត្តាធិការយោធា។

ក្នុងនាមជាតំណាងរាស្ត្រអ្នកអាចធ្វើអ្វីបានខ្លះ

ត្រូវពិនិត្យមើលថា៖

១. បុគ្គលិកយោធា បានធ្វើសម្បថថាខ្លួនមានស្វាមីភក្តិចំពោះរដ្ឋធម្មនុញ្ញ នីតិរដ្ឋ និងស្ថាប័នរដ្ឋ ប៉ុន្តែមិនមែនមានស្វាមីភក្តិចំពោះបុគ្គលនោះទេ។

២. នៅក្នុងការបណ្តុះបណ្តាលយោធា ត្រូវតែមានការបណ្តុះបណ្តាលអំពីតម្លៃនៃលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ និងច្បាប់ស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងច្បាប់ស្តីពីមនុស្សធម៌។

៣. មន្ត្រីយោធា មិនត្រូវអនុញ្ញាតឲ្យក្លាយជាសមាជិកសភាឡើយ។

៤. ការជ្រើសរើសទាហានថ្មី និងមន្ត្រីថ្មីត្រូវផ្អែកលើវិជ្ជាជីវៈ។
៥. ត្រូវដាក់ឲ្យស្របច្បាប់នូវភារកិច្ចរបស់យោធាក្នុងការមិនគោរពអនុវត្ត តាមបទបញ្ជាខុសច្បាប់ (បទល្មើស) និងធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ។
៦. ក្រមសីលធម៌របស់យោធា ត្រូវមានលក្ខណៈជាការអនុវត្តដោយ ស្ម័គ្រចិត្ត ដែលត្រូវគាំទ្រដោយក្រមប្រតិបត្តិដ៏សមស្រប។
៧. ត្រូវមានការរិតត្បិតសមភាពរបស់ឃុត្តាធិការយោធា តាមដែលអាច ធ្វើបាន ហើយសេចក្តីសម្រេចរបស់តុលាការយោធាជានិច្ចអាច ប្តឹងទាស់នៅក្នុងតុលាការព្រហ្មទណ្ឌស៊ីវិល។
៨. សេវាសន្តិសុខនីមួយៗរបស់រដ្ឋ ត្រូវចាប់ឲ្យទទួលខុសត្រូវទាំង ចំពោះមុខច្បាប់ និងទាំងចំពោះការអនុវត្ត (សូមអានជំពូកមុនអំពី គណនេយ្យភាពរបស់យោធានីមួយៗ) ហើយត្រូវមានច្បាប់ចែងអំពីការ មានយន្តការគណនេយ្យភាពផ្ទៃក្នុង សម្រាប់សេវាសន្តិសុខដែល អនុញ្ញាតឲ្យមានការពិនិត្យឡើងវិញផ្ទៃក្នុងនៃការប្រព្រឹត្តខុសឆ្គង និង ពាក្យបណ្តឹងសាធារណៈ ព្រមទាំងការដាក់ទោសចំពោះអ្នកទទួលខុស ត្រូវផងដែរ។ ត្រូវពិនិត្យមើលថា យន្តការបែបនោះបានអនុវត្តនូវភារកិច្ច របស់ពួកគេប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព។ ត្រូវពិនិត្យមើលថាសភាគម្រូវឲ្យ មានការស៊ើបអង្កេតដោយឯករាជ្យ ហើយជនសង្ស័យត្រូវបាននាំទៅ ជំនុំជម្រះ។

សិទ្ធិពលរដ្ឋរបស់បុគ្គលិកយោធា

- រិតត្បិតដោយច្បាប់ ចំពោះសិទ្ធិពលរដ្ឋរបស់បុគ្គលិកយោធា ដើម្បីធានាភាពត្រៀមខ្លួនរួចរាល់ និងអព្យាក្រិតភាពរបស់សេវា សន្តិសុខ។
- ទោះដូច្នេះក្តី ត្រូវចងចាំថា ការកាត់បន្ថយនូវសិទ្ធិពលរដ្ឋ ណាមួយ ត្រូវតែមានទំនាក់ទំនងដោយផ្ទាល់ជាមួយលក្ខណៈ

និង ភារកិច្ចដ៏ជាក់លាក់របស់សេវាសន្តិសុខ ឧ. ការកាន់កាប់ផ្តាច់មុខលើកងកម្លាំងសន្តិសុខនៅក្នុងសង្គម។

- ការអនុវត្តលើការរឹតត្បិតលើសិទ្ធិពលរដ្ឋ ត្រូវបើកផ្លូវឲ្យមានការដោះស្រាយនូវបណ្តឹងសារទុក្ខ។

ការគោរពតាម

- ច្បាប់ត្រូវចែងថាបុគ្គលិកយោធា រួមទាំងអ្នកដែលបានកេណ្ឌ មានភារកិច្ចមិនគោរពធ្វើតាមបទបញ្ជាខុសច្បាប់ និងអសីលធម៌ និងបទបញ្ជាដែលផ្ទុយពីច្បាប់សិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិ។
- ត្រូវពិនិត្យមើលថា វាមានប្រព័ន្ធដាក់វិន័យទៅលើបុគ្គលិកយោធាណាដែលអនុវត្តផ្ទុយពីខាងលើ នៅក្នុងសេវាសន្តិសុខ។

ការបំពាន និងអំពើពុករលួយ

- ត្រូវចាត់វិធានការភ្លាម ប្រសិនបើមានរឿងអាស្រូវ ឬអំពើពុករលួយ និងអំពើហិង្សាកើតឡើងនៅក្នុងកងកម្លាំងសន្តិសុខ។
- ធានាថា មានការស៊ើបអង្កេតស៊ីជម្រៅនិងសមស្រប ហើយបើចាំបាច់ មានការសម្រេចដាក់ទោសដោយមិនបង្អង់ពីស្តាប់ឮមានសមត្ថកិច្ច។
- បង្កើតច្បាប់ ដែលហាមឃាត់យោធា និងបុគ្គលិកសេវាសន្តិសុខផ្សេងទៀត មិនឲ្យធ្វើការងារទី ២ ឬចូលរួមនៅក្នុងការងារពាណិជ្ជកម្មឯកជន ឬក្រុម/អង្គការ។

ជំពូកទី ២៦

ការគ្រប់គ្រងបុគ្គលិកនៅក្នុងវិស័យសន្តិសុខ

ការងារយោធា គឺជាការងារមួយដែលតម្រូវឲ្យមានការឆ្លងកាត់នូវការលំបាកធំៗខ្លះ ដូចជាការលំបាកផ្នែករាងកាយ ការផ្លាស់ទីកន្លែងជាទៀងទាត់ ការចាកឆ្ងាយពីគ្រួសារ ជាដើម។ សភាត្រូវដឹងថា

យោធា "មិនមែនគ្រាន់តែជាការងារមួយផ្សេងទៀត" នោះទេ។ ការគ្រប់គ្រងបុគ្គលិកដ៏សមស្រប រួមទាំងការជ្រើសរើស ការសម្រិតសម្រាំង ការបែងចែកបុគ្គលិក ប្រាក់ឈ្នួល ការបណ្តុះបណ្តាល និងប្រព័ន្ធលើកទឹកចិត្ត សុទ្ធតែសំខាន់ដល់ការរៀបចំនូវវិស័យសន្តិសុខមួយប្រកបដោយវិជ្ជាជីវៈ ដោយគោរពតាមគោលការណ៍ប្រជាធិបតេយ្យ និងគោរពនីតិរដ្ឋ និងឧត្តមភាពស៊ីវិល។

សភា ត្រូវតាមដានលើការបង្កើត និងថែរក្សាសេវាសន្តិសុខប្រកបដោយវិជ្ជាជីវៈ។ ពួកគេគួរធានាថា ត្រូវមានការរៀបចំ និងអនុវត្តផែនការគ្រប់គ្រងបុគ្គលិក ដែលនាំទៅរកកម្លាំងការងារមួយដែលមានវិជ្ជាជីវៈ និងគោរពប្រជាធិបតេយ្យ។ សភាគួរធ្វើការត្រួតពិនិត្យបន្ថែមថាតើ រដ្ឋបានប្រព្រឹត្តដោយយុត្តិធម៌ដែរ ឬយ៉ាងណាចំពោះបុគ្គលិកយោធា ពាក់ព័ន្ធជាមួយប្រាក់ខែ លក្ខខណ្ឌការងារ ប្រាក់ឧបត្ថម្ភ ប្រាក់សោធននិវត្តន៍ ជាដើម។

ប្រអប់ទី ៦៧

ការគ្រប់គ្រងបុគ្គលិក៖ មន្ត្រីបង្គោលសម្រាប់តំណាងរាស្ត្រ

សភា គួរត្រូវបានគេជូនដំណឹងអំពីចំណុចនានានៃសំណើរបស់រដ្ឋាភិបាលពាក់ព័ន្ធជាមួយការគ្រប់គ្រងបុគ្គលិក នៅក្នុងសេវាសន្តិសុខ។

បញ្ហាគោលនយោបាយទូទៅ

- តើសភា ត្រូវបានស្នើសុំឲ្យធ្វើការអនុម័តយល់ព្រមលើគោលនយោបាយគ្រប់គ្រងបុគ្គលិក សម្រាប់សេវាសន្តិសុខ នៅក្នុងសំណើសុំថវិកាប្រចាំឆ្នាំ ឬនៅក្នុងឯកសារដោយឡែកដែរឬទេ?
- តើគោលនយោបាយគ្រប់គ្រងបុគ្គលិក និងគោលនយោបាយ

រចនាសម្ព័ន្ធកងកម្លាំង មានលក្ខណៈជាក់ស្តែង និងសមស្រប ជាមួយថវិកា និងសេដ្ឋកិច្ចជាតិដែរឬទេ?

ចំណុចខ្លាំង និងលក្ខខណ្ឌទូទៅ

- តើសភា មានបានកំណត់នូវចំនួនអតិបរមានៃបុគ្គលិកយោធា ដូចជា កងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ នគរបាល ឬសេវាចារកម្ម ដែរឬទេ?
- តើសភា មានបានសម្រេចលើការចំណាយជាអតិបរមា សម្រាប់បុណ្យសក្តិនីមួយៗដែរឬទេ?
- តើសាធារណជន អាចមានសិទ្ធិទទួលបាននូវគោល នយោបាយគ្រប់គ្រងបុគ្គលិកទាំងអស់ដែរឬទេ?
- តើសភា បានទទួលនូវព័ត៌មានពាក់ព័ន្ធទាំងអស់ជាមួយចំនួន នៃបុណ្យសក្តិ ប្រាក់ខែ មុខងារ តំណែងទំនេរ ។ល។ ដែរឬទេ?
- តើគោលនយោបាយកំណែទម្រង់វិស័យសន្តិសុខ កំពុងធ្វើការ ដោះស្រាយនូវផលវិបាកសង្គម ពាក់ព័ន្ធជាមួយការបញ្ឈប់ បុគ្គលិកយោធាដែរឬទេ?

ការជ្រើសរើស និងការចម្រាញ់

- តើការជ្រើសរើស ត្រូវបានបើកដល់ប្រជាពលរដ្ឋគ្រប់រូបក្នុង នោះក៏មានស្ត្រីមែនដែរឬទេ? តើច្បាប់មានចែងបែបនេះ ដែរឬទេ?
- តើមានប្រព័ន្ធជ្រើសរើសបុគ្គលិក ដោយចំហសម្រាប់សេវា សន្តិសុខដែរឬទេ ដែលខុសពីប្រព័ន្ធជ្រើសរើសដោយបិទបាំង ដែលមានតែបុគ្គលខ្លះនៃសង្គម អាចដាក់ពាក្យបាន?
- តើលក្ខខណ្ឌវិនិច្ឆ័យវិជ្ជាជីវៈ ត្រូវបានប្រើប្រាស់ដែរឬទេដើម្បី

ធ្វើការជ្រើសរើសបេក្ខជន?

- តើមានសល់តំណែងទំនេរច្រើនដែរឬទេ នៅក្នុងសេវាសន្តិសុខ?
- តើមានអត្រាបោះបង់ខ្ពស់ដែរឬទេ បន្ទាប់ពីមានការជ្រើសរើសបឋម?

បញ្ហាទាក់ទងនឹងបុគ្គលិក

- តើគោលការណ៍ឈានមុខដែលថា បុគ្គលិកយោធានឹងត្រូវជ្រើសរើស និងតម្លើងឋានន្តរសក្តិដោយផ្អែកលើស្នាដៃ និងគុណសម្បត្តិត្រូវបានគោរពធ្វើតាមឬទេ?
- តើមានប្រព័ន្ធវាយតម្លៃវិជ្ជាជីវៈជាប្រចាំដែរឬទេ?
- តើប្រព័ន្ធនេះមានតម្លាភាព សត្យានុម័ត និងយុត្តិធម៌ដែរឬទេ?
- តើសេវាសន្តិសុខ ផ្តល់នូវការទាក់ទាញ និងលើកទឹកចិត្តដែរឬទេ?
- តើបុគ្គលិកយោធា ត្រូវបានហាមឃាត់មិនឲ្យមានមុខរបរថ្មីមួយទៀតដែលមានប្រាក់ខែដែរឬទេ?
- តើមេបញ្ជាការដឹកនាំ មានបទពិសោធន៍នៅក្នុងសមរភូមិ និងធ្លាប់បម្រើ ការងារនៅក្នុងបេសកកម្មរក្សាសន្តិភាពឯបរទេសដែរឬទេ?
- តើសភា ឬគណៈកម្មការសភាដែលពាក់ព័ន្ធត្រូវបានពិគ្រោះយោបល់ដោយរដ្ឋមន្ត្រីការពារជាតិ (ឬរដ្ឋមន្ត្រីពាក់ព័ន្ធដទៃទៀត) ក្នុងករណីមានការតែងតាំងឋានៈខ្ពស់ ដូចជាអគ្គមេបញ្ជាការដែរឬទេ?

ប្រាក់បៀវត្ស

- តើប្រាក់ខែរបស់បុគ្គលិកយោធាខ្ពស់គ្រប់គ្រាន់ បើប្រៀបធៀប

ជាមួយអ្នកមានវិជ្ជាជីវៈផ្សេងទៀត ដែលអាចឲ្យសេវាសន្តិសុខប្រកួតប្រជែងជាមួយក្រុមហ៊ុនឯកជន នៅលើទីផ្សារការងារបានដែរឬទេ?

- តើប្រាក់ខែ បានបើកទាន់ពេលវេលាដែរឬទេ?
- តើបុគ្គលិកយោធា ទទួលបាននូវរង្វាន់លើកទឹកចិត្តដែរឬទេ ទៅតាមស្នាដៃ និងគុណសម្បត្តិរបស់ពួកគេ?
- តើស្នាដៃពិតប្រាកដរបស់បុគ្គលិកយោធា មានឥទ្ធិពលទៅលើប្រាក់បៀវត្សរ៍របស់ពួកគេដែរឬទេ?
- តើប្រព័ន្ធប្រាក់បៀវត្សរ៍ មានតម្លាភាពសម្រាប់អ្នកប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធនេះ និងសម្រាប់សាធារណជនទូទៅដែរឬទេ?
- តើមានបញ្ហាអ្វីខ្លះទាក់ទងនឹងការចូលនិវត្តន៍ និងប្រព័ន្ធប្រាក់សោធននិវត្តន៍?
- ទាក់ទងនឹងប្រាក់ខែ និងអត្ថប្រយោជន៍របស់បុគ្គលិកយោធា តើមានការពេញចិត្តពេញថ្លើម ជាមួយកម្មវិធីចូលនិវត្តន៍ដែរឬទេ? តើបុគ្គលិកយោធាបានទទួលអ្វីខ្លះ និងពួកគេខាតអ្វីខ្លះនៅពេលពួកគេចូលនិវត្តន៍?

ក្នុងនាមជាតំណាងរាស្ត្រអ្នកអាចធ្វើអ្វីបានខ្លះ

ភារកិច្ច និងទំហំនៃកងកម្លាំងសន្តិសុខ

- ត្រូវពិនិត្យមើលថា ភារកិច្ចដែលបានប្រគល់ទៅឲ្យកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ ក៏ដូចជា ទំហំនៃកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ វាសមស្របគ្នាជាមួយធនធានសេដ្ឋកិច្ចរបស់ជាតិ។

ប្រាក់បៀវត្សរ៍របស់កងកម្លាំងសន្តិសុខ

- ត្រូវពិនិត្យមើលថា ប្រាក់ខែរបស់បុគ្គលិកយោធាមាន និរន្តរភាពផ្នែកសេដ្ឋកិច្ច និងមានលក្ខណៈប្រកួតប្រជែងនៅក្នុងទីផ្សារការងារ និងសមរម្យសម្រាប់ចិញ្ចឹមជីវិត។
- ត្រូវតាមដានមើលថា ប្រាក់ខែត្រូវបានបើកជាទៀងទាត់។
- ត្រូវចាំថា ប្រាក់ខែមិនគ្រប់គ្រាន់អាចប៉ះពាល់ដល់ការផ្តល់សេវាសន្តិសុខ និងមិនលើកទឹកចិត្តដល់យុទ្ធជនវ័យក្មេងដែលមានសក្តានុពល។
- ត្រូវចងចាំថា ប្រាក់ខែមិនគ្រប់គ្រាន់ និង/ឬការបង់ប្រាក់ខែមិនទៀងទាត់ អាចនាំសេវាសន្តិសុខទៅរកសកម្មភាពពុករលួយ ឬកេងប្រវ័ញ្ច និងអំពើហិង្សា។
- អត្ថប្រយោជន៍ផ្នែកហិរញ្ញវត្ថុ និងបុព្វសិទ្ធិរបស់បុគ្គលិកយោធា រួមទាំងថ្នាក់ដឹកនាំរបស់ពួកគេ មិនត្រូវបង្កើតបានជាការលើកទឹកចិត្ត ដល់សេវាសន្តិសុខឲ្យខិតខំរក្សានូវឥទ្ធិពលនយោបាយរបស់ពួកគេនោះឡើយ។ អត្ថប្រយោជន៍ផ្នែកហិរញ្ញវត្ថុ និងបុព្វសិទ្ធិ ត្រូវមានតុល្យភាពជាមួយបុគ្គលិករបស់រដ្ឋាភិបាលដទៃទៀតផងដែរ។ បុព្វសិទ្ធិ ត្រូវប្រគល់ទៅឲ្យបុគ្គលិកយោធាសមស្របជាមួយលក្ខខណ្ឌ និងការបំពេញភារកិច្ចនៅតំបន់គ្រោះថ្នាក់។
- ត្រូវពិនិត្យមើលថាតើ មានរបបចូលនិវត្តន៍ដ៏គួរឲ្យពេញចិត្តដែរឬទេ?

ជំពូកទី ២៧

កំណែនទ័ព និងការបដិសេធ ប្រកបដោយសម្បជញ្ញៈ

រដ្ឋធម្មនុញ្ញរបស់រដ្ឋស្ទើរទាំងអស់ មានបញ្ចូលនូវបញ្ញត្តិមួយដែលចែងថា ការការពាររដ្ឋគឺជាភារកិច្ច និងជាការទទួលខុសត្រូវប្រកបដោយសីលធម៌ចំពោះប្រជាពលរដ្ឋគ្រប់រូប។ នៅក្នុងរដ្ឋខ្លះ ភារកិច្ចបែបនេះ គឺចងកាតព្វកិច្ចដោយច្បាប់ តាមរយៈសេវាយោធា ដោយមានគោលបំណងថា ប្រជាពលរដ្ឋគ្រប់រូបត្រូវត្រៀមចូលបម្រើ

កងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ នៅពេលដែលរដ្ឋាភិបាលត្រូវការពួកគេចាំបាច់។ ប្រជាពលរដ្ឋជាប់កាតព្វកិច្ចចូលបម្រើយោធា (ភាគច្រើនជាបុរស)។ បញ្ញត្តិនេះមានចែងនៅក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញ និងមាននៅក្នុងច្បាប់ដែលបញ្ជាក់ថា៖

- ✓ អ្នកណាខ្លះ ដែលត្រូវចូលបម្រើយោធា។
- ✓ រយៈពេលបម្រើយោធា។
- ✓ ការពន្យា/ការលើកលែងការចូលបម្រើយោធា។
- ✓ នីតិវិធីនៃការជ្រើសរើស។
- ✓ ទោសចំពោះការគេចវេស។
- ✓ អាយុអប្បបរមា និងអតិបរមា។

ក្រៅពីនេះ ប្រទេសភាគច្រើនបានបញ្ចូលទៅក្នុងច្បាប់នូវសិទ្ធិបដិសេធមិនកាន់អាវុធ គឺការបដិសេធប្រកបដោយសម្បជញ្ញៈ និងការជ្រើសរើសទៅបម្រើសេវាផ្សេង។

អត្ថប្រយោជន៍ និងភាពពេញចិត្តពេញថ្លើមចំពោះការចូលបម្រើយោធា

ប្រទេសភាគច្រើន បន្តជ្រើសរើសកងទ័ព។ មូលហេតុដ៏សំខាន់មួយគឺថា ប្រទេសទាំងនោះបានចាត់ទុកការជ្រើសរើសយោធានេះគឺជាធាតុដ៏មានតម្លៃមួយនៃលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ និងវប្បធម៌ជាតិ។ ក៏ប៉ុន្តែមកដល់ពេលនេះ ការជ្រើសរើសទ័ពកំពុងរងការតវ៉ានៅក្នុងប្រទេសលើពិភពលោក។ សំណួរសម្រាប់ពិភាក្សាដេញដោលគឺអំពីសារៈប្រយោជន៍ និងការពេញចិត្តពេញថ្លើមក្នុងការចូលបម្រើទ័ពនៅក្នុងកងទ័ពដ៏ទំនើប ដោយសារជម្លោះប្រដាប់អាវុធមានលក្ខណៈ

ថ្មីៗ។ ប្រទេសមួយចំនួនបានលុបចោល ឬមានបំណងលុបចោលនូវការកេណ្ឌទ័ពក្នុងពេលអនាគតដ៏ខ្លី។ សូម្បីប្រទេសបារាំងដែលជាប្រទេសមួយ ដែលបាន "បង្កើត" ឲ្យមានការកេណ្ឌទ័ព នៅក្នុងសម័យទំនើបនេះ ប្រទេសនេះបានលុបចោលការកេណ្ឌទ័ពនេះនៅក្នុងឆ្នាំ ២០០១។ ខ្លះបានទស្សន៍ទាយពីការបញ្ចប់ទៅនៃកងទ័ពមហាជន តែវានឹងត្រូវជំនួសដោយកងកម្លាំងស្ម័គ្រចិត្តទាំងអស់ដែលមានទម្រង់តូច ប្រើបច្ចេកទេសខ្ពស់ និងអាចចល័តបាន។

ប្រអប់ទី ៦៨

សេវាយោធាជុំវិញពិភពលោក

ការទទួលខុសត្រូវចំពោះការចូលបម្រើកងទ័ព៖ នៅក្នុងប្រទេសភាគច្រើន អាយុចាប់ផ្តើមចូលបម្រើយោធាគឺ ១៨ឆ្នាំ តែនៅក្នុងប្រទេសខ្លះអាយុចូលបម្រើយោធាគឺ ១៦, ១៧, ១៩ ឬ២០ឆ្នាំ។ សព្វថ្ងៃប្រទេសមួយចំនួនទទួលស្ត្រីធ្វើជាកងទ័ពកំណែនផងដែរ។

រយៈពេលនៃការចូលបម្រើកងទ័ព៖ ជាធម្មតាមានរយៈពេល ៦ខែរហូតដល់ ៣ឆ្នាំ។

ការបដិសេធប្រកបដោយសម្បជញ្ញៈ និងសេវាជំនួស៖ ប្រទេសជិតពាក់កណ្តាលពិភពលោក ទទួលយកការបដិសេធប្រកបដោយសម្បជញ្ញៈ និងមានសេវាជំនួស។ ក្នុងករណីភាគច្រើន មានការដាក់

ទោសជាប់ពន្ធនាគារចំពោះការបដិសេធមិនចូលបម្រើទ័ព។

ប្រភព៖ របាយការណ៍របស់អគ្គលេខាធិការដែលបានរៀបចំអនុលោមតាមសេចក្តីសម្រេចរបស់គណៈកម្មាធិការលេខ ១៩៩៥/៨៣ UNCHR ១៩៩៧។ E/CN.4/1997/99

ទិដ្ឋភាពវិជ្ជមាន និងអវិជ្ជមាននៃកំណែនទ័ព

នៅពេលយើងធ្វើវិភាគអំពីទិដ្ឋភាពវិជ្ជមាន និងអវិជ្ជមាននៃការកេណ្ឌទ័ព តំណាងរាស្ត្រអាចគិតដូចខាងក្រោម៖

ហេតុអ្វីត្រូវរក្សាកំណែនទ័ព?

មតិគាំទ្រចំពោះកំណែនទ័ពមានដូចខាងក្រោម៖

- ✓ កំណែនទ័ព ជាញឹកញាប់មានការពាក់ព័ន្ធជាមួយគំនិតនៃលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ ពីព្រោះ វាជាកាតព្វកិច្ចផ្លូវច្បាប់មួយ និងការទទួលខុសត្រូវប្រកបដោយសីលធម៌សម្រាប់ប្រជាពលរដ្ឋម្នាក់ៗ (ភាគច្រើនគឺជាបុរស) និងដោយសារ គេចង់អនុវត្តដោយស្មើភាពចំពោះអ្នកពាក់ព័ន្ធទាំងអស់៖ អ្នកដែលមានកាតព្វកិច្ចចូលបម្រើទ័ពដោយមិនគិតពីវណ្ណៈ សាសនា ឬពូជសាសន៍ឡើយ។ នៅក្នុងប្រទេសខ្លះ កាតព្វកិច្ចនេះមិនគិតពីភេទនោះទេ ព្រោះការចូលបម្រើទ័ពនេះ វាសំខាន់សម្រាប់ទាំងបុរសនិងស្ត្រីស្មើៗគ្នា។
- ✓ ទាហានដែលបានជ្រើសរើសហើយ ក៏ជាប្រជាពលរដ្ឋក្នុងឯកសណ្ឋាន ហើយវត្តមានរបស់ពួកគេជួយទប់ស្កាត់កង

កម្លាំងប្រដាប់អាវុធពីការក្លាយជារដ្ឋមួយនៅក្នុងរដ្ឋ។ ដូច្នេះ ការកេណ្ឌទ័ពអាចចាត់ទុកថា វាបានផ្សារភ្ជាប់តាមលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ រវាងសង្គម និងកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ។

- ✓ និយាយជាទូទៅ ការកេណ្ឌទ័ពត្រូវចំណាយទាបជាងកងទ័ពស្ម័គ្រចិត្ត ដោយសារតែប្រាក់ខែរបស់ទាហានដែលបានជ្រើសរើស ទាបជាងប្រាក់ខែទាហានស្ម័គ្រចិត្តឆ្ងាយណាស់។
- ✓ កំណែនទ័ពនេះ វាធ្វើឲ្យមានការប្រមូលផ្តុំប្រជាពលរដ្ឋមកពីគ្រប់ស្រទាប់ និងគ្រប់ទីកន្លែងនៃសង្គម។ ដូច្នេះ ទាហានដែលត្រូវបានកេណ្ឌ មានប្រវត្តិរៀនសូត្រ និងប្រវត្តិបទពិសោធន៍ការងារចម្រុះ ដោយអ្នកខ្លះជាគណនេយ្យករ ឬវិស្វករ រហូតដល់ ជាងឈើ ឬកសិករ។ អ្នកដែលជាប់កំណែនទាំងនេះ អាចប្រើនូវគុណវុឌ្ឍន៍រៀនសូត្រ និងបទពិសោធន៍ការងារទាំងនេះ បានយ៉ាងល្អ រួមទាំង នៅក្នុងអំឡុងពេលបេសកកម្មរក្សាសន្តិភាពទៀតផង ហើយពួកគេអាចរួមចំណែកដល់ការកសាងហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ និងស្ថាប័នរបស់ប្រទេសក្រោយជម្លោះបានថែមទៀតផង។

ហេតុអ្វីត្រូវបញ្ចប់កំណែនទ័ព?

ការសិក្សារបស់យើងអំពីការកេណ្ឌកងទ័ព នៅជុំវិញពិភពលោក បានបង្ហាញនូវហេតុផលចម្បងៗដូចខាងក្រោម ដែលនាំទៅរកការបញ្ចប់នូវកងទ័ពមហាជន និងប្រព័ន្ធកេណ្ឌទ័ពនេះ៖

- ✓ នៅក្នុងរយៈពេល ២៥ឆ្នាំនេះ ជាពិសេស បន្ទាប់ពីបញ្ចប់ទៅនៃសង្គ្រាមត្រជាក់ កងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធរបស់ប្រទេសជាច្រើន បានរួមតូចទៅៗ នេះវានាំទៅរកនូវសមាមាត្រដ៏តូចនៃការកេណ្ឌទ័ព ដែលចាំបាច់ដើម្បីបម្រើនៅក្នុងកងទ័ព (ពេលខ្លះ មូលហេតុអាចបណ្តាលមកពីសាធារណជន មិនពេញចិត្តចំពោះភាពអយុត្តិធម៌រីកសាយ នៅក្នុងដំណើរការនៃការកេណ្ឌទ័ពនេះ)។ ជាពិសេស ប្រទេសនៅក្នុងតំបន់អឺរ៉ុប-អាត្លង់ទិកបានកាត់បន្ថយនូវកងទ័ពរបស់ខ្លួន។ ប្រទេសនៅក្នុងទ្វីបអាហ្វ្រិក និងទ្វីបអាស៊ី ទំនងជាបានប្រើប្រាស់នូវអត្ថប្រយោជន៍នៃសន្តិភាព ដែលប្រទេសរបស់ខ្លួនមាន បានធ្វើការកាត់បន្ថយនូវចំនួនកងទ័ព បន្ទាប់ពីសង្គ្រាមត្រជាក់បានបញ្ចប់ទៅ។
- ✓ កងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ កាន់តែមានវិជ្ជាជីវៈខ្លាំងឡើងៗ និង មានការពឹងផ្អែកលើបច្ចេកវិទ្យាទំនើបៗ។ ជាញឹកញាប់ ចាំបាច់ត្រូវមានបណ្តុះបណ្តាលរយៈពេលវែង មុនទាហានអាចប្រើប្រាស់នូវប្រព័ន្ធអាវុធដ៏ទំនើប និងស្មុគ្រស្មាញ។ ទាហានដែលបានកេណ្ឌជាទូទៅ មិនបម្រើកងទ័ពយូរនោះទេ ដូច្នេះពួកគេអាចមិនសូវចេះប្រើនូវអាវុធយុទ្ធភ័ណ្ឌដ៏ទំនើបទាំងនេះ ដូច្នេះហើយបានជាកងទ័ព មានទំនោរទៅរកការជឿជាក់លើទាហានស្ម័គ្រចិត្តអាជីពច្រើនឡើងៗ។
- ✓ បេសកកម្មរក្សាសន្តិភាព តម្រូវយោធាមិនត្រឹមមានជំនាញយោធាជាមូលដ្ឋានប៉ុណ្ណោះនោះទេ តែតម្រូវឲ្យពួកគេក៏ចេះជំនាញចរចា និងជំនាញដទៃផ្សេងទៀតដែរ។

អ្នកជាប់កំណែនភាគច្រើន បម្រើកងទ័ពរយៈពេលខ្លីពេក មិនអាចទទួលបាននូវជំនាញ និងបទពិសោធន៍គ្រប់គ្រាន់ ដែលអាចចូលរួម នៅក្នុងប្រតិបត្តិការគាំទ្រសន្តិភាពដែលមានលក្ខណៈស្មុគស្មាញ នៅក្នុងប្រទេសក្រោយជម្លោះបាននោះទេ។

- ✓ នៅក្នុងប្រទេសខ្លះ រដ្ឋធម្មនុញ្ញហាមឃាត់មិនឲ្យប្រើប្រាស់ទាហានកំណែន ដើម្បីការពារទឹកដីរបស់ប្រទេស និងមិនអនុញ្ញាតឲ្យតាំងពង្រាយទាហានកំណែន នៅឯបរទេសនោះទេ។

ប្រអប់ទី ៦៩

ការធ្វើទុកបុកម្នេញលើទាហានកំណែន

នៅក្នុងការបម្រើយោធា ហានានុក្រមមិនផ្លូវការតែងកើតមានរវាងទាហានកំណែនវ័យក្មេង និងទាហានកំណែនវ័យចំណាស់។ ហានានុក្រមមិនផ្លូវការបែបនេះ វាសំខាន់ខ្លាំងណាស់ ពីព្រោះទាហានកំណែនវ័យចំណាស់ បង្រៀនទាហានកំណែនវ័យក្មេងអំពីវិធាន និងទម្លាប់របស់កងទ័ព។ វាបង្កើតបានជាស្រទាប់សង្គមមួយរបស់យោធា។ ទោះដូច្នេះក៏ដោយ នៅក្នុងករណីជាច្រើន ទាហានកំណែនវ័យចំណាស់បានបំពានដល់ហានានុក្រមមិនផ្លូវការនេះ ដើម្បីអត្ថប្រយោជន៍ឯកជនរបស់ខ្លួន ដោយបង្ខំទាហានវ័យក្មេងធ្វើការជំនួសពួកគេ និងធ្វើបាបពួកគេ។ ប្រសិនបើមិនបានគ្រប់គ្រងដោយមន្ត្រីយោធាបានល្អទេនោះ ហានានុក្រមមិនផ្លូវការនេះ អាចទៅហួសពីការគ្រប់គ្រង ដែលបណ្តាល

ឲ្យកើតមានស្ថានភាព ដែលទាហានកំណែនវ័យក្មេងធ្វើការតបត
ជាមួយការធ្វើបាប អំពើហិង្សាលើរាងកាយ និងការបំភិតបំភ័យ។
យោងតាមអង្គការកំណែនទ័ពនៃក្រុមប្រឹក្សាអឺរ៉ុប (ECCO) ការធ្វើបាប
គឺជាបញ្ហាដ៏ធំមួយសម្រាប់ទាហានកំណែនវ័យក្មេង ដោយពេលខ្លះ
វាធ្វើឲ្យមានរបួសស្នាម ឬពិការរហូត និងអាចបណ្តាលឲ្យស្លាប់ ឬការធ្វើ
អត្តឃាត។ ដើម្បីធ្វើការការពារទាហានកំណែន និងដើម្បីកេរ្តិ៍ឈ្មោះ
របស់កងទ័ព ការធ្វើបាបបែបនេះត្រូវតែធ្វើការទប់ស្កាត់តាមរយៈការ
គ្រប់គ្រងដ៏តឹងរឹងពីមន្ត្រីយោធា។ លើសពីនេះ ស្ថាប័នត្រូតពិនិត្យ
តាមដានខាងក្នុង និងខាងក្រៅត្រូវដាក់ទោសក្នុងករណីធ្ងន់ធ្ងរ
កើតឡើង និងត្រូវស្តារនីតិរដ្ឋនៅក្នុងកងទ័ពឡើងវិញ។

ប្រភព៖ Ilona Kiss សិទ្ធិជាប់កំណែននៅក្នុងពេលមានសន្តិភាពឆ្នាំ ២០០១ នៅក្នុង www.dcaf.ch និង ECCO (សូមអានសៀវភៅខ្មៅស្តីពី សិទ្ធិរបស់អ្នកជាប់កំណែន នៅក្នុងអឺរ៉ុបកណ្តាល និងខាងកើតឆ្នាំ ១៩៩៦ http://www.xs4all.nl/~ecco/)

ការបដិសេធប្រកបដោយសម្បជញ្ញៈ(CO) និងសេវាជំនួស

ប្រជាពលរដ្ឋខ្លះ ចង់គេចវេសពីកាតព្វកិច្ចរបស់ពួកគេក្នុងការ
ការពារមាតុភូមិ ដោយផ្អែកលើក្រមសីលធម៌ផ្សេងៗ ដូចជា
ខ្លួនកាន់សាសនា ("មិនត្រូវសម្លាប់ជីវិតមនុស្សសត្វ" ឬជំនឿស៊ីប
ផ្ទាល់ខ្លួន (ត្រូវប្រកាន់ធម៌អហិង្សា)។ ជាផលវិបាក អ្នកទាំងនេះត្រូវ
ទទួលរងនូវទណ្ឌកម្មដ៏ធ្ងន់ធ្ងរ រួមមាន ទណ្ឌកម្មលើរាងកាយចំពោះ
ការមិនគោរពតាមបទបញ្ជារបស់រដ្ឋ។

នៅក្នុងពាក់កណ្តាលសតវត្សរ៍ចុងក្រោយ គំនិតទាក់ទងនឹងសិទ្ធិ

បដិសេធមិនចូលរួមនៅក្នុងកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ និងកាន់អាវុធ បានលេចឡើង និងត្រូវបានគេទទួលយកយ៉ាងទូលំទូលាយ។ នៅក្នុងរដ្ឋខ្លះ គេបានចែងចំណុចនេះនៅក្នុងច្បាប់ថែមទៀតផង។ និន្នាការនេះ វាកើតឡើងទន្ទឹមគ្នានឹងការបញ្ចប់នូវការចូលបម្រើកងទ័ពដោយជាប់កាតព្វកិច្ច នៅក្នុងរដ្ឋខ្លះ (អង់គ្លេស អាល្លឺម៉ង់ អៀកឡង់ដ៍ ហ្វាំងឡង់ ប៊ែលហ្សិក លុចហ្សំបួរ បារាំង អេស្ប៉ាញ អ៊ីតាលី និងព័រទុយហ្គាល)។

គេឲ្យនិយមន័យដល់អ្នកបដិសេធ ប្រកបដោយសម្បជញ្ញៈថាជាអ្នកដែលប្រឆាំងការកាន់អាវុធ ឬអ្នកបដិសេធមិនចូលរួមនៅក្នុងការហ្វឹកហ្វឺន និងសេវាយោធាណាមួយ។ ទោះបីជាអ្នកបដិសេធទាំងអស់ ប្រកាន់ជំហររបស់ខ្លួនដោយផ្អែកលើមនសិការក៏ដោយក៏ពួកគេ មានហេតុផលសាសនា ទស្សនៈវិជ្ជា ឬនយោបាយផ្សេងៗគ្នាសម្រាប់ជំនឿរបស់ពួកគេផងដែរ។

សេចក្តីសម្រេចរបស់សភា

ដោយសារតែការបដិសេធ ប្រកបដោយសម្បជញ្ញៈកាន់តែត្រូវបានគេគាំទ្រច្រើនឡើង។ សភានៃរដ្ឋខ្លះបានសម្រេចបង្កើតច្បាប់នៅក្រោមកាលៈទេសៈ ដែលប្រជាពលរដ្ឋត្រូវបានរដ្ឋប្រកាសឲ្យចូលបម្រើទ័ព ពួកគេអាចគេចវេសពីកាតព្វកិច្ចនេះបាន។ ដូចជានៅក្នុងសហរដ្ឋអាមេរិក និងរដ្ឋនៅអឺរ៉ុបខាងលិចទាំងអស់ ដោយប្រទេសក្រិចជាប្រទេសចុងក្រោយ ដែលទទួលយក CO នេះនៅក្នុងឆ្នាំ ១៩៩៧។

នៅក្នុងរដ្ឋដែល CO មិនត្រូវបានគេទទួលស្គាល់ ពួកគេទទួលរងនូវការចោទប្រកាន់ ដោយយកលេសថា ពួកគេរត់ចោលជួរ ឬ ក្បត់ជាតិ ដែលជាបទល្មើស ២ ដែលមានជាប់ទោសធ្ងន់ធ្ងរ។ នៅក្នុងរដ្ឋផ្សេងទៀត មានការដាក់ទោសព្រហ្មទណ្ឌពិសេស ("ការមិនគោរព

ប្រតិបត្តិតាមដោយមិនរាងចាល") ហើយទោសនេះត្រូវបានចែងនៅក្នុងច្បាប់យោធា។

ការទទួលស្គាល់ថាជាCO៖ អ្នកណាជាអ្នកសម្រេច និងផ្អែកលើហេតុផលអ្វីខ្លះ?

នីតិវិធីក្នុងការកំណត់ថាជា CO មានដូចជា ការពន្យល់ហេតុផលពីជំនឿសាសនារបស់ពួកគេ តើជំនឿនេះវាមានឥទ្ធិពលអ្វីខ្លះមកលើជីវិតរបស់ពួកគេ ហើយតើជំនឿនេះវាប្រឆាំងជាមួយការចូលបម្រើកងទ័ពដូចម្តេចខ្លះ។ សេចក្តីសម្រេចថាតើត្រូវទទួលហាន:ជា CO ឬក៏មិនទទួលនោះ វាអាស្រ័យទៅលើគណៈកម្មាធិការចំណុះឲ្យក្រសួងការងារ (ប្រទេសស្វីស ប្រទេសប៊ុលហ្គារី) ក្រសួងមហាផ្ទៃ (ប្រទេសស្លូវ៉ានី) ឬក្រសួងយុត្តិធម៌ (ប្រទេសក្រូអាត)។

CO ក្នុងនាមជាសិទ្ធិមនុស្សមួយ

នៅក្នុងខែមេសា ឆ្នាំ ២០០០ បន្ទាប់ពីមានគោលការណ៍ចែងនៅក្នុងសេចក្តីសម្រេចលេខ ១៩៩៨/៧៧ គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ បានដាក់ចេញដោយមិនមានការបោះឆ្នោតនូវសេចក្តីសម្រេចលេខ ២០០០/៣៤ ដោយទទួលស្គាល់នូវសិទ្ធិរបស់បុគ្គលគ្រប់រូប ក្នុងការបដិសេធមិនចូលបម្រើកងទ័ពដោយហេតុផលសម្បជញ្ញៈ ថាជាការអនុវត្តសិទ្ធិសេរីភាពដោយស្របច្បាប់នៃការបញ្ចេញមតិ មនសិការ និងសាសនា ដូចដែលមានចែងនៅក្នុងសេចក្តីប្រកាសជាសាកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស និងកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ។ ក្នុងឆ្នាំ ១៩៩៣ គណៈកម្មការសិទ្ធិមនុស្សអង្គការសហប្រជាជាតិបានទទួល

ស្គាល់ថា CO គឺជាសិទ្ធិមួយដែលកើតចេញមកពីមាត្រា ១៨នៃ
កតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពី "ការប្រើប្រាស់ទ័ពស្ម័គ្រស្លាប់អាច
ប៉ះពាល់យ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរដល់សេរីភាពនៃមនសិការ និងសិទ្ធិមានជំនឿ
លើសាសនា ឬសិទ្ធិមានជំនឿ"។
គណៈកម្មការអង្គការសហប្រជាជាតិបាន បញ្ជាក់បន្ថែមទៀតថា
"នៅពេលដែលសិទ្ធិនេះត្រូវបានគេទទួលស្គាល់ដោយច្បាប់
ឬដោយទម្លាប់ ពេលនោះវាមិនមានអ្វី
ខុសគ្នារវាងអ្នកបដិសេធប្រកបដោយសម្បជញ្ញៈ ដោយឈរលើ
មូលដ្ឋានថា ការចូលបម្រើកងទ័ពជាការប្រឆាំងនឹងជំនឿរបស់ពួកគេ
ដូច្នេះ វានឹងគ្មានការរើសអើងប្រឆាំងនឹងអ្នកបដិសេធប្រកបដោយ
សម្បជញ្ញៈនោះទេ
ដោយហេតុដែលពួកគេមិនបានបម្រើកងទ័ពនោះឡើយ"។

ប្រអប់ទី ៧០

សេចក្តីសម្រេច របស់គណៈកម្មការសិទ្ធិមនុស្ស
អង្គការសហប្រជាជាតិលេខ ១៩៩៨/៧៧៖
ការបដិសេធប្រកបដោយសម្បជញ្ញៈមិនចូលបម្រើ កងទ័ព

គណៈកម្មាធិការ (...)
ចងចាំថា មានការទទួលស្គាល់នៅក្នុងសេចក្តីប្រកាសជាសាកលស្តីពី
សិទ្ធិមនុស្ស និងកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិ
នយោបាយថា មនុស្សគ្រប់រូបមានសិទ្ធិមានជីវិត សេរីភាព និងសន្តិសុខ
ក៏ដូចជា មានសិទ្ធិសេរីភាពក្នុងការបញ្ចេញមតិ មនសិកា និងសាសនា
និងសិទ្ធិមិនត្រូវបានគេរើសអើង (...)

ទទួលស្គាល់ថា ការបដិសេធប្រកបដោយសម្បជញ្ញៈមិនចូលបម្រើកងទ័ព ដកស្រង់ចេញពីគោលការណ៍ និងហេតុផលនៃមនសិការជំនឿដ៏ស៊ុប មានដូចជា ជំនឿលើសាសនា សីលធម៌ មនុស្សធម៌ (...)។

១. *មានការចាប់អារម្មណ៍ចំពោះ* សិទ្ធិរបស់មនុស្សគ្រប់រូបក្នុងការបដិសេធប្រកបដោយសម្បជញ្ញៈ មិនចូលបម្រើកងទ័ពថាជាការអនុវត្តសិទ្ធិសេរីភាពបញ្ចេញមតិ មនសិកា និងសាសនាស្របច្បាប់ដូចដែលមានចែងនៅក្នុងមាត្រា ១៨ នៃសេចក្តីប្រកាសជាសាកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស និងមាត្រា ១៨ នៃកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ។

២. *សូមស្វាគមន៍* ចំពោះរដ្ឋខ្លះដែលបានទទួលយកនូវការបដិសេធប្រកបដោយសម្បជញ្ញៈនេះ ថាជាការបដិសេធស្របច្បាប់ដោយមិនមានការសួរដេញដោល។

៣. *អំពាវនាវដល់រដ្ឋទាំងឡាយ* ដែលមិនទាន់មានប្រព័ន្ធបែបនោះឲ្យបង្កើតនូវស្ថាប័នធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្តដោយឯករាជ្យ និងមិនលំអៀងក្នុងការអនុញ្ញាតឲ្យមានការបដិសេធ ប្រកបដោយសម្បជញ្ញៈក្នុងករណីជាក់លាក់ ដោយមិនមានការរើសអើងរវាងអ្នកបដិសេធប្រកបដោយសម្បជញ្ញៈដោយហេតុផលពួកគេមានជំនឿផ្សេងៗ។

៤. *រំលឹកដល់រដ្ឋទាំងឡាយ* ដែលមានប្រព័ន្ធកាតព្វកិច្ចចូលបម្រើកងទ័ពដែលមិនទាន់មាន បទបញ្ញត្តិទាក់ទងនឹងការបដិសេធប្រកបដោយសម្បជញ្ញៈ ត្រូវផ្តល់ដល់អ្នកបដិសេធនូវទម្រង់ផ្សេងៗនៃសេវាជំនួសដែលសមស្របជាមួយហេតុផល ដែលពួកគេបដិសេធ ដូចជាអ្នកមិនប្រយុទ្ធ ឬជាអ្នកជួយសង្គ្រោះដល់ជនស៊ីវិល ដើម្បីផលប្រយោជន៍សាធារណៈ និងមិនមែនដើម្បីជាការដាក់ទោសនោះទេ។

៥. *សង្កត់ធ្ងន់ថា* រដ្ឋទាំងឡាយត្រូវប្រកាន់យកនូវវិធានការដ៏ចាំបាច់នានាដើម្បីកុំដាក់ទោសពន្ធនាគារ ដល់អ្នកបដិសេធប្រកបដោយ

សម្បជញ្ញៈ ឬដាក់ទណ្ឌកម្មដដែលៗចំពោះការខកខានមិនបានចូលបម្រើកងទ័ព និងរំលឹកថា គ្មានបុគ្គលណាម្នាក់ត្រូវទទួលខុសត្រូវ ឬទទួលទោសម្តងទៀតចំពោះបទល្មើស ដែលខ្លួនបានកាត់ទោសស្តាពរួចហើយ ឬត្រូវបានលើកលែងទោសរួចហើយ ស្របតាមច្បាប់ និងនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌរបស់រដ្ឋនីមួយៗឡើយ (...)។

សេចក្តីសម្រេចលេខ ១៩៩៨/៧៧ UNCHR

សេវាជំនួស

រដ្ឋភាគច្រើន ដែលទទួលស្គាល់ហាន:របស់ CO បានផ្តល់នូវសេវាជំនួសឲ្យសេវាយោធាដែលមានចែងនៅក្នុងច្បាប់។ សេវាជំនួសនេះអាចមានគំរូ ២ធំៗ៖

- ✓ ចូលបម្រើកងទ័ពដោយមិនកាន់អាវុធ។
- ✓ ចូលបម្រើស្តាប័នខាងសុខុមាលភាពសង្គម ដូចជា មន្ទីរពេទ្យ ថែទាំមនុស្សចាស់ជរា អង្គការជនពិការ ។ល។ ពេលខ្លះ ចូលបម្រើការងារជាមួយ NGOs ឬ អង្គការអន្តរដ្ឋាភិបាល។

ជាធម្មតា សេវាជំនួសមានរយៈពេលវែងជាងសេវាយោធា។ ឧទាហរណ៍ នៅក្នុងប្រទេសបារាំង វាមានរយៈពេល ២០ខែហើយសេវាយោធាមានរយៈពេល ១០ខែ។ នៅក្នុងប្រទេសអូទ្រីសវាមានរយៈពេល ១២ខែ ហើយសេវាយោធាមានត្រឹមតែ ៧ខែ។ នៅក្នុងប្រទេសប៊ុលហ្គារី មានរយៈពេល ២៤ខែ ហើយសេវាយោធាមានរយៈ

ពេលចន្លោះ ៦ ទៅ ៩ខែប៉ុណ្ណោះ។

ប្រអប់ទី ៧១

សេវាជំនួស៖ ករណីប្រទេសស្វីស

ប្រទេសស្វីស គឺជាប្រទេសមួយក្នុងចំណោមប្រទេសបីបួននៅក្នុងអឺរ៉ុបខាងលិច ដែលនៅប្រើប្រាស់កំណែនទ័ព។ កំណែនទ័ពត្រូវបានបញ្ចូលទៅក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញ (មាត្រា ៥៩.១) ច្បាប់ស្តីពីអង្គការយោធាឆ្នាំ ១៩៩៥ និងច្បាប់ស្តីពីសេវាយោធាឆ្នាំ ១៩៩៥។ កំណែនទ័ពត្រូវបានអនុវត្តចំពោះបុរសទាំងអស់អាយុចន្លោះពី ២០ ដល់ ៤២ឆ្នាំ និងរហូតដល់ ៥៥ឆ្នាំសម្រាប់អ្នកមានឋានន្តរសក្តិខ្ពស់។

សេវាយោធាមានដំបូងមានរយៈពេល ៤ខែ និង ៣សប្តាហ៍រៀងរាល់ ២ឆ្នាំ រួមទាំងលំហាត់បាញ់កាំភ្លើងពេញមួយឆ្នាំទៀត។

ច្បាប់ស្តីពីសេវាជំនួសឆ្នាំ ១៩៩៦ ទទួលស្គាល់សិទ្ធិបដិសេធប្រកបដោយសម្បជញ្ញៈ ដោយហេតុផលសីលធម៌ និងសាសនា។ ក្រសួងឧស្សាហកម្ម និងការងារទទួលពាក្យសុំ ដែលត្រូវបានសម្រេចដោយគណៈកម្មាធិការ ដែលមានសមាជិក ៣រូប ដែលបានជ្រើសរើសចេញពីសមាជិកចំនួន ១២០រូបដែលបានជ្រើសរើសចេញពីការផ្សាយតាមសារព័ត៌មាន។ ប្រហែលជា ៥%នៃអ្នកដែលមានអាយុជាប់កំណែនត្រូវបានចុះបញ្ជីថាជា COs។ ចំពោះអ្នកដែលសិទ្ធិរបស់ពួកគេត្រូវចាត់ទុកថាជា COs មិនត្រូវបានទទួលស្គាល់នោះទេ តែនៅទទួចចង់ក្លាយជា COs អាចប្រឈមមុខនឹងការជាប់ទោសពន្ធនាគាររយៈពេល ៤ ទៅ ៥ខែ។

COs ត្រូវបំពេញសេវាពលរដ្ឋជំនួសឲ្យសេវាយោធា។ សេវានេះមានរយៈពេល ៤៥០ថ្ងៃនៅក្នុងស្ថាប័នសាធារណៈ និងឯកជនដែលបម្រើឲ្យផលប្រយោជន៍សាធារណៈ ដូចជា មន្ទីរពេទ្យ មណ្ឌលយុវជន មណ្ឌលស្រាវជ្រាវនៅឯសាកលវិទ្យាល័យ នាយកដ្ឋានព្រៃឈើ ។ល។

ប្រភព៖ ការិយាល័យអឺរ៉ុបសម្រាប់ការបដិសេធប្រកបដោយសម្បជញ្ញៈ (EBCO)

ក្នុងនាមជាតំណាងរាស្ត្រអ្នកអាចធ្វើអ្វីបានខ្លះ

កំណែនទ័ព ឬគ្មានកំណែនទ័ព?

- ត្រូវថ្លឹងថ្លែងយ៉ាងប្រុងប្រយ័ត្នទាំងគុណសម្បត្តិ និងគុណវិបត្តិ ស្របតាមបរិបទនៃប្រទេសរបស់អ្នក។
- ក្នុងន័យនេះ ត្រូវចងចាំនូវធាតុសំខាន់ៗទាំងឡាយដែលមាននៅក្នុងជំពូកនេះ និងត្រូវពិនិត្យមើលថាតើធាតុណាខ្លះដែលវាពាក់ព័ន្ធជាមួយបរិបទនៃប្រទេសរបស់អ្នក។

អ្នកជាប់កំណែនទទួលរងនូវការបំពាន ឬការប្រព្រឹត្តបែបបន្ទាបបន្ថោក

- ត្រូវចាត់វិធានការជាបន្ទាន់ ប្រសិនបើមានអ្នកជាប់កំណែនណាម្នាក់ត្រូវបានរាយការណ៍ថា បានទទួលរងនូវការបំពាន ការរុកគួន ឬអំពើហិង្សា។
- ត្រូវពិនិត្យមើលថា តើមានការស៊ើបអង្កេតស៊ីជម្រៅដែលឬទេ ហើយប្រសិនបើចាំបាច់ ត្រូវមានការដាក់ទោសដោយស្ថាប័នមានសមត្ថកិច្ច និងត្រូវអនុវត្តដោយមិនបង្អង់យូរ។

- ប្រសិនបើ មិនទាន់មានការិយាល័យបណ្តឹងការពារជាតិនៅក្នុងប្រទេសរបស់អ្នក សូមពិចារណាស្នើសុំឲ្យមានការបង្កើតការិយាល័យបណ្តឹងនោះ ហើយត្រូវប្រគល់សិទ្ធិអំណាចដល់ការិយាល័យនោះ ដើម្បីធ្វើការដោះស្រាយនូវការប្រព្រឹត្តបំពាន ឬការបន្ទាបបន្ថោកទៅលើអ្នកជាប់កំណែន។

ហាន:ជា COs

- ធ្វើការបញ្ជាក់ហាន:ផ្លូវច្បាប់របស់ COs នៅក្នុងប្រទេសរបស់អ្នក ហើយប្រសិនបើអាច សូមពិចារណាចាត់វិធានការកំណត់និយមន័យវានៅក្នុងច្បាប់ ឬកែលំអច្បាប់ដែលមានស្រាប់។
- នៅក្នុងបរិបទនេះ
  ត្រូវប្រាកដថាអ្នកបានទទួលនូវព័ត៌មានថ្មីបំផុត
  ទាក់ទងនឹងវិធីសាស្ត្រ ដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហា និងស្ថានភាព
  ផ្លូវច្បាប់ និងជាក់ស្តែងនៅក្នុងរដ្ឋផ្សេងទៀត។

សេវាជំនួស

- ត្រូវផ្ទៀងផ្ទាត់មើលថាតើ សេវាជំនួសមានបញ្ចូលនៅក្នុងច្បាប់នៅក្នុងប្រទេសរបស់អ្នកឬទេ ហើយប្រសិនបើអាច
  សូមពិចារណាបញ្ចូលនិយមន័យរបស់វា នៅក្នុងច្បាប់ ឬធ្វើការកែលំអច្បាប់ដែលមានស្រាប់។
- នៅក្នុងបរិបទនោះ អ្នកត្រូវប្រាកដថាអ្នកបានទទួលនូវព័ត៌មានថ្មីបំផុតអំពីវិធីសាស្ត្រ ដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហា និងស្ថានភាពផ្លូវច្បាប់ និងជាក់ស្តែងនៅក្នុងរដ្ឋផ្សេងទៀត។

ផ្នែកទី VIII

ធនធានសម្ភារៈ៖ ការធ្វើឲ្យសម្រេចដោយជោគជ័យនូវការត្រួតពិនិត្យតាមជាន ប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពលើការផ្ទេរអាវុធ និងលទ្ធកម្មអាវុធ

ជំពូកទី ២៨

លទ្ធកម្មអាវុធ និងសម្ភារៈយោធា

គោលនយោបាយលទ្ធកម្ម ត្រូវចេញពីផែនការ និងគោលនយោបាយ "ជាន់ខ្ពស់" ដូចជា យុទ្ធសាស្ត្រជាតិស្តីពីសន្តិសុខយោធាជាដើម។ រាល់តម្រូវការសម្រាប់អាវុធ ឬសម្ភារៈយោធាត្រូវតែត្រូវបានត្រួតពិនិត្យ ដោយគិតពិចារណានូវផលប៉ះពាល់និងសារៈសំខាន់ របស់វាចំពោះគោលនយោបាយសន្តិសុខជាតិ។

ទស្សនាទានជាតិស្តីពីវិស័យសន្តិសុខ ជួយធ្វើឲ្យសម្រេចបាននូវស្ថិរភាពនៅក្នុងដំណើរការគ្រប់គ្រងកិច្ចការការពារជាតិ និងបង្កើននូវភាពអាចប្រមើលមើល
នៅក្នុងការរៀបចំគោលនយោបាយការពារ ជាតិរយៈពេលវែង។ វាសំខាន់ណាស់ក្នុងការរក្សានូវគោលបំណងនៃគោលនយោបាយការពារជាតិ ឲ្យសមស្របជាមួយធនធានដែលបានផ្តល់ឲ្យសម្រាប់វិស័យការពារជាតិ និងរក្សានូវតុល្យភាពរវាងវិស័យការពារជាតិ និងសង្គម។

តម្លាភាពនៅក្នុងលទ្ធកម្មអាវុធ

នៅក្នុងប្រទេសកាន់លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យដ៏រឹងមាំ សកម្មភាពធ្វើថវិកាជាទូទៅ និងលទ្ធកម្មអាវុធជាពិសេស ត្រូវតែមានតម្លាភាព និងគណនេយ្យភាពចំពោះសាធារណជន។ តាមទស្សន:នៃគណនេយ្យភាពសាធារណ: វាត្រូវមានទំនាក់ទំនងសមហេតុផលរវាងគោលនយោបាយ ផែនការ ថវិកា ជាមួយនឹងលទ្ធកម្មអាវុធ។ នៅគ្រប់ទីកន្លែង បញ្ហានេះគេមិនធ្វើទាំងប្រថុយប្រថានោះទេ។ ជាអកុសល នៅក្នុងប្រទេសភាគច្រើន សភាមានអំណាចកំណត់នៅក្នុងបញ្ហាលទ្ធកម្មអាវុធ។

នៅពេលផ្តល់មូលនិធិ ឬផ្តល់នូវសិទ្ធិអំណាចដល់ប្រតិបត្តិការលទ្ធកម្ម វាសំខាន់ណាស់សម្រាប់សភាធ្វើការពិនិត្យមើលអំពីនីត្យានុកូលភាពនៃប្រតិបត្តិការបែបនោះ ជាពិសេសត្រូវចងចាំនូវលិខិតូបករណ៍ ឬកិច្ចព្រមព្រៀងអន្តរជាតិដែលរឹតត្បិតនូវការផលិត ការជួញដូរ ឬការប្រើប្រាស់នូវប្រភេទនៃអាវុធខ្លះ ដូចជា សន្ធិសញ្ញាមិនរីកសាយអាវុធនុយក្លេអ៊ែរ (១៩៦៨) អនុសញ្ញាក្រុងអូតាវ៉ាស្តីពីការហាមឃាត់ការប្រើប្រាស់ ការស្តុកទុក ការផលិត និងការផ្ទេរគ្រាប់មីនប្រឆាំងមនុស្ស និងបំផ្លាញមនុស្ស (១៩៩៧) សេចក្តីសម្រេចរបស់ក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខអង្គការសហប្រជាជាតិ ។ល។

អស់រយៈពេលជាច្រើនឆ្នាំមកហើយ ដែលសភាបានជួបការលំបាក នៅក្នុងការដោះស្រាយនូវភាពស្មុគស្មាញពាក់ព័ន្ធជាមួយការគណនាតម្លៃលើសម្ភារៈការពារជាតិធំៗ។ បញ្ហានេះវាធ្វើឲ្យប្រទេសកំពុងអភិវឌ្ឍ និងប្រទេសដើបពីជម្លោះងាយរងគ្រោះពីអ្នក

ផ្គត់ផ្គង់អាវុធខាងក្រៅ និងខាងក្នុង ដែលធ្វើការលក់ដូរផលិតផល
របស់ពួកគេក្នុងតម្លៃដ៏ថោក និងមានកង្វល់បន្តិចបន្តួចអំពីលក្ខខណ្ឌ
នៃការត្រួតពិនិត្យតាមដានតាមបែបប្រជាធិបតេយ្យ។

ចំពោះមូលហេតុទាំងនេះ សភាមានចំណាប់អារម្មណ៍នៅក្នុង
ការបង្កើតគណៈកម្មការពិសេស ឬអនុគណៈកម្មការទទួលបន្ទុក
បញ្ហាលទ្ធកម្មអាវុធ។ ដោយធ្វើបែបនេះ ពួកគេអាចលើកកម្ពស់
តម្លាភាពនៅក្នុងដំណើរការលទ្ធកម្មអាវុធ និងបង្កើនតិប្រតិបត្តិឲ្យមាន
គណនេយ្យភាពចំពោះប្រជាពលរដ្ឋ។

សភា មានបញ្ហាដោយសាររដ្ឋាភិបាលមានការស្ទាក់ស្ទើរក្នុងការ
បញ្ចេញនូវតួលេខ ពាក់ព័ន្ធនឹងការមានអាវុធធំៗធម្មតា និងតម្រូវការ
នៃការទិញអាវុធធំៗធម្មតាទាំងនេះ (យន្តហោះចម្បាំង រថក្រោះ
កាំភ្លើងធំ ប្រព័ន្ធរ៉ាដា មីស៊ីល និងនាវាចម្បាំង ជាដើម)
ហើយមួយផ្នែកទៀត រដ្ឋាភិបាលមិនមានឆន្ទៈក្នុងការផ្សព្វផ្សាយជា
សាធារណៈនូវប្រភេទអាវុធធន់តូច និងធន់ស្រាល ដែលខ្លួនមាន
និងត្រូវផ្ទេរ (កាំភ្លើងគ្រាប់ calibre តូចជាង ១០០ ម.ម)។

នៅក្នុងដំណើរការទិញអាវុធ ជាគោលការណ៍ រដ្ឋាភិបាលត្រូវ
សហការជាមួយសភា ដើម្បីធានាថា ផែនការទិញអាវុធដែលហួសពី
មហិច្ឆតា វាមិនដាក់បន្ទុកលើហិរញ្ញវត្ថុរបស់ប្រទេសក្នុង
រយៈពេលវែង។ កម្មវិធីទិញអាវុធ គឺចាត់ទុកដូចជា ការទិញដូរទ្រព្យ
សម្បត្តិសាធារណៈដទៃទៀតដែរ។ ដូច្នេះ មិនត្រឹមយោធាមាន
អាទិភាពប៉ុណ្ណោះនោះទេ វិស័យផ្សេងទៀតក៏មានអាទិភាពនៅក្នុង
ដំណើរការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្តផងដែរ។ សភាត្រូវវាយតម្លៃពីផល
ប៉ះពាល់ និងបន្ទុកហិរញ្ញវត្ថុនៃការទិញអាវុធទៅលើសង្គមជាតិ។

ប្រអប់ទី ៧២

ហេតុអ្វីសភាគួរយកចិត្តទុកដាក់ចំពោះការធ្វើលទ្ធកម្មអាវុធ?

- ដោយសារមានការពាក់ព័ន្ធជាមួយមូលនិធិសាធារណៈ។
- ការសម្រេចអំពីប្រព័ន្ធអាវុធ វាមិនត្រឹមតែជាបញ្ហាទាក់ទងនឹងជំនាញបច្ចេកទេស និងសន្តិសុខប៉ុណ្ណោះនោះទេ តែវាក៏ទាក់ទងនឹងការធ្វើសេចក្តីសម្រេចលើថវិកា ដែលត្រូវចំណាយទៅលើ "កាំភ្លើង ឬបឹរ" ហើយប្រសិនបើវាត្រូវចំណាយលើ "កាំភ្លើង" តើជា "កាំភ្លើងប្រភេទអ្វី" តើវាតម្លៃប៉ុន្មាន ហើយហេតុអ្វីចាំបាច់ទិញកាំភ្លើងប្រភេទនេះជាដើម។
- ការទិញអាវុធ មិនត្រូវបង្កជាបន្ទុកដល់ហិរញ្ញវត្ថុរបស់ប្រទេសឡើយ ទាំងក្នុងរយៈពេលខ្លី និងរយៈពេលវែង (រួមទាំងការចំណាយទូទៅពេញមួយវដ្តរបស់វាផង)។
- ការត្រួតពិនិត្យតាមដានដោយសភា ត្រូវធ្វើការថ្លឹងថ្លែងនូវតម្លៃនៃការចំណាយលើអាវុធ ធៀបនឹងតម្រូវការក្នុងវិស័យសង្គមកិច្ច។
- ដំណើរការលទ្ធកម្មអាវុធត្រូវមានតម្លាភាព មានគណនេយ្យភាពចំពោះសភា ចៀសវាងអំពើពុករលួយ ធ្វើឲ្យខាតបង់ និងរំលោភបំពានមូលនិធិសាធារណៈ។
- ការត្រួតពិនិត្យតាមដានដោយសភា និងសាធារណជនអាចនាំទៅរកការកាត់បន្ថយនូវគ្រោះថ្នាក់ នៃការទិញអាវុធតាមផ្លូវមិនត្រង់នៅក្នុងតំបន់។

តើកាល:ទេស:ពិសេសត្រូវរក្សាជាការម្ងាត់ឬទេ?

គោលការណ៍នៃអភិបាលកិច្ចល្អ ជាពិសេស តម្លាភាព ត្រូវតែជួយតម្រង់ទិសដល់ការរៀបចំគោលនយោបាយសាធារណៈ ក្នុងគ្រប់ទិដ្ឋភាពទាំងអស់ រួមទាំងទិដ្ឋភាពទាក់ទងនឹងការលក់ ឬទិញអាវុធផងដែរ។ ដូច្នេះវាជាការចាំបាច់ក្នុងការពិនិត្យមើលថាតើកាល:ទេស:ពិសេសអ្វីខ្លះ ដែលអាចធ្វើឲ្យការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្តផ្នែកការពារជាតិក្លាយជាករណីលើកលែង ហើយវាចាំបាច់ត្រូវតែរក្សាជាការសម្ងាត់នោះ។

គោលការណ៍ណែនាំអំពីការលក់ និងទិញអាវុធ ត្រូវផ្អែកលើគោលការណ៍នៃតម្លាភាព និងគណនេយ្យភាពសាធារណៈ។ មូលហេតុនៃភាពសម្ងាត់ នៅក្នុងដំណើរការនៃការធ្វើសេចក្តីសម្រេចដែលតម្រូវដោយប្រទេសជាអ្នកផ្គត់ផ្គង់ ឬជាអ្នកទទួលត្រូវចែងឲ្យបានច្បាស់លាស់។ ប្រសិនបើមូលហេតុបែបនោះនាំទៅរកលទ្ធភាពនៃអំពើពុករលួយ នៅក្នុងកិច្ចព្រមព្រៀងទិញ-លក់អាវុធ ហានិភ័យបែបនេះត្រូវតែកំណត់ឡើងដោយភាគីទាំង ២ ហើយត្រូវកំណត់ផងដែរនូវវិធានការដើម្បីបញ្ចៀសនូវហានិភ័យទាំងនោះ។

ប្រអប់ទី ៧៣

គោលនយោបាយ ដ៏ខ្សោយ ឬមិនច្បាស់លាស់នៃលទ្ធកម្មអាវុធ ឬដំណើរការនៃការធ្វើលទ្ធកម្មអាវុធមានលក្ខណៈសម្ងាត់ខ្ពស់អាចនាំទៅរក...

- ការពិនិត្យទៅលើមូលហេតុនៃការទិញប្រព័ន្ធអាវុធ មិនបានគ្រប់

ជ្រុងជ្រោយ។

- ការមិនមានប្រសិទ្ធភាព នៅក្នុងសេចក្តីសម្រេចរបស់រដ្ឋាភិបាល ដោយវាអាចមានផលវិបាកមិនល្អចំពោះសន្តិសុខ ជាតិ និងតំបន់។
- ការសង្ស័យពីប្រទេសជិតខាង។
- អំពើពុករលួយនៅក្នុងលទ្ធកម្មអាវុធ និងសេចក្តីសម្រេចលើលទ្ធកម្មទាក់ទងនឹងសម្ភារៈយោធាគ្រប់ប្រភេទ។
- មាន ការប៉ះពាល់ដ៏ធ្ងន់ធ្ងរដល់ទំនុកចិត្តសាធារណជនចំពោះកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ ដែលអាចនាំទៅរកការបាត់បង់នូវកេរ្តិ៍ឈ្មោះ និងមានភាពចម្រូងចម្រាសដែលមិនចាំបាច់។

ការធ្វើសេចក្តីសម្រេចគ្រប់ជ្រុងជ្រោយលើបញ្ហាលទ្ធកម្ម

នៅក្នុងករណីនៃការទិញប្រព័ន្ធអាវុធ នៅក្នុងដំណើរការនៃការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្ត គេត្រូវកំណត់ និងបញ្ចូលនូវវិធីសាស្ត្រ និងទិដ្ឋភាពដូចខាងក្រោម៖

- ✓ បែបនៃការវាយតម្លៃការគម្រាមកំហែង។
- ✓ ទស្សនទាន រយៈពេលវែងនៃការកសាងសមត្ថភាពការពារជាតិ។
- ✓ ការកំណត់នូវតម្រូវការសម្ភារៈថ្មីៗ។
- ✓ ការវិភាជន៍ថវិកាសម្រាប់លទ្ធកម្មអាវុធ។

- ✓ ការធានានូវគុណភាពបច្ចេកទេស និងដំណើរការសវនកម្មទៅលើសមិទ្ធិផលក្រោយពីលទ្ធកម្មអាវុធ។
- ✓ ការចំណាយទាំងមូលទៅលើវដ្តនៃលទ្ធកម្មអាវុធ រួមទាំងការថែទាំ និងការធ្វើកែលំអ ឬធ្វើបច្ចុប្បន្នភាពអាវុធ ។ល។
- ✓ វាយតម្លៃលើសំណង និងការទូទាត់ផ្សេងៗ។

បង្កើតនូវដំណើរការពិនិត្យតាមដាន និងសើរើរបស់សភានៅក្នុងគ្រប់ដំណាក់កាលទាំងអស់នេះ វានឹងកាត់បន្ថយនូវឱកាសនៃការខាតបង់ ការកេងបន្លំ ឬការបំពាននៅក្នុងប្រព័ន្ធនៃការធ្វើសេចក្តីសម្រេចរបស់នីតិប្រតិបត្តិ។ ដើម្បីអនុវត្តការត្រួតពិនិត្យតាមដានប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព សភាត្រូវតម្រូវឲ្យរដ្ឋាភិបាលជូនដំណឹងដល់ពួកគេ អំពីគ្រប់ដំណាក់កាលនៃលទ្ធកម្មអាវុធទាំងអស់។ លើសពីនេះ សភាត្រូវមានសិទ្ធិសម្រេចលើកិច្ចសន្យាលទ្ធកម្មទាំងអស់។ សភារបស់ប្រទេសហ្វាំងឡង់គឺជាឧទាហរណ៍មួយនៃអង្គនីតិប្បញ្ញត្តិមួយ ដែលពិនិត្យតាមដានរាល់ដំណាក់កាលទាំងអស់នៃសេចក្តីសម្រេចលើបញ្ហាលទ្ធកម្មអាវុធ (សូមអានប្រអប់ទី ៧៥)។

ប្រអប់ទី ៧៥

គោលនយោបាយប្រទេសហ្វាំងឡង់ស្តីពីការធ្វើលទ្ធកម្មការពារជាតិ៖ ផ្នែកត្រួតពិនិត្យតាមដានដោយសភា

ប្រទេសហ្វាំងឡង់ មានប្រពៃណីរឹងមាំយូរអង្វែង និងការអនុវត្តដ៏តឹងរឹងនៃការត្រួតពិនិត្យតាមដានដោយសភា ទៅលើលទ្ធកម្មការពារជាតិ។ ជាគោលការណ៍ រាល់សេចក្តីសម្រេចលទ្ធកម្មទាំងអស់ដែលមានតម្លៃ

លើសពី ២៥លានអឺរ៉ូ (ប្រហែល ២៥លានដុល្លា) ត្រូវឆ្លងកាត់សភា។ ដំណើការនេះ គេហៅថានីតិវិធីទិញ។ រដ្ឋាភិបាល (ជាក់ស្តែងគឺរដ្ឋមន្ត្រីការពារជាតិ) បញ្ជូនលិខិតមួយដែលបានជ្រើសរើសចេញពីប្រភេទទាំង ៤ (ក ខ គ និងឃ) អាស្រ័យលើដំណាក់កាលនៃការទិញ។ ដោយមិនបាច់ពន្យល់លំអិត ដំណាក់កាលខុសៗគ្នានេះ វាចាប់ផ្តើមពីតម្រូវការនៃប្រព័ន្ធអាវុធថ្មីមួយ (ឬទិញអាវុធថ្មីយកមកផ្លាស់ប្តូរអាវុធកំពុងប្រើ) រហូតដល់ សំណើធំសុំទិញប្រព័ន្ធអាវុធ X ពីអ្នកផលិត Y ជាដើម។

សភា ចូលរួមនៅក្នុងការធ្វើសេចក្តីសម្រេចនៅគ្រប់ដំណាក់កាលទាំងអស់នៃការទិញ។ ដូច្នេះ នៅពេលដែលរដ្ឋាភិបាលបង្ហាញថាខ្លួនចង់ផ្លាស់ប្តូរអាវុធ ឬទិញអាវុធ (ឬលើកឡើងអំពីការចង់បានប្រព័ន្ធអាវុធនេះ ឬអាវុធនោះ) សភាអាចជំទាស់ ឬកែសម្រួលនូវសំណើនោះ។ សេចក្តីសម្រេចចុងក្រោយ (ការផ្តល់"ភ្លើងខៀវ") ក៏អាចត្រូវបានជំទាស់ ឬកែសម្រួលផងដែរ ទោះបីជាក់ស្តែងការណ៍នេះជាញឹកញាប់កម្រកើតឡើងណាស់។ ភាគច្រើន ចេតនារបស់រដ្ឋាភិបាលនៅក្នុងដំណើរការទាំងមូល ត្រូវទទួលរងនូវឥទ្ធិពលពីអក្សរ ៤តួ (ក ខ គ និងឃ) ដែលត្រូវបានពិភាក្សានៅក្នុងសភា។

ចំពោះគម្រោងធំៗដែលលើសពី ១០០ លានអឺរ៉ូ នីតិវិធីពិសេសត្រូវបានបង្កើតឡើង ("គម្រោងធំ") ដែលពាក់ព័ន្ធការរាយការណ៍កាន់តែលំអិត និងញឹកញាប់ទៅកាន់សភា។ ឧទាហរណ៍ជាក់ស្តែងមួយនៃរឿងនេះគឺ ចេតនារបស់រដ្ឋាភិបាលហ្វាំងឡង់ ក្នុងការចូលរួមនៅក្នុងដំណាក់កាលរៀបចំសំណើទិញយន្តហោះវាយប្រហាររួម ដែលជាយន្តហោះបន្តវេនពី

យន្តហោះ F-16 របស់អាមេរិក។ ក៏ប៉ុន្តែ វាមានគម្រោងធំៗផ្សេងទៀត
ឧ. កងពលតូចចល័តទ័ពអាកាសរបស់ប្រទេសហ្វាំងឡង់។

ជាទូទៅ វាហាក់ដូចជាថា នៅក្នុងប្រទេសហ្វាំងឡង់ស្ថានការណ៍
បច្ចុប្បន្នរបស់ប្រទេស ត្រូវបានវិនិច្ឆ័យថាវាគួរឲ្យពេញចិត្ត។ វាមាន
ការពិភាក្សាអំពីបន្ទុកហិរញ្ញវត្ថុ និងការត្រួតពិនិត្យតាមដានដោយសភា
ទៅលើដំណើរការ ដែលពេលខ្លះវាមានលក្ខណៈបច្ចេកទេសខ្លាំង។
នៅក្នុងក្របខណ្ឌនេះ ស្ថាប័នការពារជាតិឯករាជ្យបានចោទជាសំណួរ
ទាក់ទងនឹងបញ្ហាគុណភាព និង ឯករាជ្យភាពនៃព័ត៌មានរបស់
រដ្ឋាភិបាល និងការចង់បាននូវ "ភស្តុតាងដើម្បីយកមកជំទាស់" ដោយ
ស្ថាប័ននេះ។ ចុងក្រោយ ក៏មានការពិភាក្សាអំពីតួនាទីរបស់
ឧស្សាហកម្ម និងអ្នកបញ្ចុះបញ្ចូល និងការឆ្លងកាត់សមាជិកគណៈ
កម្មការការពារជាតិ។ ទោះដូច្នេះក៏ដោយ ដោយមិននិយាយអំពីបញ្ហា
រឿងអាស្រូវ វាមិនមានហេតុការណ៍អាក្រក់ធំៗកើតឡើងនោះទេ
ទាក់ទងនឹងបញ្ហានេះ។

ប្រភព៖ Jan Hoekema អតីតសមាជិកសភា ប្រទេសហ្វាំងឡង់ ឆ្នាំ ២០០២

ក្នុងនាមជាតំណាងរាស្ត្រអ្នកអាចធ្វើអ្វីបានខ្លះ

ការត្រួតពិនិត្យតាមដានលទ្ធកម្មអាវុធ

- ការត្រួតពិនិត្យតាមដានលទ្ធកម្មអាវុធរបស់សភា ត្រូវតែបញ្ចូល
  ទៅក្នុងច្បាប់។
- ត្រូវពិនិត្យមើលថា តើការត្រួតពិនិត្យតាមដានដោយសភាទៅ

លើវិស័យសន្តិសុខ បានគ្រប់ជ្រុងជ្រោយឬទេ ហើយវាបានគ្រប ដណ្តប់រាល់ទិដ្ឋភាពទាំងអស់នៃលទ្ធកម្មដែរឬទេ ដោយផ្តោត ការយកចិត្តទុកដាក់ជាពិសេសលើ៖

- តម្រូវការផ្នែកសន្តិសុខ។
- ផលវិបាកផ្នែកនយោបាយនៅក្នុងតំបន់ ដូចជា ការរត់ ប្រណាំងសព្វាវុធនៅក្នុងតំបន់។
- បន្ទុកថវិកា (រយៈពេលខ្លី និងរយៈពេលវែង) និង
- ឥទ្ធិពលទៅលើឧស្សាហកម្មជាតិ នៅក្នុងវិស័យឯកជន និងសាធារណៈ។

តម្លាភាព និងគណនេយ្យភាពនៅក្នុងលទ្ធកម្មសព្វាវុធ

- ត្រូវធ្វើឲ្យប្រាកដថា សភាមានយោបល់នៅក្នុងដំណើរការនៃ លទ្ធកម្មសព្វាវុធ និងសម្ភារៈយោធា។
- តម្រូវឲ្យមានវត្តមានសភា ឬគណៈកម្មការមានសមត្ថកិច្ចរបស់ សភា ក្នុងករណីចាំបាច់ ដោយមានរបាយការណ៍លំអិតថ្មីៗ ទាក់ទងនឹងការមានសព្វាវុធធំៗធម្មតា និងមានគុណភាព ផ្នែកបច្ចេកទេស (យន្តហោះចម្បាំង រថក្រោះ កាំភ្លើងធំ ប្រព័ន្ធរ៉ាដា មីស៊ីល និងនាវាចម្បាំង) និងប្រភេទកាំភ្លើងធន់តូច និងស្រាល (កាំភ្លើងគ្រាប់តូចជាង ១០០ ម.ម) រួមទាំងមូលហេតុ នៃការទិញសព្វាវុធថ្មីៗទាំងនេះ។
- ត្រូវធ្វើឲ្យប្រាកដថា សភាទទួលបាននូវឯកសារពន្យល់អំពី ផែនការកសាងសមត្ថភាពការពារជាតិរយៈពេលវែង។
- ត្រូវធ្វើឲ្យប្រាកដថា បញ្ហាទាក់ទងនឹងការសម្ងាត់នៅក្នុងកិច្ច

ព្រមព្រៀងលទ្ធកម្ម ត្រូវបានដោះស្រាយដោយសភា ឬដោយគណៈកម្មការមានសមត្ថកិច្ចរបស់សភា តាមរយៈដំណើរការស្របច្បាប់ ដែលធានានូវគណនេយ្យភាព ទន្ទឹមនឹងការរក្សានូវការសម្ងាត់យោធា។

ការវិភាគផលប៉ះពាល់នៃលទ្ធកម្ម

- ធ្វើវិភាគភាពស៊ីសង្វាក់គ្នា នៃផែនការលទ្ធកម្មជាមួយគោលនយោបាយវិស័យសន្តិសុខ។
- ត្រូវធ្វើឲ្យប្រាកដថា សភាបានសិក្សា និងវាយតម្លៃបន្ទុកហិរញ្ញវត្ថុនៃលទ្ធកម្មសព្វាវុធ ដោយប្រៀបធៀបជាមួយតម្រូវការសាធារណៈ និងអាទិភាពសង្គមផ្សេងទៀត ដើម្បីទប់ស្កាត់នូវអតុល្យភាព ដែលធ្វើឲ្យប៉ះពាល់ដល់ការអភិវឌ្ឍ និងស្ថិរភាពនៃសេដ្ឋកិច្ចសង្គមរបស់ប្រទេស។
- ប្រើប្រាស់នូវនីតិវិធីសភា ដើម្បីទប់ស្កាត់នូវសេចក្តីសម្រេចលទ្ធកម្មសព្វាវុធដែលហួសមហិច្ឆតា។ សភា ត្រូវធានានូវភាពសមហេតុសមផលនៅក្នុងផែនការ ដែលមិនបណ្តាលឲ្យមានបន្ទុកយោធាដល់ប្រទេសជាតិក្នុងរយៈពេលវែង។

សវនកម្មលើលទ្ធកម្មសព្វាវុធ

- ត្រូវពិនិត្យ តាមដានពីភាពសមស្របរវាងគោលនយោបាយ និងផែនការការពារជាតិ ថវិកាការពារជាតិ ជាមួយការចំណាយជាក់ស្តែងទៅលើសម្ភារៈយោធា និងគ្រឿងសព្វាវុធ។
- ធ្វើសវនកម្មអំពីលទ្ធផល ក្រោយពីលទ្ធកម្មប្រព័ន្ធសព្វាវុធក្រោយពីកិច្ចសន្យាត្រូវបានអនុវត្ត (យ៉ាងហោចណាស់ក៏ធ្វើសវនកម្មដំណាក់កាលទាំង ៣ចំណុចនៅក្នុងវដ្តនៃលទ្ធកម្មសព្វាវុធដែរ)។

គណៈកម្មការលទ្ធកម្មសភា

- ប្រសិនបើមិនទាន់មានគណៈកម្មការ ឬអនុគណៈកម្មការលទ្ធកម្មសភាទេ សូមបង្កើតគណៈកម្មការ ឬអនុគណៈកម្មការនេះ ដោយលើកឡើងអំពីសារៈសំខាន់នៃទំនាក់ទំនងរវាងការធ្វើផែនការគោលនយោបាយ ផែនការហិរញ្ញវត្ថុ និងសវនកម្ម ឧស្សាហកម្ម ការស្រាវជ្រាវ និងការអភិវឌ្ឍន៍ការពារជាតិ។
- ក្នុងន័យនេះ ស្នើសុំ និងសិក្សាព័ត៌មានអំពីលក្ខខណ្ឌការងារ (ToR) នីតិវិធី និងលទ្ធផលរបស់ស្ថាប័នស្រដៀងគ្នានៅក្នុងសភាផ្សេង។
- ធ្វើឲ្យប្រាកដថា ស្ថាប័នសភារបស់អ្នកទទួលបាននូវយោបល់ និងប្រើប្រាស់យោបល់ពីអ្នកជំនាញនានា។

ជំពូកទី ២៩

ការជួញដូរ និងការផ្ទេរអាវុធ

សភា មានតួនាទីដ៏សំខាន់នៅក្នុងការពិនិត្យតាមដានទាំងការជួញដូរ និងផ្ទេរសព្វាវុធ។ វិធាន និង នីតិវិធីដែលគ្រប់គ្រងលើលទ្ធកម្មសព្វាវុធ ត្រូវតែស្របគ្នាជាមួយវិធាន និង នីតិវិធីដែលមានចែងនៅក្នុងច្បាប់ជាតិស្តីពីលទ្ធកម្មសព្វាវុធ ច្បាប់ថវិកាជាតិ និងច្បាប់ហិរញ្ញវត្ថុ ឬកិច្ចសន្យា និងច្បាប់ស្តីពីការដោះស្រាយវិវាទ។ ទិដ្ឋភាពនានានៃគោលនយោបាយស្តីពីការជួញដូរ និងផ្ទេរសព្វាវុធ និងក្របខណ្ឌច្បាប់របស់វាគួរតែផ្អែកលើគោលការណ៍តម្លាភាព និងគណនេយ្យភាព។

ប្រអប់ទី ៧៥

ការផ្ទេរសព្វាវុធ៖ និយមន័យ

ការផ្ទេរអាវុធ ជាទូទៅ ត្រូវបានគេយល់ថា វាគ្របដណ្តប់លើរាល់សកម្មភាពទាំងអស់ ដែលរដ្ឋ និងតួអង្គមិនមែនរដ្ឋបានចូលរួមនៅក្នុងសកម្មភាពទាំងនោះ ដើម្បីទទួល ឬលក់សព្វាវុធ។ ការផ្ទេរសព្វាវុធរួមមាន ការលក់ ឬធ្វើអាជីវកម្ម ទិញ ឬធ្វើលទ្ធកម្ម រួមទាំងការបរិច្ចាគសព្វាវុធ។

គោលនយោបាយជាតិស្តីពីការជួញដូរ និងផ្ទេរសព្វាវុធ

រដ្ឋាភិបាល គួរដាក់ចេញនូវគោលនយោបាយ និងច្បាប់ស្តីពីការលក់សព្វាវុធ ដែលត្រូវដាក់ជូនសភាដើម្បីអនុម័តយល់ព្រម។ គោលនយោបាយនេះ គួរតែកំណត់នូវគោលការណ៍ណែនាំសម្រាប់ការលក់សព្វាវុធធម្មតា និងត្រូវបញ្ចូលនូវចំណុចដូចខាងក្រោម៖

- ✓ ការនាំចូល និងនាំចេញនូវសព្វាវុធធម្មតាត្រូវដាក់ឲ្យស្ថិតនៅក្រោមការត្រួតពិនិត្យតាមដាន ដោយគណៈកម្មការសភាដែលពាក់ព័ន្ធ។
- ✓ លិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តស្តីពីការជួញដូរសព្វាវុធ ត្រូវស្របជាមួយគោលការណ៍ទាំងឡាយ នៃធម្មនុញ្ញសហប្រជាជាតិ ច្បាប់អន្តរជាតិ ឬការហាមឃាត់សព្វាវុធរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ
  និងត្រូវគិតដល់បញ្ហាសេដ្ឋកិច្ច នយោបាយ សីលធម៌ និងសន្តិសុខរបស់ប្រទេសដែល ទិញសព្វាវុធ។
- ✓ គោលការណ៍តម្លាភាព នៅក្នុងដំណើរការនៃការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្ត ដើម្បីធានានូវសុចរិតភាព និងគណនេយ្យភាពវិជ្ជាជីវៈ។
- ✓ យន្តការ ទប់ស្កាត់ការលក់ដោយមិនមានសីលធម៌គួរបញ្ចូលទៅក្នុងច្បាប់ ដោយផ្អែកលើអនុសាសន៍សហប្រជាជាតិ និងអនុសាសន៍ពាក់ព័ន្ធដទៃទៀត និងផ្អែកលើការអនុវត្តល្អៗនៅក្នុងប្រទេសនានា។ អ្នកផ្គត់ផ្គង់ និងអ្នកទទួល គួរបង្កើតនូវក្រមសុចរិតមួយ។
- ✓ សភា ត្រូវមានការយល់ដឹងអំពីលក្ខណៈ និងប្រភេទនៃសព្វាវុធដែលបានលក់ ថាវាពិតជាដើម្បីបម្រើសេចក្តីត្រូវការខាងការពារជាតិពិតប្រាកដមែន ដូចដែលសភានៃប្រទេសទទួលបានអនុម័តយល់ព្រម។
- ✓ សភានៃប្រទេសផ្គត់ផ្គង់សព្វាវុធ ត្រូវមានការយល់ដឹងពីប្រទេសទទួល ថាតើប្រទេសនេះមានការគោរពសិទ្ធិមនុស្ស និងសិទ្ធិសេរីភាពជាមូលដ្ឋាន និងមានប្រព័ន្ធគណនេយ្យភាពប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព ចំពោះសេចក្តី

សម្រេចចិត្តពាក់ព័ន្ធជាមួយលទ្ធកម្មសព្វាវុធ។

- ✓ សភា ត្រូវមានការយល់ដឹងថា ការលក់សព្វាវុធនេះមិនមែនដើម្បីបំផ្លាញសន្តិភាព បង្កើនភាពតានតឹងតំបន់ ឬជម្លោះប្រដាប់អាវុធ ឬបង្កើតការលក់សព្វាវុធតាមផ្លូវងងឹតនៅក្នុងតំបន់នោះទេ ឬបង្កអស្ថិរភាពនៅក្នុងតំបន់តាមរយៈការលក់ប្រព័ន្ធសព្វាវុធ ដែលធ្វើឲ្យពិភពលោកមិនមានស្ថិរភាព ឬការលក់អាវុធធុនតូច និងស្រាលនោះទេ។ សភាត្រូវមានការយល់ដឹងថាតើគណៈកម្មការការពារជាតិសភា បានចាប់ផ្តើមពិភាក្សាអំពីការគម្រាមកំហែងដល់ស្ថិរភាពតំបន់ឬទេ ឬយល់ដឹងអំពីការទិញអាវុធដ៏ច្រើនលើសលុប និងមានករណីអំពើពុករលួយដែលបើកឲ្យមានការពិភាក្សាដេញដោល នៅថ្នាក់តំបន់ដែរឬទេ។
- ✓ គួរបង្កើតយន្តការ ដើម្បីទប់ស្កាត់ការលក់សព្វាវុធដល់ប្រទេសខ្លះ ដែលបាននាំចេញសព្វាវុធបន្ត ឬបង្វែរគោលបំណងផ្ទុយពីលក្ខខណ្ឌ ដែលមានបញ្ជាក់នៅក្នុងលិខិតនាំចូល។

សភា ត្រូវបង្កើតនូវនីតិវិធីសវនកម្មឯករាជ្យមួយ ដោយមានអំណាចតាមផ្លូវច្បាប់ ដើម្បីធានាថាដំណើរការលក់សព្វាវុធថ្នាក់ជាតិវាស្ថិតនៅក្រោមការត្រួតពិនិត្យ និងតាមដានដោយឯករាជ្យ។ នេះគឺត្រូវធ្វើ ដោយអនុលោមតាមគោលការណ៍ណែនាំដែលកំណត់ដោយសភា។ ប្រអប់ទី ៧៦ មានឧទាហរណ៍អំពីកិច្ចព្រមព្រៀងអន្តរជាតិ និងក្រមប្រតិបត្តិ ពាក់ព័ន្ធជាមួយគោលនយោបាយជាតិស្តីពីការជួញដូរសព្វាវុធ។

ប្រអប់ទី ៧៦

កិច្ចព្រមព្រៀងតំបន់ស្តីពីការផ្ទេរសព្វាវុធ

- **ក្រមប្រតិបត្តិអឺរ៉ុប**

  ក្រុមប្រឹក្សាសហភាពអឺរ៉ុប បានចេញនូវសេចក្តីសម្រេចមួយចុះថ្ងៃទី ៨ ខែមិថុនា ឆ្នាំ ១៩៩៨។ សេចក្តីសម្រេចនេះមានគោល

បំណងទប់ស្កាត់នូវលំហូរសព្វាវុធ ចេញពីប្រទេសក្នុងសហភាព
អឺរ៉ុបទៅកាន់តំបន់អស្ថិរភាព នៅក្នុងពិភពលោកដែលមានការ
រំលោភសិទ្ធិមនុស្សធ្ងន់ធ្ងរ។ រដ្ឋជាសមាជិកសហភាពអឺរ៉ុបបាន
ចេញនូវសេចក្តីសម្រេចចិត្ត បន្ទាប់ពីទទួលនូវការគាបសង្កត់ពី
អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលជាច្រើន ស្នើសុំឲ្យដាក់ចេញនូវគោល
នយោបាយជួញដូរសព្វាវុធ ប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវ។
ក្រមនេះ មានបញ្ជូលនូវបញ្ជីឈ្មោះទិសដៅដែលរសើបមួយ
ចំនួន និងផ្តល់នូវប្រព័ន្ធមួយសម្រាប់ផ្ទៀងផ្ទាត់ និងពិនិត្យ
តាមដាននូវការផ្តល់ និងការប្រើប្រាស់សព្វាវុធក៏ដូចជាប្រព័ន្ធ
ចែករំលែកព័ត៌មានទៅវិញទៅមក និងការពិគ្រោះយោបល់គ្នា
ស្តីពីការអនុញ្ញាត និងបដិសេធអាជ្ញាប័ណ្ណនាំចេញ។

ក្រមប្រតិបត្តិអឺរ៉ុប មិនបានចងកាតព្វកិច្ចលើរដ្ឋជាភាគីនោះទេ
ហើយក៏មិនមាន យន្តការដើម្បីចាប់រដ្ឋទាំងនោះឲ្យមានការ
ទទួលខុសត្រូវចំពោះ ការខកខានមិនបានគោរពតាមក្រមនេះ
នោះក៏ទេដែរ។ ដូច្នេះ វាអាស្រ័យលើរដ្ឋ ដែលមានច្បាប់ស្តីពី
ការនាំចេញសព្វាវុធ ធ្វើការរឹតត្បិតការនាំចេញទៅឲ្យជនល្មើស
ដែលរំលោភសិទ្ធិមនុស្ស ហើយបន្ទាប់មកដាក់ការគាបសង្កត់
នៅក្នុងយន្តការពិគ្រោះយោបល់ទ្វេភាគី។

ក្រមនេះ មានលក្ខខណ្ឌវិនិច្ឆ័យ ៨ចំណុច ដែលរដ្ឋជាសមាជិក
ត្រូវយកចិត្តទុកដាក់ពាក់ព័ន្ធជាមួយការនាំចេញសព្វាវុធ៖
១) "គោរពការប្តេជ្ញាចិត្តជាអន្តរជាតិរបស់រដ្ឋជាសមាជិក
សហភាពអឺរ៉ុបទាំងអស់ ជាពិសេស ការដាក់ទណ្ឌកម្មដែលបាន
ចេញក្រិតដោយក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខអង្គការសហប្រជាជាតិ
(...)។
២) គោរពសិទ្ធិមនុស្សនៅក្នុងប្រទេសដែលជាគោលដៅចុង
ក្រោយ (...)។
៣) ស្ថានភាពផ្ទៃក្នុងនៅក្នុងប្រទេសដែលជាគោលដៅ
ចុងក្រោយ ដែលកើតមាននូវភាពតានតឹង ឬជម្លោះប្រដាប់

អាវុធ (...)។

៤) រដ្ឋជាសមាជិក នឹងមិនចេញនូវអាជ្ញាប័ណ្ណនាំចេញ ប្រសិនបើ មានហានិភ័យជាក់ស្តែង ដែលប្រទេសទទួលនឹងប្រើប្រាស់នូវសព្វាវុធនាំចេញ ដ៏ច្រើនលើសលុបនេះដើម្បីប្រឆាំងនឹងប្រទេសមួយទៀត ឬដើម្បីប្រើប្រាស់កម្លាំងដើម្បីទាមទារទឹកដីមកវិញ (...)។

៥) សន្តិសុខជាតិរបស់រដ្ឋជាសមាជិក និងរបស់ដែនដីដែលទំនាក់ទំនងការបរទេសរបស់ប្រទេសនោះ គឺស្ថិតនៅក្រោមការទទួលខុសត្រូវរបស់រដ្ឋជាសមាជិក ឬជាសម្ព័ន្ធមិត្ត (...)។

៦) អាកប្បកិរិយារបស់ប្រទេសអ្នកទិញ ទាក់ទងនឹងសហគមន៍អន្តរជាតិ ដូចជា ឥរិយាបថគាំទ្រដល់ពួកភេរវករ ចរិកលក្ខណៈនៃសម្ព័ន្ធភាពរបស់ប្រទេសនោះ និងការគោរពច្បាប់អន្តរជាតិរបស់ប្រទេសនោះ (...)។

៧) មានហានិភ័យថា សម្ភារៈសព្វាវុធនឹងត្រូវបង្វែរទៅទិសដៅផ្សេងនៅក្នុងប្រទេសអ្នកទិញ ឬការត្រូវបានដឹកជញ្ជូនបន្តទៅកន្លែងផ្សេងដែលមានលក្ខខណ្ឌមិនល្អ (...)។

៨) ភាពសមស្របនៃសមត្ថភាពផ្នែកបច្ចេកទេស និងផ្នែកសេដ្ឋកិច្ចរបស់ប្រទេសទទួល (...)"

ប្រភព៖ http://europa.eu.int

- **អង្គការរដ្ឋអាមេរិក និងការផ្ទេរសព្វាវុធ**

តម្លាភាព នៅក្នុងការជួញដូរសព្វាវុធតំបន់សម្រាប់អាមេរិកត្រូវបានកែលំអ នៅពេលដែលសមាជិកទាំង ១៩នៃអង្គការរដ្ឋអាមេរិក (OAS) បានចុះហត្ថលេខាងលើកិច្ចព្រមព្រៀងមួយស្តីពីការផ្ទេរអាវុធធម្មតា។ អនុសញ្ញាអន្តរអាមេរិកស្តីពីតម្លាភាពនៅក្នុងការទិញសព្វាវុធធម្មតា ដែលត្រូវបានអនុម័តយល់ព្រមនៅក្នុងមហាសន្និបាត នៅក្នុងទីក្រុងកាតិម៉ាឡាតម្រូវឲ្យប្រទេសហត្ថលេខីទាំងអស់ បញ្ចេញព័ត៌មានអំពីការនាំចេញ និងនាំចូលគ្រឿងសព្វាវុធធំៗប្រចាំឆ្នាំ។

យោងតាមមាត្រា ៣ "រដ្ឋជាភាគីត្រូវរាយការណ៍ជាប្រចាំឆ្នាំដល់

ឃ្លាំងស្តុក (depositary) អំពីការនាំចេញ និងនាំចូលនូវអាវុធ ធម្មតារបស់ខ្លួន នៅក្នុងឆ្នាំប្រតិទិនខាងមុខ ដោយផ្តល់នូវ ព័ត៌មានអំពីរដ្ឋនាំចេញ ពាក់ព័ន្ធជាមួយការនាំចូល និងបរិមាណ និងប្រភេទនៃសព្វាវុធដែលបាននាំចូល រួមទាំងព័ត៌មានអំពី ប្រទេសនាំចូល ពាក់ព័ន្ធជាមួយការនាំចេញ និងបរិមាណ និង ប្រភេទនៃសព្វាវុធដែលបាននាំចេញ។ រដ្ឋភាគីអាចផ្តល់នូវ ព័ត៌មានបន្ថែម ដែលខ្លួនគិតថា វាមានការពាក់ព័ន្ធ ដូចជា ការកំណត់អាវុធ និងម៉ូដែលរបស់អាវុធ (...)។ ក្រៅពីនេះ រដ្ឋត្រូវ ជូនដំណឹងដល់គ្នាទៅវិញទៅមក អំពីការនាំចូល ការផលិត សព្វាវុធនៅក្នុងប្រទេស និងព័ត៌មានទាក់ទងនឹងការមិនមាន ការនាំចូល ឬការផលិតសព្វាវុធក្នុងប្រទេស (មាត្រា ៦)។

ប្រភព៖http://www.oas.org,2002

ការគោរពការដាក់ទណ្ឌកម្មសព្វាវុធជាអន្តរជាតិ

ទណ្ឌកម្ម គឺជាឧបករណ៍របស់សហគមន៍អន្តរជាតិមួយសម្រាប់ បញ្ជូនសញ្ញាមិនយល់ស្រប ចំពោះអាកប្បកិរិយារបស់រដ្ឋមួយក្នុង ករណីរដ្ឋនោះ កំពុងរំលោភច្បាប់អន្តរជាតិ និងគម្រាមកំហែង សន្តិភាព និងសន្តិសុខអន្តរជាតិ។ មូលដ្ឋានផ្លូវច្បាប់នេះមានចែងនៅ ក្នុងមាត្រា ៤១ នៃធម្មនុញ្ញអង្គការសហប្រជាជាតិ ដែលអាចឲ្យក្រុមប្រឹក្សា សន្តិសុខ ធ្វើការអំពាវនាវដល់រដ្ឋជាសមាជិកកុំឲ្យប្រើអាវុធដើម្បីស្តារ សន្តិភាព និងសន្តិសុខអន្តរជាតិ។ ចាប់ពីឆ្នាំ ១៩៤៥ រហូតដល់ឆ្នាំ ១៩៩០ ក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខអង្គការសហប្រជាជាតិ បានដាក់ទណ្ឌកម្មតែលើ ប្រទេស ២ប៉ុណ្ណោះ។ ចាប់តាំងពីឆ្នាំ ១៩៩០ ក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខ អង្គការសហប្រជាជាតិ បានដាក់ទណ្ឌកម្មសរុបចំនួន ១២ដង។

ក្នុងន័យនេះ ការស្នើសុំលិខិតទិញអាវុធ ដែលមានបញ្ជាក់ទិសដៅ ចុងក្រោយដែលសព្វាវុធ ត្រូវបញ្ជូនទៅដល់នោះ អាចជាឧបករណ៍

ដ៏សំខាន់មួយសម្រាប់សភា ធ្វើការពិនិត្យពីនីតិវិធីសម្រាប់ផ្តល់អាជ្ញាប័ណ្ណដល់ការផ្ទេរអាវុធ។ ទោះដូច្នេះក៏ដោយ វាមានការបំពានយ៉ាងច្រើន ដោយសារមានការក្លែងបន្លំនូវលិខិតទិញអាវុធនេះ។

ការចុះបញ្ជីសព្វាវុធធម្មតារបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ

នៅថ្ងៃទី ៦ ខែធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៩១ មហាសន្និបាតបានចេញនូវសេចក្តីសម្រេចលេខ ៤៦/៣៦ L មានចំណងជើងថា "តម្លាភាពចំពោះគ្រឿងសព្វាវុធ" ដែលស្នើសុំឲ្យអគ្គលេខាធិការបង្កើត និងរក្សាទុកនូវបញ្ជីគ្រឿងសព្វាវុធធម្មតាដែលមានលក្ខណៈជាសាកល និងមិនរើសអើងនៅឯសេនាធិការដ្ឋានអង្គការសហប្រជាជាតិនៅក្នុងទីក្រុងញូយ៉ក ដើម្បីបញ្ចូលទិន្នន័យស្តីពីការផ្ទេរអាវុធជាអន្តរជាតិ រួមទាំងព័ត៌មានដែលបានផ្តល់ដោយរដ្ឋជាសមាជិកអំពីបន្ទាយយោធា លទ្ធកម្មអាវុធ ការផលិតអាវុធក្នុងប្រទេស និងគោលនយោបាយពាក់ព័ន្ធដទៃទៀត។

បញ្ជី មានចុះអាវុធធំៗចំនួន ៧ប្រភេទដែលបានឯកភាពក្នុងនោះមានរថក្រោះ យានតមានបំពាក់អាវុធ (armoured vehicles) ប្រព័ន្ធកាំភ្លើងផ្លោង យន្តហោះប្រយុទ្ធ ឧទ្ធម្ភាគចក្រប្រយុទ្ធ នាវាចម្បាំង និងមីស៊ីល។ បញ្ជីនេះបានចូលជាធរមានពីឆ្នាំ ១៩៩២។ អគ្គលេខាធិការ បានដាក់របាយការណ៍ជាទៀងទាត់ជូនមហាសន្និបាត ដែលមានទិន្នន័យ និងព័ត៌មានដែលបានផ្តល់ដោយរដ្ឋចំនួន ១១០ រដ្ឋអំពីការនាំចូល និងនាំចេញនូវគ្រឿងសព្វាវុធដែលមាននៅក្នុងបញ្ជីនោះ។ របាយការណ៍នេះក៏មានបញ្ចូលនូវព័ត៌មានដែលផ្តល់ ដោយរដ្ឋាភិបាលអំពីការទិញអាវុធពីប្រទេសផលិតអាវុធ និងពីបន្ទាយយោធាផងដែរ។ សូមអាន http://disarmament.un.org/cab/register.html។

តម្រូវការនូវ "ការដាក់ទណ្ឌកម្មដ៏រឹងមាំ"

អគ្គលេខាធិការបានហៅការដាក់ទណ្ឌកម្មផ្នែក សេដ្ឋកិច្ចដ៏គ្រប់ជ្រុងជ្រោយថាជា "ឧបករណ៍មិនរឹងមាំ" មួយ។ វិធានការនេះ ជានិច្ចមិនមានប្រសិទ្ធភាព ហើយជាញឹកញាប់វាធ្វើឲ្យ

ប៉ះពាល់ដល់ប្រទេសជិតខាង ក៏ដូចជា ប្រជាពលរដ្ឋសាមញ្ញនៃ
ប្រទេសដែលជាគោលដៅនៃទណ្ឌកម្ម។ ដូច្នេះ អ្នកខ្លះជឿថាការដាក់
ទណ្ឌកម្មដែលមានលក្ខណៈកាន់តែវែឆ្ងាត
និងផ្តោតចំបញ្ហាជាងមុនគឺ ជាការចាំបាច់បំផុត។
ការដាក់ទណ្ឌកម្មសព្វាវុធគឺជាប្រភេទមួយនៃ
ការដាក់ទណ្ឌកម្មដ៏វែឆ្ងាត បន្ទាប់ពីការដាក់ទណ្ឌកម្មលើហិរញ្ញវត្ថុ និង
ការធ្វើដំណើរ។ ការដាក់ទណ្ឌកម្មដ៏វែឆ្ងាត តម្រង់គោលដៅទៅរក
របប និងអ្នកដឹកនាំប្រទេស ដោយមិនធ្វើឲ្យប៉ះពាល់ដល់ប្រជា
ពលរដ្ឋសាមញ្ញ និងកងកម្លាំងប្រឆាំងនៅក្នុងប្រទេស។ ទោះដូច្នេះក្តី
ការដាក់ទណ្ឌកម្មដ៏វែឆ្ងាត បានបង្ហាញថាវាមានការលំបាកយ៉ាងខ្លាំង
ក្នុងការអនុវត្ត និងមិនទទួលបានជោគជ័យទាំងស្រុងនោះទេ។
វិធានការនេះ ត្រូវកែសម្រួល និងកែលំអឡើងវិញ (សូមអានប្រអប់ទី
៧៧)។

ប្រអប់ទី ៧៧

ការធ្វើឲ្យការដាក់ទណ្ឌកម្មអាវុធកាន់តែមានភាពវែឆ្ងាត៖
តើសភាអាចធ្វើអ្វីបាន ខ្លះ?

សភា នៅក្នុងប្រទេសនាំអាវុធចេញ ត្រូវធានាឲ្យមានការបង្កើតនូវ
លក្ខខណ្ឌមួយចំនួនដូចខាងក្រោម៖

- ត្រូវមានច្បាប់ និងគោលការណ៍ណែនាំរដ្ឋបាល និងលិខិត
  បទដ្ឋានគតិយុត្ត ដែលកំណត់ការរំលោភលើការដាក់ទណ្ឌកម្ម
  អាវុធរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ គឺជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ
  មួយ។
- ត្រូវមានការសម្របសម្រួលខាងក្នុងរដ្ឋាភិបាល ដែលត្រូវ
  ចាត់តាំងអង្គភាពនាំមុខមួយសម្រាប់អនុវត្តការដាក់ទណ្ឌកម្ម។
- ត្រូវចែករំលែកព័ត៌មាន និងព័ត៌មានចារកម្មជាមួយក្រសួងរបស់
  រដ្ឋាភិបាល និងរវាងរដ្ឋាភិបាល និងរដ្ឋាភិបាលដើម្បីកំណត់នូវ
  ការដឹកជញ្ជូន ទិសដៅ ផ្លូវឆ្លងកាត់ដែលសង្ស័យ ឬឈ្មួញ
  កណ្តាល។

- ត្រួតពិនិត្យបញ្ជី ដែលកំណត់នូវមុខទំនិញដែលស្ថិតនៅក្រោមការដាក់ទណ្ឌកម្ម។
- ត្រូវមានសិទ្ធិអំណាចដកហូតទំនិញដឹកជញ្ជូន ដែលបំពានលើការដាក់ទណ្ឌកម្ម ជាជាងបង្ខិលទំនិញត្រឡប់ទៅប្រទេសប្រភពដើម។
- ត្រូវមានបទបញ្ញត្តិក្នុងការបង្កក ឬដកហូតទ្រព្យសម្បត្តិពីផលនៃបទល្មើស ឬពីការលក់ដូរអាវុធដោយខុសច្បាប់។
- ធ្វើការស៊ើបរក និងផ្តៀងផ្តាត់នូវការដឹកជញ្ជូនអាវុធ ដែលអាចបង្វែរខុសទិសដៅ។

ប្រភព៖ គេហទំព័ររបស់ BICC www.bicc.de, ឆ្នាំ ២០០២

កេរមរតកក្រោយសង្គ្រាមត្រជាក់៖ គ្រឿងសព្វាវុធដែលផលិតលើស និងការផ្ទេរ

សង្គ្រាមត្រជាក់ បាននាំទៅរកការកាត់បន្ថយទំហំនៃកងទ័ពនៅជុំវិញពិភពលោក។ នេះមានន័យថា មានគ្រឿងសព្វាវុធរាប់លានត្រូវបាននៅសល់លែងប្រើការ។ កង្វះនូវការគ្រប់គ្រងដ៏ស៊ីសង្វាក់នូវអាវុធដែលនៅសល់ទាំងនេះនៅក្នុងពិភពលោក បណ្តាលឲ្យមានការផ្ទេរអាវុធរាប់លានពីរដ្ឋាភិបាលមួយ ទៅរដ្ឋាភិបាលមួយ និងពីរដ្ឋាភិបាលទៅក្រុមមិនទាន់មានរដ្ឋ ដែលនេះវាធ្វើឲ្យការផ្ទេរអាវុធបែបនេះ គេចផុតពីការត្រួតពិនិត្យតាមដានជាសាធារណៈ។ វាច្បាស់ណាស់ថា ភាគច្រើននៃអាវុធទាំងនេះត្រូវបានបង្វែរខុសទិសដៅឲ្យទៅជាការលួចអាវុធ ឬលួចដោយផ្ទាល់ចេញពីឃ្លាំងសព្វាវុធដែលមិនមានការយាមកាមតឹងរឹង។

ប្រហែល ២/៥នៃសព្វាវុធធំៗធម្មតាទាំងអស់ដែលបានធ្វើការជួញដូរនៅក្នុងទសវត្សរ៍ឆ្នាំ ១៩៩០ ចេញមកពីស្តុកដែលនៅសល់។ មូលហេតុនៃការនៅសល់អាវុធដ៏ច្រើនសន្ធឹកសន្ធាប់នេះ រួមទាំងបាតុភូតនៃការជួញដូរអាវុធជាអន្តរជាតិ នៅក្នុងទសវត្សរ៍ឆ្នាំ ១៩៩០ គឺថាឃ្លាំងសព្វាវុធដ៏ធំរបស់អតីតប្លុកសូវៀត បានរួចផុតពីការគ្រប់គ្រងរបស់អាជ្ញាធរមជ្ឈិម។ ដោយសារប្រទេសមានបញ្ហាសេដ្ឋកិច្ចដ៏ធ្ងន់ធ្ងរ និងដោយសារនៅមានសេសសល់អាវុធដ៏ច្រើនសន្ធឹកសន្ធាប់ ឃ្លាំងសព្វាវុធដែលលើសបានក្លាយជាប្រភពនៃសាច់

ប្រាក់ដែលត្រូវការចាំបាច់ ដើម្បីបំពេញតម្រូវការផ្នែកហិរញ្ញវត្ថុជាបន្ទាន់។ ម្យ៉ាងទៀត វាជាការពិតដែលថា ការលក់ដូរភាគច្រើនត្រូវបានរៀបចំដោយបណ្តាញឧក្រិដ្ឋជន ដែលអាចមាន ឬមិនមានទំនាក់ទំនងជាមួយអ្នកដឹកនាំនយោបាយ ដែលកំពុងកាន់អំណាច។ ទោះដូច្នេះក្តី អតីតប្លុកសូវៀតមិនមែនជាអ្នកប្រែក្លាយឃ្លាំងអាវុធឲ្យទៅជាការលក់ដូរតែឯងនោះទេ។ មានប្រទេសអភិវឌ្ឍន៍ និងកំពុងអភិវឌ្ឍន៍ជាច្រើនបានធ្វើបែបនេះផងដែរ។

ប្រអប់ទី ៧៨

ការជួញដូរអាវុធដែលនៅសល់៖ ផលអវិជ្ជមាននៃការដកហូតអាវុធ

"ទោះបីជាមានការធ្លាក់ចុះនូវការជួញដូរអាវុធថ្មីៗក៏ដោយ ក៏ស្ថិតិបង្ហាញថា មានការជួញដូរយ៉ាងច្រើននូវអាវុធចាស់ៗដែលសេសសល់។ កត្តារួមផ្សំរវាងកត្តាវុញច្រាន និងកត្តាអូសទាញមានឥទ្ធិពលទៅលើការជួញដូរអាវុធនៅសេសសល់នេះ។ សន្ធិសញ្ញាស្តីពីការដកហូតអាវុធ កាឈប់បាញ់ និងការកាត់បន្ថយនូវការតាំងពង្រាយ បានបង្កើតនូវបញ្ជីសារពើភ័ណ្ឌដែលមានអាវុធធំៗសរុបចំនួន ១៦៥,០០០ អាវុធនៅក្នុងពិភពលោកទាំងមូល ដែលក្នុងនោះមានអាវុធជាង ១៨,០០០ អាវុធត្រូវបាននាំចេញ ឬបានផ្តល់ឲ្យចន្លោះឆ្នាំ ១៩៩០ និង ១៩៩៥។ ជាលើកដំបូងហើយក្នុងឆ្នាំ ១៩៩៤ ដែលការជួញដូរអាវុធលើស មានចំនួនច្រើនជាងការជួញដូរអាវុធថ្មី។ មានការជួញដូរអាវុធលើសដោយតម្លៃទាប ឬការផ្តល់អាវុធដោយគិតថ្លៃតាមរយៈកម្មវិធីជំនួយ។ ការជួញដូរបែបនេះវាមានផលមិនល្អចំពោះកម្មវិធីដកហូតសព្វាវុធ នៅក្នុងតំបន់ជម្លោះ និងបង្កឲ្យមានការរត់ប្រណាំងសព្វាវុធនៅក្នុងតំបន់។

ប្រភព៖ Herbert Wulf ឆ្នាំ ១៩៩៨ មជ្ឈមណ្ឌលអន្តរជាតិទីក្រុងបោនសម្រាប់ការទប់ស្កាត់ការបម្លែងអាវុធធុនតូច www.bicc.de

វាច្បាស់ណាស់ថា ប្រទេសដែលទិញអាវុធគឺជាប្រទេសមិនសូវ

រីកចម្រើន ដូច្នេះជាទូទៅ ប្រទេសនេះមានរចនាសម្ព័ន្ធសភា
សម្រាប់ធ្វើការពិនិត្យតាមដាននៅទន់ខ្សោយនៅឡើយ។
នៅក្នុងអំឡុងទសវត្សរ៍ឆ្នាំ ១៩៩០
មានប្រទេសយ៉ាងហោចណាស់ចំនួន ៩០ប្រទេសបាននាំ
ចូលអាវុធធំៗដែលលើស។ វាសំខាន់ណាស់ដែលត្រូវធ្វើការត្រួត
ពិនិត្យឲ្យកាន់តែតឹងរ៉ឹងចំពោះអាវុធធុនតូច ហើយច្បាប់គួរចង
កាតព្វកិច្ចចំពោះរដ្ឋាភិបាល និងយោធាឲ្យរាយការណ៍ប្រចាំឆ្នាំដល់
សភាអំពីការបាត់បង់ ឬចោរកម្មអាវុធធុនតូច និងគ្រាប់រំសេវ។
គេត្រូវប្រកាន់យកនូវវិធានការ ចំពោះការបំលែងរោងចក្រអាវុធធុន
តូចឲ្យទៅជារោងចក្រផលិតទំនិញមិនមែនយោធា។

នៅក្នុងរយៈពេល ៥ឆ្នាំចន្លោះឆ្នាំ ១៩៩៧-២០០១ មានការធ្លាក់
ចុះជាសាកលនូវការជួញដូរអាវុធ។ មានការកាត់បន្ថយដោយសហ
រដ្ឋអាមេរិក ដែលជាអ្នកផ្គត់ផ្គង់ដ៏ធំបំផុតក្នុងចន្លោះឆ្នាំ ១៩៩៧-
២០០១ ក្នុងចំនួន ៦៥% ចាប់តាំងពីឆ្នាំ ១៩៩៨។ ប្រទេសរុស្សីគឺជា
ប្រទេសផ្គត់ផ្គង់ធំបំផុតទី ២នៅក្នុងរយៈពេលនេះ។ មានការកើន
ឡើងចំនួន ២៥%ពីឆ្នាំ ២០០០ ដល់ ២០០១ ដែលធ្វើឲ្យប្រទេសរុស្សី
ក្លាយជាប្រទេសផ្គត់ផ្គង់ធំបំផុតក្នុងឆ្នាំ ២០០១ (ប្រភព SIPRI
Yearbook ២០០២)។

ប្រទេសចិន ជាប្រទេសទទួលអាវុធធំបំផុតក្នុងឆ្នាំ ២០០១
បន្ទាប់ពីមានការកើនឡើង ៤៤%ពីឆ្នាំ ២០០០។ ការនាំចូលដោយ
ប្រទេសឥណ្ឌា មានការកើនឡើង ៥០% ដែលធ្វើឲ្យប្រទេសនេះ
ក្លាយជាប្រទេសទទួលអាវុធធំបំផុតទី ៣ក្នុងឆ្នាំ ២០០១។

ប្រទេសទទួលអាវុធធំៗផ្សេងទៀតនៅក្នុងឆ្នាំ ១៩៩៧-២០០១មាន
ប្រទេសអារ៉ាប់ប៊ីសាអ៊ូឌីត តៃវ៉ាន់ និងប្រទេសទួគី (SIPRI Yearbook
២០០២)។

ប្រអប់ទី ៧៩

តួលេខប៉ាន់ស្មានអំពីការជួញដូរអាវុធធុនតូច

"ខណៈពេលដែលទំហំនៃការផលិតអាវុធធុនតូច កំពុងថយចុះតិចជាង
ការផលិតក្នុងអំឡុងសង្គ្រាមត្រជាក់ មានអាវុធរាប់លានដើមកំពុងត្រូវ
បានផលិតជារៀងរាល់ឆ្នាំនៅឡើយ (...)។ ផ្អែកតាមការប៉ាន់ស្មាន (...)

តម្លៃនៃការផលិតអាវុធក្នុងសាកលលោក រួមទាំងគ្រាប់រំសេវផង សម្រាប់ឆ្នាំ ២០០០ ត្រូវបានប៉ានប្រមាណថាមានតម្លៃយ៉ាងហោច ណាស់ ៤ពាន់លានដុល្លាអាមេរិក។ ចំពោះបរិមាណវិញ គេប៉ាន់ស្មាន ថាមានអាវុធធុនតូចថ្មីៗប្រហែល ៤.៣លានដើមត្រូវបានផលិតក្នុងឆ្នាំ ២០០០ (...) គឺធ្លាក់ចុះ ៣០% (បើប្រៀបធៀបជាមួយចំនួនប្រចាំឆ្នាំជា មធ្យមក្នុងអំឡុងសង្គ្រាមត្រជាក់)"។

"នៅពេលដែលតម្រូវការអាវុធធុនតូចថ្មីៗ អាចមានការធ្លាក់ចុះ (...) ការផ្គត់ផ្គង់នៅក្នុងទីផ្សារទំនងជាមានការរីកសាយ" (...)។ ចំនួន ក្រុមហ៊ុន បានកើនឡើងជាង ៣ដងក្នុងរយៈពេលតិចជាង ២ទសវត្សរ៍ នេះចាប់ពី ១៩៦ ក្រុមហ៊ុន ក្នុងទសវត្សរ៍ឆ្នាំ ១៩៨០ ដល់ ៦០០ក្រុមហ៊ុន មកដល់បច្ចុប្បន្ន"។

(...) វត្តមាននៃការកើនឡើងនូវក្រុមហ៊ុនថ្មីៗ និងប្រទេសដែលផលិត អាវុធធុនតូច និងអ្នកដែលមានបំណងលក់វាទៅឲ្យមនុស្សគ្រប់គ្នា គ្រប់ទីកន្លែង និងក្នុងតម្លៃណាក៏បាន នេះមានន័យថា បច្ចុប្បន្ននេះវា កាន់តែងាយស្រួលឡើងៗសម្រាប់រដ្ឋាភិបាលផ្តាច់ការ តួអង្គមិនមែនរដ្ឋ ពួកភេរវករ និងឧក្រិដ្ឋជន ក្នុងការទទួលបាននូវអាវុធដែលកាន់តែថ្មី ទំនើប និងមហាប្រល័យជាងពេលមុនៗទាំងអស់។ ដូច្នេះវាជាបញ្ហា សន្តិសុខអន្តរជាតិបន្ទាន់មួយ ដែលតម្រូវឲ្យមានការត្រួតពិនិត្យរបស់ រដ្ឋាភិបាលទៅលើការផលិតអាវុធធុនតូច។

ប្រភព៖ អង្កេតអាវុធធុនតូចឆ្នាំ ២០០១ Oxford University Press

ប្រអប់ទី ៨០

កម្មវិធីអង្គការសហប្រជាជាតិប្រឆាំងនឹងការជួញដូរអាវុធធុនតូច និងធុនស្រាលខុសច្បាប់៖ មន្ត្រីបង្គោលសម្រាប់តំណាងរាស្ត្រ

"ដើម្បីទប់ស្កាត់ ប្រយុទ្ធប្រឆាំង និងលុបបំបាត់នូវការជួញដូរខុសច្បាប់

នូវអាវុធធុនតូច និងធុនស្រាល (SALW) រដ្ឋដែលបានចូលរួមនៅក្នុង សន្និសីទអង្គការសហប្រជាជាតិ ស្តីពីការជួញដូរខុសច្បាប់នូវអាវុធធុនតូច និងធុនស្រាល នៅក្នុងគ្រប់ទិដ្ឋភាពទាំងអស់របស់វា (ខែកក្កដា ឆ្នាំ ២០០១ ទីក្រុងញូយ៉ក)
បានដាក់ចេញនូវការប្តេជ្ញាចិត្តនយោបាយជាច្រើននៅ ថ្នាក់ជាតិ តំបន់ និងអន្តរជាតិ ក្នុងនោះមាន៖

នៅថ្នាក់ជាតិ

- ក្នុងករណីមិនទាន់មាន បង្កើតច្បាប់ លិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្ត នីតិវិធីរដ្ឋបាលឲ្យបានគ្រប់គ្រាន់ ដើម្បីធ្វើការត្រួតពិនិត្យលើ ការផលិត SALW នៅក្នុងតំបន់ដែលស្ថិតនៅក្រោមដែន សមត្ថកិច្ចរបស់ខ្លួន និងត្រួតពិនិត្យការនាំចេញ ការឆ្លងកាត់ ឬ ការផ្ទេរនូវអាវុធប្រភេទនោះ។
- កំណត់ក្រុម និងបុគ្គលដែលចូលរួមនៅក្នុងការផលិតដោយ ខុសច្បាប់ ជួញដូរ ស្តុកទុក ផ្ទេរ កាន់កាប់ ក៏ដូចជា ផ្តល់ហិរញ្ញវត្ថុដើម្បីទិញ SALW ខុសច្បាប់ និងចាត់វិធានការ នៅក្រោមច្បាប់ជាតិ ប្រឆាំងនឹងក្រុម និងបុគ្គលទាំងនោះ។
- ធានាថា រោងចក្រដែលបានទទួលអាជ្ញាប័ណ្ណបិទស្លាកសម្គាល់ លើ SALW នីមួយៗ នៅក្នុងដំណើរការផលិតកម្មរបស់ខ្លួន។
- ធានាថា កំណត់ហេតុគ្រប់ជ្រុងជ្រោយ និងសុក្រិតត្រូវបានរក្សា ទុករយៈពេលវែងតាម ដែលអាចធ្វើបានអំពីការផលិត ការស្តុកទុក ការផ្ទេរ SALW នៅក្រោមយុត្តាធិការរបស់ខ្លួន។
- ធានានូវការទទួលខុសត្រូវចំពោះរាល់ SALW ទាំងអស់ដែល កាន់កាប់ និងចេញដោយរដ្ឋ និងវិធានការប្រកបដោយ ប្រសិទ្ធភាពដើម្បីស៊ើបរកអាវុធបែបនោះ។
- បង្កើត និងអនុវត្តច្បាប់ លិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្ត និងនីតិវិធី រដ្ឋបាល ដើម្បីធានានូវការត្រួតពិនិត្យប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព ទៅលើការនាំចេញ និងការឆ្លងកាត់នូវ SALW រួមទាំងការប្រើ ប្រាស់នូវលិខិតយថាភូតសម្រាប់ទិញអាវុធយកទៅប្រើផងដែរ។
- ខិតខំប្រឹងប្រែង ដោយមិនធ្វើឲ្យប៉ះពាល់ដល់សិទ្ធិរបស់រដ្ឋក្នុង ការនាំចេញ SALW ដែលពួកគេបាននាំចូលលើកមុន ដើម្បី ជូនដំណឹងដល់រដ្ឋ ដែលជាប្រភពដើមនាំចេញអាវុធដោយ

អនុលោមតាមកិច្ចព្រមព្រៀងទ្វេភាគី មុនផ្ទេរនូវអាវុធទាំងនោះឡើងវិញ។

- រៀបចំច្បាប់ជាតិ ឬនីតិវិធីរដ្ឋបាលឲ្យបានគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីគ្រប់គ្រងសកម្មភាពរបស់អ្នក ដែលចូលរួមនៅក្នុងការងារជាឈ្មួញកណ្តាលលក់ SALW។
- ចាត់វិធានការដ៏សមស្រប ប្រឆាំងនឹងសកម្មភាពដែលរំលោភវិធានការ
  របស់ក្រុមមប្រឹក្សាសន្តិសុខអង្គការសហប្រជាជាតិស្តីពីទណ្ឌកម្មសព្វាវុធ។
- ធានាថា SALW ដែលបានចាប់ ដកហូត ឬប្រមូលបានត្រូវបានបំផ្លាញចោលទាំងអស់។
- ធានាថា កងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ នគរបាល និងស្ថាប័នផ្សេងទៀត ដែលមានសិទ្ធិអំណាចកាន់កាប់ SALW បង្កើតនូវបទដ្ឋាន និងនីតិវិធីលំអិត និងគ្រប់ជ្រុងជ្រោយពាក់ព័ន្ធជាមួយការគ្រប់គ្រង និងការរក្សាសន្តិសុខឃ្លាំងស្តុកអាវុធទាំងនោះ។
- រៀបចំ និងអនុវត្ត តាមដែលអាចធ្វើបាន នូវកម្មវិធីដកហូតអាវុធ កាត់រំសាយកងទ័ព និងការធ្វើសមាហរណកម្មប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព។
- ធ្វើការដោះស្រាយនូវតម្រូវការជាពិសេសរបស់កុមារ ដែលប៉ះពាល់ដោយជម្លោះប្រដាប់អាវុធ (...)"

ប្រភព៖ ផ្នែកកិច្ចការដកអាវុធអង្គការសហប្រជាជាតិ
គេហទំព័រ៖ http://www.un.org/Depts/dda, ឆ្នាំ ២០០២

ដោយរងផលប៉ះពាល់ ពីការរីកចម្រើនក្រោយសង្គ្រាមត្រជាក់ បញ្ហានៃតម្លាភាព និងគណនេយ្យភាពនៃនីតិវិធីត្រួតពិនិត្យលើការនាំចេញអាវុធ បានក្លាយជាចំណុច ដែលត្រូវធ្វើការពិភាក្សាដេញដោលក្តៅគគុក នៅក្នុងប្រទេសជាច្រើន អំពីថាតើសភាអាច និង គួរធ្វើអ្វីខ្លះ។

ប្រអប់ទី ៨១ បង្ហាញនូវឧទាហរណ៍នៃវិធានការដែលរដ្ឋជា

សមាជិកនៃសហភាពអឺរ៉ុបបានប្រកាន់យក។ ការយល់ដឹងកាន់តែច្រើនឡើងអំពីសារៈសំខាន់នៃតម្លាភាព និងគណនេយ្យភាពបាននាំទៅរកការកែលំអជាដុំកំភួន នៅក្នុងការត្រួតពិនិត្យរបស់សភាទៅលើការនាំចេញអាវុធនៅក្នុងរដ្ឋទាំងនោះ ក៏ប៉ុន្តែវានៅឆ្ងាយពីភាពល្អឥតខ្ចោះនៅឡើយនៅក្នុងប្រទេសជាច្រើន។

ប្រអប់ទី ៨១

តួនាទីរបស់សភានៅក្នុងការត្រួតពិនិត្យការនាំចេញអាវុធ៖ តម្លាភាព និង គណនេយ្យភាពនៅក្នុងប្រទេសសហភាពអឺរ៉ុប

ប្រទេសអូទ្រីស៖ មិនមានបទបញ្ញត្តិនៅក្រោមច្បាប់ប្រទេសអូទ្រីសទាក់ទងនឹងការទម្លាយព័ត៌មានដល់តំណាងរាស្ត្រនោះទេ។

ប្រទេសបែលហ្ស៊ិក៖ មានច្បាប់មួយដែលបានអនុម័តក្នុងឆ្នាំ ១៩៩១ បានចងកាតព្វកិច្ចឲ្យរដ្ឋាភិបាល រាយការណ៍ទៅសភាអំពីការផ្ទេរអាវុធជារៀងរាល់ឆ្នាំ។ ច្បាប់មិនបានចែងអំពីការត្រួតពិនិត្យតាមដានទៅលើអ្នកដែលបានទទួលអាជ្ញាប័ណ្ណដើម្បីនាំចេញអាវុធ ហើយនាំចេញទៅឲ្យ អ្នកណា ឬប្រទេសមួយណានោះទេ។ នេះគឺជាកត្តាគន្លឹះ ដោយសារតែ ការនាំចេញមិនត្រូវបំពានលើក្រមប្រតិបត្តិរបស់សហភាពអឺរ៉ុបឡើយ។

ប្រទេសដាណឺម៉ាក៖ មិនមានបទបញ្ញត្តិចែងអំពីការពិភាក្សាដេញដោលដោយសភាអំពីការនាំចេញអាវុធ ឬក៏មានលិខិតូបករណ៍ស្របច្បាប់សម្រាប់ការត្រួតពិនិត្យលើបញ្ហានេះ តាមបែបប្រជាធិបតេយ្យនោះទេ។ ទោះដូច្នេះក៏ដោយ បន្ទាប់ពីមានសម្ពាធជាសាធារណៈខ្លាំងឡើងៗ រដ្ឋមន្ត្រីយុត្តិធម៌កំពុងព្យាយាមបញ្ចេញនូវរបាយការណ៍បឋមអំពីការនាំចេញអាវុធ ដែលនឹងបញ្ចូលការត្រួតពិនិត្យការនាំចេញតម្លៃនៃការនាំចេញ និង ប្រទេសជាគោលដៅនៃការនាំចេញ។

ប្រទេសហ្វាំងឡង់៖ មកដល់ពេលនេះ ក្រសួងការជាតិបានចេញផ្សាយនូវរបាយការណ៍ប្រចាំឆ្នាំចំនួន ២អំពីការនាំចេញឧបករណ៍សម្ភារៈការពារជាតិ អនុលោមតាម ក្រមប្រតិបត្តិរបស់សហភាពអឺរ៉ុប។ របាយការណ៍ មានលក្ខណៈគ្រប់ជ្រុងជ្រោយ ដូច្នេះវាពង្រឹងតម្លាភាព។

ទោះដូច្នេះក៏ដោយ ក៏នៅមានកង្វះការពិភាក្សាដេញដោលដោយសភាជាទៀងទាត់អំពីការផ្ទេរអាវុធនេះផងដែរ។

ប្រទេសបារាំង៖ សភាបារាំងបានទាមទារយ៉ាងខ្លាំងក្លាឲ្យរដ្ឋាភិបាលបញ្ជាក់ និងផ្តល់នូវរបាយការណ៍ប្រចាំឆ្នាំលំអិត ដូចជា ព័ត៌មានអំពីអាវុធធុនតូច នគរបាល ឧបករណ៍សន្តិសុខ និងកិច្ចសហប្រតិបត្តិការយោធាទាំងអស់។ លើសពីនេះ វាគួរតែមានការពិភាក្សាដេញដោលច្រើនថែមទៀតអំពីរបាយការណ៍នៅក្នុងសភា។

ប្រទេសអាល្លឺម៉ង់៖ របាយការណ៍ដំបូងអំពីការនាំចេញអាវុធត្រូវបានចេញផ្សាយក្នុងឆ្នាំ ២០០០។ គេរំពឹងថា គណៈកម្មការសភាដែលពាក់ព័ន្ធ នឹងធ្វើការសិក្សាអំពីរបាយការណ៍បន្ទាប់៖ របាយការណ៍អំពីការពាជាតិ កិច្ចការបរទេស ពាណិជ្ជកម្ម និងអាចមានសិទ្ធិមនុស្ស។ តួនាទីរបស់សភា ត្រូវបានរឹតត្បិតចំពោះការត្រួតពិនិត្យទៅលើអ្វីដែលរដ្ឋាភិបាលបាននាំចេញក្នុងអតីតកាល។

ប្រទេសក្រិក៖ មិនមានយន្តការរាយការណ៍ ដែលផ្តល់ដល់សភា និងសាធារណជនអំពីព័ត៌មាន ពាក់ព័ន្ធជាមួយការអនុញ្ញាតិឲ្យនាំចេញនូវអាវុធនោះទេ។ មានព័ត៌មានផ្លូវការតែមួយគត់ដែលបានផ្តល់ដោយផ្នែកចុះបញ្ជីអាវុធរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ។

ប្រទេសអៀឡង់៖ មានបទបញ្ញត្តិនៅក្រោមច្បាប់នៃប្រទេសអៀឡង់ដែលចងកាតព្វកិច្ចលើរដ្ឋភិបាល ឲ្យចេញផ្សាយនូវរបាយការណ៍អំពីការនាំចេញទាក់ទងនឹងអាវុធ។ ទោះដូច្នេះក៏ដោយ អនុលោមតាមក្រមប្រតិបត្តិរបស់សហភាពអឺរ៉ុប ក្រសួងការបរទេសរហូតមកដល់ឆ្នាំ ២០០២ បានចេញផ្សាយនូវរបាយការណ៍ប្រចាំឆ្នាំចំនួន ២។ កំពុងមានការអនុវត្តនូវទម្លាប់មួយនៅក្នុងសភា ដើម្បីឲ្យតំណាងរាស្ត្រដាក់សំណួរទៅរដ្ឋមន្ត្រីពាក់ព័ន្ធអំពីអាជ្ញាប័ណ្ណនាំចេញ។

ប្រទេសអ៊ីតាលី៖ រដ្ឋាភិបាលត្រូវរាយការណ៍ទៅសភាអំពីការអនុញ្ញាត និងការដឹកជញ្ជូនពាក់ព័ន្ធជាមួយការនាំចេញ នាំចូល និងការឆ្លងកាត់

នូវសម្ភារៈការពារជាតិ។ ចំណុចទាំងនេះមានចែងនៅក្នុងច្បាប់ឆ្នាំ ១៩៩០ ដែលតម្រូវឲ្យមានរបាយការណ៍លំអិតផង។ ទោះដូច្នេះក្តី ក៏សភា មិនមានតួនាទីជាផ្លូវការនៅក្នុងការត្រួតពិនិត្យលើការនាំចេញ នោះដែរ។

ប្រទេសលុចហ្សំប៊ួរ៖ មិនមានឧស្សាហកម្មអាវុធលេចធ្លោ និងក៏មិនមាន នូវប្រព័ន្ធគណនេយ្យភាពផងដែរ។

ប្រទេសហូឡង់៖ មានរបាយការណ៍គ្រប់ជ្រុងជ្រោយដំបូង ១អំពីការ នាំចេញអាវុធ ត្រូវបានចេញផ្សាយក្នុងខែតុលា ឆ្នាំ ១៩៩៨។ មានការ ជូនដំណឹងក្រៅផ្លូវការ មុនសភាធ្វើការត្រួតពិនិត្យទៅលើប្រព័ន្ធនាំចេញ អាវុធរបស់ប្រទេសហូឡង់៖ ផ្នែកចារកម្មរបស់រដ្ឋាភិបាលបានជម្រាប គណៈកម្មការការពារជាតិសភា អំពីរាល់ការលក់អាវុធដែលលើស ទាំងអស់។

ប្រទេសព័រទុយហ្គាល់៖ មុនមានរបាយការណ៍ដែលបានចេញផ្សាយក្នុង ឆ្នាំ ១៩៩៨ មិនមានបទបញ្ញត្តិសម្រាប់ឲ្យសភាធ្វើការត្រួតពិនិត្យលើ សេចក្តីសម្រេចចេញអាជ្ញាប័ណ្ណនាំអាវុធចេញនោះទេ ហើយក៏មិនមាន បទបញ្ញតិសម្រាប់សភាធ្វើការពិភាក្សាក៏ទេដែរ។ តំណាងរាស្ត្រអាចសួរ សំណួរអំពីការចេញអាជ្ញាប័ណ្ណនាំចេញអាវុធក្នុងអតីតកាលបាន។

ប្រទេសអេស្ប៉ាញ៖ មានរបាយការណ៍មួយចេញផ្សាយចាប់តាំងពីឆ្នាំ ១៩៩៨មក។ មិនមានការត្រួតពិនិត្យលើការនាំចេញអាវុធជាមុន នោះទេ។ មានតែគណៈកម្មការព័ត៌មានចារកម្មផ្លូវការរបស់សភា ប៉ុណ្ណោះដែលបានចូលរួម។ ការពិភាក្សាដេញដោលដោយសភាកំពុង កើនឡើង។

ប្រទេសស៊ុយអែត៖ របាយការណ៍ដំបូងបានចេញផ្សាយក្នុងឆ្នាំ ១៩៨៤ គឺនៅក្នុងឆ្នាំ ដែលសភាបានបង្កើតនូវក្រុមប្រឹក្សាផ្តល់យោបល់អំពីការ នាំចេញឧបករណ៍យោធា ហើយនេះគឺជាគំរូមួយសម្រាប់ប្រទេសនៅ អឺរ៉ុបផ្សេងទៀត។ សភាធ្វើការពិភាក្សាលើរបាយការណ៍ជា រៀងរាល់ឆ្នាំ។

ចក្រភពអង់គ្លេស៖ ប្រព័ន្ធរាយការណ៍របស់អង់គ្លេសមានតម្លាភាពបំផុត។ ចាប់តាំងពីមានរបាយការណ៍លើកទី ១ចេញផ្សាយក្នុងឆ្នាំ ១៩៩៩ មក គណៈកម្មការចម្រុះមួយត្រូវបានបង្កើតដោយរដ្ឋមន្ត្រីការពារជាតិ រដ្ឋមន្ត្រីការបរទេស រដ្ឋមន្ត្រីអភិវឌ្ឍន៍វិស័យពាណិជ្ជកម្ម និងឧស្សាហកម្មអន្តរជាតិ។ គណៈកម្មការចម្រុះនេះរាយការណ៍ជូនសភាជាន់ទាប និងមានសិទ្ធិអំណាចត្រួតពិនិត្យតាមដានការនាំចេញ។

ប្រភព៖ www.saferworld.co.uk, ឆ្នាំ ២០០២

ជំនាញរបស់សភា

ដូចបានលើកខាងដើម ជំនាញរបស់សភាគឺជាកត្តាដ៏សំខាន់ដើម្បីធានាថា សភាអាចធ្វើការតាមដានគ្រប់ជ្រុងជ្រោយទៅលើដំណើរការនៃការជួញដូរ និងការផ្ទេរអាវុធ។ កង្វះនូវជំនាញវិជ្ជាជីវៈអាចជាមូលហេតុធំៗជាច្រើន សម្រាប់ការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្តពាក់ព័ន្ធជាមួយព័ត៌មានសម្ងាត់។ ការបណ្តុះបណ្តាលសមាជិកសភាជាពិសេស អ្នកដែលជាសមាជិកនៃគណៈកម្មការមានសមត្ថកិច្ចសភា គឺជាការចាំបាច់ខ្លាំងណាស់។ ដូចគ្នានេះផងដែរ គេត្រូវផ្តល់នូវការបណ្តុះបណ្តាលដល់បុគ្គលិកសភា នូវជំនាញនានា ដូចជាជំនាញខាងការជួញដូរអាវុធ លទ្ធកម្មអាវុធ ជំនាញផ្នែកស្រាវជ្រាវ ការគ្រប់គ្រងឯកសារ ការគណនាតម្លៃ និងការត្រួតពិនិត្យបញ្ជីសារពើភ័ណ្ឌ ទាំងអស់នេះវាជួយបង្កើតនូវក្របខណ្ឌមួយនៃអ្នកជំនាញ ដែលមានសមត្ថភាពក្នុងការឆ្លើយតបចំពោះសំណួរទាំងឡាយរបស់គណៈកម្មការការពារជាតិសភា។ លើសពីនេះ ការបង្កើតនូវធនាគារទិន្នន័យព័ត៌មាន អំពីទិដ្ឋភាពផ្សេងៗនៃការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្តពាក់ព័ន្ធជាមួយវិស័យសន្តិសុខ នឹងអាចជួយដល់គណៈកម្មការការពារជាតិសភា ក្នុងការស្នើសុំនូវព័ត៌មានពីអង្គនីតិប្រតិបត្តិ និងពីយោធាដើម្បីខ្លួនធ្វើការពិនិត្យតាមដាន និងពិនិត្យមើលនូវសេចក្តីសម្រេចចិត្តនានា។

ក្នុងនាមជាតំណាងរាស្ត្រអ្នកអាចធ្វើអ្វីបានខ្លះ

ការត្រួតពិនិត្យតាមដានការជួញដូរអាវុធ

- ✓ ជម្រុញ ឲ្យមានការបញ្ចូលការត្រួតពិនិត្យលើការជួញដូរអាវុធជាអន្តរជាតិនៅក្នុងរបៀបវារៈសភា។
- ✓ ជម្រុញឲ្យមានការអនុវត្តអនុសាសន៍ ដែលមាននៅក្នុងប្រអប់ទី ៨០ ដែលមានចំណងជើងថា
  "កម្មវិធីអង្គការសហប្រជាជាតិប្រឆាំងនឹងការជួញដូរខុសច្បាប់អាវុធធុនតូច និងធុនស្រាលខុសច្បាប់៖ មន្ត្រីបង្គោលសម្រាប់សមាជិកសភា"។
- ✓ លើកទឹកចិត្តរដ្ឋរបស់អ្នកឲ្យអនុវត្តជាទៀងទាត់តាម៖
  - លក្ខខណ្ឌ ទាក់ទងនឹងការរាយការណ៍អំពីអាវុធដែលមាននៅក្នុងបញ្ជីអាវុធរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ។
  - លិខិតូបករណ៍អង្គការសហប្រជាជាតិ ទាក់ទងនឹងការរាយការណ៍អំពីការចំណាយយោធា។
  - សន្ធិសញ្ញាតំបន់ ដែលពាក់ព័ន្ធជាមួយអាវុធ។

គោលនយោបាយជាតិស្តីពីការជួញដូរអាវុធ

- ➢ ធានា ឲ្យមានការធ្វើបច្ចុប្បន្នភាពគោលនយោបាយជាតិស្តីពីការលក់អាវុធ និងត្រូវដឹងថាតើគោលនយោបាយនេះបានដាក់ជូនសភាសុំការអនុម័តយល់ព្រមដែរឬយ៉ាងណា។
- ➢ ត្រូវប្រាកដថា មានយន្តការមួយដើម្បីចងកាតព្វកិច្ចលើរដ្ឋាភិបាលឲ្យដាក់របាយការណ៍ជូនសភាពាក់ព័ន្ធជាមួយការ ជួញដូរអាវុធ។

ការដាក់ទណ្ឌកម្មអាវុធ

- ➢ ធានាថា បញ្ហាទាក់ទងនឹងការដាក់ទណ្ឌកម្មអាវុធត្រូវបានលើកយកមកពិភាក្សា នៅក្នុងសភា ទាក់ទងនឹងភាពសមស្របនៃការដាក់ទណ្ឌកម្ម ប្រភេទនៃទណ្ឌកម្ម និងផលប៉ះពាល់នៃទណ្ឌកម្មទាំងនោះ។
- ➢ ជម្រុញឲ្យមានការពិភាក្សាអំពី "ការដាក់ទណ្ឌកម្មតាមលក្ខណៈវៃឆ្លាត" នៅក្នុងសភា ជាពិសេសចំណុចដែលមាននៅក្នុង ប្រអប់ទី ៧៧។
- ➢ ជម្រុញឲ្យរដ្ឋាភិបាលរបស់អ្នក គោរពតាមការដាក់ទណ្ឌកម្ម អាវុធ

និងធានាឲ្យមានការផ្តល់យុត្តិធម៌ និងការដាក់ទោសក្នុង
ករណីមានការរំលោភលើការដាក់ទណ្ឌកម្មអាវុធ។

អាវុធដែលលើស

- ជម្រុញឲ្យសភា ឬគណៈកម្មការមានសមត្ថកិច្ចរបស់សភា រួមទាំងគណៈកម្មការពន្ធគយ ឲ្យយកចិត្តទុកដាក់ចំពោះ អាវុធលើស និងចាត់វិធានការដើម្បីទប់ស្កាត់ និងត្រួតពិនិត្យ៖
  - រាល់ការផ្ទេរអាវុធលើសពី ឬឆ្លងកាត់ប្រទេសរបស់អ្នក។
  - រាល់លទ្ធកម្មអាវុធលើសទាំងអស់។
- ជម្រុញ រដ្ឋរបស់អ្នកឲ្យរួមវិភាគទានដល់បញ្ជីសារពើភ័ណ្ឌស្តីពីអាវុធដែលលើស និងឲ្យមានការបំផ្លាញចោលនូវអាវុធទាំងនោះ។
- ជម្រុញ រដ្ឋរបស់អ្នកឲ្យចាត់វិធានការបន្ថែមទៀតដើម្បីកំណត់នូវក្រុមហ៊ុន ដែលពាក់ព័ន្ធនៅក្នុងការផ្ទេរនូវអាវុធដែលលើស និងធ្វើការត្រួតពិនិត្យលើសកម្មភាពរបស់ពួកគេ។

អាវុធធុនតូច

- ធានាថា សភា ឬគណៈកម្មការដែលពាក់ព័ន្ធរបស់សភាទទួលបាននូវព័ត៌មានលំអិតក្នុងឆ្នាំនីមួយៗ ស្តីពីការផលិតក្នុងស្រុក និងការលក់អាវុធធុនតូច។ ទាមទារឲ្យមានការបង្ហាញនូវរបាយការណ៍ប្រចាំឆ្នាំ ដោយមានបញ្ចូលនូវព័ត៌មានលំអិតអំពីសកម្មភាពរបស់ក្រុមហ៊ុនដែលពាក់ព័ន្ធទាំងនោះ។
- ត្រូវដឹងថា ការលក់អាវុធធុនតូចដែលផលិតនៅក្នុងស្រុកត្រូវស្ថិតនៅក្រោមលក្ខខណ្ឌតឹងរ៉ឹង ដូចបានបញ្ជាក់នៅក្នុងជំពូកនេះ។

តើ IPU ជាអ្វី?

ដោយត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅក្នុងឆ្នាំ ១៨៨៩ IPU គឺជាអង្គការសភាអន្តរជាតិរបស់រដ្ឋមានអធិបតេយ្យភាព។ ហាន:ជាអ្នកសង្កេតការថ្មីរបស់ IPU នៅក្នុង

អង្គការសហប្រជាជាតិបានធ្វើឲ្យ IPU អាចនាំសភាចូលទៅក្នុងឆាកអន្តរជាតិ និងធ្វើឲ្យសម្លេង របស់អ្នកជាប់ឆ្នោតដែលជាតំណាងរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ ត្រូវបានគេស្តាប់ឮនៅក្នុងវេទិកា កិច្ចពិភាក្សាជាអន្តរជាតិ។

មកដល់ខែមករា ឆ្នាំ ២០០៣ មានសភាចំនួន ១៤៥សភាបានចូលជាសមាជិក IPU។ ក្នុងនាមជាជនបង្គោលសម្រាប់ការពិភាក្សា និងចំណាត់ការដោយសភា IPU ប្រមូលផ្តុំសភាដើម្បី៖

- ធ្វើការពិចារណាអំពីសំណួរទាំងឡាយដែលជាកង្វល់ និងជាការចាប់អារម្មណ៍របស់អន្តរជាតិ។
- រួមចំណែកដល់ការការពារ និងលើកកម្ពស់សិទ្ធមនុស្សរបស់តំណាងរាស្ត្រ។
- ជួយពង្រឹងស្ថាប័នតំណាងប្រជាពលរដ្ឋនៅជុំវិញពិភពលោក។

បញ្ហាសន្តិភាព និងសន្តិសុខ

ជានិច្ចជាកាលត្រូវបានលើកយកមកពិភាក្សាកម្រិតខ្ពស់នៅក្នុង របៀបវារៈរបស់ IPU។ ភាគច្រើន សមាជិករបស់ IPU បានចាត់វិធានការទាក់ទងនឹងបញ្ហា សន្តិសុខនានា ដូចជា ការដកហូតអាវុធ ការដាក់ទណ្ឌកម្មអាវុធជាអន្តរជាតិ តុលាការ ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ និងអំពើភេរវកម្ម។ នៅក្នុងឆ្នាំ ១៩៩៤ IPU បានបង្កើត នូវគណៈកម្មការពិសេសមួយដើម្បីលើកកម្ពស់ការគោរពច្បាប់មនុស្សធម៌អន្តរជាតិ។ ដោយសហការណ៍ជាមួយគណៈកម្មការកាកបាទក្រហមអន្តរជាតិ គណៈកម្មការនេះបានចេញផ្សាយនូវសៀវភៅមួយក្នុងឆ្នាំ ១៩៩៩ សម្រាប់តំណាងរាស្ត្រស្តីពីការគោរពច្បាប់មនុស្សធម៌អន្តរជាតិ។

IPU ក៏ចង់ជួយបន្ធូរនូវភាពតានតឹង តាមរយៈការចរចានយោបាយ។ IPU រៀបចំកិច្ចប្រជុំដើម្បីផ្តល់ឱកាសឲ្យមានកិច្ចសន្ទនាដើម្បីបន្ធូរភាពតានតឹង និងបង្កើតនូវទំនុកចិត្ត។ IPU ក៏មានគណៈកម្មការសភាមួយ ដើម្បីជួយពន្លឿនការដោះស្រាយវិបត្តិនៅមជ្ឈិមបូព៌ា និងមានក្រុមសម្របសម្រួលមួយក្រុម ដើម្បីជម្រុញនូវកិច្ចសន្ទនារវាងតំណាងរបស់គណបក្សនយោបាយបច្ចុប្បន្ននៅក្នុងផ្នែកទាំង ២នៃ Cyprus។ IPU ក៏មានយន្តការពិសេសមួយផងដែរសម្រាប់លើកកម្ពស់វិស័យសន្តិសុខ និងសហប្រតិបត្តិការក្នុងវិស័យសន្តិសុខនៅក្នុងតំបន់មេឌីទែរ៉ាណេ។

IPU Headquarters
Inter-Parliamentary Union
Chemin du Pommier 5
Case Postale 330

Office of the Permanent Observer of the IPU to the UN
Inter-Parliamentary Union
220 East 42nd Street

CH-1218 Grand Saconnex, Geneva
Switzerland
Tel: 41 22 919 41 50
Fax: 41 22 919 41 60
e-mail: postbox@mail.ipu.org
Website: www.ipu.org

Suite 3102
New York, N.Y. 10017
USA
Tel. (212) 557 58 80
Fax (212) 557 39 54
e-mail: ny-office@mail.ipu.org

មជ្ឈមណ្ឌលហ្សឺណែវសម្រាប់ការគ្រប់គ្រងកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធតាមបែបប្រជាធិបតេយ្យ (DCAF)

ទោះបីជាមានវឌ្ឍន:ភាពក្នុងរយៈពេល ១ទសវត្សរ៍នេះក៏ដោយ ក៏ការកែទម្រង់ និងការគ្រប់គ្រងទំនាក់ទំនងរវាងស៊ីវិល-យោធាតាមបែបប្រជាធិបតេយ្យ នៅតែជាការប្រឈមដ៏ធំចំពោះរដ្ឋភាគីច្រើនដដែល។ នេះជាការពិត ជាពិសេស ចំពោះប្រទេសដែល

ស្ថិតនៅក្នុងអន្តរកាល ឆ្ពោះទៅរកលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ ប្រទេសដែលត្រូវបានហែកហួរដោយសង្គ្រាម និងប្រទេសក្រោយជម្លោះបានបញ្ចប់។ កងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ និងកងកម្លាំងពាក់កណ្តាលយោធា ក៏ដូចជា នគរបាល ឆ្មាំព្រំដែន និងរចនាសម្ព័ន្ធពាក់ព័ន្ធនឹងវិស័យសន្តិសុខដទៃទៀត នៅតែជាតួអង្គដ៏សំខាន់នៅក្នុងប្រទេសភាគច្រើន។ ជាញឹកញាប់ ពួកគេដើរតួជា "រដ្ឋក្នុងរដ្ឋ" ដោយដាក់បន្ទុកទៅលើធនធានដ៏ខ្សត់ខ្សោយ រាំងស្ទះដំណើរការប្រជាធិបតេយ្យភាវូបនីយកម្ម និងបង្កើននូវជម្លោះផ្ទៃក្នុង ឬជម្លោះជាអន្តរជាតិ។ ដូច្នេះ មានការទទួលស្គាល់ដ៏ទូលំទូលាយថាការគ្រប់គ្រងតាមបែបប្រជាធិបតេយ្យ ដែលមានប្រជាពលរដ្ឋចូលរួមទៅលើរចនាសម្ព័ន្ធកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ គឺជាឧបករណ៍ដ៏សំខាន់មួយក្នុងការទប់ស្កាត់នូវជម្លោះ លើកកម្ពស់សន្តិភាព និងលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ និងធានានូវការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ចសង្គមប្រកបដោយនិរន្តរភាព។

ការពង្រឹងការគ្រប់គ្រងតាមបែបប្រជាធិបតេយ្យ ដែលមានប្រជាពលរដ្ឋចូលរួម ទៅលើរចនាសម្ព័ន្ធកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធបានក្លាយជាបញ្ហាគោលនយោបាយដ៏សំខាន់មួយ នៅលើរបៀបវារៈរបស់សហគមន៍អន្តរជាតិ។ នៅខែតុលា ឆ្នាំ ២០០០ ដើម្បីរួមចំណែកជាក់ស្តែងដល់និន្នាការទូទៅ និងដែលមានលក្ខណៈវិជ្ជមាននេះ រដ្ឋាភិបាលនៃប្រទេសស្វីសបានបង្កើតនូវមជ្ឈមណ្ឌលសម្រាប់គ្រប់គ្រងកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ តាមបែបប្រជាធិបតេយ្យ (DCAF) តាមគំនិតផ្តួចផ្តើមរួមមួយរបស់ក្រសួងសហព័ន្ធទទួលបន្ទុកការពារជាតិ ការពារប្រជាពលរដ្ឋស៊ីវិល និងកីឡា និង ក្រសួងការបរទេសសហព័ន្ធ។

បេសកកម្ម

មជ្ឈមណ្ឌល លើកទឹកចិត្ត និងគាំទ្ររដ្ឋ និងស្ថាប័នមិនមែនរដ្ឋនៅក្នុងការខិតខំប្រឹងប្រែងរបស់ពួកគេ ក្នុងការពង្រឹងការគ្រប់គ្រងតាមបែបប្រជាធិបតេយ្យ ដែលមានប្រជាពលរដ្ឋចូលរួមទៅលើកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ និងកងសន្តិសុខ និងលើកកម្ពស់សហប្រតិបត្តិការអន្តរជាតិនៅក្នុងវិស័យនេះ ដោយជាបឋមផ្តោត

លើតំបន់អឺរ៉ុប-អាត្លង់ទិកជាមុនសិន។

ដើម្បីអនុវត្តនូវគោលបំណងទាំងនេះ មជ្ឈមណ្ឌល៖

- **ត្រូវប្រមូលព័ត៌មាន ធ្វើការសិក្សាស្រាវជ្រាវ និងធ្វើសកម្មភាពជាបណ្តាញ** ដើម្បីកំណត់នូវបញ្ហា បង្កើតនូវមេរៀនដែលបានរៀនសូត្រ និងចងក្រងនូវការអនុវត្តល្អៗ នៅក្នុងវិស័យនៃការគ្រប់គ្រងកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ តាមបែបប្រជាធិបតេយ្យ និងទំនាក់ទំនងរវាងប្រជាពលរដ្ឋ- យោធា។
- **ផ្តល់នូវជំនាញ និងការគាំទ្ររបស់ខ្លួន** ចំពោះភាគីដែលមាន ការចាប់អារម្មណ៍ទាំងអស់ ជាពិសេស រដ្ឋាភិបាល សភា អាជ្ញាធរយោធា អង្គការអន្តរជាតិ អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល វិទ្យាស្ថានសិក្សាស្រាវជ្រាវ ជាដើម។

DCAF សហការយ៉ាងជិតស្និទ្ធជាមួយអាជ្ញាធរជាតិ អង្គការអន្តរជាតិ និងអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល ស្ថាប័នសិក្សាស្រាវជ្រាវ និង អ្នកជំនាញ។ នៅក្នុងការងារប្រតិបត្តិ និងវិភាគរបស់ខ្លួន DCAF ពឹងផ្អែកលើការជួយគាំទ្រពីរដ្ឋាភិបាលចំនួន ៥២ប្រទេសដែលមានតំណាងនៅក្នុងក្រុមប្រឹក្សាមូលនិធិរបស់ខ្លួន និងពឹងផ្អែកលើក្រុមប្រឹក្សាភិបាលអន្តរជាតិដែលមានអ្នកជំនាញល្បីៗជាង ៥០រូប និងពឹងផ្អែកលើវិទ្យាស្ថាន Think Tank និងក្រុមការងាររបស់ខ្លួន។ មជ្ឈមណ្ឌលបានបង្កើតភាពជាដៃគូ ឬបានចុះកិច្ចព្រមព្រៀងសហប្រតិបត្តិការជាមួយស្ថាប័នស្រាវជ្រាវមួយចំនួន និងជាមួយអង្គការអន្តរជាតិខ្លះ រួមទាំងជាមួយអន្តរសភាផ្សេងទៀតផងដែរ។

កម្មវិធីការងារ

ដើម្បីអាចសិក្សាលើប្រធានបទដ៏ជាក់លាក់ ទាក់ទងនឹងការគ្រប់គ្រងកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធតាមបែបប្រជាធិបតេយ្យ DCAF បានបង្កើត ឬ កំពុងតែបង្កើតនូវ **ក្រុមការងារ**ចំនួន ១២ក្រុមដែលធ្វើការសិក្សាលើបញ្ហាដូចជា៖ កំណែទម្រង់វិស័យសន្តិសុខ

ការត្រួតពិនិត្យតាមដានកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ តាមបែប
ប្រជាធិបតេយ្យ ការកសាងតម្លាភាពនៅក្នុងការធ្វើថវិកា និង
លទ្ធកម្មការពារជាតិ និងមានការជួយពីអ្នកជំនាញខាងកិច្ចការ
ស៊ីវិលផ្នែកគោលនយោបាយសន្តិសុខជាតិ ការត្រួតពិនិត្យលើ
កងកម្លាំងនគរបាល និងកងកម្លាំងសន្តិសុខមិនមែនយោធា
ទំនាក់ទំនងរវាងស៊ីវិល-យោធា នៅក្នុងស្ថានភាពក្រោយជម្លោះ
លក្ខខណ្ឌវិនិច្ឆ័យសម្រាប់ភាពជោគជ័យ ឬបរាជ័យនៅក្នុងការ
គ្រប់គ្រងលើកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ តាមបែបប្រជាធិបតេយ្យ
ទំនាក់ទំនងរវាងស៊ីវិល-យោធា នៅក្នុងបរិបទនៃប្រទេសនៅ
អាហ្វ្រិក ការធ្វើផែនការ ការគ្រប់គ្រង និងការសម្របសម្រួល
ក្រុមការងារដោយវិទ្យាស្ថាន Think Tank របស់មជ្ឈមណ្ឌល។

ក្រសួងសហព័ន្ធនៃប្រទេសស្វីសទទួលបន្ទុក កិច្ចការពារជាតិ
ការពារពលរដ្ឋ និងកីឡា ជាអ្នកផ្តល់ថវិកាដល់ DCAF ដែលមាន
ចំនួន ៨លានហ្រ្វង់ប្រាក់ស្វីសក្នុងឆ្នាំ ២០០២។ អ្នករួមវិភាគទាន
ដ៏ធំមួយទៀត គឺក្រសួងសហព័ន្ធការបរទេសនៃប្រទេសស្វីស
ហើយក៏មានរដ្ឋជាសមាជិកខ្លះនៃមូលនិធិ DCAF បានគាំទ្រ DCAF
ដោយផ្តល់បុគ្គលិកបន្ថែម ឬរួមចំណែកនៅក្នុងសកម្មភាព
ជាក់លាក់ខ្លះរបស់មជ្ឈមណ្ឌល។

---

* អាល់បានី អាមេរិក អូទ្រីស អាហ្សែបៃហ្សង់ បែលហ្សារុស
ប៊ូសនី ហឺហ្ស៊ីកូវីណា កូដឌីវ័រ ក្រូអាត សាធារណៈរដ្ឋឆែក
ដាណឺម៉ាក អេស្តូនៀ ហ្វាំងឡង់ បារាំង ចចចា អាល្លឺម៉ង់ ក្រិក
ហុងគ្រី អៀរឡង់ អ៊ីតាលី ឡាតវី លីថូនៀ ម៉ូលដូវ៉ា ហុល្លង់
នីហ្សេរីយ៉ា ន័រវេ ប៉ូឡូញ ព័រទុយហ្គាល់ រ៉ូម៉ានី សហព័ន្ធរុស្សី
ស៊ែប និងម៉ុងតេណេក្រូ សាធារណៈរដ្ឋស្លូវ៉ាគី ស្លូវ៉ានី អាហ្វ្រិក
ខាងត្បូង អេស្ប៉ាញ ស៊ុយអែត ស្វីស អតីតសាធារណៈរដ្ឋ
យូហ្គោស្លាវីនៃម៉ាសេដូនី អ៊ុយក្រែន ចក្រភពអង់គ្លេស
សហរដ្ឋអាមេរិក និង Canton of Geneva។

អាស័យដ្ឋានទំនាក់ទំនង

សម្រាប់ព័ត៌មានបន្ថែមសូមទាក់ទង៖
មជ្ឈមណ្ឌលទីក្រុងហ្សឺណែវសម្រាប់ការត្រួតពិនិត្យកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធតាមបែបប្រជាធិបតេយ្យ (DCAF)៖ Rue de Chantepoulet 11, P.O.Box 1360, CH-1211 Geneva 1, Switzerland
Tel: +41 (22) 741-7700; Fax: +41 (22) 741-7705; Email: info@dcaf.ch; Website: www.dcaf.ch.

Thematic Index

Accountability (see also *oversight)*
Internal accountability
Political accountability
Commonwealth of Independent States Cooperation
Corruption

African Union
Agreements (international)
Aliens
Alternative service: see *conscientious objectors*
Armament
Armed Forces: see *military*
Arms trade/transfer
Arms embargo: see *sanctions*
Association of South East Asian Nations
Auditing
Audit office
Best practices
Border control
Budget
Budgeting systems (PPBS)
Catastrophes/Crises
Civic education
Civil-Military Relations
Civil rights
Civil society
Code of conduct
  For politico-military aspects of security (OSCE)
  For law enforcement officials (UN)
  For arms transfer (EU)
Collective security
Committee
Community policing
Confidentiality: see *secrecy*
Conflict
Conscientious objectors/objection
Conscription
Constitution/constitutional framework
Human rights
Human security
Humanitarian law
Humanitarian missions
Information warfare: see *Cyber-crime*
Innere Führung (leadership)
Intelligence services (see also *secrecy)*
Inter-Parliamentary Union
International Organisations (*see also under*
Council of Europe
Courts
Customary Law
Cyber-crime
Decision-making
Defence
Defence budget
Defence reform
Democracy
Democratic values
Democratic control: see *oversight*
Democratisation (of military)
Deployment abroad
Detention Centres
Disarmament
Disaster relief
Disobedience
Eavesdropping
Emergency: see *exceptional circumstances*
European Union
Exceptional circumstances
Executive: see *government*
Expenditure (military)
Expertise
Freedom of information legislation
Gender: see *women*
Government
Governance
  democratic governance
  effective governance
  good governance
Grassroots initiatives
Harassment (of conscripts)
Hearings
  Parliamentary Assembly of the Council of Europe
Paramilitary units: *see other state militarised organisations*
Parliamentary
Debate
Hearings
Inquiry
Questions

the organisation's name)

International peace missions: see *peace missions*

International regulations

International law

Internal security

Internationalisation (of the military)

Internet

Judiciary

Law enforcement

Legitimacy

Media

Military

Military Unions: see *representative associations*

Monitor/monitoring

Nation

Non-Governmental Organisation

North Atlantic Treaty Organisation

Ombudsman

Opposition

Organisation of African Unity (*see also African Union)*

Organisation for Security and Cooperation in Europe

Other state militarised organisations

Oversight

- Democratic oversight
- Parliamentary oversight

Parliamentary Assemblies

NATO – Parliamentary Assembly

September 11

Servicemen / -women

Small arms

Society: see *civil society*

State of emergency/siege: see *exceptional circumstances*

Terrorism (see also *internal security)*

- Definition of terrorism
- Policy
- Measures
- Legislation
- Powers
- Resources
- Staff

Parliamentary Committees

Defence committee

Intelligence committee

Security committee

Peace-building

Peace-enforcement

Peacekeeping: see *peace missions*

Peacemaking

Peace missions

Pensions

Police

Principles

Prisons: see *detention centres*

Private security actors

Procurement

Reform

- Defence reform
- Police reform
- Security sector reform

Retirement: see *pensions*

Representative associations

Rules of engagement

Salaries (of servicemen)

Sanctions

Secrecy (see also *intelligence services)*

Security

Security Council

Security policy

Torture
Transparency
Treaties: see *agreements*
Troops: see *military*
United Nations
Value-for-money
Women
War
Western European Union
World Wide Web, see Internet
World Bank

រក្សាសិទ្ធិគ្រប់យ៉ាង។ គ្មានផ្នែកណាមួយនៃសៀវភៅនេះអាចត្រូវបានផលិត រក្សាទុក
នៅក្នុងប្រព័ន្ធដែលអាចបើកមើលបាន ឬត្រូវបានបញ្ជូន ទោះក្នុងទម្រង់អ្វីក៏ដោយ ឬទោះជា
តាមមធ្យោបាយអ្វីមួយក៏ដោយ ដូចជា មធ្យោបាយអេឡិកត្រូនិក មេកានិក ថតចម្លង

ថតទុក ដោយមិនមានការអនុញ្ញាតជាមុនពីសហភាពអន្តរសភា ឬពីមជ្ឈមណ្ឌលសម្រាប់គ្រប់គ្រងកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធតាមបែបប្រជាធិបតេយ្យនៅទីក្រុងហ្សឺណែវ។

សៀវភៅនេះ ត្រូវបានផ្សព្វផ្សាយដោយអនុលោមតាមលក្ខខណ្ឌថា សៀវភៅនេះមិនត្រូវបានជួញដូរ ឲ្យខ្ចី លក់ ជួល ឬធ្វើការផ្សព្វផ្សាយដោយមិនមានការយល់ព្រមជាមុនពីម្ចាស់សៀវភៅ នៅក្នុងទម្រង់កិបជាសៀវភៅ ឬមានក្រប ដែលខុសពីទម្រង់សៀវភៅដែលបានបោះពុម្ព៕

ISBN (IPU)

ISBN (DCAF)

ការត្រួតពិនិត្យតាមជានដោយសភាលើវិស័យសន្តិសុខ៖ គោលការណ៍ យន្តការ និងការអនុវត្ត

បោះពុម្ពផ្សាយដោយ៖
សហភាពអន្តរសភា
មជ្ឈមណ្ឌលហ្សឺណែវសម្រាប់ការត្រួតពិនិត្យ
កងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ
តាមបែបប្រជាធិបតេយ្យ

អ្នកកែសម្រួល

Philipp Fluri, **ប្រទេសស្វីស**

Anders B. Johnsson, **ប្រទេសហុល្លង់**

អ្នកនិពន្ធឆាំមុខ

Hans Born,

ម្ចាស់បោះពុម្ពផ្សាយធំ
មជ្ឈមណ្ឌលសម្រាប់ទំនាក់ទំនងស៊ីវិល-យោធា

បោះពុម្ពដោយ
ហ្សឺណែវ ២០០៣